ISSN 1725-2415

Επίσημη Εφημερίδα C 51
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

54ο έτος

17 Φεβρουαρίου 2011

Ανακοίνωση αριθ. | Περιεχόμενα | Σελίδα

I *Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις*

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

466η σύνοδος ολομέλειας της 19ης, 20ής και 21ης Οκτωβρίου 2010

2011/C 51/01 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στην Ευρώπη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 1

2011/C 51/02 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αλλαγές και προοπτικές του κλάδου της μεταλλουργίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 8

2011/C 51/03 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι επιπτώσεις της κρίσης του δημόσιου χρέους στη διακυβέρνηση της ΕΕ» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 15

2011/C 51/04 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διατλαντικές σχέσεις και προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου διεθνώς» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 20

2011/C 51/05 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου (κατευθυντήριες γραμμές)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 29

EL

Τιμή:
4 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

III *Προπαρασκευαστικές πράξεις*

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

466η σύνοδος ολομέλειας της 19ης, 20ής και 21ης Οκτωβρίου 2010

2011/C 51/06 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών, κατά την έννοια του άρθρου 54 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά την σύσταση της ανωνύμου εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της» *COM(2010) 388 τελικό — 2008/0173 (COD)* 35

2011/C 51/07 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις συγχωνεύσεις των ανωνύμων εταιριών» *COM(2010) 391 τελικό — 2008/0009 (COD)* 36

2011/C 51/08 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα καθαρά και ενεργειακώς αποδοτικά οχήματα» *COM(2010) 186 τελικό* 37

2011/C 51/09 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας» *COM(2010) 183 τελικό* 43

2011/C 51/10 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των θυμάτων, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ» *COM(2010) 95 τελικό — 2010/0065 (COD)* 50

2011/C 51/11 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης (2012)» *COM(2010) 462 τελικό* 55

2011/C 51/12 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο "Κινητοποίηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων για την ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη διαρθρωτική αλλαγή: ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα"» *COM(2009) 615 τελικό* 59

2011/C 51/13 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εφαρμογής ενός κατώτατου κανονικού συντελεστή» *COM(2010) 331 τελικό — 2010/0179 (CNS)* 67

EL

(Συνέχεια στην 3η σελίδα του εξωφύλλου)

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

466Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 19ΗΣ, 20ΗΣ ΚΑΙ 21ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2010

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στην Ευρώπη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2011/C 51/01)

Εισηγητής: **ο κ. Alexander Graf von SCHWERIN**

Συνεισηγήτρια: **η κ. Madi SHARMA**

Στις 17 Φεβρουαρίου 2010 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να συντάξει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«*Οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων στην Ευρώπη*»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2010.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να διεξαγάγει ψηφοφορία για τη γνωμοδότηση αυτή κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου και όρισε γενικό εισηγητή τον **κ. Alexander Graf von SCHWERIN**, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της στις 21 Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 170 υπέρ, 9 κατά και 22 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Περίληψη και συστάσεις**

1.1 Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων (στο εξής ΣΕ) αποτελεί μια δυνατότητα που επιτρέπει σε επιχειρήσεις και εργαζομένους, αλλά και στην κοινωνία συνολικά, να συμμετάσχουν περισσότερο και με καλύτερο τρόπο στην επιτυχία του αυξανόμενου «εξευρωπαϊσμού» της οικονομικής δραστηριότητας. Για τον λόγο αυτόν η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιθυμεί, με αυτήν την γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, να ευαισθητοποιήσει περισσότερο την κοινή γνώμη όσον αφορά το εν λόγω ζήτημα. **Στόχος είναι να παρακινηθεί η Ευρώπη, ώστε να επεξεργασθεί ένα γενικό πλαίσιο** το οποίο να προωθεί την κοινωνική και οικονομική συνοχή της Ευρώπης διευκολύνοντας την εφαρμογή της ΣΕ σε διαφορετικά επίπεδα, (συμμετοχή στα κέρδη, έκδοση μετοχών εργαζομένων, πληρωμές σε προγράμματα αποταμίευσης υπέρ των εργαζομένων).

1.2 Οι επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων ιδίως των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) επέκτειναν, κατ' αναλογία με τη διεύρυνση της Ευρώπης, τις δραστηριότητές τους εκτός συνόρων. Μια από τις **προτεραιότητες της στρατηγικής ΕΕ 2020** είναι να τεθεί στο προσκήνιο η εφαρμογή του *Small Business Act,* ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των ΜΜΕ. Η ΣΕ μπορεί να αποτελέσει έναν από τους μηχανισμούς επιδίωξης αυτού του στόχου και **ενίσχυσης**, κατ' αυτόν τον τρόπο, **της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών ΜΜΕ**. Ανεξαρτήτως του μεγέθους της επιχείρησης, τα μοντέλα ΣΕ πρέπει να εφαρμόζονται σύμφωνα με τις λύσεις που επιτυγχάνονται σε επίπεδο επιχείρησης και να προστατεύουν τα δικαιώματα των εργαζομένων, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η διαφορετικότητα μεταξύ επιχειρήσεων και μεταξύ κρατών.

1.3 *Επιδίωξη της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι λοιπόν:*

— να επαναφέρει τον διάλογο σχετικά με τη ΣΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο και **να δώσει νέα ώθηση σε μια πανευρωπαϊκή συζήτηση**·

— **να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη σχετικά με το θέμα** και να ενθαρρύνει τους κοινωνικούς εταίρους, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και στα κράτη μέλη, να ασχοληθούν ενδελεχώς με το θέμα·

— να αναγνωρίσει τα εμπόδια για τη διασυνοριακή ΣΕ και να **αναδείξει πιθανές λύσεις**·

— **να καλέσει τα αρμόδια ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα** να επεξεργασθούν λύσεις, όπου αυτό απαιτείται·

— να **διευκρινίσει ζητήματα που εξακολουθούν να εκκρεμούν** και απαιτούν περαιτέρω επεξεργασία.

1.4 Η εφαρμογή της **ΣΕ πρέπει να είναι οικειοθελής**. Δεν πρέπει να αντικαθιστά τις υφιστάμενες αποδοχές, αλλά να αποτελεί μια **επιπρόσθετη συμπλήρωση των συστημάτων αποδοχών** χωρίς να παρεμποδίζει τις μισθολογικές διαπραγματεύσεις. Πρέπει να είναι κατανοητή από τους εργαζόμενους και επομένως συμπληρώνει, από αυτήν την άποψη, άλλες μορφές συμμετοχής των εργαζομένων. Πρέπει επίσης να διατηρηθεί εκτός του πλαισίου των συνταξιοδοτικών καθεστώτων. Ωστόσο, μπορεί σε μεμονωμένες περιπτώσεις να αποτελεί πρόσθετο στοιχείο ασφάλισης γήρατος.

1.5 Το επιθυμητό όφελος από την οικονομική ΣΕ συνίσταται στα εξής:

— να **αυξηθεί η τοπική αγοραστική δύναμη** και να ενισχυθούν, κατ' αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρηματικές δυνατότητες μιας περιοχής·

— να συνεισφέρει ως ποιοτικό **στοιχείο καλής εταιρικής διακυβέρνησης** στην αύξηση του εισοδήματος μέσω της συμμετοχής στην επιτυχία της επιχείρησης·

— ως **συστατικό στοιχείο επένδυσης, να αποτελέσει κίνητρο** και να συνεισφέρει μέσω της μεγαλύτερης ταυτοποίησης με την επιχείρηση στην αφοσίωση των εργαζομένων.

1.6 Για τον λόγο αυτόν, **η ΕΟΚΕ προωθεί την έκδοση νέας σύστασης του Συμβουλίου** (όπως η σύσταση 92/443/ΕΟΚ της 27.7.1992) για την προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, καθώς και την υποβολή προτάσεων σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των εμποδίων για τα διασυνοριακά σχέδια.

1.6.1 Σχετικά με το θέμα αυτό θα πρέπει να ληφθούν, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα ακόλουθα χρήσιμα μέτρα:

1) Η εφαρμογή της ΣΕ θα πρέπει να διευκολυνθεί σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και **βάσει κοινών αρχών**.

2) Το αυξανόμενο μερίδιο και οι διάφορες μορφές ΣΕ θα πρέπει να αναλυθούν και να παρουσιασθούν με τρόπο κατανοητό στην πράξη, **προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή τους, ιδίως σε ΜΜΕ.**

3) **Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκτός συνόρων** θα πρέπει να υποστηριχθούν, ώστε να ξεπεράσουν πρωτίστως τα φορολογικά εμπόδια σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και του ΕΟΧ, προκειμένου να μπορέσουν ευκολότερα να επιτύχουν τους στόχους της μεγαλύτερης αφοσίωσης των εργαζομένων και της ταυτοποίησής τους με την επιχείρηση μέσω της ΣΕ.

4) Θα πρέπει να δημιουργηθούν **μορφές ΣΕ**, οι οποίες να **βελτιώσουν** ιδίως **την προσφορά** από την πλευρά των επιχειρήσεων, τη συμμετοχή των εργαζομένων, τη μεμονωμένη προώθηση της επένδυσης, την αυξανόμενη συμμετοχή των εργαζομένων στα αποτελέσματα της εταιρίας καθώς και τη διασυνοριακή μεταβίβαση.

5) Η θετική συμμετοχή των εργαζομένων μέσω της άσκησης δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και της συνεπαγόμενης ευθύνης των εργαζομένων που συμμετέχουν θα μπορούσε να συνεισφέρει στην **ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης**.

6) **Παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών** όσον αφορά τη ΣΕ θα πρέπει να γνωστοποιούνται συνεισφέροντας έτσι στη διάδοσή της. Οι αντίστοιχες δραστηριότητες θα πρέπει να προβλέπονται **στον προϋπολογισμό της ΕΕ με ειδικό κονδύλιο**.

7) **Η ΣΕ ως μοντέλο εξαγοράς επιχείρησης από εργαζομένους** (*Employee-buy-outs*) ενδείκνυται για την ενίσχυση της συνέχειας και κατά συνέπεια της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και την ταυτόχρονη ενίσχυση του δεσμού τους με την περιοχή.

8) Οι μισθοί καθώς και η αγοραστική δύναμη των εργαζομένων δεν ακολούθησαν την ανοδική τάση της παραγωγής και των απολαβών των μετόχων ([1]). Η κρίση στις χρηματοπιστωτικές αγορές θα έχει αρνητικές επιπτώσεις και για τους μισθωτούς. Η ΣΕ θα μπορούσε, ανάλογα με τη μορφή της, να αποτελέσει – **μερική – αποζημίωση για την απώλεια αγοραστικής δύναμης και μέσο αποκατάστασης για τις επαναλαμβανόμενες διακυμάνσεις**, αλλά δεν θα πρέπει να υποκαταστήσει την αύξηση των μισθών.

9) **Θα πρέπει να δημιουργηθούν πηγές πληροφοριών για τις συνέπειες της ΣΕ** τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους εργαζομένους, καθώς και δυνατότητες κατάρτισης και παροχής συμβουλών από ανεξάρτητα όργανα, ήτοι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

10) Όπου συνηθίζεται η διενέργεια συλλογικών διαπραγματεύσεων, θα πρέπει να ρυθμίζονται οι όροι της ΣΕ και στο πλαίσιο συλλογικών συμφωνιών.

2. **Ιστορικό**

2.1 *Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκή Επιτροπή*

Η σύσταση του Συμβουλίου (μεταγενέστερα Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) για την προώθηση της συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων ([2]) θέσπισε ήδη από το 1992 **γενικές αρχές, τις οποίες υποστηρίζει η ΕΟΚΕ**:

— τακτική εφαρμογή·

([1]) Για περαιτέρω στοιχεία βλ. D. Vaughan-Whitehead, The Minimum Wage Revisited in the Enlarged EU, 2010, Edward Elgar-ILO

([2]) 92/443/ΕΟΚ

— υπολογισμός βάσει εκ των προτέρων καθορισμένου τύπου·

— εφαρμογή επιπλέον των παραδοσιακών συστημάτων απολαβών·

— ποικίλες μορφές συμμετοχής ανάλογα με την κερδοφορία της επιχείρησης·

— οφέλη για το σύνολο των εργαζομένων·

— εφαρμογή τόσο σε ιδιωτικές όσο και σε δημόσιες επιχειρήσεις·

— εφαρμογή σε επιχειρήσεις όλων των μεγεθών·

— απλότητα των μοντέλων·

— πληροφόρηση και κατάρτιση των εργαζομένων σχετικά με τα μοντέλα·

— οικειοθελής εφαρμογή και συμμετοχή στα μοντέλα.

Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «*Για ένα πλαίσιο προώθησης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων*» ([3]) του 2002 οι αρχές αυτές επιβεβαιώθηκαν.

2.2 *Οι εκθέσεις PEPPER για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής*

2.2.1 Αποτελέσματα: Θετική δυναμική της ΣΕ

Στις εκθέσεις PEPPER υπογραμμίζεται η διαρκής σημασία που έχει το θέμα αυτό για την ευρωπαϊκή πολιτική: η έκθεση PEPPER IV ([4]) διαπιστώνει τη **σταθερά αυξανόμενη διάδοση της ΣΕ εντός της ΕΕ των 27 κατά την τελευταία δεκαετία**. Κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 αυξήθηκε το ποσοστό των επιχειρήσεων που προσφέρουν μοντέλα συμμετοχής στο κεφάλαιο, σε όλους τους εργαζομένους, κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, από 13 %, κατά μέσο όρο, σε 18 %, σε σύγκριση με τα μοντέλα συμμετοχής στην κερδοφορία που αυξήθηκαν κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες, από 29 %, κατά μέσο όρο, σε 35 % (στοιχεία CRANET, σταθμικός μέσος όρος όλων των κρατών). Εξίσου αυξήθηκε και το ποσοστό των εργαζομένων που συμμετέχουν στα μοντέλα, αν και σε περιορισμένη έκταση (στοιχεία από την έρευνα European Working Conditions Survey – EWCS).

2.2.2 Συστάσεις:

Στην έκθεση PEPPER-IV προτείνεται να εκδώσει **το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύσταση σχετικά με μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα για τη ΣΕ**. Στο πλαίσιο αυτό, η διεθνής προσέγγιση «συστατικών στοιχείων», που είναι σύμφωνη με την αρχή της οικειοθελούς συμμετοχής, περιλαμβάνει όλες τις μορφές οικονομικής συμμετοχής που εφαρμόζονται:

1) συμμετοχή στα κέρδη (μετρητά, αποτελέσματα προς μεταφορά ή βάσει μετοχών)·

2) ατομική συμμετοχή στο κεφάλαιο (μετοχές ή δικαίωμα προαίρεσης μετοχών του προσωπικού)·

3) το πρόγραμμα αγοράς μετοχών από εργαζομένους «ESOP» (ένα συλλογικό μοντέλο συμμετοχής στο κεφάλαιο, το οποίο χρηματοδοτείται από συμμετοχή στα κέρδη επιπλέον του μισθού).

Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται παράλληλα πεδίο για νέες μορφές ΣΕ. Για λύσεις κατά περίπτωση όλες **οι επιλογές θα μπορούσαν να συνδυαστούν μεταξύ τους**.

2.2.3 Προώθηση προαιρετικών φορολογικών κινήτρων

Τα φορολογικά κίνητρα, μολονότι δεν αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για ΣΕ, έχουν ωστόσο σαφώς θετική επίδραση στις χώρες όπου παρέχονται. Παρά την αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών όσον αφορά τη φορολογία, **ο συντονισμός, ο εξορθολογισμός και η αμοιβαία αναγνώριση** μπορούν να συμβάλουν στη διευκόλυνση της ΣΕ σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκτός συνόρων. Ο **υπολογισμός πραγματικών φορολογικών συντελεστών** για τυποποιημένα σενάρια θα καθιστούσε δυνατή την άμεση σύγκριση των 27 της ΕΕ και θα εξασφάλιζε, με τον τρόπο αυτόν, περαιτέρω εναρμόνιση. Εφόσον διατηρηθεί ο προαιρετικός χαρακτήρας τους, θα αποφευχθεί η σύγκρουση με το εθνικό δίκαιο.

2.2.4 Σύνοψη του status quo

Οι κοινωνικοί εταίροι και οι αρμόδιοι για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων χρειάζονται μια σαφή, λεπτομερή σύνοψη σχετικά με τα εφαρμοζόμενα εθνικά μοντέλα που προσφέρονται και τη χρήση τους. Έως σήμερα δεν υφίστανται διεθνή στοιχεία από έρευνες που αφορούν συγκεκριμένα τη ΣΕ. Το κενό αυτό θα πρέπει να καλυφθεί, για παράδειγμα, μέσω τακτικών ερευνών.

2.3 *Προετοιμασία προγραμμάτων που προωθεί η Επιτροπή: προσέγγιση «συστατικών στοιχείων» για ένα μοντέλο της ΕΕ*

2.3.1 Για να δημιουργήσει σύνδεση μεταξύ των ποικίλων και πολύ διαφορετικών μοντέλων ΣΕ που υφίστανται στα κράτη μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή **προώθησε** προπαρασκευαστικές εργασίες για την αποκαλούμενη **προσέγγιση «συστατικών στοιχείων» (Building Block Approach)** ([5]). Στο πλαίσιο αυτής γίνεται διάκριση μεταξύ των τριών βασικών μορφών της ΣΕ στην Ευρώπη (της συμμετοχής στα κέρδη, της ατομικής συμμετοχής στο κεφάλαιο και του προγράμματος αγοράς μετοχών από εργαζομένους «ESOP», βλέπε και το παράρτημα).

2.3.2 Η προσέγγιση «συστατικών στοιχείων» **ανταποκρίνεται στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** (διαφάνεια, απουσία διακρίσεων κλπ.). Η χορήγηση φορολογικών πλεονεκτημάτων δεν προϋποτίθεται, αλλά ούτε και αποκλείεται. Όλα τα στοιχεία είναι προαιρετικά τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους εργαζόμενους και μπορούν, ανάλογα με τις συγκεκριμένες ανάγκες της επιχείρησης, να συνδυασθούν μεταξύ τους.

([3]) COM(2002) 364 τελικό

([4]) The PEPPER IV Report – Assessing and Benchmarking Financial Participation of Employees in the EU-27, Βερολίνο, 2009· http://www.eurofound.europa.eu/areas/participationatwork/pepperreports.htm.· Η περίληψη διατίθεται στη διεύθυνση http://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employees/ στα Γερμανικά, Γαλλικά και Αγγλικά:

([5]) Για τα πορίσματα βλ. J. Lowitzsch et al., «Mitarbeiterbeteiligung für ein Neues Soziales Europa», Βερολίνο/Παρίσι/Βρυξέλλες 2008· Ρώμη 2009, Krakau 2010· διαθέσιμο στη διεύθυνση http://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employees/ στα Γερμανικά, Γαλλικά και Αγγλικά

2.3.3 Η έκθεση PEPPER IV περιέχει τον ισχυρισμό ότι ένα μοντέλο ΣΕ που μπορεί να χρησιμοποιηθεί διεθνώς και προωθείται με ενιαίο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα ενίσχυε την ελκυστικότητα της ΣΕ για όλους τους συμμετέχοντες. Ιδίως οι επιχειρήσεις με εγκαταστάσεις σε περισσότερες χώρες θα επωφελούνταν από τον περιορισμό της διοικητικής επιβάρυνσης μέσω ενός ενιαίου μοντέλου, το οποίο βελτιώνει παράλληλα τη δυνατότητα μεταφοράς από ένα κράτος σε άλλο. Οι ΜΜΕ θα επωφελούνταν από απλά, ενιαία και συγκρίσιμα μοντέλα ΣΕ.

2.3.4 Έως την επεξεργασία ενός τέτοιου πανευρωπαϊκού μοντέλου θα πρέπει **εν τω μεταξύ να προωθηθεί η αμοιβαία αναγνώριση** των διαφορετικών μορφών οικονομικής συμμετοχής που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης αντιμετώπισής τους με φορολογικά μέτρα.

3. **Επιχειρήματα υπέρ της περαιτέρω διάδοσης ΣΕ**

3.1 *Πλεονεκτήματα της οικονομικής συμμετοχής για τις επιχειρήσεις*

I. Όσον αφορά τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», η εφαρμογή της ΣΕ μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις στην Ευρώπη και ιδίως τις **ΜΜΕ να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους** αυξάνοντας την ταυτοποίηση με την εταιρία και την αφοσίωση των ειδικευμένων εργαζομένων τους σε καλές αλλά και σε δύσκολες περιόδους. Η ΣΕ παρέχει με τον τρόπο αυτόν βιώσιμη ασφάλεια για το μελλον.

II. Μέρος των κερδών της επιχείρησης διανέμεται επί τόπου στους εργαζομένους, γεγονός που συνεισφέρει στην αύξηση της **περιφερειακής αγοραστικής δύναμης**.

III. Η ΣΕ είναι δυνατόν να βοηθήσει στην **αντιμετώπιση των δημογραφικών μεταβολών** διότι προσφέρει ελκυστικότερο τόπο εργασίας και διαβίωσης στους περιζήτητους εξειδικευμένους υπαλλήλους. Αυτό **συμβάλλει στην προσέλκυση εξειδικευμένου προσωπικού** στο εργατικό δυναμικό.

IV. Η αύξηση της υποκίνησης των εργαζομένων μέσω της ΣΕ συνεισφέρει και στην αύξηση της **παραγωγικότητας της επιχείρησης** καθώς και στη **βελτίωση της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης**.

V. Η ΣΕ, είτε είναι διαμορφωμένη ως ξένο είτε ως ίδιο κεφάλαιο, μπορεί να αυξήσει την απόδοση ιδίων κεφαλαίων ή τον λόγο κεφαλαιακής επάρκειας μιας επιχείρησης. **Αυτό μπορεί να διευκολύνει την προσέλκυση ξένου κεφαλαίου, καθώς και να βελτιώσει την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης**.

VI. **Η εφαρμογή της ΣΕ κατά την μεταβίβαση της επιχείρησης, μέσω της** ολικής ή μερικής μεταβίβασης της εταιρίας στους εργαζομένους της, μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο μέσο εξασφάλισης της συνέχισης λειτουργίας των ΜΜΕ και των οικογενειακών επιχειρήσεων ([6]).

3.2 *Πλεονεκτήματα της οικονομικής συμμετοχής για τους εργαζόμενους*

I. Μέσω της ΣΕ **οι εργαζόμενοι μπορούν** οικειοθελώς να **απολαύουν** πρόσθετου εισοδήματος πέραν αυτού που αποκομίζουν από την εργασία και/ή που έχει συμφωνηθεί στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

II. Έτσι δίδεται στους εργαζόμενους η δυνατότητα για **ευκολότερη και μακροπρόθεσμη επένδυση** και αυτό μπορεί να συμβάλει στην εξασφάλιση πρόσθετων πόρων για τη μετά την συνταξιοδότηση ζωή τους.

III. Οι εργαζόμενοι που έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην επιχείρηση αισθάνονται ότι, λόγω της συνεισφοράς τους στα κέρδη της εταιρίας, εισακούονται περισσότερο. **Αισθάνονται μεγαλύτερη αναγνώριση**.

IV. Η ΣΕ τους προσφέρει τη δυνατότητα να αυξήσουν την αυτονομία τους στον χώρο εργασίας και να **συμβάλουν στη χάραξη της στρατηγικής της επιχείρησης για το μέλλον**. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη εξασφάλιση της θέσης εργασίας τους.

V. Ως πρόσθετο στοιχείο, πέραν του σταθερού εισοδήματος, **η ΣΕ βελτιώνει την οικονομική κατάσταση** και αποτελεί στήριγμα σε περιπτώσεις κρίσης ή ασταθούς επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

VI. Δεδομένου ότι η αγορά εργασίας γίνεται ολοένα και πιο ευρωπαϊκή, θα ήταν λογικό να μπορούν οι μορφές **ΣΕ ενός κράτους** να αναγνωρισθούν και να μεταφερθούν, σε περίπτωση μεταφοράς της επαγγελματικής δραστηριότητας, σε άλλο κράτος.

VII. Σε **περιπτώσεις αναδιάρθρωσης ή κρίσης** που διαπιστώνονται και αντιμετωπίζονται από τους κοινωνικούς εταίρους, οι εργαζόμενοι, που διατηρούν την εργασία τους και τον μισθό τους, μπορεί να υποστηρίξουν - προσωρινά – την επιχείρηση στην οποία απασχολούνται, προκειμένου να εξασφαλίσουν την θέση εργασίας τους.

3.3 *Επιχειρηματική διαδοχή και συμμετοχή στο κεφάλαιο*

3.3.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ([7]) υπενθυμίζει ότι, δεδομένης και της γήρανσης του πληθυσμού της Ευρώπης, το ένα τρίτο των επιχειρηματιών στην ΕΕ, και ιδίως αυτοί που διευθύνουν οικογενειακές επιχειρήσεις, θα διακόψουν εντός των προσεχών δέκα ετών την επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Αυτό θα έχει ως συνέπεια μια **τεράστια αύξηση των μεταβιβάσεων επιχειρήσεων**, από την οποία θα επηρεάζονται ετησίως περί τις 690 000 μη εισηγμένες επιχειρήσεις και περί τα 2,8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ως ο μεγαλύτερος εργοδότης, αποτελούν ουσιαστικής σημασίας παράγοντα της πολιτικής για την αγορά εργασίας. Συναφές είναι επίσης το ερώτημα, εάν οι επιχειρήσεις που επηρεάζονται από τη διαδοχή γενεών, καθώς και οι θέσεις εργασίας που σχετίζονται με αυτές, μπορούν να διατηρηθούν. Κατά την αντιμετώπιση της αυξανόμενης ανάγκης να συνεχιστεί η λειτουργία επιχειρήσεων μπορεί να εφαρμοστεί ένα κατάλληλα διαμορφωμένο **μοντέλο ΣΕ ως πρότυπο για την επιχειρηματική διαδοχή**.

([6]) Αυτό το ζήτημα επισημαίνεται ήδη στη σύσταση της Επιτροπής «Περί της μεταβίβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων» 94/1069/ΕΚ, επιβεβαιώνεται δε στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τη μεταβίβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΕΕΙ C 93/2, 28.3.1998).

([7]) Στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση» (COM(2006) 117 τελικό).

3.3.2 Για την επιχειρηματική διαδοχή, ιδιαίτερα χρήσιμα μπορεί να αποδειχθούν τα **μοντέλα ESOP** (βλ. παράρτημα). Κύρια πτυχή του μοντέλου ESOP αποτελεί το γεγονός ότι σχεδιάστηκε ειδικά για μη εισηγμένες επιχειρήσεις. Ενθαρρύνει τους ιδιοκτήτες να μεταβιβάσουν την επιχείρησή τους στους εργαζομένους τους και να μην την πωλήσουν σε τρίτους και προβλέπει τη σταδιακή απόκτηση ποσοστού έως 100 % από το προσωπικό. Αυτό παρέχει τη δυνατότητα σε ιδιοκτήτες που επιθυμούν να μεταβιβάσουν το μερίδιό τους να προβούν στην πώληση δίχως να εξαναγκάσουν και τους εναπομείναντες συνιδιοκτήτες σε πώληση. Παράλληλα, οι εργαζόμενοι δεν απαιτείται να εισφέρουν ίδιο κεφάλαιο, διότι η απόκτηση της επιχείρησης από τους εργαζομένους της χρηματοδοτείται μέσω της συμμετοχής στα κέρδη της επιχείρησης επιπλέον του μισθού. Για τον λόγο αυτόν, το σχέδιο αυτό δεν κρύβει στην ουσία κάποιον επιπρόσθετο κίνδυνο για τους εργαζόμενους. Εάν απαιτείται η βραχυπρόθεσμη εξαγορά ενός μεγαλύτερου μεριδίου, τότε προκρίνεται η λήψη δανείου με επταετή περίοδο αποπληρωμής κατά μέσο όρο, η οποία χρηματοδοτείται από τα κέρδη της επιχείρησης.

3.3.3 Για την περίπτωση της επιχειρηματικής διαδοχής θα πρέπει να γίνει σαφής αναφορά στο δοκιμασμένο **μοντέλο του συνεταιρισμού** όσον αφορά το μελλοντικό ευρωπαϊκό πλαίσιο. Υπάρχουν παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών (βλ. παράρτημα) για την εξαγορά από το προσωπικό υπό τη μορφή συνεταιρισμού, όπου απετράπη το κλείσιμο της επιχείρησης λόγω αδυναμίας εξεύρεσης διαδόχου. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό το πολύ ιδιαίτερο ζήτημα της σχέσης οικονομικής συμμετοχής και επιχειρηματικής διαδοχής θα πρέπει να εξεταστεί σε ξεχωριστό έγγραφο.

3.4 *Κρίση στην επιχείρηση και συμμετοχή στο κεφάλαιο*

3.4.1 Οι επιχειρήσεις είναι δυνατό να διέλθουν οικονομικά δυσχερείς περιόδους. Σε τέτοιες καταστάσεις **προτάσσεται η διατήρηση της λειτουργίας της επιχείρησης**. Σε περίπτωση που μια αναδιάρθρωση ή κρίση αντιμετωπίζεται από κοινού από εργοδότες και εργαζομένους, θα πρέπει, υπό τέτοιες εξαιρετικές περιστάσεις, να είναι δυνατή μια οικονομική συμμετοχή, ωστόσο, πρέπει να εξεταστούν πιθανά μειονεκτήματα μιας τέτοιας συμμετοχής. Σε αυτήν την περίπτωση το ζητούμενο είναι μια βιώσιμη λύση, η οποία επιτρέπει τη μακροπρόθεσμη συμμετοχή των εργαζομένων οι οποίοι διασφάλισαν τη θέση και τις αποδοχές τους (λαμβανομένων υπόψη του συστήματος ευελιξίας με ασφάλεια και των περιόδων ανεργίας και επανεκπαίδευσης) στην ανάκαμψη της επιχείρησης και της οικονομίας. Το δικαιολογημένο ίδιο συμφέρον των εργαζομένων για τη βιωσιμότητα και, συνακόλουθα, για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία ασκεί με τον τρόπο αυτό θετική επίδραση στην εταιρία.

3.4.2 Η οικονομική συμμετοχή εργαζομένου στην εταιρία, στην οποία εργάζεται, θεωρείται συχνά ως **διπλός κίνδυνος**. Οι επικριτές της ΣΕ ισχυρίζονται παγίως ότι, σε περίπτωση πτώχευσης, τίθεται σε κίνδυνο, πέραν της θέσης εργασίας, και το κεφάλαιο που εισέφεραν οι εργαζόμενοι. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ της συμμετοχής στο κεφάλαιο, όπου οι αποδοχές από την εργασία δεν επηρεάζονται ***(«on top»)*** και στη συμμετοχή όπου ποσά από τις οικονομίες του εργαζόμενου επενδύονται στην επιχείρηση, στην οποία εργάζεται. Για την τελευταία περίπτωση, εφόσον προκύψει εκκαθάριση ή πτώχευση, οι αξιώσεις των εργαζομένων θα πρέπει να ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα, ήτοι πριν από εκείνες των υπόλοιπων πιστωτών. Επίσης, θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω λύσεις όπως η **ανάληψη του κινδύνου από περισσότερους φορείς ή η αντασφάλιση** για περιπτώσεις που αφορούν διασυνοριακή δραστηριότητα.

3.5 *Εταιρική διακυβέρνηση και συμμετοχή στο κεφάλαιο*

3.5.1 Ανεξαρτήτως άλλων μορφών σύμπραξης και συμμετοχής σε αποφάσεις της επιχείρησης, οι συμμετοχές στο κεφάλαιο μπορούν να οδηγήσουν, ανάλογα με τη διαμόρφωσή τους, **σε συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, για παράδειγμα μέσω του δικαιώματος ψήφου των μετόχων**. Στις περιπτώσεις συμμετοχής με τη μορφή μετοχών, τα δικαιώματα ψήφου που απορρέουν από τις μετοχές μπορούν να ασκηθούν είτε ατομικά είτε συλλογικά, για παράδειγμα μέσω μιας εταιρίας συμμετοχής.

3.5.2 Οι επιχειρήσεις που εκδίδουν σε μεγαλύτερο ποσοστό **μετοχές εργαζομένων** διαθέτουν μια απαιτητική, πλην όμως **υπομονετική και πιστή ομάδα μετόχων**, ήτοι τους ίδιους τους εργαζομένους τους. Αυτό επιτρέπει στις εν λόγω επιχειρήσεις να αντισταθούν στον βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό που επικρατεί σήμερα στις οικονομικές αγορές. Η εν λόγω μορφή ΣΕ έχει ως επιθυμητή συνέπεια τις **βιώσιμες αποφάσεις σχετικά με την επιχείρηση** και την εφαρμογή της **μακροπρόθεσμης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης** (CSR) αντί της υπερβολικής διάθεσης διακινδύνευσης από την πλευρά των διαχειριστών.

3.5.3 Η συμμετοχή των εργαζομένων ως μετόχων προωθεί τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των επιχειρήσεων. Αυτό οδηγεί πιθανότατα σε σωστή **εταιρική διακυβέρνηση**, η οποία συμβάλλει στη μακροπρόθεσμη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης.

3.5.4 Όσοι συμμετέχουν στην επιχείρηση με την ίδια τους τη θέση εργασίας αποζητούν ασφαλώς την πλήρη διαφάνεια σχετικά με τα αποτελέσματα της επιχείρησης και τη συμμετοχή στις αποφάσεις της επιχείρησης. Από αυτή την άποψη η συμμετοχή που βασίζεται σε δικαιώματα συνιδιοκτησίας συμπληρώνει τη συμμετοχή που βασίζεται σε δικαιώματα πληροφόρησης, διαβούλευσης και συναπόφασης.

3.6 *Συμμετοχή στο κεφάλαιο και συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων*

3.6.1 Παρά τις ανησυχίες περί του αντιθέτου, ιδίως σε επιχειρήσεις χωρίς προηγούμενη οικονομική συμμετοχή, **η ΣΕ δεν περιορίζει την αυτονομία του επιχειρηματία**, αλλά αντιθέτως τον υποστηρίζει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

3.6.2 Η υποστήριξη από εργαζομένους της επιχείρησης, πέραν των άλλων μεριδιούχων, και η επιδίωξη κοινών στόχων αποτελούν πλεονεκτήματα για τους μετόχους μιας επιχείρησης. Η θετική **συμμετοχή των εργαζομένων μέσω της άσκησης περιουσιακών δικαιωμάτων** και η συνεπαγόμενη ευθύνη κάθε συμμετέχοντα εργαζομένου μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης ([8]), η δε δυνατότητα ανταλλαγής προτάσεων για την επιχειρηματική στρατηγική θα εμπλούτιζε τις διαθέσιμες επιλογές όσον αφορά τις αποφάσεις για την επιχείρηση στο πλαίσιο των προαναφερθέντων περιορισμών. Οι εργαζόμενοι μέτοχοι πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άλλους μετόχους

3.6.3 Τέλος, πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα μέσω ΣΕ δεν πρέπει και δεν είναι δυνατόν να μεταβάλουν ούτε τα υφιστάμενα δικαιώματα συναπόφασης στα κράτη μέλη όπου εφαρμόζονται ούτε τη συμβατικά προσδιορισμένη σχέση εργασίας. Τα εν λόγω δικαιώματα παραμένουν αναλλοίωτα από τη ΣΕ.

([8]) Όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην Αυστρία, όπου υφίσταται η δυνατότητα να εφαρμοστεί η ΣΕ ως κοινή εταιρία συμμετοχών.

4. **Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση: συστατικά στοιχεία για πρακτικά προβλήματα και λύσεις**

Η ανάπτυξη και η προώθηση μοντέλων ευρωπαϊκής ΣΕ που είναι κατανοητά και πρακτικώς εφαρμόσιμα θα έχουν μεγάλη πολιτική σημασία για τη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού οικονομικού και κοινωνικού χώρου. Κατά βάση, η συμμετοχή εργοδοτών και εργαζομένων σε τέτοια μοντέλα θα πρέπει να παραμείνει οικειοθελής. Η χρηματοδότησή τους προέρχεται από αποδοχές επιπλέον αυτών που αποκομίζονται μέσω της εργασίας ή της συλλογικής σύμβασης εργασίας ή από διανεμόμενες συμμετοχές στην κερδοφορία.

4.1 *Συνδυασμός συμμετοχής στο κεφάλαιο και συμμετοχής στην κερδοφορία ως μελλοντική τάση της ΣΕ*

4.1.1 Για την περίπτωση μιας συμμετοχής στην κερδοφορία βάση μετοχών με ελάχιστη διάρκεια διακράτησης θα πρέπει, λαμβάνοντας υπόψη την ετεροχρονισμένη φορολογία, να διακρίνονται τρία βήματα:

— Η αρχική φάση συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη της επιχείρησης.

— Μια ενδιάμεση φάση, κατά την οποία οι σωρευμένοι πόροι επενδύονται σε μια συμμετοχή στην επιχείρηση.

— Η τελική φάση, κατά την οποία τα μερίδια που αποκτήθηκαν τίθενται ελεύθερα στη διάθεση των εργαζομένων.

4.1.2 Υπάρχουν ήδη μορφές συμμετοχής στο κεφάλαιο, στις οποίες η απόκτηση μεριδίου **μέσω εταιρίας επενδύσεων βασιζόμενης σε συμφωνία εμπίστου διαχείρισης** χρηματοδοτείται με πόρους από τη συμμετοχή στην κερδοφορία, επιπλέον του ποσού των απολαβών από την εργασία. Στις περιπτώσεις αυτές δημιουργείται συνήθως μια ανεξάρτητη εταιρία συμμετοχών ([9]), η οποία διαχειρίζεται τα μερίδια των εργαζομένων ως εταιρία επενδύσεων βασιζόμενη σε συμφωνία εμπίστου διαχείρισης. Η διοίκηση των εταιριών συμμετοχής θα πρέπει να λειτουργεί δημοκρατικά βάσει ψηφοφοριών μεταξύ όλων των μετόχων–εργαζομένων, χωρίς να επηρεάζεται από τους διαχειριστές της επιχείρησης. Παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών για εταιρίες συμμετοχών ευρίσκονται στις ακόλουθες εταιρίες: AUCHAN (Γαλλία) ([10]), HOMAG AG (Γερμανία) ([11]), Pfalz Flugzeugwerke PFW Aerospace AG (Γερμανία) ([12]), Voestalpin AG (Αυστρία) ([13]), Oktogonen Stiftung (Σουηδία) ([14]), Herend-ESOP (Ουγγαρία) ([15]), Tullis Russel ESOP (HB) ([16]), Eircom-ESOP ([17]) και Aerlingus-ESOP (Ιρλανδία) ([18]).

4.1.3 Για να καταστεί δυνατή η περαιτέρω διάδοση των εταιριών συμμετοχής, θα πρέπει να εξετασθούν τα αναγνωρίσιμα παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών (βλέπε και παράρτημα).

4.2 *Φορολογικά κίνητρα και αμοιβαία αναγνώριση μοντέλων ΣΕ*

4.2.1 Τα φορολογικά κίνητρα αποδεδειγμένα ([19]) δεν αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση της συμμετοχής των εργαζομένων, είναι ωστόσο **αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση της διάδοσής της** στα κράτη όπου παρέχεται αυτή η δυνατότητα. Παρόλο που αποτελούν το συνηθέστερο μέσο προώθησης, εντούτοις ένα ευρωπαϊκό μοντέλο το οποίο θα θέσπιζε, με δεσμευτικό τρόπο, φορολογικά κίνητρα θα υπερέβαινε τις αρμοδιότητες της ΕΕ και θα προσέκρουε σε εθνικές νομοθετικές αρμοδιότητες. Δεδομένου όμως ότι στην πραγματικότητα η επιχειρηματική δραστηριότητα και η επαγγελματική σταδιοδρομία λαμβάνουν ολοένα περισσότερο διασυνοριακό χαρακτήρα, η ΣΕ, που περιορίζεται στο εθνικό επίπεδο, δεν μπορεί να διαδοθεί στον επιθυμητό βαθμό σε ολόκληρη την Ευρώπη. . Επομένως, προκειμένου να είναι εφικτή η ΣΕ από θυγατρικές του εξωτερικού, απομένει συνήθως ως μόνη λύση η καταφυγή σε ακριβές υπηρεσίες εμπειρογνωμόνων, οι οποίες συνιστούν οικονομική επιβάρυνση συχνά αποτρεπτική για την πραγματοποίηση της ΣΕ. Ένα **προαιρετικό, ομοιογενές και απλό μοντέλο κινήτρων με πανευρωπαϊκή εξίσωση της φορολογίας και του ύψους των κινήτρων** θα μπορούσε να αυξήσει σημαντικά τις περιπτώσεις υλοποίησης ΣΕ, διότι με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διαμορφωθούν εύκολα προτάσεις που αφορούν ολόκληρους ομίλους εταιριών ([20]).

4.2.2 Ως ελάχιστος κοινός παρονομαστής θα μπορούσε να οριστεί η **ετεροχρονισμένη φορολογία**, η οποία θα αποτελούσε θεμέλιο του προτεινόμενου μοντέλου.

4.2.3 Προτού εξευρεθεί ένα ευρωπαϊκό μοντέλο με ενιαία φορολογικά πλεονεκτήματα, θα πρέπει να επιδιωχθεί η **αμοιβαία αναγνώριση των μοντέλων** των μεμονωμένων κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό θα συμβάλει ώστε να καταστούν οι ΣΕ ελκυστικότερες και πρακτικά εφαρμόσιμες ακόμα και χωρίς ενιαία ευρωπαϊκή λύση.

4.2.4 Εκτός από τα φορολογικά κίνητρα, οι επιχειρήσεις μπορούν και αυτές να προσφέρουν κίνητρα με τη μορφή εκπτώσεων.

4.3 *ΣΕ σε συνεταιρισμούς*

4.3.1 **Οι συνεταιρισμοί παραγωγής αποτελούν καλό παράδειγμα** ΣΕ, ιδίως στις περιπτώσεις όπου οι περισσότεροι εργαζόμενοι αποτελούν παράλληλα και συνιδιοκτήτες. Σύμφωνα με τις παγκοσμίως αναγνωρισμένες αξίες και αρχές του συνεταιρισμού, όλοι οι εργαζόμενοι–μέλη διατηρούν απεριόριστο δικαίωμα συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων ([21]). Έχει αποδειχθεί εμπειρικά ότι, όταν οι εργαζόμενοι είναι ιδιοκτήτες της επιχείρησης, την ελέγχουν και τη διαχειρίζονται, τα εγγυημένα αυτά δικαιώματα οδηγούν σε καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης και σε αυξημένες δυνατότητες επιβίωσης κατά τη διάρκεια κρίσεων· με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η μακροπρόθεσμη διατήρηση των θέσεων εργασίας τους στην περιοχή όπου διαμένουν. Μια νομικώς θεσπισμένη εκπροσώπηση των συμφερόντων θα προωθήσει τη δημιουργία πλαισίου για την ενίσχυση της οικονομικής συμμετοχής.

([9]) Στην ηπειρωτική Ευρώπη συνήθως είναι ΕΠΕ, ίδρυμα ή σωματείο και σε αγγλοαμερικανικά κράτη είναι σύμπραξη (τραστ).

([10]) Στόχος: η προώθηση της αφοσίωσης και η παροχή κινήτρων στους εργαζομένους· βλ. http://www.groupe-auchan.com/emploi.html.

([11]) Στόχος: χρηματοδότηση της ανάπτυξης· http://www.homag.com/de-de/career/Seiten/mitarbeiterkapitalbeteiligung.aspx.

([12]) Στόχος: απόσπαση από τον όμιλο EADS· http://www.netz-bund.de/pages/mitarbges.pdf, σελ. 32 και επόμενες.

([13]) Στόχος: ιδιωτικοποίηση και στρατηγική συμμετοχή· http://www.voestalpine.com/annualreport0809/en/management_report/employees.html.

([14]) Στόχος: η προώθηση της αφοσίωσης και η παροχή κινήτρων στους εργαζομένους· βλ. Handelsbanken, Annual Report 2009, http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_en_hb_09_eng_ar_rev/$file/hb09eng_medfoto.pdf, σελ. 53, 56.

([15]) Στόχος: ιδιωτικοποίηση καθώς και προώθηση της αφοσίωσης και παροχή κινήτρων στους εργαζομένους· http://www.herend.com/en/manufactory/story/, χωρίς λεπτομέρειες για το πρόγραμμα ESOP, βλέπε έτος 1992.

([16]) Στόχος: επιχειρηματική διαδοχή· http://www.tullis-russell.co.uk/group/about/.

([17]) Στόχος: ιδιωτικοποίηση και στρατηγική συμμετοχή· http://www.esop.eircom.ie/.

([18]) Στόχος: ιδιωτικοποίηση και στρατηγική συμμετοχή· http://www.aerlingus.com/aboutus/investorrelations/shareregister/.

([19]) Βλέπε έκθεση PEPPER IV, μέρος I, κεφάλαιο IV, σελίδες 56-58.

([20]) Βλ. Thyssen Krupp: http://www.thyssenkrupp.com/de/investor/belegschaftsaktie.html.

([21]) Βλ. για παράδειγμα τη σύσταση 193 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας που αφορά την προώθηση των συνεταιρισμών.

4.4 *Η ΣΕ στις δημόσιες υπηρεσίες*

4.4.1 Η προσφορά ΣΕ προκύπτει συνήθως στις ανώνυμες εταιρίες ή τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, καθότι σε αυτές τις περιπτώσεις η πρακτική εφαρμογή είναι σχετικά απλούστερη. Ορισμένες μορφές επιχειρήσεων, ιδίως μη κερδοσκοπικές – καθώς και οι εργαζόμενοί τους – αποκλείονται εξ ορισμού από αυτήν τη δυνατότητα (δημόσιες υπηρεσίες, μη κερδοσκοπικές εταιρίες) ή μπορούν να εφαρμόσουν ένα μοντέλο με εξαιρετικά δύσκολο τρόπο (όμιλοι επιχειρήσεων, ιδρύματα κλπ.). Σε αυτούς τους τομείς υπάρχει όμως μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων και συνεπώς εργαζομένων, στους οποίους δεν παρέχεται επί του παρόντος δυνατότητα για ΣΕ.

4.4.2 Με την επιφύλαξη της αρχής της επικουρικότητας θα πρέπει συνεπώς να τεθεί ως στόχος η δημιουργία μοντέλου το οποίο παρέχει δυνατότητα οικονομικής συμμετοχής στους εργαζόμενους **όλων των επαγγελματικών ομάδων και όλων των επιχειρηματικών μορφών** λαμβάνοντας, όμως, υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση του δημόσιου τομέα…

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αλλαγές και προοπτικές του κλάδου της μεταλλουργίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2011/C 51/02)

Εισηγητής: **ο κ. José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Συνεισηγητής: **ο κ. Enrico GIBELLIERI**

Στις 16 Φεβρουαρίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα:

«*Αλλαγές και προοπτικές του κλάδου της μεταλλουργίας*».

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 8 Σεπτεμβρίου 2010.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφασίζει να ψηφίσει για τη γνωμοδότηση αυτή κατά τη σύνοδο του Οκτωβρίου και ορίζει τον κ. Rodríguez Garcia-Caro γενικό εισηγητή, βάσει του άρθρου 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειας, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 72 ψήφους υπέρ και 8 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 *Στρατηγική σημασία*

Ο κλάδος της μεταλλουργίας έχει ζωτική σημασία για τη μετάβαση προς μία οικονομία με υψηλή απόδοση των πόρων και με χαμηλές εκπομπές ανθρακούχων αερίων, σύμφωνα με τις επιδιώξεις της στρατηγικής ΕΕ 2020. Ο στόχος της αύξησης της αποδοτικότητας κατά την αξιοποίηση των πόρων συνιστά πρόκληση για τον κλάδο, αλλά παράλληλα και επιχειρηματική ευκαιρία: δεν μπορεί να υπάρξει οικονομία που κάνει αποδοτική χρήση των πόρων χωρίς την μεταλλοβιομηχανία. Πρόκειται για βιομηχανία ισχυρή, με μεγάλες δυνατότητες δημιουργίας απασχόλησης και καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, η οποία ενισχύει την ευρωπαϊκή αλυσίδα αξίας και συνιστά έναν κρίκο της αλυσίδας αυτής που οδηγεί σε μια οικονομία με υψηλή απόδοση των πόρων.

1.2 Η μεταλλουργία έχει επίσης καίρια σημασία ως κλάδος καινοτόμος και ως προμηθευτής, ιδίως σε συνάρτηση με την πρωτοβουλία «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους», καθώς μπορεί να συμβάλει στην αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την χρήση πόρων, να στηρίξει την μετάβαση σε μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές ανθρακούχων αερίων, να προωθήσει τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, να εκσυγχρονίσει τον κλάδο των μεταφορών και να προαγάγει την ενεργειακή αποδοτικότητα.

1.3 *Διακριτή εικόνα*

Η μεταλλουργία πάσχει από έλλειψη σαφούς και διακριτής εικόνας.

1.4 Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κλάδος της μεταλλουργίας δεν πρέπει να συγχέεται με τον κλάδο της παραγωγής μετάλλων. Σε μία από τις στατιστικές εκδόσεις της Eurostat με τίτλο «European Facts and Figures», η παραγωγή σιδήρου, χάλυβα και σιδηροκραμάτων (NACE 27) εξετάζεται από κοινού με τις δραστηριότητες κατασκευής προϊόντων μετάλλου, δηλαδή τη μεταλλουργία (NACE 28). Αυτό καθιστά πολύ δυσχερή την σωστή μελέτη της απασχόλησης και των βιομηχανικών τάσεων του κλάδου της μεταλλουργίας. Η ανεπαρκής αναγνώριση των διακριτικών χαρακτηριστικών της μεταλλουργίας εκδηλώνεται σε μελέτες αξιολόγησης αντικτύπου, όπου οι σημαντικότατες μικροοικονομικές συνέπειες των επικείμενων ρυθμίσεων του κλάδου μόλις και λαμβάνονται υπόψη. Έχει μεγάλη σημασία να υποστηριχθεί η ανάπτυξη του δυναμικού του κλάδου, ιδίως όσον αφορά την αύξηση των εξαγωγών του, και να αντληθούν πρακτικά διδάγματα από το επιχειρηματικό πνεύμα και το πνεύμα καινοτομίας που τον χαρακτηρίζει.

1.4.1 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λαμβάνει δεόντως υπόψη τον κλάδο αυτόν της μεταποιητικής βιομηχανίας κατά την οργάνωση και κατανομή ανθρώπινων πόρων και να ενισχύσει την εκπροσώπηση και το διάλογο με την μεταλλουργική βιομηχανία στη ΓΔ Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας και στη ΓΔ Εμπορίου, σε επίπεδο ανάλογο με το ειδικό βάρος της και με τη δημιουργία απασχόλησης που προσφέρει, η οποία ανέρχεται σε 4,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκχωρήσει στη μεταλλουργία μεγαλύτερη επίσημη εκπροσώπηση στις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες της Επιτροπής (λ.χ. στον διάλογο ΕΕ-Κίνας).

1.5 *Το σωστό πλαίσιο προς τούτο, θα ήταν η εφαρμογή της αρχής «προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις».*

Ο διοικητικός φόρτος που απαιτείται για να παρασχεθεί στις αρχές η πληροφόρηση που προβλέπεται στις τοπικές νομοθεσίες και την νομοθεσία της ΕΕ αντιπροσωπεύει μεγάλο βάρος, γεγονός που δεν διευκολύνει το έργο των ΜΜΕ. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της γενικής κατάστασης που επικρατεί σε πολλές χώρες όσον αφορά τις επενδύσεις, είναι όλο και πιο εύκολο, πρακτικό και προσοδοφόρο για τις επιχειρήσεις να εισάγουν ένα μέρος των προϊόντων τους από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντί να αυξάνουν την παραγωγή, να αναπτύσσουν την τεχνολογία και να επενδύουν στην καινοτομία. Μια τέτοια τακτική, όμως, θα υπονομεύσει την ανταγωνιστικότητα μακροπρόθεσμα και θα απομακρύνει τους νεαρούς τεχνικούς.

Η ΕΟΚΕ συνιστά να τηρείται πραγματικά η αρχή «προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις» κατά την εφαρμογή της στρατηγικής ΕΕ 2020 στο πεδίο της βιομηχανικής πολιτικής, όπως ακριβώς αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου του 2010, καθώς και στην προσεχή ανακοίνωση σχετικά με την ατζέντα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής, η οποία στηρίζεται στην εμβληματική πρωτοβουλία «μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης».

1.5.1 Μεγάλη σημασία έχει επίσης — και η ΕΟΚΕ απευθύνει στις εθνικές αρχές των κρατών μελών σχετική έκκληση — να υποστηριχθούν οι επιχειρηματίες σε όλα τα επίπεδα, με διευκόλυνση των διατυπώσεων για την ίδρυση επιχειρήσεων και με προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος.

Άλλη ζωτική πτυχή των γενικών συνθηκών υπό τις οποίες λειτουργούν οι επιχειρήσεις είναι οι κοινωνικές πολιτικές και οι πολιτικές απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ ζητά από τα κράτη μέλη να καταβάλουν κοινές προσπάθειες για να συμβάλουν, ιδίως στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, στη βελτίωση του περιβάλλοντος στο οποίο στηρίζεται η ανάπτυξη ανταγωνιστικών και προσοδοφόρων επιχειρήσεων, ικανών να δημιουργήσουν βιώσιμες θέσεις απασχόλησης στην ευρωπαϊκή μεταλλουργία. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι η μεταλλουργία θα είναι σε θέση να προλάβει ενδεχόμενες επιχειρηματικές ή στρατηγικές αλλαγές των πελατών της επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παραγωγής υλικών, μέσω του κοινωνικού διαλόγου και της ακριβούς και ουσιαστικής ενημέρωσης και διαβούλευσης. Επί του προκειμένου, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο προώθησης των ανταλλαγών μεταξύ των κρατών μελών και των κοινωνικών φορέων της ΕΕ ώστε να μαθαίνουν οι μεν από τους δε και να εντοπίσουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς, καθώς και του ρόλου της «ευελιξίας με ασφάλεια».

1.6 *Ειδικευμένο προσωπικό, κατάλληλη πρόληψη των αναγκών κατάρτισης και προσέλκυση των νέων*

Καθώς οι επιχειρήσεις είναι μεσαίου μεγέθους, είναι ακόμη πιο σημαντικό να διαθέτουν επαρκές ειδικευμένο προσωπικό. Επομένως, καίριο ζήτημα συνιστούν τα μέτρα για την αντιμετώπιση της έλλειψης ειδικευμένου προσωπικού, είτε πρόκειται για μαθητευόμενους υψηλού επιπέδου είτε για ειδικευμένους εργαζομένους, τεχνικούς, μηχανικούς ή ερευνητές, καθώς και για την προσφορά της κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης (τόσο της επίσημης όσο και της μαθητείας).

1.6.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι έχει καθοριστική σημασία να αναπτυχθούν, σε όλα τα επίπεδα, πρωτοβουλίες βελτίωσης της εικόνας της μεταλλουργίας και προσέλκυσης των νέων. Καθώς πρόκειται για κλάδο σχετικά υψηλής έντασης εργασίας, είναι αναγκαίο να μπορέσει να διατηρήσει, και ει δυνατόν να βελτιώσει, το εργατικό δυναμικό του, τόσο αριθμητικά όσο και ποιοτικά. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα διεξαγωγής μελέτης, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, σχετικά με τα ακαδημαϊκά και τεχνικά προσόντα που χρειάζεται η μεταλλουργία, ώστε να προληφθούν οι ανάγκες κατάρτισης. Η μελέτη αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό έγγραφο αναφοράς για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ του κλάδου αυτού και των πολυτεχνείων και κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναλάβει τη μελέτη αυτή η νεοσυσταθείσα ευρωπαϊκή επιτροπή κοινωνικού διαλόγου στον κλάδο των μετάλλων και να διερευνήσει όλες τις δυνατότητες ανταλλαγής πληροφοριών που θα κριθούν σκόπιμες για τη βελτίωση της κατάστασης των ΜΜΕ και των εργαζομένων τους.

1.7 *Καινοτομία*

Για την επιτυχία των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης, ιδιαίτερη σημασία έχει η συνεργασία μεταξύ παραγωγών μετάλλου και μεταλλουργικής βιομηχανίας. Γενικά, θα έπρεπε να διατεθούν περισσότεροι ευρωπαϊκοί ερευνητικοί πόροι στους τομείς της παραγωγής μετάλλων και της μεταλλουργίας, ειδικότερα δε στις τεχνολογίες υλικών και τις νανοτεχνολογίες, ώστε να βελτιωθούν οι μηχανικές ιδιότητες των μεταλλικών υλικών χάρη στην έρευνα εντός των επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, να ενισχυθεί και να προωθηθεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του κλάδου και η υπεροχή του ως προς την καινοτομία. Η ΕΟΚΕ συνιστά στις ευρωπαϊκές αρχές, και ιδίως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν θα προσδιορίσουν την δομή του όγδοου προγράμματος πλαισίου (8ο ΠΠ), να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διευκόλυνση της ευρείας πρόσβασης στα προγράμματα. Ειδικότερα, θα πρέπει να υποστηριχθεί η συνεργασία με τις ΜΜΕ, καθώς διαθέτουν περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό για τον εντοπισμό, την υποβολή και την εκτέλεση ενδεχόμενων προγραμμάτων καινοτομίας.

1.7.1 Δεδομένου ότι, γενικά, οι καινοτομίες στη βιομηχανία δεν στηρίζονται αποκλειστικά σε νέες επιστημονικές γνώσεις, αλλά σε ένα ευρύ φάσμα μορφών καινοτομίας (λ.χ. νέες προσεγγίσεις της υλικοτεχνικής υποστήριξης ή της εμπορίας, οργανωτικές καινοτομίες, καινοτόμα επιχειρηματικά πρότυπα, σχεδιασμός προϊόντων), η ΕΟΚΕ ζητά οι πολιτικές της Ένωσης για την καινοτομία να ανταποκρίνονται καλύτερα στο γεγονός αυτό.

1.7.2 Δεδομένου ότι ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη προϊόντων μεταβιβάζεται στα αρχικά ή τα τελικά στάδια της αλυσίδας παραγωγής, η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και το ζήτημα της παραποίησης αντιπροσωπεύουν όλο και μεγαλύτερη πρόκληση. Και από αυτή την άποψη, λίγες είναι οι μεταλλουργικές επιχειρήσεις που μπορούν να αφιερώσουν στην προστασία της βιομηχανικής τους ιδιοκτησίας τους ίδιους πόρους με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

1.8 *Έλλειμμα προβολής*

Ο κλάδος της μεταλλουργίας πάσχει από έλλειμμα προβολής. Η προβολή μιας αντιπροσωπευτικής εικόνας της μεταλλουργίας και των ευκαιριών που προσφέρει αποτελεί έργο που πρέπει να αναλάβει ο ίδιος ο κλάδος, που θα μπορούσε να επωφεληθεί και από την υποστήριξη των αρχών. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ συνιστά στις εθνικές και τις ευρωπαϊκές αρχές να μελετήσουν την θέση του κλάδου υπό το πρίσμα της ιδιότητάς του ως «βαρόμετρου» της βιομηχανίας και ως αξιόπιστου δείκτη υγείας της αλυσίδας παραγωγής της βιομηχανίας, καθώς και της συμβολής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Προβληματική φαίνεται επίσης η γενική έλλειψη αποδοχής της βιομηχανίας αυτής και των βιομηχανικών της σχεδίων, η οποία οφείλεται σε μια αρνητική εικόνα που διαμορφώθηκε επί δεκαετίες. Πρέπει να επιτευχθεί μια νέα συνεργασία μεταξύ πολιτικής, βιομηχανίας και αρχών, ώστε να διαδοθεί μια πιο θετική εικόνα των εταιριών του κλάδου και να προβληθεί το γεγονός ότι συμμορφώνονται προς όλες τις νόμιμες απαιτήσεις.

1.9 *Εμπορική πολιτική*

Τόσο η ΓΔ Εμπορίου όσο και η ΓΔ Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας θα πρέπει να αποκτήσουν επαρκή γνώση της μεταλλουργικής βιομηχανίας και να υιοθετούν μια ισορροπημένη προσέγγιση όταν λαμβάνουν μέτρα που έχουν αντίκτυπο στις επιχειρήσεις του κλάδου. Η ΕΟΚΕ συνιστά, λοιπόν, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και να συνεκτιμά το κοινοτικό συμφέρον και τον αντίκτυπο σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας και στο σύνολο του βιομηχανικού ιστού, όταν λαμβάνει αποφάσεις που αφορούν έναν συγκεκριμένο κλάδο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να τηρεί την αρχή της αμοιβαιότητας στις σχέσεις της με τις τρίτες χώρες, ιδίως ως προς την εμπορική πολιτική.

1.10 *Συνεργατικοί σχηματισμοί (clusters)*

Έντονο ενδιαφέρον εκδηλώνεται για την ανάπτυξη μιας προοπτικής για τον κλάδο της μεταλλουργίας, η οποία να στηρίζεται στους διάφορους συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters) που υφίστανται ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήδη έχουν εντοπισθεί, κυρίως, οι ακόλουθοι: χώρα των Βάσκων (Ισπανία), Brescia (Ιταλία), Φλάνδρα (Βέλγιο), Λιθουανία, Pays-de-la-Loire (Γαλλία), Σιλεσία (Πολωνία), Νότια Βεστφαλία (Γερμανία), Vorarlberg (Αυστρία), Βαλένθια (Ισπανία). Ωστόσο, θα ήταν σκόπιμο να διενεργηθούν περαιτέρω μελέτες ώστε να εκτιμηθούν οι συνέπειες, οι κύριες τάσεις, οι μεταβολές του βιομηχανικού ιστού και οι ενδεχόμενες συγκριτικές αξιολογήσεις (benchmark) των διαφόρων περιοχών.

1.11 *Χρηματοδότηση*

Η ΕΟΚΕ θα έκρινε θετικό να αναγνωριστεί με μεγαλύτερη έμφαση η ανάγκη μηχανισμών ρευστότητας που αντιμετωπίζει η κατασκευαστική βιομηχανία, ιδίως δε οι ΜΜΕ του κλάδου, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε καλύτερες πρακτικές σε ολόκληρη την Ευρώπη.

2. **Εισαγωγή**

2.1 Η Συνθήκη της Λισσαβώνας θεσπίζει νέο πλαίσιο για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μία νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη ξεκινήσει τις εργασίες της, ενώ για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ξεκίνησε νέα θητεία το 2009. Στο μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Ένωση γενικά και η βάση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ειδικότερα βρίσκονται αντιμέτωπες με μια παγκόσμια δυναμική και με προκλήσεις πρωτόγνωρες από την ίδρυση της ΕΕ.

2.2 Οι προκλήσεις αυτές πρέπει να αντιμετωπιστούν αποφασιστικά, εάν επιθυμούμε να συγκρατήσουμε την άνοδο της ανεργίας, την αυξανόμενη διάλυση του επιχειρηματικού και βιομηχανικού ιστού και την ολοένα μεγαλύτερη απώλεια της εμπιστοσύνης των πολιτών.

2.3 Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με τον ευρωπαϊκό κλάδο της μεταλλουργίας, η ΕΟΚΕ επιχειρεί να προτείνει ορισμένες πιθανές απαντήσεις στα ερωτήματα που θα καθορίσουν, μακροπρόθεσμα, κατά πόσον θα διατηρηθεί το δυναμικό καινοτομίας, η ικανότητα οικονομικής αντίστασης και η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής μεταλλουργικής βιομηχανίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Η CCMI διερευνά τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες του κλάδου, που προκύπτουν από τη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία με πιο αποδοτική χρήση των πόρων, έτσι όπως ορίζεται στη στρατηγική 2020 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4 Τα ερωτήματα αυτά είναι, μεταξύ άλλων: Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις; Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν; Σε ποιες πτυχές μπορούν να προσφέρουν προστιθέμενη αξία; Η στρατηγική «ΕΥΡΩΠΗ 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» είναι η κατάλληλη μέθοδος που θα οδηγήσει στην επιτυχία;

3. **Η μεταλλουργία, πανταχού παρούσα**

3.1 Μεταλλουργικές επιχειρήσεις υπάρχουν παντού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες και τους δήμους της Ευρώπης. Είναι επιχειρήσεις ευέλικτες, καινοτόμες, συχνά (σχετικά) μικρές, με ρεαλιστικό πνεύμα, στηρίζονται στην παροχή υπηρεσιών, δημιουργούν θέσεις εργασίας (και τις διατηρούν), ενώ είναι βαθιά ριζωμένες στην αλυσίδα εφοδιασμού βιομηχανικών προϊόντων έτσι όπως τη γνωρίζουμε. Η παρουσία τους είναι τόσο συνυφασμένη με το περιβάλλον που συχνά θεωρούμε την ύπαρξή τους δεδομένη. Έχουν, βέβαια, σημειωθεί κάποια πρώτα βήματα, που οφείλουμε να χαιρετίσουμε, ειδικότερα δε μια πρώτη πανευρωπαϊκή μελέτη που δημοσίευσε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πάντως, ενώ ορισμένες επιχειρήσεις του κλάδου της μεταλλουργίας, πιθανότατα χάρις στο μέγεθός τους, διαθέτουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα, ωστόσο —σε αντίθεση προς τους εκπροσώπους των συμφερόντων του κλάδου στο σύνολό του— παραμένουν εν πολλοίς στην αφάνεια και δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον της πολιτικής.

3.2 Αυτή η αφάνεια εκδηλώνεται, λόγου χάρη, σε μια από τις στατιστικές εκδόσεις της Eurostat με τίτλο «European Facts and Figures», όπου η παραγωγή σιδήρου, χάλυβα και σιδηροκραμάτων (NACE 27 σύμφωνα με τη γενική ονοματολογία) εξετάζεται από κοινού με τις δραστηριότητες κατασκευής προϊόντων μετάλλου, δηλαδή τη μεταλλουργία (NACE 28). Αυτό καθιστά πολύ δύσκολο να μελετηθεί σωστά και μεμονωμένα η απασχόληση και οι βιομηχανικές τάσεις στον κλάδο της μεταλλουργίας.

3.3 Ωστόσο, η αφάνεια αυτή δεν είναι πλέον δικαιολογημένη. Ο κλάδος της μεταλλουργίας είναι ο θεμελιώδης «κρυφός» κρίκος που τόσο μεγάλη σημασία έχει για την αλυσίδα εφοδιασμού βιομηχανικών προϊόντων της ΕΕ και που, παρά το σχετικά μικρό μέγεθος των μεμονωμένων επιχειρήσεών του, εμφανίζει πραγματικά εντυπωσιακά αποτελέσματα στην ευρωπαϊκή οικονομία.

3.4 Τα παρακάτω στοιχεία παρέχουν μια σύντομη εικόνα του μεγέθους και της στρατηγικής σημασίας της μεταλλουργίας για την οικονομία και το εργατικό δυναμικό της ΕΕ.

3.4.1 Διαθέτει αναρίθμητες μικρές επιχειρήσεις (400 000) ανά την Ευρώπη, η πλειονότητα των οποίων (το 95 % περίπου) απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζόμενους.

3.4.2 Η μεταλλουργία απασχολεί, σε ολόκληρη την Ευρώπη, 4,2 εκατομμύρια άτομα, αντιπροσωπεύει δηλαδή γύρω στο 12 % του συνόλου της απασχόλησης στη βιομηχανία.

3.4.3 Είναι κλάδος που δημιουργεί απασχόληση: είναι χαρακτηριστικό ότι, σε αντίθεση προς την πλειονότητα των λοιπών κλάδων, τα ποσοστά απασχόλησης της μεταλλουργίας στην Ευρώπη κατά την τελευταία δεκαετία εμφάνιζαν σταθερή άνοδο μέχρι την πρόσφατη οικονομική ύφεση. Για παράδειγμα, η απασχόληση στον κλάδο αυξήθηκε περίπου κατά 8 % μεταξύ 2000 και 2006.

3.4.4 Είναι μεγάλης εμβέλειας οικονομικός κλάδος: η αξία της παραγωγής του (το 2008) ανέρχεται σε 530 δισεκατομμύρια ευρώ.

3.4.5 Διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον βιομηχανικό ιστό της ΕΕ, δεδομένου ότι παράγει εξαρτήματα για άλλες βιομηχανίες.

4. **Στρατηγική σημασία του κλάδου της μεταλλουργίας**

4.1 *Ένας βασικός κρίκος της αλυσίδας εφοδιασμού*

Ο κλάδος της μεταλλουργίας στην Ευρώπη συνιστά βασικό κρίκο της ευρωπαϊκής αλυσίδας εφοδιασμού βιομηχανικών προϊόντων, καθότι παράγει εξαρτήματα και τελικά προϊόντα για όλους τους λοιπούς κλάδους κατασκευής.

— Τα εξαρτήματα απευθύνονται κυρίως στην αυτοκινητοβιομηχανία, την αεροναυπηγική βιομηχανία, τη βιομηχανία μεταφορών και την κατασκευή βιομηχανικών μηχανημάτων, συμπεριλαμβανομένης ειδικότερα της μηχανολογικής κατασκευής, η οποία από μόνη της τοποθετεί τον κλάδο σε καίρια θέση για τη μετάβαση προς μία οικονομία με πιο αποδοτική χρήση των πόρων.

— Οι χαλύβδινες λαμαρίνες και λοιπά είδη με καθορισμένη μορφή είναι αναγκαία για τον κλάδο της οικοδομής (κτίρια με χαλύβδινο σκελετό, ράβδοι οπλισμού σκυροδέματος, χαλύβδινες υποδομές, επενδύσεις για κτίρια, υλικά κλπ.).

— Δοχεία για τις μεταποιητικές βιομηχανίες, όπως η βιομηχανία τροφίμων, η φαρμακευτική, η χημική, η πετροχημική κλπ.

— Προϊόντα όπως σύνδεσμοι (βίδες, παξιμάδια, πίροι) και εργαλεία προς χρήση είτε των καταναλωτών είτε της βιομηχανίας.

4.2 *Μια σθεναρή βιομηχανία*

Ο κλάδος της μεταλλουργίας διαθέτει μια σθεναρή δομή που δεν πάσχει ιδιαίτερα από πλεονάζουσα ικανότητα.

4.3 *Ένας κλάδος που δημιουργεί απασχόληση*

Ο κλάδος της μεταλλουργίας απασχολεί το 12 % περίπου του εργατικού δυναμικού της βιομηχανίας, ενώ περιλαμβάνει περίπου το ένα πέμπτο των κατασκευαστικών επιχειρήσεων στην ΕΕ των 27.

4.4 *Ένας κλάδος που δημιουργεί προστιθέμενη αξία*

Η ευρωπαϊκή μεταλλουργική βιομηχανία παρήγαγε το 2006 το 10 % της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας στην ΕΕ των 27 και το 7,4 % της βιομηχανικής παραγωγής. Από αυτή την άποψη (ακαθάριστη αξία παραγωγής και όγκος παραγωγής), η μεταλλουργία είναι ένας από τους πρώτους κλάδους στην Ευρώπη ως προς την προστιθέμενη αξία, με σαφή υπεροχή έναντι άλλων βιομηχανικών κλάδων.

4.5 *Ένας μεγάλος κλάδος που απαρτίζεται από «μικρούς»*

Η ευρωπαϊκή μεταλλουργία συνιστά αυτοδικαίως σημαντικό βιομηχανικό κλάδο, παρά το γεγονός (ή ίσως και χάρις στο γεγονός) ότι απαρτίζεται κυρίως από μεγάλο πλήθος επιχειρήσεων, στην πλειονότητά τους μικρών [1] (άνω του 90 % των επιχειρήσεων του κλάδου είναι μικρές και μεσαίες οικογενειακές επιχειρήσεις). Επίσης, σε πολλές χώρες —με εξαίρεση κυρίως τη Γερμανία—, στον κλάδο αυτόν κυριαρχούν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (10 εργαζόμενοι ή λιγότεροι), που αντιπροσωπεύουν το 80 % του συνόλου (2006).

4.6 *Ένας κλάδος που ενισχύει την ευρωπαϊκή αλυσίδα εφοδιασμού*

4.6.1 Η βιομηχανική δομή του κλάδου της μεταλλουργίας είναι πιθανόν ότι δεν προέκυψε τυχαία ή αυθαίρετα, αλλά αποτελεί απόρροια πρακτικής προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς, η οποία, σε τελική ανάλυση, διαμόρφωσε την αλυσίδα εφοδιασμού βιομηχανικών προϊόντων της Ευρώπης κατά τρόπο που να της προσφέρει την αναγκαία ευελιξία και καινοτομία και την θέση που κατέχει σήμερα σε συγκεκριμένο τμήμα της αγοράς. Από αυτή την άποψη, το γεγονός ότι η μέση μεταλλουργική επιχείρηση είναι μικρή ή μεσαία δεν πρέπει να θεωρείται ως αδυναμία, αλλά μάλλον ως συγκριτικό πλεονέκτημα.

4.6.2 Κυρίως, μάλιστα, εφόσον από τις μελέτες συνάγεται ότι η συγκεκριμένη βιομηχανία είναι, και θα εξακολουθήσει να είναι, κατά κύριο λόγο ένας κλάδος μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Πράγματι, οι επιχειρήσεις του κλάδου γίνονται όλο και πιο μικρές, αναλογικά, σε σύγκριση με τους μεγάλους εταίρους τους της αλυσίδας εφοδιασμού, οι οποίοι, αντιθέτως προς την μεταλλουργία, έχουν κινήσει μια ευρεία διαδικασία συγκεντρώσεων. Εντούτοις, οι δυνατότητες συγκέντρωσης στον κλάδο της μεταλλουργίας, σε γενικές γραμμές είναι πολύ περιορισμένες, για διαρθρωτικούς λόγους.

4.6.3 Ανάγκη στενής συνεργασίας σε όλο το μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού Όσον αφορά την αλυσίδα εφοδιασμού, η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να μελετήσουν το σημαντικό ζήτημα της βελτίωσης της εταιρικής σχέσης και της σύσφιγξης των σχέσεων συνεργασίας σε όλο το μήκος της αλυσίδας, και όλως ιδιαιτέρως την δυνατότητα δημιουργίας διαύλων που θα επιτρέπουν στον κλάδο της μεταλλουργίας να προσδιορίζει και να επηρεάζει την ανάπτυξη νέων ποιοτήτων και κατηγοριών χάλυβα, που να προσαρμόζονται στις προδιαγραφές της ζήτησης.

---

[1] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *FWC Sector Competitiveness Studies - Competitiveness of the EU Metalworking and Metal Articles Industries* Τελική έκθεση, 18.11.2009, σελ. 91, Κεφάλαιο σχετικά με τη δομή της βιομηχανίας και την κατανομή ανά μέγεθος: εμβέλεια και ρόλος των ΜΜΕ στον κλάδο της παραγωγής μετάλλων και της μεταλλουργίας: «Μία μελέτη του κλάδου της παραγωγής μετάλλων και της μεταλλουργίας ανά μέγεθος των επιχειρήσεων (σε αριθμό εργαζομένων) (βλ. πίνακα) δείχνει ότι στον κλάδο κυριαρχούν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους των 10 εργαζόμενους), οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 80 % του συνόλου των επιχειρήσεων του κλάδου το 2006. Παράλληλα, το 17 % περίπου του συνόλου των επιχειρήσεων του κλάδου θα κατατάσσονταν το 2006 στις μικρές επιχειρήσεις (10-49 εργαζόμενοι). Επομένως, άνω του 95 % του συνόλου των επιχειρήσεων του κλάδου απασχολούσαν το 2006 λιγότερους από 50 εργαζόμενους, ενώ το 3 % θα συγκαταλέγονταν στις μεσαίες (50-249 εργαζόμενοι) και μόνο το 0,5 % περίπου ήταν μεγάλες (250 εργαζόμενοι και άνω).»

4.7 *Ένας κλάδος «ανάμεσα σε δύο πυρά»*

Οι σχέσεις της μεταλλουργίας με τους πελάτες και με τους προμηθευτές της, από άποψη μεγέθους και οικονομιών κλίμακας, θα καθίστανται ολοένα και πιο ασύμμετρες κατά τα ερχόμενα χρόνια. Ως εκ τούτου, η μεταλλουργική βιομηχανία βρίσκεται (όλο και περισσότερο) σε θέση όπου δέχεται πιέσεις εκατέρωθεν, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητές της να ελέγχει το μέλλον της και να επηρεάζει το οικονομικό περιβάλλον. Η κατάσταση αυτή προκαλεί όλο και μεγαλύτερες πιέσεις επί των πάγιων δαπανών και επί της ποιότητας της απασχόλησης στον κλάδο.

4.8 *Απαντήσεις για το μέλλον, στηριζόμενες σε συγκεκριμένες αναλύσεις*

Με αφετηρία αυτά τα στρατηγικά δεδομένα, η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας επιχειρεί να διατυπώσει ορισμένες απαντήσεις, απόρροια των εμπειριών που έχει αποκομίσει στην πράξη ο κλάδος του μετάλλου, ένας κλάδος του οποίου οι επιχειρήσεις και οι συνεργατικοί σχηματισμοί (clusters) προσδίδουν δυναμισμό σε όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές περιφέρειες, προσφέροντας θέσεις εργασίας, κατάρτιση και ευκαιρίες. Ένας κλάδος ευέλικτος, σθεναρός και καινοτόμος, με εξαιρετική ικανότητα προσαρμογής και διατήρησης της απασχόλησης υπό τις πλέον διαφορετικές συνθήκες, ο οποίος θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως παράδειγμα προς μίμηση για την εξεύρεση λύσεων ενώπιον των επικείμενων προκλήσεων και, κυρίως, για την καθοδήγηση της αλλαγής.

5. **Τι πρέπει να γίνει σε ευρωπαϊκή κλίμακα**

5.1 *Η μεταλλουργική βιομηχανία, πρώτη σε ΜΜΕ*

5.1.1 Παρότι, σε απόλυτα μεγέθη, παρατηρούνται διαφορές ανά περιοχές (στη Γερμανία, λόγου χάρη, οι επιχειρήσεις του κλάδου είναι συνήθως μεγαλύτερες απ' ό,τι στην υπόλοιπη ΕΕ), ο κλάδος της μεταλλουργίας εμφανίζει ένα σαφές διακριτικό χαρακτηριστικό σε σύγκριση με άλλους κλάδους της οικονομίας, που αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων: οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κυριαρχούν και αναπτύσσονται παντού.

5.1.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι πολιτικοί δεν πρέπει να περιορίζονται στην απλή διαπίστωση της πτυχής αυτής και ύστερα να την παραμελούν χωρίς περαιτέρω ανάλυση. Από πρόσφατες μελέτες προκύπτει ότι το διακριτικό αυτό γνώρισμα που αφορά τις ΜΜΕ δεν πρέπει να θεωρείται ως περιθωριακό ή τυχαίο χαρακτηριστικό της μεταλλουργίας, αλλά μάλλον ως καθοριστικό στοιχείο της σθεναρότητας του κλάδου.

5.1.3 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει περαιτέρω στην διεξοδική ανάλυση των κύριων χαρακτηριστικών του κλάδου και να προσδιορίσει με σαφήνεια και ακρίβεια ποιες είναι οι πτυχές του κλάδου που αποβαίνουν προς ωφέλειά του, που συνιστούν τα δυνατά του σημεία, και επομένως συνιστούν παραμέτρους της προστιθέμενης αξίας που προσφέρει στην αλυσίδα παραγωγής της ΕΕ.

5.1.4 Κατόπιν, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να υιοθετήσει πολιτικές για της ΜΜΕ που να ικανοποιούν αυτές τις συγκεκριμένες ανάγκες. Θα πρέπει να χαραχθούν βέλτιστες πολιτικές και ορθές πρακτικές, ενδεχομένως με χρήση μηχανισμών συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking), ώστε να καλυφθούν οι ειδικές ανάγκες των ΜΜΕ του ευρωπαϊκού κλάδου της μεταλλουργίας. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση και προαγωγή των προσόντων και πλεονεκτημάτων του κλάδου και να τον στηρίξει ώστε να διατηρήσει τη θέση του ως πρώτος κλάδος των ΜΜΕ στην ευρωπαϊκή βιομηχανία.

5.1.5 Επιπλέον, εάν εκπονηθούν μελέτες με βάση τα δυνατά σημεία της μεταλλουργίας, θα μπορέσουν επίσης να χρησιμεύσουν ώστε να εξακριβωθεί ότι πρόκειται για κινητήρια δύναμη της βιομηχανικής καινοτομίας στην Ευρώπη, να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματά της και να βελτιωθεί η εικόνα της, γεγονός που αποδεικνύεται όλως ιδιαιτέρως αναγκαίο για την προσέλκυση εργατικού δυναμικού (ιδίως δε νέων εργαζομένων). Απαιτείται πολιτικό όραμα ώστε η ευρωπαϊκή βιομηχανία να τοποθετηθεί στο πολιτικό προσκήνιο ως πηγή δημιουργίας απασχόλησης και ως καινοτόμος δύναμη της βιομηχανικής αλυσίδας.

Σε μια εποχή όπου διάφορες διοικητικές αρχές σε ολόκληρη την Ευρώπη εξαγγέλλουν υποσχέσεις θεωρητικές, ρητορικές και συχνά συγκεχυμένες σχετικά με τη σπουδαιότητα των ευρωπαϊκών ΜΜΕ, θα ήταν σημαντικό, αντί να προτείνονται ασαφείς προσεγγίσεις ενιαίας και γενικευμένης εφαρμογής, να γίνει πιο προσεκτική διαφοροποίηση και να προσδιοριστούν με ακρίβεια πρακτικά και ρεαλιστικά μέτρα για την κατανόηση, την ενίσχυση και την προάσπιση του σημαντικού αυτού κλάδου.

5.1.6 Λόγω του μεσαίου μεγέθους των επιχειρήσεων του κλάδου, η πλειονότητα των εργαζομένων στη μεταλλουργία δεν έχουν πρόσβαση σε «ευρωπαϊκά συμβούλια εργαζομένων» ή σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά δίκτυα που να εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους. Ωστόσο, οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις του κλάδου λειτουργούν είτε εντός μιας ευρωπαϊκής αλυσίδας αξίας είτε έχουν ως ανταγωνιστές άλλες επιχειρήσεις του κλάδου, εγκατεστημένες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, οι μισθοί, όπως και ο χρόνος και οι συνθήκες εργασίας, υφίστανται πολύ συχνά άμεσο ανταγωνισμό. Προκειμένου να αποφεύγονται ενδεχόμενες αποκλίσεις σε επίπεδο ενημέρωσης, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ουσιαστικής και έγκαιρης ενημέρωσης και της διαβούλευσης με τους εργαζομένους, καθώς και υπέρ της προώθησης του κοινωνικού διαλόγου. Η απασχόληση στις ΜΜΕ είναι τόσο σημαντική στην Ευρώπη, ώστε η ευρωπαϊκή πολιτική πρέπει να μπορεί να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εργαζομένων αυτών.

5.2 *Διαθεσιμότητα πρώτων υλών και ιδίως χάλυβα*

5.2.1 Η εξασφάλιση της διαθεσιμότητας πρώτων υλών σε θεμιτές τιμές έχει καθοριστική σημασία για την μεταλλουργία, δεδομένου ότι οι πρώτες ύλες έχουν ολοένα αυξανόμενη επιρροή σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά και σε εποχές μεταλλαγών.

5.2.2 Λόγω του μικρού μεγέθους τους, οι μεταλλουργικές επιχειρήσεις της ΕΕ δεν μπορούν να είναι ανταγωνιστικές στην ΕΕ σε επίπεδο κόστους εργασίας ούτε να επιτύχουν τις ίδιες οικονομίες κλίμακας με τους προμηθευτές τους, λόγου χάρη τα χαλυβουργεία. Είναι αναγκαίο, επομένως, να έχουν πρόσβαση στα μέσα παραγωγής, ιδίως δε στις πρώτες ύλες και στην ενέργεια, υπό ανταγωνιστικούς όρους αγοράς.

5.2.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατά τις επαφές της με τρίτες χώρες, να επιμένει στην τήρηση της αρχής της αμοιβαιότητας και, προς τούτο, να μελετήσει τους διάφορους παράγοντες που τοποθετούν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις σε θέση ανισορροπίας ως προς την πρόσβαση σε πρώτες ύλες έναντι των επιχειρήσεων άλλων χωρών, όπως λ.χ. της Κίνας, οι οποίες τις ανταγωνίζονται εντός της Ευρώπης για την αγορά υπολειμμάτων μετάλλων, ενώ οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, από την πλευρά τους, δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στην συγκεκριμένη αγορά, δεδομένου ότι δεν είναι ανοιχτή στον ανταγωνισμό.

5.2.4 Σημαντικό είναι επίσης να υποστηριχθούν οι δυνατότητες της μεταλλουργίας όσον αφορά τον προγραμματισμό και την αντιμετώπιση της αστάθειας και των διαφόρων πιθανών προοπτικών (διαχείριση κινδύνου), καθώς επίσης και να υπάρξει μέριμνα ώστε οι ρυθμιστικές διατάξεις που επιβάλλονται στην ευρωπαϊκή σιδηρουργία να μην θέτουν εμπόδια στις επενδύσεις στον κλάδο αυτό στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η μετάβαση από τις πολυετείς ή ετήσιες συμβάσεις σε συμβάσεις όλο και πιο σύντομης διάρκειας ή ακόμα, όλο και πιο συχνά, σε άμεσες συναλλαγές με πληρωμή τοις μετρητοίς (spot) αναμένεται να επιτείνει την τάση αυτή και να καταστήσει βαθμιαία δυσχερέστερο τον προγραμματισμό εκ μέρους των μεταλλουργικών επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να λάβουν υπόψη την τάση αυτή και να διαμορφώσουν ένα σύστημα μέτρων που θα επιτρέπουν στις ΜΜΕ του κλάδου των μετάλλων να διαχειρίζονται την αυξανόμενη αστάθεια των τιμών. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθεί υπόψη η σημαντική αυτή παράμετρος κατά την εκπόνηση της επικείμενης ανακοίνωσης σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τις πρώτες ύλες.

5.2.5 Ομοίως, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην αυξανόμενη συγκέντρωση που παρατηρείται στον κλάδο της εξόρυξης σιδηρομεταλλεύματος και ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη τους κινδύνους που ενδέχεται να εγκυμονεί για την ευρωπαϊκή βιομηχανία η δημιουργία οιονεί μονοπωλίων σε παγκόσμιο επίπεδο —όπως ακριβώς παρατηρήθηκε στους ευρωπαϊκούς κλάδους της χαλυβουργίας, της μηχανολογίας και της αυτοκινητοβιομηχανίας—, όταν θα διαμορφώσει τις θέσεις της σχετικά με την εξαγγελθείσα συγχώνευση των εξορυκτικών επιχειρήσεων BHP Billiton Plc και Rio Tinto Plc.

5.3 *Ενέργεια*

5.3.1 Ο σταθερός εφοδιασμός σε ενέργεια έχει ζωτική σημασία για τη μεταλλουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα πρέπει να εξασφαλίσει τον εφοδιασμό σε ενέργεια από όλες τις πηγές, υπό συνθήκες ανταγωνιστικής αγοράς.

5.3.2 Η εγκατάσταση και χρηματοδότηση υποδομών και οι αναγκαίες διασυνοριακές συνδέσεις, καθώς επίσης και η εξάλειψη των φραγμών στα εθνικά σύνορα, ιδίως για τη μεταφορά ηλεκτρισμού, αποτελεί προϋπόθεση για την εξασφάλιση του ανταγωνισμού μεταξύ των προμηθευτών και των διανομέων ηλεκτρικής ενέργειας.

5.3.3 Σημαντικό είναι επίσης, κατά τη λήψη αποφάσεων σε θέματα ενεργειακής πολιτικής, να επιτευχθεί η δέουσα ισορροπία μεταξύ των περιβαλλοντικών πτυχών και του οικονομικού αντικτύπου επί της σταθερότητας και των τιμών του εφοδιασμού, καθώς η ισορροπία αυτή συνιστά καίριο παράγοντα ανταγωνιστικότητας για τον κλάδο.

5.4 *Ανταγωνισμός επί ίσοις όροις*

5.4.1 Οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην ΕΕ βρίσκονται αντιμέτωπες επίσης με έναν αυξημένο διεθνή ανταγωνισμό, τόσο στην εσωτερική αγορά εισαγόμενων προϊόντων όσο και στις εξαγωγικές αγορές. Ακόμη πιο δύσκολη δε καθιστούν την κατάσταση οι μεγάλες αποκλίσεις ως προς τις συνθήκες που επικρατούν εντός της ΕΕ (λ.χ. τιμές της ενέργειας, διαδικασίες χορήγησης άδειας για τις βιομηχανικές μονάδες ή εγκαταστάσεις, προϋποθέσεις λειτουργίας). Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει συνθήκες ισότιμου ανταγωνισμού τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε διεθνές επίπεδο.

5.4.2 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνά για την εξασφάλιση, σε διεθνές επίπεδο, του ισότιμου ανταγωνισμού με τις άλλες χώρες.

5.4.3 Τέλος, οι αρμόδιες επί του ανταγωνισμού αρχές πρέπει να αποδίδουν πολύ μεγαλύτερη προσοχή στις ενδεχόμενες καταχρήσεις που οφείλονται στη διαφορά μεγέθους των επιχειρήσεων του κλάδου αυτού σε σύγκριση με τους πελάτες και, ιδίως, με τους προμηθευτές τους.

5.5 *Χρηματοδότηση*

5.5.1 Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την επίτευξη των στόχων της βιομηχανικής πολιτικής, βάσει της ανάληψης ή μη κινδύνων και βάσει της περισσότερο ή λιγότερο εύκολης πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Η χρηματοπιστωτική κρίση που υποβάθμισε τις προοπτικές της πραγματικής οικονομίας από τα τέλη του 2008 δεν άφησε αλώβητη την μεταλλουργία. Ενώ η ζήτηση πιστώσεων ήταν σχετικά χαμηλή στο δυσοίωνο οικονομικό περιβάλλον του 2009, η μεγαλύτερη της αναμενόμενης άνοδος κατά το 2010 οδηγεί σε αυξανόμενες περικοπές της παροχής χρηματοδότησης σε επιχειρήσεις όσο ανέρχεται η ζήτηση πιστώσεων. Οι περικοπές αυτές γίνονται πιο έντονα αισθητές στις ΜΜΕ, δεδομένου ότι εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από την τραπεζική χρηματοδότηση. Η μεταλλουργία, με το μεγάλο ποσοστό ΜΜΕ που τη χαρακτηρίζει, βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση, που κινδυνεύει να καταλήξει σε σοβαρή κρίση.

5.5.2 Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όταν πραγματοποιούσαν επενδύσεις σε αμοιβαία κεφάλαια κινδύνου και άλλους τίτλους, δεν επέδειξαν καμία απροθυμία για την ανάληψη κινδύνων. Όταν πρόκειται, όμως, για την εκπλήρωση της βασικής τους αποστολής, ήτοι της παροχής ρευστότητας στην πραγματική οικονομία, η ανάληψη κινδύνων τα απωθεί. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο χρηματοπιστωτικός κλάδος οφείλει να αποτελεί μέσον για την επίτευξη ενός σκοπού. Στην παρούσα κρίσιμη συγκυρία, ο κλάδος των τραπεζών προετοιμάζεται για την εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ περί κεφαλαιακών απαιτήσεων, η οποία θα επιβάλλει στις τράπεζες πρόσθετες πιέσεις απομόχλευσης και πολύ αυστηρότερους κανόνες ως προς την ανάληψη κινδύνου. Οι σχετικές ρυθμίσεις πρέπει να υποβληθούν σε πιο προσεκτικό έλεγχο, ώστε να αποτραπούν αρνητικές επιπτώσεις σε επίπεδο διαθεσιμότητας πιστώσεων για το σύνολο του κλάδου.

5.5.3 Η ΕΟΚΕ θα θεωρούσε πολύ θετικό να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών παροχής ρευστότητας στην κατασκευαστική βιομηχανία, ιδίως για τις ΜΜΕ του κλάδου αυτού, γεγονός που θα μπορούσε να εμπνεύσει καλύτερες πρακτικές σε όλη την ΕΕ.

5.5.4 Η μεταλλουργία συνιστά σημαντικό εξαγωγικό κλάδο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θα έκρινε ευκταίο να ληφθούν μέτρα στήριξης για την περαιτέρω ανάπτυξη του δυναμικού του κλάδου, ιδίως ως προς την αύξηση των εξαγωγών. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά θα πρέπει αναμφίβολα να αποβλέπουν στη βελτίωση της πρόσβασής του στους χρηματοδοτικούς πόρους και στις πιστώσεις για εξαγωγές.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι επιπτώσεις της κρίσης του δημόσιου χρέους στη διακυβέρνηση της ΕΕ» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2011/C 51/03)

Εισηγητής: **ο κ. SMYTH**

Στις 29 Απριλίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Οι επιπτώσεις της κρίσης του δημόσιου χρέους στη διακυβέρνηση της ΕΕ.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Σεπτεμβρίου 2010.

Ενόψει της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Σύνοδος Ολομέλειας αποφάσισε να ψηφίσει επί της γνωμοδότησης τη σύνοδο του Οκτωβρίου και όρισε γενικό εισηγητή τον κ. SMYTH, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειας, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 120 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 5 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η κρίση δημοσίου χρέους – η οποία πυροδοτήθηκε από χρηματοπιστωτικές και δημοσιονομικές κρίσεις – απειλεί την ίδια την ύπαρξη της ΟΝΕ και απαιτεί αποτελεσματική χρηματοπιστωτική, οικονομική και πολιτική αντιμετώπιση. Ανέδειξε την ανεπάρκεια του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ως μηχανισμού για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής υπευθυνότητας στα κράτη μέλη.

1.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί έως σήμερα το Συμβούλιο και το ECOFIN για τη στήριξη των κρατών μελών που βρίσκονται σε δυσμενή οικονομική κατάσταση μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ) και της Ευρωπαϊκής Διευκόλυνσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΔΧΣ). Αυτό αποτελεί μεν προσωρινή λύση, ενδέχεται όμως να αποτελέσει βάση μιας μονιμότερης διαδικασίας και πλαίσιο για την υπό όρους οικονομική στήριξη μέσω της ίδρυσης ενός καθαυτού Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου. Θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί η δημιουργία ευρωπαϊκού οργανισμού δημοσίου χρέους, ο οποίος θα εκδίδει ευρωομόλογα.

1.3 Για να μην τεθούν σε κίνδυνο οι στόχοι του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας, η ΕΟΚΕ συνιστά να δρομολογηθούν προγράμματα για τη μείωση του δημόσιου χρέους στη ζώνη του ευρώ ικανά να εξασφαλίσουν την οικονομική και νομισματική σταθερότητα στη ζώνη. Αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο συμβατό με τους στόχους της οικονομικής ανάκαμψης και της απασχόλησης, οι οποίοι καθορίζονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» και οι οποίοι έχουν υπονομευθεί σοβαρά από την κρίση.

1.4 Πολλά είναι τα διδάγματα που είναι δυνατό να αντληθούν από την κρίση χρέους για τη μελλοντική διακυβέρνηση της ΕΕ. Οι αρχικές προτάσεις της ομάδας εργασίας για την οικονομική πολιτική που αφορούν εποπτεία και κυρώσεις κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κυρώσεις θα πρέπει να αντισταθμιστούν από μεγαλύτερη ευρωπαϊκή αλληλεγγύη κατά τη διαχείριση των δημοσίων χρεών· η ΕΟΚΕ επισημαίνει όμως ότι δεν υφίσταται έως τώρα επίσημος μηχανισμός για την αντιμετώπιση αδυναμίας πληρωμής δημοσίου χρέους. Αυτό εξακολουθεί να αποτελεί διαρθρωτική αδυναμία στη δομή της ΟΝΕ, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθεί από τους αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής. Ωστόσο οι κυρώσεις ενδείκνυται να έχουν πολιτικό αλλά και οικονομικό χαρακτήρα, ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω αύξηση του χρέους των ενδιαφερόμενων χωρών.

1.5 Μεγάλο μέρος της ευθύνης για την κρίση δημοσίου χρέους μπορεί να αποδοθεί στις ανεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές που άσκησαν ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Ένα άλλο μέρος της ευθύνης σχετίζεται ενδεχομένως με τον αλόγιστο τραπεζικό δανεισμό που συνέβαλε ώστε να δημιουργηθούν οι «φούσκες» στις κατασκευές και στα περιουσιακά στοιχεία, αλλά και στην αλόγιστη συμπεριφορά των οίκων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Οι τεράστιες διασώσεις τραπεζών με τη χρηματοδότηση των φορολογουμένων σε ορισμένα κράτη μέλη και η συνακόλουθη ευπάθεια του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτέλεσαν επίσης παράγοντες που συνέβαλαν σημαντικά στην κρίση. Στο μέλλον θα πρέπει να γίνουν αποτελεσματικές μεταρρυθμίσεις του παγκοσμίου τραπεζικού συστήματος ώστε να αποτραπεί η επανάληψη τέτοιων συμπεριφορών.

1.6 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης, η οποία θα ξεκινήσει τον Ιανουάριο 2011 με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και θα αποφέρει καλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών [1], θα έχει ως στόχο την προάσπιση των θέσεων εργασίας στην Ευρώπη, οι οποίες απειλούνται σοβαρά από την κρίση.

1.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί, ωστόσο, ότι τουλάχιστον για τις χώρες της ευρωζώνης δεν αρκεί μόνον ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών, αλλά απαιτείται μάλλον μια γνήσια και πραγματικά κοινή οικονομική πολιτική, ενώ επίσης κρίνεται σκόπιμος, τουλάχιστον σε πρώτη φάση, ο συντονισμός της δημοσιονομικής πολιτικής.

[1] COM(2010) 367: Ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών για τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση - Εργαλεία για ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ.

2. Ιστορικό της κρίσης – δημοσιονομικές πολιτικές που στηρίζουν την Οικονομική και Νομισματική Ένωση

2.1 Η δημοσιονομική πειθαρχία αποτελεί ένα από τα καίρια στοιχεία της μακροοικονομικής σταθερότητας και αυτό ισχύει ιδίως σε μια νομισματική ένωση, όπως είναι η ζώνη του ευρώ, η οποία αποτελείται από κυρίαρχα κράτη που διατηρούν την ευθύνη για τις δημοσιονομικές πολιτικές τους. Στη ζώνη του ευρώ, οι εθνικές νομισματικές και συναλλαγματικές πολιτικές ως μέσο αντιμετώπισης κραδασμών που πλήττουν συγκεκριμένη χώρα δεν είναι πλέον διαθέσιμες. Οι δημοσιονομικές πολιτικές είναι, κατά συνέπεια, πανίσχυρες, αλλά μπορούν να προσαρμοσθούν καλύτερα σε τέτοιους κραδασμούς εάν εκκινούν από σωστή βάση.

2.2 Διάφοροι μηχανισμοί και ρυθμίσεις τέθηκαν σε εφαρμογή για να εξασφαλισθούν υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές και να περιορισθούν οι κίνδυνοι για τη σταθερότητα των τιμών. Αυτές οι ρυθμίσεις προβλέπονται στα άρθρα 121, 123, 124, 125 και 126 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και περιλαμβάνουν το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (που στηρίζεται στα άρθρα 121 και 126), τη διαδικασία για τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα (άρθρο 126), την απαγόρευση της χρηματοδότησης με νομισματικά μέσα (άρθρο 123), την απαγόρευση της προνομιακής πρόσβασης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (άρθρο 124) και τον κανόνα της μη διάσωσης («no-bail-out-clause», άρθρο 125).

2.3 Ο βασικός κανόνας δημοσιονομικής πολιτικής που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη είναι ότι τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημόσια ελλείμματα. Η βάση συμμόρφωσης προς τον εν λόγω κανόνα είναι ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να τηρούν ετήσιο γενικό όριο δημοσίων ελλειμμάτων 3 % του ΑΕΠ και να διατηρούν το ακαθάριστο εθνικό χρέος σε σχέση με το ΑΕΠ σε ποσοστό 60 % ή χαμηλότερο.

2.4 Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η προσωρινή υπέρβαση του ορίου του ελλείμματος δύναται, κατ' εξαίρεση, να μην θεωρηθεί υπερβολική με την προϋπόθεση ότι το έλλειμμα παραμένει κοντά στο εν λόγω όριο. Την απόφαση εάν ένα κράτος μέλος βρίσκεται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος λαμβάνει το Συμβούλιο ECOFIN, ενεργώντας κατόπιν σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εάν το Συμβούλιο αποφανθεί ότι ένα κράτος μέλος βρίσκεται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος, η διαδικασία για τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα προβλέπει τα μέτρα που απαιτείται να ληφθούν. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν τελικά να οδηγήσουν στην επιβολή κυρώσεων στην εν λόγω χώρα.

2.5 Σκοπός του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι να διασφαλίσει ότι υιοθετούνται υγιείς δημοσιονομικές πολιτικές σε μόνιμη βάση. Το Σύμφωνο θεσπίζει την υποχρέωση των κρατών μελών να υιοθετήσουν ως μεσοπρόθεσμους στόχους τις «σχεδόν ισοσκελισμένες ή πλεονασματικές» δημοσιονομικές θέσεις, όπως ορίζεται στο πλαίσιο των ειδικών για κάθε χώρα συστάσεων. Η προσαρμογή σε τέτοιες θέσεις υποτίθεται ότι θα επιτρέπει στα κράτη μέλη να αντιμετωπίζουν τις κανονικές κυκλικές διακυμάνσεις χωρίς να παραβιάζουν το ποσοστό αναφοράς του 3 % του ΑΕΠ για το δημόσιο έλλειμμα. Στην πραγματικότητα, υπήρξε σημαντικό χάσμα ανάμεσα στη σύλληψη του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και στην λειτουργία του. Όπως σχολίασε προσφάτως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ):

Ωστόσο, η συμμόρφωση μεμονωμένων κρατών μελών προς τους δημοσιονομικούς κανόνες της Συνθήκης του Μάαστριχτ και του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης δεν υπήρξε ισότιμη. Οι παραβιάσεις του ποσοστού αναφοράς του 3 % επί του ΑΕΠ για τα δημόσια ελλείμματα υπήρξαν επανειλημμένες και επίμονες σε ορισμένες χώρες, οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι, τουλάχιστον σε αυτές τις περιπτώσεις, η εφαρμογή του Συμφώνου στερήθηκε επαρκούς αυστηρότητας και πολιτικής βούλησης. Σε διαφορετικό βαθμό μεταξύ των χωρών, παρεκκλίσεις από δημοσιονομικά σχέδια προκλήθηκαν από υπέρμετρα αισιόδοξες προβλέψεις ανάπτυξης, εκ των υστέρων αναθεώρηση των στοιχείων, μεγαλύτερες του αναμενομένου διακυμάνσεις εσόδων και συνεχείς υπερβάσεις δαπανών. (Δέκα χρόνια από την υπογραφή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, Μηνιαίο Δελτίο της ΕΚΤ, Οκτώβριος 2008).

2.6 Η πρόδηλη κατάρρευση της συμμόρφωσης προς τους δημοσιονομικούς κανόνες που διέπουν την ΟΝΕ ξεκίνησε πριν από την παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση, θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί ότι οι κίνδυνοι αδυναμίας πληρωμής δημοσίου χρέους εντός της νομισματικής ένωσης αντιπροσωπεύουν τη δεύτερη φάση της κρίσης. Έπειτα από δέκα και πλέον έτη μεγέθυνσης των εύκολων πιστώσεων που οδήγησαν στις «φούσκες» του στεγαστικού και του οικοδομικού τομέα, η εσωτερική οικονομική κατάρρευση που ακολούθησε σε ορισμένα κράτη μέλη τα άφησε με προβλήματα σπειροειδώς αυξανόμενου χρέους. Είναι κάπως παράδοξο το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας δεν χρειάστηκε να προβούν σε - χρηματοδοτούμενες από τους φορολογούμενους - επιχειρήσεις διάσωσης των τραπεζικών τους συστημάτων κατά τη διάρκεια της τραπεζικής κρίσης, αλλά οι δυσχέρειές τους όσον αφορά το δημόσιο χρέος απειλούν τώρα να αποσταθεροποιήσουν τράπεζες σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτό αναδεικνύει το γεγονός ότι οι διασώσεις τραπεζών με τη χρηματοδότηση των φορολογουμένων δεν αποτέλεσαν την κύρια αιτία αύξησης του δημοσίου χρέους.

2.7 Κατά τη διάρκεια της τραπεζικής κρίσης διατυπώθηκε συχνά ο ισχυρισμός ότι ορισμένες τράπεζες είναι «υπερβολικά μεγάλες για να τους επιτραπεί να χρεοκοπήσουν»· τώρα γίνεται λόγος για κράτη μέλη, τα οποία δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν το αυξανόμενο δημόσιο χρέος και τα οποία «είναι υπερβολικά σημαντικά για να τους επιτραπεί να χρεοκοπήσουν». Όπως, με επίπονο τρόπο, οι φορολογούμενοι αποδέχθηκαν την ανάγκη διάσωσης τραπεζών-παραβατών, με τον ίδιο τρόπο οι διεθνείς αγορές ομολόγων ζητούν τώρα μια πιθανώς ακόμη πιο επίπονη προσαρμογή των δημοσίων οικονομικών ορισμένων κρατών μελών. Η αβεβαιότητα που δημιούργησε το ζήτημα της αδυναμίας πληρωμής του δημοσίου χρέους άρχισε ήδη να υπονομεύει το ίδιο το ευρώ και προκάλεσε φόβους ότι θα μπορούσε να παρασύρει και άλλα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

2.8 Η κρίση δημοσίου χρέους αποτελεί κρίση εμπιστοσύνης στην ΕΕ γενικότερα και στη ζώνη του ευρώ ειδικότερα. Απαιτεί πολιτική καθώς και οικονομική λύση. Έθεσε σε αμφιβολία την επάρκεια ή μη των δημοσιονομικών ρυθμίσεων που αναφέρονται ανωτέρω για τη διασφάλιση της σταθερότητας του ενιαίου νομίσματος. Θα μπορούσε, εν μέρει δικαιολογημένα, να υποστηριχθεί ότι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης έχει αποτύχει και ότι η Ευρώπη πρέπει τώρα να δημιουργήσει νέο δημοσιονομικό και νομισματικό πλαίσιο το οποίο να μπορέσει να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικότερο τρόπο ιδιαιτέρως δυσμενή οικονομικά αποτελέσματα ή, ακόμη, τη χρεοκοπία ενός κράτους μέλους. Εάν αυτό είναι ορθό, τότε ποια θα μπορούσε να είναι η μορφή ενός τέτοιου πλαισίου;

3. **Εναλλακτικά Δημοσιονομικά και Νομισματικά Πλαίσια**

3.1 Κατά τους τελευταίους μήνες έχουν σημειωθεί εξελίξεις, τόσο σε επίπεδο πολιτικής θεωρίας όσο και σε επίπεδο εφαρμογής της πολιτικής. Μία ενδιαφέρουσα πρόταση που διατυπώθηκε για την αντιμετώπιση της κρίσης δημοσίου χρέους και του προβλήματος της αδυναμίας πληρωμής δημοσίου χρέους είναι η δημιουργία Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου (ΕΝΤ) ([2]). Η ιδέα στην οποία βασίζεται αυτή η πρόταση είναι το επιχείρημα ότι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) δεν διαθέτει εμπειρία στην αντιμετώπιση της απειλής αδυναμίας πληρωμής ενός κράτους που είναι μέλος νομισματικής ένωσης και ότι η ΕΕ θα διέθετε πολύ ισχυρότερους μηχανισμούς επιβολής εάν υπήρχε ΕΝΤ.

3.2 Η ιδέα του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου θα πρέπει να θεωρηθεί ως ανάλογη με τα είδη πολιτικών μέτρων κατά της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπου ο πολιτικός στόχος ήταν να προληφθεί η χρεοκοπία μεγάλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Καθώς η ΕΕ εξέρχεται από την τραπεζική κρίση, ο πολιτικός διάλογος έχει επικεντρωθεί σε μεταρρυθμίσεις που θα επέτρεπαν την ελεγχόμενη χρεοκοπία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τη χρηματοδότηση της διάσωσης μεγάλων τραπεζών που αντιμετωπίζουν προβλήματα φερεγγυότητας με ίδια κεφάλαια. Με άλλα λόγια, έχοντας σταθεροποιήσει τα χρηματοπιστωτικά συστήματα, οι υπεύθυνοι χάραξης της ευρωπαϊκής πολιτικής επιδιώκουν τώρα να διασφαλίσουν ότι, στο μέλλον, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα - και όχι οι φορολογούμενοι - θα επωμισθούν τα μεγάλα βάρη σε περιόδους κρίσης. Οι προτάσεις για μεταρρυθμίσεις στο τραπεζικό σύστημα περιλαμβάνουν υψηλότερους συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας, στενότερη εποπτεία, περικοπή των πρόσθετων αμοιβών των τραπεζιτών και σύνταξη διαθηκών εν ζωή («living wills»). Όσον αφορά την ΟΝΕ, για την προστασία του ενιαίου νομίσματος, το σύστημα πρέπει επίσης να ενισχυθεί ώστε να αντιμετωπίσει την αστάθεια που προκαλεί η αδυναμία πληρωμών ή η χρεοκοπία ενός από τα μέλη της.

3.3 Όσοι προτείνουν το ΕΝΤ υποστηρίζουν ότι αυτό θα ήταν σύμφωνο προς την έννοια της ενισχυμένης συνεργασίας που θεσπίζεται στη Συνθήκη και, συνεπώς, ενδέχεται να μην απαιτήσει τροποποίηση της Συνθήκης. Το ΕΝΤ, εάν θεσπισθεί με ορθό τρόπο, θα αντισταθμίζει την αδυναμία της δομής της ΟΝΕ η οποία προκαλείται από την έως τώρα αποτυχία του Συμφώνου Σταθερότητας και την εμφανή έλλειψη αξιοπιστίας του κανόνα του «no-bail-out».

3.4 Με ποιον τρόπο θα χρηματοδοτούνταν ένα τέτοιο ταμείο; Για να ελαχιστοποιήσουν το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου που αντιμετωπίζουν τώρα η Γερμανία και η Γαλλία όσον αφορά τη συγχρηματοδότηση της δέσμης επειγόντων μέτρων για την Ελλάδα, μόνον οι χώρες εκείνες που παραβιάζουν τα κριτήρια του Μάαστριχτ θα συνεισέφεραν στο ΕΝΤ. Τα ποσοστά συνεισφοράς τους θα καθορίζονταν από δύο κανόνες:

— 1 % ετησίως από το σωρευμένο «καθ' υπέρβαση χρέος», το οποίο ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του πραγματικού ύψους του δημοσίου χρέους (κατά το τέλος τους προηγούμενου έτους) και του ορίου του Μάαστριχτ, ήτοι 60 % του ΑΕΠ. Για την Ελλάδα, η οποία έχει λόγο χρέους/ΑΕΠ 115 %, αυτό θα σήμαινε συνεισφορά στο ΕΝΤ ίση με 0,55 %.

— 1 % του υπερβολικού ελλείμματος, δηλαδή του ποσού του ελλείμματος για συγκεκριμένο έτος που υπερβαίνει το όριο του Μάαστριχτ, ήτοι 3 % του ΑΕΠ. Για την Ελλάδα, το έλλειμμα σε ποσοστό 13 % του ΑΕΠ θα οδηγούσε σε συνεισφορά στο ΕΝΤ ίση με το 0,10 % του ΑΕΠ.

Για το 2009, η συνολική συνεισφορά της Ελλάδας θα είχε ανέλθει στο 0,65 % του ΑΕΠ – ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τα επίπεδα λιτότητας που απαιτούνται πλέον.

3.5 Επιπροσθέτως, το ΕΝΤ θα είχε τη δυνατότητα να δανειστεί στις αγορές, ώστε να έχει επαρκείς πόρους, πέραν των σωρευμένων συνεισφορών, για να καλύψει οιεσδήποτε ανάγκες. Το ΕΝΤ θα μπορούσε να παρεμβαίνει παρέχοντας χρηματοπιστωτική στήριξη, είτε μέσω ρευστοποίησης μέρους των συμμετοχών του, είτε μέσω εγγύησης της έκδοσης κρατικού ομολόγου από ένα κράτος μέλος. Για παράδειγμα, διαθέτοντας και το πλεονέκτημα της εκ των υστέρων γνώσης, με τη χρήση του προτεινόμενου μηχανισμού χρηματοδότησης το ΕΝΤ θα μπορούσε να είχε συγκεντρώσει 120 δισεκατομμύρια ευρώ σε αποθεματικό από την έναρξη λειτουργίας της ΟΝΕ. Σε συνδυασμό με τα κατάλληλα επίπεδα δανεισμού από τις αγορές, αυτό θα εξασφάλιζε επαρκή κεφάλαια για τη χρηματοδότηση της διάσωσης οιουδήποτε από τα μικρότερα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ.

3.6 Όσον αφορά την επιβολή, η ΕΕ διαθέτει πολυάριθμες επιλογές, στις οποίες περιλαμβάνονται η διακοπή χορήγησης διαρθρωτικών κεφαλαίων, η απόσυρση νέων χρηματοδοτικών εγγυήσεων ή, ακόμη, η αποκοπή του κράτους από την αγορά χρήματος της ζώνης του ευρώ. Οι εν λόγω ποινές θα επιβάλλονταν προοδευτικά, καθότι, μεμονωμένα, ασκούν σημαντική οικονομική πίεση στα κράτη μέλη που δεν εφαρμόζουν ήδη συμφωνημένα προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

3.7 Ένα από τα πιθανολογούμενα πλεονεκτήματα του προτεινόμενου ΕΝΤ είναι ότι θα μπορούσε να διαχειριστεί μια ελεγχόμενη χρεοκοπία μέλους της ζώνης του ευρώ το οποίο δεν συμμορφώνεται προς τους όρους ενός προγράμματος μεταρρυθμίσεων. Σε σύγκριση με την αβεβαιότητα της αναδιάρθρωσης χρέους στις διεθνείς αγορές ομολόγων, το ΕΝΤ θα μπορούσε να προτείνει στους κατόχους χρεωστικών τίτλων του κράτους μέλους που βρίσκεται σε αδυναμία πληρωμής να ανταλλάξουν το χρέος αυτό, με καθορισμένο επιτόκιο, έναντι απαιτήσεων επί του ΕΝΤ. Με τον τρόπο αυτό η διατάραξη που θα προκαλούσε η αδυναμία πληρωμής θα ήταν περιορισμένη, ενώ θα μειώνονταν και οι απώλειες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

3.8 Οι υποστηρικτές της δημιουργίας ΕΝΤ ισχυρίζονται ότι παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα συγκριτικά με την απλή προσφυγή στο ΔΝΤ. Το ΕΝΤ θα μπορούσε να επιλαμβάνεται μιας ελεγχόμενης κρατικής χρεοκοπίας η οποία θα ελαχιστοποιούσε τα δευτερογενή αποτελέσματα στις αγορές ομολόγων και τις λοιπές χρηματοπιστωτικές αγορές. Σύμφωνα με τα διδάγματα που αντλήθηκαν στην τραπεζική κρίση, η πολιτική πρέπει τώρα να διαθέτει τα μέσα όχι μόνο για να αποτρέψει μια μελλοντική κρίση, αλλά και για να είναι προετοιμασμένη σε ανάλογη περίπτωση. Το ίδιο πρέπει να συμβεί και με την κρίση δημοσίου χρέους: όταν και εφόσον η κρίση παρέλθει, η Ευρώπη πρέπει να προετοιμασθεί για πιθανή επανάληψή της.

([2]) Η πρόταση αυτή αναπτύσσεται πλήρως στο άρθρο των D. Gros και T. Mayer, «How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund», Policy Brief No 202, Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής, Μάιος 2010. Πολλά από τα επιχειρήματα του παρόντος εγγράφου λαμβάνονται από το διορατικό αυτό άρθρο.

3.9 Μία άλλη ενδιαφέρουσα δέσμη ιδεών επικεντρώνεται στην εύθραυστη ισορροπία μεταξύ της ανάγκης για ευρωπαϊκή οικονομική ανάκαμψη και της μείωσης του χρέους. Έρευνες έδειξαν ότι, εντός της ζώνης του ευρώ, η δημοσιονομική πειθαρχία των κριτηρίων του Μάαστριχτ και του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης είχε αρνητική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο ([3]). Το παράδοξο είναι ότι η χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε στις ΗΠΑ και εκεί η πολιτική αντίδραση έδωσε μια τεράστια δημοσιονομική και νομισματική ώθηση κατά των κυκλικών επιπτώσεων. Η μακροοικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ πάσχει από αδράνεια λόγω της πολιτικής τάσης μάλλον προς την νομισματική σταθερότητα παρά την ανάπτυξη. Αυτό είναι κατανοητό στο πλαίσιο της εδραίωσης της αξιοπιστίας του κοινού νομίσματος και της ΕΚΤ, αλλά θα μπορούσε τώρα να θεωρηθεί ότι ενδεχομένως παρεμποδίζει την οικονομική ανάκαμψη. Πράγματι, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί η άποψη ότι η χαλάρωση των ορίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης μπορεί να βοηθήσει στην τόνωση της οικονομικής ανάκαμψης και στον τερματισμό της κρίσης χρέους.

3.10 Υποστηρίζεται ότι κάθε πολιτική ή θεσμική ενέργεια αντιμετώπισης της κρίσης δημοσίου χρέους θα πρέπει διαχειριστεί τα ζητήματα μείωσης του χρέους χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τους στόχους του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας. Ένας πιθανός τρόπος επίτευξης αυτού θα ήταν, ενδεχομένως, να συνδυαστεί η διαδικασία μείωσης χρέους με την επέκταση επενδύσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών αποπληθωρισμού που οφείλονται στη μείωση του χρέους. Αυτή η πρόταση βασίζεται στη Λευκή Βίβλο Delors του 1993 για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, έχει δε ως κεντρικό σημείο την επιλογή της μεταφοράς χρέους. Με τον τρόπο αυτόν, μέρος του δημοσίου χρέους κάθε κράτους μέλους θα μεταφερόταν σε ομόλογα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η μεταφορά θα διατηρούσε την υποχρέωση των κρατών μελών να εξυπηρετούν το μερίδιο του χρέους τους που θα ήταν πλέον σε ευρωομόλογα. Δεν θα αποτελούσε, κατά συνέπεια, διαγραφή χρέους, ούτε και θα αύξανε τον δανεισμό των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρέους, αλλά θα μείωνε, μάλλον, το κόστος εξυπηρέτησης του μεταφερόμενου μεριδίου. Οι υποστηρικτές της πρότασης αυτής θεωρούν ότι θα μπορούσε να εφαρμοστεί στο πλαίσιο των υφιστάμενων κατευθυντήριων γραμμών της Συνθήκης. Παράλληλα με τη μεταφορά χρέους, προτείνεται επίσης να επεκταθεί ο δανεισμός από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και τα εθνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ώστε να χρηματοδοτηθεί το ευρωπαϊκό σχέδιο οικονομικής ανάκαμψης και να αμβλυνθεί ο περιορισμός του εισοδήματος από μισθωτές εργασίες και του εμπορίου που προκαλεί η δραστική μείωση του χρέους ([4]).

3.11 Η επίσημη αντίδραση στην κρίση χρέους καθορίστηκε μετά την έκτακτη σύνοδο του Συμβουλίου στις 9 Μαΐου 2010. Περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ), βάσει του άρθρου 122, παράγραφος 2, (έκτακτες περιστάσεις) της ΣΛΕΕ και μια συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ. Ο ΕΜΧΣ διαθέτει 60 δισεκατομμύρια ευρώ και λειτουργεί βάσει όρων παρόμοιων με αυτών του ΔΝΤ. Επιπροσθέτως, έχει δημιουργηθεί ένας φορέας ειδικού σκοπού, ο οποίος θα αναφέρεται στο εξής ως Ευρωπαϊκή Διευκόλυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΔΧΣ). Ο φορέας ειδικού σκοπού θα έχει διάρκεια τριών ετών και θα διαθέτει έως 690 δισεκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη κρατών μελών της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν έκτακτες οικονομικές δυσκολίες. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) άρχισε να παρεμβαίνει στις αγορές ομολόγων εξαγοράζοντας το χρέος κρατών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες.

3.12 Υπάρχουν αρκετές σημαντικές πτυχές αυτών των νέων ρυθμίσεων. Πρωτίστως, δεν αποτελούν επιλογή φθηνής χρηματοδότησης· το σύνολο των τόκων και του δανειακού κεφαλαίου θα επιστραφούν από το εν λόγω κράτος μέλος μέσω της Επιτροπής. Υπό την έννοια αυτήν ο ΕΜΧΣ δεν αντιπροσωπεύει μηχανισμό διάσωσης και είναι, κατά συνέπεια, συμβατός με το άρθρο 125. Δεύτερον, ο ΕΜΧΣ και η ΕΔΧΣ αφορούν πιστώσεις και όχι κονδύλια του προϋπολογισμού και, συνεπώς, παραμένουν εντός του πλαισίου της απόφασης «περί ίδιων πόρων». Τρίτον, η ΕΔΧΣ θα λειτουργήσει για χρονικό διάστημα τριών ετών, η επίδρασή της όμως ενδέχεται να επεκταθεί για αρκετά περισσότερα χρόνια εάν εκδώσει ομόλογα με μεγαλύτερες προθεσμίες εξόφλησης. Τέταρτον, προβλέπεται ότι η ΕΔΧΣ θα εκδώσει ομόλογα τα οποία με εγγύηση όλων των κρατών μελών της ΕΕ σε ποσοστό έως 120 % · στόχος είναι να αξιολογηθούν τα ομόλογα αυτά ως ΑΑΑ, ελαχιστοποιώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, το κόστος εξυπηρέτησής τους ([5]). Τέλος, ο ΕΜΧΣ αποτελεί απτή απόδειξη για το γεγονός ότι το βασικό θεμέλιο της ΟΝΕ εξακολουθεί να είναι η αλληλεγγύη.

3.13 Η αποτελεσματικότητα με την οποία οι προτάσεις του ΕΜΧΣ αντιμετωπίζουν την παρούσα κρίση δημοσίου χρέους θα διαφανεί κατά τους προσεχείς μήνες και θα εξαρτηθεί από τον βαθμό στον οποίο μεμονωμένα κράτη μέλη λαμβάνουν τα δημοσιονομικά μέτρα που ζητούν η ΕΕ και το ΔΝΤ. Η ΕΕ επιβεβαίωσε την επιθυμία της να ενισχύσει τη δημοσιονομική πειθαρχία και να καταλήξει σε ένα μόνιμο πλαίσιο αντιμετώπισης προβλημάτων. Το τελευταίο προκάλεσε εικασίες ότι ο ΕΜΧΣ και η ΕΔΧΣ θα μπορούσαν να λάβουν μόνιμο χαρακτήρα, αλλά αυτό ίσως είναι δύσκολο να επιτευχθεί καθότι θα απαιτούσε ομόφωνη έγκριση από όλα τα κράτη μέλη. Η έλλειψη οποιασδήποτε ουσιαστικής πρότασης για την αντιμετώπιση πιθανής αδυναμίας πληρωμής δημοσίου χρέους σημαίνει ότι οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής δεν θα επιτρέψουν ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Μολονότι αυτό είναι πλήρως κατανοητό, δεν εξαλείφει την πιθανότητα τέτοιων αδυναμιών πληρωμής.

4. **Χρήσιμα διδάγματα**

4.1 Καθίσταται σαφές ότι η κρίση χρέους θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εάν είχε υπάρξει καλύτερη διακυβέρνηση στα κράτη μέλη και στην ΕΕ, είναι δε επιτακτική ανάγκη να μην επαναληφθούν οι αδυναμίες διακυβέρνησης του παρελθόντος. Στο πλαίσιο αυτό η ομάδα εργασίας για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής έχει ανακοινώσει σειρά μέτρων για την ενίσχυση της δημοσιονομικής εποπτείας, τα οποία συνάδουν προς το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τον έλεγχο του σχεδίου προϋπολογισμού που υποβάλει ένα κράτος μέλος από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, την πιο έγκαιρη εφαρμογή κυρώσεων όσον

([3]) Βλέπε Fitoussi, J.P. και F. Saraceno: «Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances», Journal of Globalisation and Development. Τόμος 1, τεύχος 1 Berkeley Electronic Press. 2010

([4]) Για πλήρη ανάπτυξη των εν λόγω προτάσεων βλέπε Holland, S.: «A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion», Insight, http://www.insightweb.it/web/node/136 (πρόσβαση στις 10.6.2010)

([5]) Στις 21 Σεπτεμβρίου όλοι οι κύριοι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας δήλωσαν ότι θα αξιολογήσουν με ΑΑΑ τα ομόλογα που θα εκδοθούν από την ΕΔΧΣ.

αφορά τα ανώτατα όρια χρέους του 3 % και του 60 %, την έναρξη της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος εάν η μείωση του χρέους δεν είναι αρκούντως έγκαιρη, και τη μεγαλύτερη ανεξαρτησία των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών από τις αντίστοιχες εθνικές κυβερνήσεις.

4.2 Ο ρόλος και η συμπεριφορά των κύριων οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας καθ' όλη τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κρίσης χρέους υπήρξε τουλάχιστον ανήθικος ([6]). Η Καγκελάριος κ. Merkel πρότεινε έναν νέο, ανεξάρτητο ευρωπαϊκό οργανισμό για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, ο οποίος θα ανταγωνιζόταν τους υφιστάμενους τρεις μεγάλους οργανισμούς ([7]). Προτάθηκε επίσης να δοθεί στην Eurostat η αρμοδιότητα να δημοσιεύει αξιολογήσεις της δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών μελών. Εάν είχαν ήδη θεσπιστεί τέτοιες αρμοδιότητες, τότε η Eurostat ενδεχομένως να είχε δημοσιεύσει σε προγενέστερο στάδιο προειδοποιήσεις για την ελληνική κρίση χρέους ([8]).

4.3 Έχει ασκηθεί κριτική σε βάρος της Επιτροπής για έλλειψη προσοχής και προορατικότητας στη διασφάλιση ποιότητας όσον αφορά τα εθνικά δημοσιονομικά στοιχεία. Αυτό το σημείο σχετίζεται με ευρύτερα ζητήματα εποπτείας, ελέγχου και συμμόρφωσης τα οποία ανάγονται στον πυρήνα της αποτυχίας των μηχανισμών που προβλέπονται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Οποιαδήποτε μακροπρόθεσμη λύση πρέπει να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τα εν λόγω ζητήματα.

4.4 Παρόλο που δεν υπήρξαν διασώσεις τραπεζών με χρηματοδότηση από τους φορολογούμενους στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία, η έκταση αυτών των διασώσεων σε άλλες χώρες της ΕΕ και στις ΗΠΑ συνέβαλε στη δημιουργία πρωτοφανών επιπέδων πίεσης στις αγορές κρατικών ομολόγων και ενέτεινε την παρούσα κρίση. Είναι ιδιαιτέρως σημαντικό να εφαρμοσθούν αποτελεσματικές μεταρρυθμίσεις του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, οι οποίες θα εμποδίσουν την επανάληψη μιας τέτοιας χρηματοπιστωτικής, οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

([6]) Για μια ολοκληρωμένη ανάλυση των μειονεκτημάτων των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας βλέπε Επιτροπή Κινητών αξιών και Συναλλαγών των ΗΠΑ (Securities and Exchange Commission) «Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies» http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf (πρόσβαση στις 10.6.2010)

([7]) Η εφημερίδα Irish Times αναφέρει ότι η Γερμανίδα Καγκελάριος δήλωσε ότι ο νέος οργανισμός δεν θα είναι φυσικά πολιτικώς εξαρτημένος, αλλά θα ενεργεί σε πνεύμα βιώσιμων οικονομικών που δεν είναι τόσο προσανατολισμένα σε βραχυπρόθεσμες προοπτικές. Irish Times, 21 Μαΐου 2010.

([8]) Κατά την επίσκεψή μας στην Eurostat πληροφορηθήκαμε ότι η Eurostat είχε επανειλημμένα εκδώσει έγκαιρες προειδοποιήσεις για το υψηλό έλλειμμα και την κρίση δημόσιου της Ελλάδας, αλλά δεν εισακούσθηκε από κανέναν.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διατλαντικές σχέσεις και προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου διεθνώς» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2011/C 51/04)

Εισηγήτρια: **η κ. BATUT**

Στις 14 Ιουλίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«*Διατλαντικές σχέσεις και προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου διεθνώς*».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2010.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να αποφανθεί επί της γνωμοδότησης αυτής κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου και όρισε την κ. BATUT γενική εισηγήτρια , σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού

Κατά την 466η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 110 ψήφους υπέρ, 34 ψήφους κατά και 16 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προοδευτική ολοκλήρωση της ελεύθερης ευρωατλαντικής αγοράς και επιθυμεί να εμβαθύνει τις ευρωαμερικανικές σχέσεις, ειδικότερα δε να δώσει έμφαση στο κοινωνικό επίπεδο, ώστε να προληφθούν οι συνέπειες αυτής της διατλαντικής οικονομικής ολοκλήρωσης και οι δύο κοινωνίες, η ευρωπαϊκή και η αμερικανική, να επωφεληθούν εξίσου και να γίνουν ανταγωνιστικότερες ιδίως έναντι των αναδυόμενων οικονομιών.

1.2 Δεδομένου ότι τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα που συνιστούν το αποκαλούμενο «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Πρότυπο» (ΕΚΠ), αντιπροσωπεύουν ένα μοναδικό σύστημα που αποτελεί τη βάση μίας γόνιμης ανάπτυξης ([1]) και, εν μέσω της σημερινής παγκόσμιας κρίσης, ισχυρό αποσβεστήρα για τους πληγέντες πληθυσμούς, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι χώρες που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Λισσαβώνας επέλεξαν την περαιτέρω προώθηση του προτύπου αυτού· επιθυμεί δε να αναπτυχθεί, στο πλαίσιο του διατλαντικού διαλόγου, η νομιμότητα:

1) της ευρωπαϊκής ταυτότητας,

2) των αξιών και του πολιτισμού της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του περιβάλλοντος,

3) της ΕΟΚΕ, η οποία εκπροσωπεί μέσω των μελών της την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών της Ένωσης.

1.3 Τα συστήματα συλλογικής κοινωνικής προστασίας, οι δημόσιες υπηρεσίες, ο κοινωνικός διάλογος είναι τα στοιχεία που συνοψίζουν το «ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο». **Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης όχι μόνον να εκπροσωπούν, αλλά και να προωθούν σε κάθε περίσταση, και ιδίως στον διατλαντικό διάλογο, το πρότυπο αυτό το οποίο αποτελεί σημείο αναφοράς για τους πολίτες της.**

1.3.1 Άλλωστε, η συμπερίληψη γενικά του κοινωνικού σκέλους στις προτεραιότητες της ΕΕ θα επιτρέψει στους Ευρωπαίους να είναι παρόντες και καλύτερα προετοιμασμένοι για να το πράξουν στους διαλόγους που διεξάγονται στο ΤΕC, καθώς και στον TALD ([2]).

1.3.2 Προκειμένου οι κοινωνικές αξίες της Ένωσης να καταστούν περισσότερο γνωστές στις Ηνωμένες Πολιτείες, προκειμένου η καλύτερη κατανόηση μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού να οδηγήσει τελικά σε σύγκλιση ως προς την πρόοδο των κοινωνικών τους συμφερόντων, και προκειμένου να υπάρξει περισσότερη κοινωνική κατανόηση, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ένωση να πληροφορήσει την αμερικανική κοινωνία των πολιτών σχετικά με το «ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο». Το ΤΕC και ο TALD θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέσο του σκοπού αυτού. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου ([3]) προϋποθέτει τη μεγαλύτερη προβολή της ΕΕ στις Ηνωμένες Πολιτείες.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να αποκτήσει η ευρωατλαντική ζώνη, εκτός από νέους χρηματοπιστωτικούς κανονισμούς, κοινούς κανόνες σχετικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης και νέους κανόνες ανταγωνισμού οι οποίοι θα σέβονται περισσότερο τα συμφέροντα των πολιτών. Προσδοκά από την Ένωση ισχυρές θέσεις που να διασφαλίζουν το βιοτικό τους επίπεδο, και από τον διατλαντικό διάλογο την έκφραση των απόψεων των κοινωνιών των πολιτών στις δύο ακτές του Ατλαντικού.

([1]) Τούτο καταδεικνύει η αύξηση του ΑΕγχΠ των κρατών μελών από την ίδρυση της ΕΕ. Βλ. επίσης υποσημ. αριθ. 6.

([2]) ΤΕC ή CET: Conseil économique transatlantique (Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο)· TALD: Transatlantic Labour Dialog, dialogue des syndicats (Διατλαντικός διάλογος εργατικών ενώσεων).

([3]) ΕΕ C 309 της 16.12.2006, σελ. 119–125.

1.5 Ο διάλογος με τις οργανωμένες κοινωνίες των πολιτών και ο διάλογος με τον κόσμο της εργασίας πρέπει να αναβαθμισθεί εσωτερικά καθώς και στο πλαίσιο των σχέσεων με τους εκπροσώπους των επιχειρήσεων, αρχής γενομένης από τα υφιστάμενα ευρωαμερικανικά όργανα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία αύξησε τις ενισχύσεις της στον διάλογο από 600 000 σε 800 000 ευρώ για το 2011/2012, θα μπορούσε να διευκολύνει την προσπάθεια αυτή. **Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να εξασφαλίσει μαζί με τους αμερικανούς ομολόγους της τη διάρθρωση ενός ευρωαμερικανικού συμβουλίου της κοινωνίας των πολιτών**. Πρέπει να αναζητηθούν δίοδοι μεταξύ των δύο κοινωνιών των πολιτών, ώστε να δοθεί ο λόγος στους εργαζόμενους και να αναπτυχθεί η ενημέρωση – διαβούλευση, κυρίως σε αυτήν την κρίσιμη περίοδο μετά το χρηματοπιστωτικό κραχ του 2008. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εάν υπήρχε περισσότερο διάλογος, τόσο πολιτικός όσο και κοινωνικός καθώς και μεγαλύτερη διαφάνεια, θα μπορούσε να αποφευχθεί αυτή η κρίση που διαρκεί τρία χρόνια τώρα.

1.5.1 Στους στόχους του διατλαντικού διαλόγου πρέπει να περιλαμβάνεται η αμοιβαία γνώση, η απτή συμβολή στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πολιτικών και ατομικών, αλλά και οικονομικών και κοινωνικών. Η Ένωση πρέπει να προβάλει τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών στον διατλαντικό διάλογο ως συστατικά στοιχεία των θέσεών της.

1.5.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο διάλογος Ευρώπης – Ηνωμένων Πολιτειών θα εμπλουτισθεί εάν εξετασθούν κοινωνικά ζητήματα τα οποία είναι θεμελιώδη για τη συνοχή των κοινωνιών και στις δύο ακτές του Ατλαντικού: για παράδειγμα, η εκπαίδευση, αρχική και διά βίου, που αποτελεί αρμοδιότητα εθνική αλλά και «ομοσπονδιακή» και είναι αναγκαία στη βασισμένη στη γνώση οικονομία των υπηρεσιών και για τις δύο κοινωνίες. Για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ευρωπαίων, θα ήταν πρωτίστως σκόπιμο να δοθεί –στο πλαίσιο της πολιτικής ατζέντας– προτεραιότητα στο θέμα των παραγωγικών επενδύσεων και της καινοτομίας, όπου οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αναπτύξει δημιουργική ικανότητα και ικανότητα προώθησης που υπερέχουν κατά πολύ των αντίστοιχων ευρωπαϊκών.

1.5.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δείκτες οι οποίοι θα θεσπισθούν από κοινού θα συμβάλουν στην αξιολόγηση και τη σύγκριση της κοινωνικής κατάστασης και της κατάστασης της εργασίας των δύο μερών του διαλόγου.

1.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί το ζήτημα των μεταναστεύσεων σημαντικό για τις δημοκρατίες και επιθυμεί να αποτελέσει αντικείμενο του διατλαντικού κοινωνικού διαλόγου, με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ένταξης (ΕΦΕ).

1.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο διατλαντικός διάλογος μπορεί να επισπεύσει την ευαισθητοποίηση προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης βιωσιμότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος, και ότι οι δύο κοινωνίες των πολιτών και οι καταναλωτές τους μπορούν να διαδραματίσουν εν προκειμένω συγκεκριμένο ρόλο.

1.8 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιδείξει πνεύμα καινοτομίας ώστε να συμπεριλάβει με θεσμικό τρόπο τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στον διατλαντικό διάλογο. Εκτιμά ότι αυτό που λείπει από την Ένωση στα πλαίσια του διαλόγου αυτού είναι να γίνει επιτέλους «ευρωπαϊκή» σε κοινωνικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνεκτίμηση της κοινωνικής διάστασης σε όλα τα στάδια του διατλαντικού διαλόγου.

1.9 Με την έγκριση ενός προγράμματος συνεργασίας και τη θέσπιση του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου ([4]), τα δύο μέρη δεσμεύθηκαν να επισπεύσουν την εγκαθίδρυση μιας πραγματικής ολοκλήρωσης για την *υλοποίηση μιας ενοποιημένης διατλαντικής αγοράς έως το 2015* ([5]). Τα εμπόδια είναι πολλά, κυρίως νομοθετικά, αλλά ο στόχος έχει τεθεί, και η ΕΟΚΕ επιθυμεί να λειτουργήσει προορατικά ώστε να διασφαλίσει ότι οι ιστορικές ευρωπαϊκές επιλογές που διαμόρφωσαν το κοινωνικό της πρότυπο ([6]) δεν θα χαθούν. Η κοινωνική ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής και της αμερικανικής κοινωνίας, οι οποίες μοιάζουν λόγω των αξιών στις οποίες αναφέρονται, δεν είναι τόσο εύκολη. Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την ανάγκη προσαρμογής ορισμένων πτυχών αυτού του προτύπου, λόγω της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης, προκειμένου να διαφυλάξουν μακροπρόθεσμα τις αρχές του.

2. **Οικονομική ολοκλήρωση**

2.1 Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η κινητήρια δύναμη του βορειοαμερικανικού οικονομικού σχηματισμού που έχει δημιουργηθεί με τη συμφωνία NAFTA. Οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Ηνωμένες Πολιτείες παράγουν από κοινού το 60 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ, αντιπροσωπεύουν το 40 % του παγκόσμιου εμπορίου και το 62 % του αποθέματος άμεσων επενδύσεων. Και στις δύο πλευρές, 7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας εξαρτώνται από τις διατλαντικές σχέσεις.

2.2 Σε σχετική μελέτη ([7]) που δημοσιεύθηκε προτού η κρίση πλήξει και τα δύο μέρη, ο ΟΟΣΑ εκτιμούσε ότι η πλήρης ολοκλήρωση των δύο οικονομιών θα μπορούσε να παραγάγει ανάπτυξη ύψους 3 % για καθέναν από τους εταίρους, παρέχοντας στα δύο μέρη οικονομική ηγεμονία έναντι όλων σχεδόν των υπόλοιπων χωρών του κόσμου.

2.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η κρίση θα μπορούσε να μεταβάλει τις ευρωαμερικανικές σχέσεις και ότι είναι επείγον να ενθαρρυνθεί, στο πλαίσιο του TEC και του TALD, μια συζήτηση των κοινωνικών εταίρων για τα πρότυπα. Η κρίση μπορεί να καθυστερήσει την ένταξη και να αφήσει χρόνο για την εξερεύνηση όλων των τομέων,

([4]) Συμφωνία η οποία υπογράφηκε στον Λευκό Οίκο από τους G.W.Bush, A. Merkel και J.M. Barroso.

([5]) Ψήφισμα του ΕΚ σχετικά με την κατάσταση των διατλαντικών σχέσεων μετά τις εκλογές στις ΗΠΑ, 26 Μαρτίου 2009.

([6]) Ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, υπενθυμίσεις: βλ προοίμιο της Συνθήκης της Λισσαβώνας «επιβεβαιώνοντας την προσήλωσή τους στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989,...»· βλ ΣΕΕ, άρθρα 3,6,32 · βλ. ΣΛΕΕ άρθρο 9 και τίτλο Χ· βλ. Συνθήκη της Λισσαβώνας- Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, άρθρα 28,34,35,36.

([7]) ΟΟΣΑ, Τμήμα οικονομικών υποθέσεων, 2005, «Les bénéfices de la libéralisation des marchés de produits et de la réduction des barrières aux échanges et aux investissements internationaux: le cas des États-Unis et de l'Union européenne» (Τα οφέλη της ελευθέρωσης των αγορών προϊόντων και της μείωσης των φραγμών στις διεθνείς συναλλαγές και επενδύσεις: η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

όπως η χρησιμότητα των οργάνων διαλόγου, που υποεκπροσωπούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες ή το θέμα της μετανάστευσης, το οποίο οι δύο συνασπισμοί έχουν να αντιμετωπίσουν τόσο στο επίπεδο της κοινωνίας όσο και της απασχόλησης, ως αντίδοτο στη γήρανση του πληθυσμού (απόθεμα εργατικού δυναμικού).

2.4 Είναι γενικά αποδεκτό ότι τα σχέδια ανάκαμψης της ΕΕ και των ΗΠΑ δεν έχουν τίποτα κοινό, αλλά οι συνέπειές τους και στις δύο περιπτώσεις ήταν οι ίδιες, δηλαδή η αύξηση των δημόσιων ελλειμμάτων, η ενίσχυση της δημόσιας δράσης και η εντονότερη ζήτηση ελέγχων και καθώς και επαναπροσδιορισμού και ανακατανομής του πλούτου. Αυτές οι διαφορές και οι συγκλίσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο διαλόγου στο πλαίσιο του TALD και της προς δημιουργία διμερούς συμβουλευτικής δομής.

2.4.1 Οι συνέπειες της κρίσης αναλύθηκαν σε υψηλό επίπεδο (σύνοδοι κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ), μαζί με πολλά άλλα θέματα στο πλαίσιο του διαλόγου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τους εκπροσώπους της αμερικανικής δημόσιας διοίκησης και τις υπηρεσίες της αρμόδιες για θέματα χρηματοπιστωτικά, οικονομικά και για τις εγχώριες αγορές. Η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών πλήττεται από την έλλειψη ρυθμίσεων για τις τραπεζικές πρακτικές και τους οργανισμούς αξιολόγησης ([8]), καθώς και από έλλειψη διαφάνειας. Επίσης πληρώνει τα σχέδια ανάκαμψης της οικονομίας και, ενώ ένας από τους στόχους της Συνθήκης είναι η «οικονομική και κοινωνική πρόοδος» των ευρωπαϊκών λαών, οι πολίτες βλέπουν να μειώνονται τα μέτρα κοινωνικής προστασίας τους, τα οποία κρίνονται υπερβολικά δαπανηρά. Τα χρηματοπιστωτικά συστήματα έχουν αποτύχει, και προκάλεσαν σοβαρή ζημία στην πραγματική οικονομία. Δημιούργησαν περαιτέρω δυσκολίες στα κοινωνικά συστήματα, οι λόγω της έλλειψης της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ, γνωρίζοντας ότι ο προστατευτισμός δεν παράγει θέσεις εργασίας, τάσσεται υπέρ των ανεμπόδιστων εμπορικών συναλλαγών και επενδύσεων, υπό τον όρο να μην λησμονούνται τα κοινωνικά δικαιώματα. Η αποκατάσταση όμως της εμπιστοσύνης που αποτελεί υψηλή προτεραιότητα πρέπει να επιτευχθεί με νέες και ευφυείς ρυθμίσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης πρωταρχική στον διατλαντικό διάλογο την προώθηση της κοινωνικής διάστασης στην οικονομία και στο εμπόριο. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί οι εκπρόσωποι της Ένωσης στον διατλαντικό διάλογο να καταστούν εκπρόσωποι των πολιτών και να διασφαλίσουν την προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου στα οικονομικά και εμπορικά ζητήματα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από την πλευρά της, δρα στο πλαίσιο της Συνθήκης και μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεών της.

2.4.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να ενισχυθούν οι οικονομικοί δεσμοί μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού και να εδραιωθεί η οικονομική αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Θεωρεί ότι αυτά τα δύο στοιχεία θα συμβάλουν στην ανάκαμψη και στην ανάπτυξη της οικονομίας παράλληλα με την ανάπτυξη του κοινωνικού σκέλους. Συνεπώς, οι Ευρωπαίοι θα έχουν θέματα να εξετάσουν στο πλαίσιο του διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών.

2.5 Το σχέδιο ολοκλήρωσης της διατλαντικής αγοράς ([9]) δεν είναι γνωστό στους πολίτες. Η εμπειρία της βορειοαμερικανικής ολοκλήρωσης NAFTA, επεφύλαξε περιθωριακή μόνον θέση στο κοινωνικό και περιβαλλοντικό σκέλος, χωρίς να επιδιώξει να ευνοήσει την απασχόληση σε καμιά πλευρά. Η αξιολόγηση είναι απαραίτητη: στις ΗΠΑ-Καναδά-Μεξικό, το περιβάλλον έχει επιδεινωθεί, οι μισθοί έχουν μειωθεί, οι θέσεις εργασίας μεταφέρονται στην Κίνα. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχει με τη σειρά της παράξει πλούτο (αύξηση του ΑΕγχΠ), αλλά έκλεισε τα ορυχεία και τα ναυπηγεία, έχασε τη μεταλλουργία και την κλωστοϋφαντουργία, αναδιάρθρωσε ολόκληρους τομείς συμπεριλαμβανομένης της αλιείας, της γεωργίας, της αυτοκινητοβιομηχανίας. Αλλά ήδη από την Κοινή Αγορά προβλέπονταν κάποιες αποζημιώσεις. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να είναι δυνατή η πρόληψη και η συζήτηση για τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνέπειες (π.χ. ΓΤΟ) της υπό εξέλιξη ολοκλήρωσης. Ορισμένες έχουν ήδη συμβεί: θέσεις εργασίας στο χώρο του κινηματογράφου, προστασία των ιδιωτικών δεδομένων SWIFT.

3. **Οι πιθανές συνέπειες της διατλαντικής ολοκλήρωσης**

3.1 Οι οικονομικές και εμπορικές δομές της ΕΕ και των Ηνωμένων Πολιτειών είναι αρκετά παρόμοιες. Η πρώτη αναμενόμενη συνέπεια θα είναι μάλλον μια εντατικοποίηση του ανταγωνισμού, η οποία θα αφορά λιγότερο το κόστος και περισσότερο την ποσότητα, την ποιότητα και τη διαφοροποίηση των προϊόντων. Η συναλλαγματική ισοτιμία του δολαρίου επιτρέπει στις Ηνωμένες Πολιτείες να είναι ανταγωνιστικότερες στις εξαγωγές. Τα επιτόκια είναι χαμηλότερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, και η FED αντιδρά περισσότερο από την ΕΚΤ. Χωρίς ριζικές αλλαγές, η ευρωζώνη δεν θα έχει την απαραίτητη ικανότητα αντίδρασης ώστε να εξελιχθεί στο πλαίσιο μας πολύ ευρείας διατλαντικής αγοράς.

3.2 Η ολοκλήρωση θα μπορούσε να ασκήσει πιέσεις στο κόστος και στις συνθήκες εργασίας, να προκαλέσει αυξημένη αβεβαιότητα, την οποία διευκολύνει το γεγονός ότι η αγορά εργασίας κατέστη πιο ευέλικτη, ο περιορισμός των μισθών είναι μεγαλύτερος, οι μετεγκαταστάσεις περισσότερες, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής ανταγωνιστικού αποπληθωρισμού. Οι Ευρωπαίοι ανησυχούν για αυτές τις πιέσεις υποβάθμισης των κοινωνικών, υγειονομικών και περιβαλλοντικών κανόνων τους, του επιπέδου απασχόλησης κα του τρόπου διαβίωσής τους, ενώ η ολοκλήρωση θα έπρεπε να είναι προς όφελος και των δύο πλευρών. Η αύξηση της οικονομικής απόδοσης και της παραγωγικότητας αποτελεί μέρος των λύσεων αλλά ένα μέρος όσων

([8]) Κεφάλαιο 1, ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 117-124.

([9]) Το σχέδιο υποβλήθηκε από κοινού από τους Επιτρόπους Leon Brittan (εξωτερικό εμπόριο), Martin Bangemann (βιομηχανία και τηλεπικοινωνίες) και Mario Monti (εσωτερική αγορά) τον Μάρτιο του 1998, αφορούσε τις σχέσεις ΕΕ/ΗΠΑ και είχε τέσσερα σκέλη: - μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών για τις υπηρεσίες· - την κατάργηση των τεχνικών φραγμών στο εμπόριο, ιδίως μέσω συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης· - την ελευθέρωση των δημόσιων συμβάσεων, της πνευματικής ιδιοκτησίας και των επενδύσεων· - ενδεχομένως, τη σταδιακή κατάργηση των δασμών στα βιομηχανικά προϊόντα έως το 2010. Έκτοτε αναβλήθηκε για το 2015.

θα χάσουν την εργασία τους δεν θα την ξαναβρούν. Τα κράτη μέλη, τα οποία ανοικοδομήθηκαν μεταπολεμικά βασιζόμενα σε μια ισχυρή εσωτερική κοινωνικοοικονομική συναίνεση, πλήττονται ήδη από τις εντάσεις που οφείλονται στις αποκλίσεις των αντίστοιχων συστημάτων τους, που δυστυχώς αποκαλύπτονται από τον Μάιο του 2010 με την κερδοσκοπία επί του κοινού τους νομίσματος.

3.3 Στο πλαίσιο του αυξημένου κατακερματισμού των παραγωγικών διαδικασιών ([10]), οι αναδυόμενες χώρες ενδέχεται να είναι οι πλέον ωφελημένες από την διατλαντική ολοκλήρωση, η οποία θα εντείνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών της ζώνης του ΟΟΣΑ. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρόκειται για ζήτημα που θα πρέπει να συζητηθεί κατά προτεραιότητα στους διατλαντικούς διαλόγους.

4. **Οι όροι της ολοκλήρωσης**

4.1 Η δημιουργία ενός ευρωατλαντικού συνασπισμού δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με το να παραμένουν σε άγνοια οι ενδιαφερόμενοι λαοί. Η Ένωση θα μπορούσε εν προκειμένω να προχωρήσει με δημοκρατικές διαδικασίες και να αναβαθμίσει εσωτερικά τον διάλογο με τους πολίτες και με τον κόσμο της εργασίας, όπως και στα ευρωαμερικανικά όργανα που έχουν δημιουργηθεί για τον σκοπό αυτόν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να διευκολύνει τον διάλογο αυτόν διαθέτοντας ακόμα περισσότερα μέσα από όσα χορήγησε ([11])· η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να εξασφαλίσει με τους ομολόγους της στις ΗΠΑ τη διάρθρωση ενός ευρωαμερικανικού συμβουλίου της κοινωνίας των πολιτών.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η διατλαντική ολοκλήρωση πρέπει, κατ' εφαρμογή της Συνθήκης της Λισσαβώνας, να αποτελέσει αντικείμενο διαβούλευσης με τους πολίτες, επειδή, απουσία σαφούς τοποθέτησης των οργάνων λήψης αποφάσεων σχετικά με την διεθνή προώθηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, η ευρω-ατλαντική ολοκλήρωση ενέχει κινδύνους διάλυσης του ευρωπαϊκού κοινωνικού συμβολαίου, και πρέπει να πραγματοποιηθούν διαβουλεύσεις με τους πολίτες.

4.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναπτυχθεί, στον διατλαντικό διάλογο, η νομιμότητα:

1) της ευρωπαϊκής ταυτότητας,

2) των αξιών και του πολιτισμού της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του περιβάλλοντος,

3) της ΕΟΚΕ, η οποία εκπροσωπεί μέσω των μελών της την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών της Ένωσης.

5. **Τραπεζικές ρυθμίσεις**

5.1 Απαιτούνται επείγουσες μεταρρυθμίσεις της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την καθυστέρηση στη μεταρρύθμιση των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, η οποία αποβαίνει σε βάρος του θεμιτού ανταγωνισμού και συμβάλει στη διατήρηση των μεγάλων κοινωνικών ισορροπιών.

5.2 Είναι επείγον να καθορίσουμε μαζί κοινούς κανόνες σχετικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης, ώστε να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες της δράσης τους ([12]): οι οργανισμοί αξιολόγησαν θετικά τις τράπεζες που προκάλεσαν την κρίση, και σήμερα αξιολογούν αρνητικά τα κράτη λόγω των ελλειμμάτων και των χρεών τους τα οποία οφείλονται στη διάσωση των ίδιων αυτών τραπεζών που θα πληρώσουν οι πολίτες. Η ανάληψη δράσης από τις τράπεζες και τους οργανισμούς αξιολόγησης, είναι δύο σημεία τα οποία οι κοινωνίες των πολιτών της ΕΕ και των ΗΠΑ θα μπορούσαν να συζητήσουν στο πλαίσιο του διατλαντικού διαλόγου.

6. **Ελευθερίες και ανθρώπινα δικαιώματα**

6.1 Παρότι αναγνωρίζονται ως αρχές, δεν τηρούνται με τον ίδιο τρόπο από τα δύο μέρη: η ελευθερία κυκλοφορίας δεν αντιμετωπίζεται ακόμη με τρόπο ισότιμο μεταξύ όλων των Ευρωπαίων και των Αμερικανών. Τα ζητήματα των θεωρήσεων, των διαβατηρίων, των ελέγχων ασφάλειας πρέπει να εξελιχθούν με σκοπό τη μεγαλύτερη εναρμόνιση με βάση ένα πρότυπο που θα καθορισθεί από κοινού.

6.2 Το παράδειγμα του «SWIFT» είναι κατατοπιστικό ([13]): στο νομοθετικό ψήφισμά του της 11ης Φεβρουαρίου 2010 ([14]), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιτάχθηκε στην ανανέωση της συμφωνίας SWIFT σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των χρηματοπιστωτικών δεδομένων της ΕΕ προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το θέμα ήταν αν θα δοθεί ή όχι άμεση πρόσβαση στους ευρωπαϊκούς κεντρικούς υπολογιστές με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Οι νέες αρμοδιότητες του ΕΚ του επέτρεψαν να αναβάλει την προοπτική μαζικής μεταφοράς προς τις Ηνωμένες Πολιτείες εμπιστευτικών δεδομένων των ευρωπαίων σχετικά με τις τραπεζικές συναλλαγές τους, που συνεπάγεται την de facto απώλεια των εγγυήσεων και προστασίας που παρέχουν τα δίκαια των κρατών μελών και της Ένωσης. Οι βουλευτές ήθελαν η Ένωση να διευκρινίσει το όραμά της για την διατλαντική αγορά σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων. Προτίμησαν να στραφούν προς ένα σύστημα

([10]) Η αποβιομηχανοποίηση συνεχίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες, η απασχόληση στον κατασκευαστικό τομέα μειώθηκε κατά 30 % στη διάρκεια της δεκαετίας και το μερίδιο των Ηνωμένων Πολιτειών στο παγκόσμιο εμπόριο μειώθηκε από 13 % πριν από δέκα χρόνια σε 9 %, ενώ οι μετεγκαταστάσεις παραγωγών συνεχίζονται στην ΕΕ. Βλέπε σχετικά με τη διάρκεια της εργασίας, τη μελέτη των Rones κ.ά., 1997 - αναφέρεται στο Revue Internationale του IRES αριθ. 54-01.2001.

([11]) Το 2009, η ΓΔ RELEX της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσίευσε πρόσκληση υποβολής προτάσεων ύψους 800 000 ευρώ για σχέδια της κοινωνίας των πολιτών που ενθαρρύνουν τον διάλογο ΕΕ/ΗΠΑ.

([12]) ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σελ. 117-124.

([13]) SWIFT : Society for Worldwide Interbank Financial Communications (Παγκόσμια Εταιρεία Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών), αμερικανική εταιρεία που εδρεύει στο Βέλγιο και διαχειρίζεται τις διεθνείς συναλλαγές χρηματοπιστωτικών δεδομένων 200 και πλέον χωρών.

([14]) PE (05305/1/2010REV1-C7-0004/2010-2009/0190(NLE). Συμφωνία SWIFT II, PE 8.7.2010 (11222/1/2010/REV1 και COR1-C7-0158/2010-0178-(NLE)).

που να περιέχει περισσότερη Ευρώπη, ένα νέο ρόλο για την Europol, την απαίτηση του δικαιώματος αποζημίωσης των πολιτών. Ακόμη και αν οι εγγυήσεις είναι σήμερα ελλιπείς, η συμφωνία που υπεγράφη στις 8 Ιουλίου του 2010, θα αναθεωρείται ετησίως. Τούτο συνάδει με τα λεγόμενα του Επιτρόπου Barnier που επιθυμεί η εσωτερική αγορά «να είναι στην υπηρεσία του κοινωνικού έργου, που ορίζεται από κοινού από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα» ([15]). Το ίδιο επιθυμεί και η ΕΟΚΕ με την παρούσα γνωμοδότηση, να υποστηρίξει δηλαδή η Ένωση τη δική της αντίληψη σχετικά με την διατλαντική αγορά και να προβάλει το κοινωνικό της πρότυπο, σεβόμενη τον μεγάλο αμερικανό γείτονά της.

6.3 Το δικαίωμα στη ζωή, η βιοηθική, οι τομείς στους οποίους η Ένωση έχει προοδευτικές θέσεις πρέπει να προστατευθούν και να διατηρηθούν με κοινή συμφωνία εκτός των εμπορικών συμφωνιών.

6.4 **Η ΕΟΚΕ επιθυμεί η διατλαντική εταιρική σχέση να συνεισφέρει στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πολιτικών και ατομικών, αλλά και οικονομικών και κοινωνικών**. Οι Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν μια ιδιαίτερα μακρά ιστορία αγώνων για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, και η Ευρωπαϊκή Ένωση πρόσθεσε σε αυτά την ανάπτυξη των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Είναι προς το συμφέρον των δύο ηπείρων να επιδείξουν την πολιτική βούληση που θα επιτρέψει σε όλους τους πολίτες και τους κατοίκους τους να επωφεληθούν από ολόκληρο το φάσμα των δικαιωμάτων και δυνατοτήτων που προσφέρονται και στις δύο πλευρές.

7. **Κοινωνικά δικαιώματα**

7.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει ότι ο διατλαντικός «κοινωνικός» διάλογος έχει προχωρήσει ελάχιστα ([16]). Θεωρείται ότι τα κοινωνικά δικαιώματα περιλαμβάνονται στον όρο «θεμελιώδη δικαιώματα», αλλά στην πραγματικότητα είναι αποδεκτά ως «ατομικά και πολιτικά» δικαιώματα.

7.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν αρκεί η τακτική υπενθύμιση των κοινών αξιών μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ και ότι, εκτός της οικονομίας, αμφότερες προασπίζονται την ελευθερία, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Ένωση θα πρέπει πάντα να υπενθυμίζει στην εξωτερική της δράση ότι τα άλλα «θεμελιώδη» δικαιώματα, δηλαδή τα κοινωνικά δικαιώματα, είναι συστατικά στοιχεία των θέσεών της. Στις Συνθήκες περιλαμβάνεται μια «οριζόντια κοινωνική ρήτρα», σύμφωνα με την οποία «κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεών της, η Ένωση συνεκτιμά τις απαιτήσεις που συνδέονται με την προαγωγή υψηλού επιπέδου απασχόλησης, με τη διασφάλιση της κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας» ([17]).

7.3 Πράγματι, το «κοινωνικό κράτος», τα κοινωνικά συστήματα και ο σεβασμός των κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία είναι σύμφυτα με τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι τα στοιχεία που προσδιορίζουν την Ευρώπη έναντι των άλλων ηπείρων.

Το «ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο» συνδυάζει την προστασία των δημόσιων ελευθεριών με τους μηχανισμούς της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς και τη βούληση δημόσιας δράσης. Περιλαμβάνει τρεις πυλώνες: τα συστήματα συλλογικής κοινωνικής προστασίας, τις δημόσιες υπηρεσίες και τον κοινωνικό διάλογο. Συνοψίζει κατά κάποιον τρόπο τον «ευρωπαϊκό τρόπο ζωής». Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν αποτελεί αυτό καθαυτό αντικείμενο προώθησης εκ μέρους της Ένωσης. Όλες αυτές οι πτυχές αναφέρονται στη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Αυτό το πρότυπο πρέπει να αναδειχθεί πολιτικά στο πλαίσιο μιας προσέγγισης «*Ευρώπη = Ευημερία για όλους*», ακόμη και στις διατλαντικές διαπραγματεύσεις. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Ένωση πρέπει να διεκδικήσει τη δυνατότητα να τεθούν τα στοιχεία του κοινωνικού αυτού κράτους στο επίκεντρο των ευρωατλαντικών συζητήσεων, διότι το αντίθετο θα είναι επιζήμιο για τους πολίτες, για την ευρωπαϊκή ταυτότητα και για την ευρωπαϊκή πολυμορφία.

8. **Συστήματα κοινωνικής προστασίας**

8.1 Οι Ευρωπαίοι δέχθηκαν μια κάποια αναδιανομή του εθνικού πλούτου από τα εθνικά συστήματα συλλογικής κοινωνικής προστασίας, η οποία έχει αποσταθεροποιηθεί λόγω της εντατικοποίησης της παγκοσμιοποίησης των συναλλαγών. Εάν δεν προασπίσει το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Πρότυπο» των μελών της, η ΕΕ θα είναι υπεύθυνη για τη διάλυσή του. Το σύνολο της κοινωνίας ζει καλύτερα, όταν ο περιορισμένος χρόνος εργασίας επιτρέπει την αφιέρωση περισσότερου χρόνου στην οικογένεια, κοινωνικό πυλώνα στην Ευρώπη· όταν η χορήγηση μακράς άδειας μητρότητας και γονικής άδειας πληρώνεται για την καλύτερη ανάπτυξη των μικρών παιδιών, όταν εξασφαλίζεται η περίθαλψη, όταν παρέχεται βοήθεια σε εξαρτώμενους ηλικιωμένους: όλα αυτά δεν αποτελούν δώρα των κρατών, διότι τα μεγάλα ποσά που αποφεύχθηκαν τη συγκεκριμένη στιγμή κατανεμήθηκαν με τη μορφή εισφορών ή / και φόρων που καταβλήθηκαν από τους δικαιούχους επί σειρά ετών.

8.2 Σήμερα οι διατλαντικές σχέσεις στον συγκεκριμένο τομέα είναι άνισες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι μια ομοσπονδία πολιτειών χωρίς κοινωνικό κράτος (ούτε σε ομοσπονδιακό ούτε σε πολιτειακό επίπεδο), αλλά εξετάζουν το ενδεχόμενο κοινωνικών αλλαγών (ομοσπονδιακός νόμος για την ασφάλιση ασθενείας)· η ΕΕ διαθέτει ένα εθνικό κοινωνικό κράτος σε κάθε κράτος μέλος, αλλά όχι ακόμη για τους τρεις πυλώνες σε «ομοσπονδιακό» επίπεδο, το οποίο μπορεί να διατυπώνει συστάσεις για στόχους σύγκλισης μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτή η ανισότητα ΕΕ/ΗΠΑ δεν πρέπει να αντιμετωπισθεί μέσω της υποβάθμισης του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Διερωτάται σχετικά με την ανθεκτικότητα των δικαιωμάτων των κρατών μελών στη διατλαντική ολοκλήρωση, εάν δεν υπάρχει κοινοτική δράση και πολιτική βούληση για την προώθηση του ευρωπαϊκού προτύπου, ειδικότερα στην παρούσα περίοδο κρίσης.

8.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο διατλαντικός κοινωνικός διάλογος, που εύχεται να υλοποιηθεί, πρέπει να εξετάσει αυτήν την πρόκληση «άνοιγμα/ασφάλεια» των τρεχουσών εξελίξεων. Διακυβεύεται η ευημερία 300 εκατομμυρίων ανθρώπων στη μια πλευρά και 500 εκατομμυρίων ανθρώπων στην άλλη.

([15]) Συζήτηση που διοργανώθηκε στις 17.3.2010 από την Euractiv.fr με τη μόνιμη αντιπροσωπεία της Επιτροπής στο Παρίσι, και την υποστήριξη του DTCC, Depositary Trust and Clearing Corporation, in Questions d'Europe Nº 165 du 6.4.2010 Fondation Robert Schuman

([16]) ΕΕ C 288 της 22.9.2009, σελ. 32-39.

([17]) ΣΛΕΕ, άρθρο 9.

8.4 Τα κοινωνικά συστήματα αντιπροσωπεύουν συχνά στην Ευρώπη το ισοδύναμο των προϋπολογισμών των πολιτειών. Το ποσοστό του 16 % του ΑΕγχΠ των ΗΠΑ που διατίθεται στις δαπάνες για την υγεία είναι σημαντικό αν και η κάλυψη των πολιτών είναι κατώτερη από εκείνη που έχουν εξασφαλίσει οι Ευρωπαίοι με μικρότερο κόστος (μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ: 8,9 % του ΑΕγχΠ). Η μάζα τους θέτει σε λειτουργία την πραγματική οικονομία. Αποτελεί ζωτικής σημασίας παράγοντα απόσβεσης κρίσεων για το κράτος και τους πολίτες, εκτός εάν η πρόνοια είναι ατομική και βασίζεται σε ιδιωτικά χρηματοοικονομικά κεφάλαια τα οποία είναι εκτεθειμένα στην αβεβαιότητα των αγορών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι αρμόδιες για τη λήψη αποφάσεων αρχές οφείλουν να λάβουν μέτρα ώστε το πλήρες άνοιγμα στον ανταγωνισμό, στο πλαίσιο μιας μεγάλης ευρωαμερικανικής οικονομικής ζώνης, να μην αποδυναμώσει τις προστασίες των πολιτών. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να εκφράσει την ικανοποίησή της για την επιτυχία της σημερινής αμερικανικής προεδρίας να εγκαθιδρύσει ένα καινοτόμο σύστημα ασφάλισης υγείας στις Ηνωμένες Πολιτείες.

8.4.1 Η υγεία

8.4.1.1 Ο στόχος της Ένωσης για κοινωνική σύγκλιση προς τα πάνω σε συνδυασμό με την αρχή της κοινωνικής μη υποχώρησης τυγχάνει της αποδοχής των πολιτών και πρέπει να διατηρηθεί. Οι γυναίκες στην Ευρώπη δεν θα δέχονταν ποτέ, για παράδειγμα, την υποχώρηση των δικαιωμάτων τους όσον αφορά την άδεια μητρότητας, η οποία είναι τόσο βραχεία στις Ηνωμένες Πολιτείες και ενίοτε άνευ αποδοχών.

8.4.1.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο διάλογος Ευρώπης – Ηνωμένων Πολιτειών θα εμπλουτισθεί εάν εξετασθούν τα θέματα αυτά τα οποία είναι τόσο θεμελιώδη για τη συνοχή των κοινωνιών στις δύο ακτές του Ατλαντικού. Η αμερικανική κοινωνία είναι έντονα διχασμένη όσον αφορά την πρόταση για προστασία της υγείας βάσει νομοθετικής ρύθμισης και με κοινωνικοποιημένα κεφάλαια μέσω φόρων υπό τον έλεγχο των αιρετών εκπροσώπων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό ίσως δείχνει την έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το ευρωπαϊκό πρότυπο, το οποίο, χωρίς μεν να ρυθμίζεται σε κεντρικό επίπεδο στην Ευρώπη, παρέχει δε αλληλέγγυες και συλλογικές εγγυήσεις σε όλους, ακόμη και σε όσους δεν είναι υπήκοοι των κρατών μέσω συστημάτων καθολικής κάλυψης της ασθένειας που συνεισφέρουν στο ΑΕγχΠ. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί από την Ένωση να διασφαλίσει αυτήν την πληροφόρηση της αμερικανικής κοινωνίας των πολιτών. Ο διάλογος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσε να είναι το μέσο για τον σκοπό αυτόν.

8.4.2 Οι συντάξεις

8.4.2.1 Όπως και στα άλλα σκέλη των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των Ευρωπαίων, αλλά οι συνέπειες στη γενική οικονομία είναι σημαντικές. Για τον λόγο αυτόν, οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να ακουσθούν στον ευρωαμερικανικό διάλογο, λόγω των ανατροπών που μπορούν να επιφέρουν στο βιοτικό τους επίπεδο οι εμπορικές συμφωνίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

8.4.3 Η ανεργία

8.4.3.1 Όλα τα κράτη της ΕΕ διαθέτουν δημόσια συστήματα αποζημίωσης της ανεργίας. Η ολοκλήρωση της ευρωατλαντικής ζώνης ενέχει τον συνολικό κίνδυνο να αυξήσει την ευελιξία, για λόγους ανταγωνιστικότητας, χωρίς περισσότερη ασφάλεια. Οι Ευρωπαίοι ενδέχεται να φοβούνται, όπως οι Αμερικανοί, την αποδυνάμωση της κατάστασής τους [18]. Η κατάσταση των εργαζομένων στις ΗΠΑ έχει υποβαθμιστεί από το 1970. Με την κρίση, η αβεβαιότητα αυξάνεται και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, όπως και ο αριθμός των εργαζομένων φτωχών («working poors»). Αντιμέτωπες με μια ιστορική οικονομική κρίση, οι δύο πλευρές του Ατλαντικού φοβούνται μήπως η κατάσταση επιδεινωθεί με την αύξηση της ευελιξίας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η «ευελιξία με ασφάλεια» μπορεί ενίοτε να είναι εις όφελος των μισθωτών, όταν η υποσχόμενη ασφάλεια υφίσταται όντως, αλλά ότι τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει μια σταθερή θέση εργασίας που προσφέρει αξιοπρεπή μισθό και σύνταξη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει μια παράδοση κοινωνικού διαλόγου όπου λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων μερών. Διαθέτει ρυθμιστικά κείμενα σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο, καθώς και θεσμούς. Αυτό απαιτεί εργοδοτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις αντιπροσωπευτικές και έμπειρες στη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων.

9. **Δημόσιες υπηρεσίες** [19]

9.1 *Η εκπαίδευση*

9.1.1 Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα πανεπιστήμια, στα οποία η φοίτηση δεν είναι δωρεάν, αναγνωρίζονται ως τα καλύτερα στον κόσμο, και οι Ευρωπαίοι επιδιώκουν τόσο να σπουδάσουν όσο και να διδάξουν σε αυτά. Όπως και οι Ευρωπαίοι, οι Αμερικανοί αντιλαμβάνονται το μέλλον της απασχόλησης ως πιο ανοικτό στους *εργαζόμενους με κατάρτιση και προσόντα υψηλού επιπέδου:*

«Θα είναι σε καλύτερη θέση ώστε να αποκτήσουν θέσεις εργασίας με υψηλά εισοδήματα, τροφοδοτώντας έτσι την αμερικανική ευημερία.

Ο αριθμός των θέσεων εργασίας που θα απαιτούν ανώτερο επίπεδο σπουδών αναμένεται να αυξηθεί πολύ πιο γρήγορα από τον αριθμό των θέσεων εργασίας που απαιτούν λιγότερα προσόντα. Μεγαλύτερη αύξηση προβλέπεται για τις θέσεις που απαιτούν πανεπιστημιακό ή επαγγελματικό δίπλωμα σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.»

[Εκτελεστικό γραφείο του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών – Συμβούλιο οικονομικών συμβούλων (CEA), Jobs of the Future].

9.1.2 Η κατάρτιση είναι η γέφυρα προς το μέλλον. Στην ΕΕ, όπου η εκπαίδευση γενικά παρέχεται δωρεάν, η υποβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών και η συγκράτηση των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών οδήγησαν σε μια κατάσταση αύξησης των ανισοτήτων σε ό,τι αφορά τις ευκαιρίες. Με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, η ΕΕ συμβουλεύει τα κράτη μέλη της να συντονίσουν καταρχάς τα πανεπιστήμια (κύκλος ανώτατων σπουδών), και έπειτα ίσως τα σχολεία (κύκλος δευτεροβάθμιων σπουδών), με τις ανάγκες των επιχειρήσεων.

[18] «Middle Class in America» (Η μεσαία τάξη στην Αμερική).
[19] ΕΕ C 128 της 18.5.2010, σελ. 97-102.

9.1.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εκπαίδευση για όλους, η ισότητα που παρέχει μεταξύ ανδρών και γυναικών και ο συνδυασμός της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, θα πρέπει να εξασφαλίζουν ισότητα ευκαιριών στους πολίτες. Θα μπορούσε δε να αποτελέσει αντικείμενο ανταλλαγών και διαλόγου μεταξύ των κοινωνιών στις δύο ακτές του Ατλαντικού, όπως και η διά βίου εκπαίδευση και οι τρόποι χρηματοδότησής της, ώστε η βασισμένη στη γνώση οικονομία των υπηρεσιών να αποβεί επωφελής και για τις δύο κοινωνίες και παράλληλα να αναζητηθούν τα μέσα ώστε να ληφθούν υπόψη και όσοι δεν έχουν πρόσβαση.

9.2 *Γενική συμφωνία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών*

9.2.1 Οι πολίτες της Ένωσης αγωνίσθηκαν για να σώσουν την κινηματογραφική βιομηχανία τους και να διαφυλάξουν την ιδιαιτερότητα του ευρωπαϊκού πολιτισμού ενώπιον των κινδύνων που διέτρεχε λόγω της ελευθέρωσης σε παγκόσμιο επίπεδο των υπηρεσιών. Η προάσπιση της ευρωπαϊκής ταυτότητας εξαρτάται από την ενίσχυση του διαλόγου των πολιτισμών, προκειμένου να διατηρηθεί ο πλούτος τον οποίο γεννά η πολυμορφία: πολλές πτυχές συνδέονται με αυτήν, όπως οι θέσεις εργασίας, η διαφύλαξη της κληρονομιάς, η ανάπτυξη της καινοτομίας.

9.2.2 Ο πολιτισμός δεν είναι μόνον εμπόρευμα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο πολιτισμός πρέπει να περιλαμβάνεται στον διατλαντικό διάλογο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

9.3 *Η ειδική περίπτωση της μετανάστευσης και της ένταξης*

9.3.1 Οι δύο γηράσκουσες κοινωνίες πρέπει να διαχειρισθούν τη μετανάστευσή τους. Η πρόκληση συνίσταται στη συμφιλίωση γήρανσης και ανάγκης για εργατικό δυναμικό, με τον εντοπισμό του επιπέδου ανοχής για την κοινωνική συνοχή. Αυτό εξαρτάται από τις πολιτικές ένταξης, οι οποίες πρέπει να χαράζονται σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, στο πλαίσιο μιας συνολικής και αμφίδρομης προσέγγισης, μετανάστες/κοινωνία υποδοχής. Οι εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις είναι έντονες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το ζήτημα των μεταναστεύσεων για τις δημοκρατίες και επιθυμεί να αποτελέσει αντικείμενο του διατλαντικού κοινωνικού διαλόγου, ενδεχομένως με τη συμμετοχή στο σημείο αυτό του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ένταξης.

10. **Κοινωνικός διάλογος**

10.1 Πρόκειται για ένα από τα σημεία, στα οποία οι δύο κοινωνίες διαφέρουν περισσότερο. Ο κοινωνικός διάλογος, ο οποίος κατέχει κεντρική θέση στην ιστορία των Ευρωπαίων, έχει σήμερα πολιτισμική αξία. Είναι κάτι που δεν διαθέτουν οι αμερικανοί πολίτες, με αποτέλεσμα να μην έχουν τα μέσα για να ακουσθούν. Πρέπει να βρεθούν πολλές δίοδοι μεταξύ των δύο κοινωνιών, ώστε να δοθεί ο λόγος στους εργαζόμενους και να αναπτυχθεί η ενημέρωση - διαβούλευση, ιδίως στην κρίσιμη αυτή περίοδο μετά το χρηματοπιστωτικό κραχ του 2008. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι αναγκαία η από κοινού θέσπιση κανόνων για την αξιολόγηση και τη σύγκριση της κοινωνικής κατάστασης και της κατάστασης της εργασίας στα δύο μέρη, και ιδίως του χρόνου εργασίας και των κοινωνικών παροχών, προκειμένου να υπάρξει σαφής εικόνα της ανταγωνιστικότητας καθενός, όσο η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών χρησιμοποιεί τους μισθούς ως μεταβλητή προσαρμογής.

10.2 Στο σχετικό ψήφισμά του 2009, το ΕΚ εξετάζει το ενδεχόμενο πολιτικής σύμμειξης με το αμερικανικό Κογκρέσο, μιας στενής προσέγγισης των κεντρικών τραπεζών των ΗΠΑ και της ΕΕ. Ωστόσο, οι συμβάσεις της ΔΟΕ δεν έχουν κυρωθεί από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Μια μελέτη [20] δείχνει ότι υπάρχει ένας κόσμος εργασίας στις ΗΠΑ, όπου οι θεμελιώδεις προστασίες, όπως το δικαίωμα στον ελάχιστο μισθό, το δικαίωμα αμοιβής των υπερωριών, το δικαίωμα διαλειμμάτων για γεύματα, οι αποζημιώσεις σε περίπτωση ατυχήματος, το δικαίωμα απαίτησης καλύτερων συνθηκών εργασίας, δεν υφίστανται για σημαντικό αριθμό εργαζομένων.

10.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στο πλαίσιο του διατλαντικού κοινωνικού διαλόγου, η ακρόαση των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, και ειδικότερα των εργαζομένων, είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

11. **Περιβάλλον**

11.1 Η εφαρμογή μιας αμερικανικής πολιτικής υπέρ του περιβάλλοντος θα έχει συνέπειες στις δημοσιονομικές επιλογές και στην απασχόληση. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο διατλαντικός διάλογος μπορεί να ωθήσει αποτελεσματικά την ευαισθητοποίηση προς την κατεύθυνση της αύξησης της βιωσιμότητας, και ότι η κοινωνία των πολιτών και οι καταναλωτές μπορούν να διαδραματίσουν ορισμένο ρόλο στο «πρασίνισμα» της οικονομίας.

11.2 Η Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να επινοήσουν από κοινού νέους βιομηχανικούς τομείς γύρω από την ανάγκη για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η Καλιφόρνια και η Πορτογαλία προέβησαν στις ίδιες επιλογές σχετικά με τη θέση που πρέπει να λάβει η ηλιακή και η αιολική ενέργεια. Η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης ότι θα ήταν καταστροφικό για το μέλλον των δύο δυνάμεων να έχουν τις ιδέες και στη συνέχεια να χρησιμοποιούν τις κινεζικές τεχνολογίες (όπως η περίπτωση των φωτοβολταϊκών).

12. **Σε θεσμικό επίπεδο**

12.1 Στην προηγούμενη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τις διατλαντικές σχέσεις, αναφέρονται αρκετές πιθανές εξελίξεις του διατλαντικού διαλόγου για το περιβάλλον (TALD) και για το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο.

[20] Υπό τον συντονισμό της δόκτορος Annette Bernhardt, πολιτικής συνδιευθύντριας του National Employment Law Project NELP (νομοσχέδιο σχετικά με την απασχόληση).

12.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καινοτομήσει και να συμπεριλάβει με θεσμικό τρόπο τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών στον διατλαντικό διάλογο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Κάθε διάλογος, έκθεση, μελέτη, συμφωνία που υλοποιείται στο πλαίσιο των διατλαντικών σχέσεων πρέπει να περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο για τις κοινωνικές συνέπειες των προβλεπόμενων μέτρων, πέραν της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Τα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη δώσει στην Ένωση μια ολοκληρωμένη κοινωνική πολιτική ενώ στην πράξη διαθέτει ένα πραγματικό κοινό πρότυπο και μια θεώρηση που θα μπορούσε να υποστηρίξει στον διάλογο με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ΕΕ οφείλει να προωθήσει το ευρωπαϊκό κοινωνικό της πρότυπο με το να προβάλλεται περισσότερο στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ

Η ακόλουθη τροπολογία έλαβε πάνω από το ένα τέταρτο των ψήφων και απορρίφθηκε:

Σημείο 1.4

Να τροποποιηθεί όπως ακολουθεί:

«*Η ΕΟΚΕ συνιστά να αποκτήσει η ευρωατλαντική ζώνη, εκτός από νέους χρηματοπιστωτικούς κανονισμούς, κοινούς κανόνες σχετικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης και νέους κανόνες ανταγωνισμού οι οποίοι θα λαμβάνουν περισσότερο υπόψη τις προσδοκίες της κοινωνίας ~~οι οποίοι θα σέβονται περισσότερο τα συμφέροντα των πολιτών~~. ~~Προσδοκά από την Ένωση ισχυρές θέσεις που να διασφαλίζουν~~ Κρίνει δε ότι επιβάλλεται να τεθεί το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας ως άμεση προτεραιότητα στον πολιτικό προγραμματισμό, προκειμένου να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και να διασφαλιστεί ότι οι πολίτες, όχι μόνο θα διατηρήσουν, αλλά και θα βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο, ~~και από τον διατλαντικό διάλογο την έκφραση των απόψεων των κοινωνιών των πολιτών στις δύο ακτές του Ατλαντικού~~*».

Ψήφοι υπέρ:	66
Ψήφοι κατά:	76
Αποχές:	21

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου (κατευθυντήριες γραμμές)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2011/C 51/05)

Γενικός εισηγητής: **ο κ. Henri MALOSSE**

Συνεισηγητής: **ο κ. Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ**

Στις 17 Δεκεμβρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα:

Ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου (κατευθυντήριες γραμμές)

Η υποεπιτροπή «Ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου», στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 19 Μαΐου 2010 με βάση την εισηγητική έκθεση του γενικού εισηγητή κ. Henri MALOSSE και του γενικού συνεισηγητή, κ. Γιώργου ΝΤΑΣΗ.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε κατά τη 466η σύνοδο ολομέλειας της 19ης 20ης και 21ης Οκτωβρίου 2010 (συνεδρίαση της 21ης Οκτωβρίου) να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. MALOSSE, και υιοθέτησε με 187 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 6 αποχές, την παρούσα γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΕ, παρά τις αξιόλογες επιτυχίες και την αυξανόμενη διεύρυνση του πεδίου δράσεώς της, δεν παύει ωστόσο να γεννά αμφιβολίες τόσο σε τρίτους, όσο και στο εσωτερικό της. Η οικονομική και νομισματική ένωση της ΕΕ, παρά τις δάφνες από την επιτυχία του ευρώ, κλυδωνίζεται σήμερα περισσότερο από κάθε άλλο μέρος του πλανήτη λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης. Η στρατηγική της Λισσαβώνας δεν επέτρεψε τελικά στην ΕΕ να ηγηθεί της παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης. Οι δυσκολίες αυτές κάνουν τους πολίτες να χάνουν ολοένα και περισσότερο την υπομονή τους και δεν είναι λίγοι αυτοί που αναρωτιούνται εάν η ΕΕ θα καταφέρει να αντεπεξέλθει στις μεγάλες προκλήσεις της εποχής, όπως η παγκοσμιοποίηση, η κλιματική αλλαγή ή η απεμπλοκή από την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση.

1.2 Σε τέτοιες στιγμές αμφιβολίας, είναι πάντα χρήσιμο να επιστρέφει κανείς στα «θεμέλια» του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Η κοινοτική μέθοδος λοιπόν, η οποία ταυτίσθηκε με τις περιόδους ευημερίας της ΕΕ, πρέπει να ανανεωθεί και να τεθεί σε νέες βάσεις.

1.3 Η ΕΟΚΕ εισηγείται την εφαρμογή της κοινοτικής μεθόδου στους τομείς που πρέπει σήμερα να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των ευρωπαίων πολιτών για ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών μελών, προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας, ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, αειφόρο ανάπτυξη, καταπολέμηση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, προώθηση της ισότητας ευκαιριών και του επιχειρηματικού πνεύματος, ελεύθερη κυκλοφορία και κινητικότητα των ατόμων με σεβασμό προς τα κοινωνικά δικαιώματα, καθώς και ανάπτυξη των υπηρεσιών κοινής ωφελείας σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ιδίως στους τομείς της επικοινωνίας, του περιβάλλοντος, της υγείας και της προστασίας του πολίτη.

1.4 Ωστόσο, αυτή η εκ νέου ενεργοποίηση της κοινοτικής μεθόδου θα αποφέρει καρπούς μόνο εάν συνοδεύεται από κατάλληλα μέτρα, όπως η ανάλογη αύξηση του προϋπολογισμού της ΕΕ, η ανάπτυξη συμπράξεων του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα, ο αρτιότερος συντονισμός των εθνικών προϋπολογισμών με τον αντίστοιχο της ΕΕ ή η εδραίωση ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου.

1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η κοινοτική μέθοδος της δεκαετίας του 2020 δεν μπορεί να είναι ίδια με αυτήν των δεκαετιών του 1960 ή 1980. Σήμερα, το ζητούμενο είναι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών, κυρίως μέσω της συμμετοχικής δημοκρατίας και των φορέων της κοινωνίας πολιτών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ διεκδικεί για λογαριασμό της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών έναν ευρύτερο ρόλο τόσο στην ανάληψη πολιτικών πρωτοβουλιών στην ΕΕ, όσο και στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους, προκειμένου να διασφαλισθεί η εφαρμογή τους ή να διορθωθούν τυχόν ανεπιθύμητες συνέπειες.

1.6 Υπό αυτούς τους όρους, η εφαρμογή της κοινοτικής μεθόδου με γνώμονα τις προκλήσεις της εποχής και τις προσδοκίες των πολιτών, με τα κατάλληλα μέσα, καθώς και με την νέα πνοή που θα δώσει η ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη για την τόνωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

2. **Λόγοι ανανέωσης της κοινοτικής μεθόδου**

2.1 Από την αρχή της ευρωπαϊκής περιπέτειας, η κοινοτική μέθοδος ήταν η ψυχή της πρωτοτυπίας και της επιτυχίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος που οδήγησε στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα χαρακτηριστικά της κοινοτικής μεθόδου ήταν τα εξής:

— χρήση κοινών μέσων για την επίτευξη κοινών στόχων,

— έργα που φέρουν τη σφραγίδα του κοινού συμφέροντος,

— ανοικτές και δημοκρατικές συζητήσεις με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών,

— αποφάσεις κατά πλειοψηφία και τήρηση της νομοθεσίας,

— αποτελεσματική διοικητική και δικαστική επανεξέταση της εφαρμογής,

— άμεσα αποτελέσματα και άμεση σύνδεση με τους οικονομικούς και κοινωνικούς κύκλους.

Το σημαντικότερο μέρος της προόδου που σημειώθηκε στην Ευρώπη, επιτεύχθηκε με βάση την κοινοτική μέθοδο.

2.2 Τα κράτη μέλη έχουν διατηρήσει, σημαντικές –αν όχι αποκλειστικές– αρμοδιότητες στους τομείς που δεν διέπονται άμεσα από τις Συνθήκες, συγκεκριμένα σε κατ' εξοχήν θέματα εθνικής κυριαρχίας που άπτονται της άμυνας, της αστυνόμευσης και της δικαιοσύνης καθώς και σε άλλα θέματα με ιδιαίτερα πολιτικά, πολιτιστικά και ιστορικά χαρακτηριστικά, όπως η φορολογία ή οι κοινωνικές σχέσεις. Η διακυβερνητική συνεργασία σε αυτούς τους τομείς συνιστά σημαντική πτυχή του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και αξίζει να αναλυθεί ή πραγματική της εμβέλεια και να αξιολογηθεί η προσαρμογή της στην σημερινή πραγματικότητα και στις προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3 Η επιτυχία της κοινοτικής προσέγγισης όσον αφορά τους βασικούς κοινούς στόχους συνέπεσε με την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική εμβάθυνση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι επιτυχίες αυτές αποτέλεσαν ισχυρό πόλο έλξης που αποδείχθηκε χωρίς εναλλακτικές λύσεις για την ευρωπαϊκή ήπειρο, με τις διαδοχικές διευρύνσεις, αρχικά προς Δυσμάς, τόσο στο Βορρά όσο και στο Νότο, και στη συνέχεια προς Ανατολάς, με την πτώση του σιδηρού παραπετάσματος.

2.4 Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η κοινοτική μέθοδος έχει απολέσει εν μέρει το σθένος και την πειστική της δύναμη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εμφανιζόταν πάντα να διαθέτει τα μέσα ή τη βούληση να αναλάβει πρωτοβουλίες για να αντεπεξέλθει στις εκάστοτε προκλήσεις και προσδοκίες. Εντούτοις, σήμερα η ΕΕ καλείται να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις που θέτει κατά τρόπον αμείλικτο πλέον η παγκοσμιοποίηση, ενώ η χρηματοοικονομική κρίση δεν δυσχεραίνει μόνο πολυάριθμες επιχειρήσεις, και δη ΜΜΕ, αλλά και διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες εις βάρος ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού περιθωριοποιημένων ή δοκιμαζόμενων ατόμων. Οι ευρωπαίοι πολίτες δυσπιστούν ολοένα και περισσότερο στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, το οποίο θεωρούν ότι προκαλεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιλύει.

2.5 Η έλλειψη απήχησης της ΕΕ στην παγκόσμια Διάσκεψη για την κλιματική αλλαγή που έλαβε χώρα στην Κοπεγχάγη το 2009 και η αδυναμία της να αντιδράσει κατά τρόπον ενιαίο και συντεταγμένο στις οικονομικές δυσχέρειες ενός κράτους μέλους της ευρωζώνης όξυναν τη συγκεκριμένη δυσφορία και διατάραξαν τους χρηματοοικονομικούς κύκλους.

2.6 Απέναντι στο επιταχυνόμενο κίνημα της παγκοσμιοποίησης, η ΕΕ φαίνεται να μην μπορεί να βρεί το βήμα της, χωμένη καθώς είναι μέσα στις ίδιες τις αντιφάσεις της, στην πολυπλοκότητα και στη βραδύτητά της. Με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ήρθε η στιγμή να ανανεωθεί η κοινοτική μέθοδος, ούτως ώστε να επιτευχθεί η απαραίτητη ανάκαμψη που θα βοηθήσει την ΕΕ να βρει τη θέση της στην παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή. Οι συστάσεις της ΕΟΚΕ αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στα ακόλουθα βασικά ζητήματα:

— ανάδειξη της Ευρωπαϊκής ταυτότητας και προάσπιση του γενικού συμφέροντος των ευρωπαίων πολιτών,

— επάρκεια των στόχων και των μέσων,

— ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών.

3. Η ανάδειξη της Ευρωπαϊκής ταυτότητας και η προάσπιση του γενικού συμφέροντος των ευρωπαίων πολιτών

3.1 Η επανεργοποίηση της κοινοτικής μεθόδου είναι αδύνατη, εάν δεν παγιωθεί η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα που θα έχει το προβάδισμα έναντι των εθνικών συμφερόντων και διαφορών. Είναι άσκοπο, επομένως, να πολλαπλασιαστούν οι νομικές απαιτήσεις για την απελευθέρωση των συμβάσεων κρατικών προμηθειών, εάν τα κράτη μέλη και οι διοικήσεις τους δεν έχουν πραγματικά κίνητρα για προμήθεια από τον ευρωπαϊκό χώρο, λόγω της ευαισθησίας των «δικών τους» φορολογούμενων και των πιέσεων από τις «δικές τους» επιχειρήσεις, δεδομένου ότι η έννοια του «ευρωπαϊκού» παραμένει ταυτόσημη με εκείνη του «αλλοδαπού». Ωστόσο, ενόψει της παγκοσμιοποίησης, μόνο μια συμπαγής Ευρώπη θα μπορεί να επιτύχει τους κοινούς βασικούς της στόχους.

3.2 Χρειάζεται συνεπώς να ορισθεί ή έννοια του κοινοτικού δημοσίου συμφέροντος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να τονώσει περαιτέρω τη συζήτηση σε αυτόν τον τομέα και να μην υπεκφεύγει, όπως έπραξε πρόσφατα κατά την αντιμετώπιση της χρηματοοικονομικής κρίσης και των προβλημάτων ενός κράτους μέλους της ευρωζώνης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει πολύ συχνά την εντύπωση ότι αντιμετωπίζει με επιείκεια τις άμεσες ευαισθησίες των κρατών μελών και των εθνικών κυβερνήσεων, ενώ το ορθώς νοούμενο κοινό συμφέρον όλων θα απαιτούσε λύσεις που βασίζονται στην αλληλεγγύη και συνδέονται με την έννοια της κοινότητας συμφερόντων.

3.3 Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φαίνεται να δυσκολεύεται ολοένα και περισσότερο να προσδιορίσει και να εκπροσωπήσει αυτό το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον, ενώ αυτός είναι ο ουσιαστικός της ρόλος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να ανακτήσει τον δυναμισμό της δεκαετίας του 1960 και του 1980. Σήμερα δεν είναι πλέον μόνη της και η εγκαθίδρυση του νέου θεσμικού τριγώνου με το ενισχυμένο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το μόνιμο Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου θα πρέπει να την ενθαρρύνει να λειτουργήσει καταλλήλως ως θεσμικό όργανο ελέγχου και υποβολής προτάσεων.

3.4 Ως όργανο εκπροσώπησης των πολιτών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο οφείλει πλέον να διαδραματίσει πιο πρωταγωνιστικό ρόλο στον καθορισμό του ευρωπαϊκού γενικού συμφέροντος. Ως αρωγοί αυτής της προσπάθειας, οι δύο συμβουλευτικές Επιτροπές (ΕΟΚΕ και ΕτΠ), καλούνται λειτουργήσουν ως μοχλός για την ενθάρρυνση και υποστήριξη των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, χωρίς να παραγνωρίζεται το δικαίωμα της ανάληψης πρωτοβουλιών από πλευράς των πολιτών, καθώς και των υπολοίπων φορέων της κοινωνίας πολιτών.

3.5 Η ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου θα είναι άσκοπη, εάν δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αναθεώρηση της έννοιας της «επικουρικότητας» η οποία ερμηνεύτηκε μονομερώς ως μέσο αναχαίτισης της εφαρμογής της εν λόγω κοινοτικής μεθόδου και της υλοποίησης των νέων κοινοτικών πολιτικών. Μια νέα, πιο δυναμική προσέγγιση αυτής της έννοιας, θα αναδείξει –για λόγους αποτελεσματικότητας και οικονομίας κλίμακας– την ανάγκη μεταβίβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσων αρμοδιοτήτων χρήζουν σημαντικών μέσων, ήτοι υποδομές, έρευνα και ανάπτυξη, βιομηχανική πολιτική, άμυνα, εξωτερική πολιτική, ασφάλεια, καταπολέμηση πανδημιών κ.τ.λ. Οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να αντιληφθούν αυτή την αναγκαιότητα, αρκεί να παύσουν οι πολιτικοί ηγέτες των χωρών τους να τους αποκρύπτουν την αλήθεια.

3.6 Δεδομένου του συνεχώς διευρυνόμενου χάσματος μεταξύ των πολιτών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, η τελευταία οφείλει να προσδιορίσει νέα πεδία εφαρμογής της κοινοτικής μεθόδου, ανταποκρινόμενη στις υψηλές προσδοκίες των πολιτών της.

3.6.1 Επομένως, είναι καιρός να αναπτυχθούν ευρωπαϊκές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος σε τομείς όπου τούτο κρίνεται απαραίτητο βάσει της διαμορφωθείσας κατάστασης και των υφιστάμενων προκλήσεων. Τέτοιοι τομείς είναι οι εξής: πολιτική προστασία, διεθνής παροχή εκτάκτου βοήθειας, τελωνειακές υπηρεσίες, μεταφορές, κέντρα ερευνών, ευρυζωνικά δίκτυα κ.τ.λ. Ξεκινώντας από αυτή τη νέα βάση, θα μπορούσαν να χορηγηθούν άδειες ανάπτυξης και λειτουργίας διευρωπαϊκών δικτύων (μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών) κοινής ωφελείας μέσα από συμπράξεις του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα, ενισχύοντας έτσι τη συνοχή και την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ.

3.6.2 Για να διευκολυνθούν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις και να αποκτήσουν επίγνωση της πραγματικότητας της ενιαίας αγοράς, πρέπει να αναληφθούν, το συντομότερο δυνατό, ορισμένες πρωτοβουλίες, ο κοινωφελής χαρακτήρας των οποίων έχει ήδη διαπιστωθεί εδώ και πολύ καιρό. Σε αυτές τις πρωτοβουλίες περιλαμβάνονται μια ευρωπαϊκή πολιτική για τη βιομηχανία αποτελούμενη από συνέργειες με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης, το καταστατικό ευρωπαϊκής εταιρείας για τις ΜΜΕ, το ευρωπαϊκό καταστατικό για τα ιδρύματα και τις ενώσεις, την ενιαία φορολογική θυρίδα για τις διασυνοριακές δραστηριότητες των ΜΜΕ, καθώς και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Παράλληλα, θα πρέπει να θεσπισθεί μια δέσμη νομικών μέσων που θα κατοχυρώνουν την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, τον σεβασμό των κοινωνικών δικαιωμάτων όπως και των συλλογικών συμβάσεων. Θα μπορούσαν δε να αναληφθούν και άλλες πρωτοβουλίες ως αποτέλεσμα πρωτοβουλιών των πολιτών, οι οποίες θα μεταλαμπαδεύονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την ΕΟΚΕ, ιδίως σε θέματα ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού, αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του καταναλωτή.

3.6.3 Όπως έχει επανειλημμένα τονίσει η ΕΟΚΕ, η επιλογή οδηγιών στον κρίσιμο τομέα των δημοσίων συμβάσεων κάθε άλλο παρά επιτυχής υπήρξε και μάλιστα αποτέλεσε, χωρίς αμφιβολία, την πιο σοβαρή αποτυχία στην προσπάθεια για την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς. Πάνω από τριάντα χρόνια μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, ο τομέας των δημόσιων συμβάσεων παραμένει σε μεγάλο βαθμό κατακερματισμένος, Η πληθώρα λεπτομερέστατων οδηγιών της ΕΕ και οι επιπρόσθετες εθνικές νομοθεσίες, καθώς και το πλήθος εξαιρέσεων, συνέβαλαν –ελλείψει κοινοτικού πνεύματος– στη διατήρηση του διαμελισμού μιας αγοράς που αντιπροσωπεύει το 15 % του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση –όπως και σε κάθε άλλη όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ευνοεί τον τύπο κανονισμού με άμεση ισχύ έναντι της οδηγίας, η εφαρμογή της οποίας προϋποθέτει τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο.

3.6.4 Η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει επιπλέον στο λεγόμενο «τρίγωνο της γνώσης», δηλαδή στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία. Ένας τομέας καθοριστικής σημασίας για την ανάκαμψη της Ευρώπης, είναι αυτός της εκπαίδευσης. Με βάση την επιτυχία της πρωτοβουλίας Erasmus –και μέσω μιας νέας προσέγγισης– θα πρέπει να αναπτυχθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο πιο φιλόδοξα προγράμματα κινητικότητας και συνεχών ανταλλαγών μέσω ενός ευρωπαϊκού δικτύου πανεπιστημίων, ειδικές πρωτοβουλίες για την προαγωγή καίριων δεξιοτήτων και την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος καθώς και δράσεις για ειδικές κατηγορίες του κοινού. Στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, το 8ο πρόγραμμαπλαίσιο πρέπει να αποτελέσει το σύμβολο της νέας Ευρώπης εστιάζοντας σε επιστημονικά πεδία όπως η νανοτεχνολογία μέσω, αφενός, των ευρωπαϊκών ερευνητικών κέντρων και ενός ουσιαστικού ευρωπαϊκού βιομηχανικού προγράμματος και, αφετέρου, με τη βοήθεια του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού και ικανών οικονομικών μέσων.

3.6.5 Η οικονομική και νομισματική ένωση θα πρέπει να αναδειχθεί ως κεντρικός πυρήνας αυτής της ευρωπαϊκής ταυτότητας και συνοχής, πράγμα που απέχει πολύ ακόμη από την πραγματικότητα, όπως φάνηκε από τις κατακερματισμένες εθνικές πολιτικές των κρατών μελών της ΕΕ της ευρωζώνης κατά την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Τα κράτη μέλη της ευρωζώνης πρέπει να λειτουργήσουν ως προηγμένο εργαστήριο προετοιμασίας της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης και να καλλιεργήσουν στενότερες συνεργασίες οι οποίες θα ενισχύσουν σταδιακά τη δυναμική και την αποτελεσματικότητα του συνόλου της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εποπτεία των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών. Φρονεί δε ότι η λειτουργία της θα πρέπει να ξεπερνά κατά πολύ τη διενέργεια ενός αμιγώς λογιστικού ελέγχου τύπου ΟΟΣΑ και να λαμβάνει υπόψη τις πολιτικές προτεραιότητες των πολιτών της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά την κοινωνική συνοχή, την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την καλλιέργεια δημιουργικού και επιχειρηματικού πνεύματος.

3.6.6 Με εφόδιο το ενιαίο της νόμισμα, η ΕΕ θα πρέπει να εκφράζεται με μία φωνή στο πλαίσιο των διεθνών οικονομικών και χρηματοοικονομικών διαβουλεύσεων, ιδιαίτερα εντός της ομάδας των 20 (G20). Παράλληλα, καλείται να παγιώσει σε ευρωπαϊκή κλίμακα τη συμμετοχή της στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα.

3.6.7 Η ενίσχυση της εξωτερικής ευρωπαϊκής πολιτικής συνιστά καίριο στοιχείο της Συνθήκης της Λισσαβώνας και συνεπάγεται την σύσταση διπλωματικής υπηρεσίας, μιας θέσης ύπατου εκπροσώπου (και ταυτόχρονα αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) και τη σύσταση αντιπροσωπειών της ΕΕ σε τρίτες χώρες, που θα αντικαταστήσουν τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επιβάλλεται, επομένως, να εφαρμοστεί με τρόπο φιλόδοξο η Συνθήκης της Λισσαβώνας, ούτως ώστε η Ευρώπη να μιλά πράγματι με μία φωνή, να τηρεί πιο σθεναρή και συνεπή στάση και ταυτόχρονα να επιτύχει έναν πραγματικά διαρθρωμένο από πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής, επιστημονικής και εμπορικής άποψης συντονισμό των εξωτερικών δράσεων, αντί των μικροανταγωνισμών που αποδυναμώνουν τη θέση της.

4. **Η διασφάλιση της επάρκειας των στόχων και των μέσων**

4.1 Το γεγονός ότι πολλοί κοινοτικοί στόχοι δεν έχουν υλοποιηθεί παρά μόνο εν μέρει οφείλεται συχνά στην έλλειψη αποφασιστικότητας και στο γεγονός ότι δεν διατίθενται οι απαραίτητοι κοινοί πόροι.

4.1.1 Επομένως, όσον αφορά στην ανάκαμψη της εσωτερικής αγοράς, η έκθεση του κ. Mario Monti [1] περιλαμβάνει ορισμένες ιδιαίτερα εύστοχες προτάσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της: ενίσχυση του Δικτύου επίλυσης προβλημάτων (SOLVIT), την αξιολόγηση της εφαρμογής των οδηγιών, τη συμμετοχή της δημόσιας διοίκησης, των εθνικών κοινοβουλίων και της κοινωνίας πολιτών των κρατών μελών, καθώς και την άρση των τελευταίων περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων. Η ΕΟΚΕ συνιστά η συγκεκριμένη έκθεση –μετά από τη διεξαγωγή κατάλληλων διαβουλεύσεων με τους φορείς της κοινωνίας πολιτών– να ακολουθηθεί από ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

4.1.2 Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδοτική ενίσχυση εκ μέρους της ΕΕ (πιστώσεις προϋπολογισμού, δάνεια, συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κ.τ.λ.) για την κάλυψη των νέων πεδίων εφαρμογής της κοινοτικής μεθόδου. Η επιτυχία της ΕΚΑΧ το 1951 θεμελιώθηκε στην επιδίωξη στόχων με τα κατάλληλα μέσα. Ο τρέχων προϋπολογισμός της ΕΕ (κάτω του 1 % του ΑΕγχΠ) δεν επαρκεί σε καμία περίπτωση για την υλοποίηση των προσδοκιών των πολιτών σε όλους αυτούς τους τομείς όπου η επιβάλλεται η συνδρομή του για λόγους μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας. Μια τακτική αύξηση του προϋπολογισμού από το 2013 έως το 2020 με τελικό στόχο το 2 % του ΑΕγχΠ προβάλλει ως μια εφικτή και πλήρως αποδεκτή προοπτική, δεδομένων των οικονομιών κλίμακας, της απαίτησης για περιορισμό του δημόσιου χρέους των κρατών μελών –πάντα στο μέτρο όπου οι κυβερνήσεις θα κατανοήσουν την αναγκαιότητα της μεταφοράς του προϋπολογισμού από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο και θα την εξηγήσουν και στους πολίτες τους. Τούτη η αύξηση θα επέτρεπε κυρίως τη χρηματοδότηση των επενδύσεων σε μεγάλα δίκτυα, την υποστήριξη του τριγώνου της γνώσης (εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία), την ενίσχυση της πολιτικής συνοχής και, ταυτόχρονα, θα εξασφάλιζε στην ΕΕ το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό και χρηματοδοτικά μέσα για την υλοποίηση της εξωτερικής πολιτικής.

4.1.3 Προκειμένου για τη χρηματοδότηση αυτού του εγχειρήματος από σήμερα και μέχρι το 2020, απαιτείται τόσο η ΕΕ να διαθέτει τους δικούς της πόρους, όσο και ένας ορθότερος συντονισμός των εθνικών προϋπολογισμών με τον αντίστοιχο της ΕΕ. Δεδομένων των αυξανόμενων δημόσιων ελλειμμάτων λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008, θα ήταν εύκολο να καταδειχθεί ότι τα συγκεκριμένα ελλείμματα θα μειωθούν ταχύτερα –χωρίς τούτο να αποβαίνει εις βάρος της ανάπτυξης–, εάν συγχωνευθούν οι πόροι για τη χρηματοδότηση δημόσιων δαπανών σε τομείς όπως η άμυνα, η ασφάλεια στα σύνορα της ΕΕ, η εξωτερική βοήθεια, η έρευνα, η βιομηχανική πολιτική κ.τ.λ. Τα κράτη μέλη οφείλουν να αποδείξουν την πολιτική τους βούληση να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

4.1.4 Υπό το πρίσμα της χρηματοοικονομικής κρίσης, ένα πρώτο σημαντικό βήμα θα ήταν η εγκαθίδρυση ενός πραγματικού Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου με παρεμβατικό και σταθεροποιητικό ρόλο στην ευρωζώνη (ένα είδος Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ), το οποίο θα βοηθά στην από κοινού αντιμετώπιση των προβλημάτων του κάθε κράτους μέλους. Χρειάστηκαν δε η πτώση της ισοτιμίας του ευρώ και η επιδείνωση της κρίσης σε ένα κράτος μέλος προκειμένου τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τη βάση για ένα τέτοιο Ταμείο και να αποφασίσουν να παρέμβουν, όχι πλέον σε διμερές επίπεδο, αλλά συλλογικά, εξακολουθώντας, πάντως, να επιζητούν τη συμπληρωματική συνδρομή του ΔΝΤ.

4.1.5 Επιπλέον, καθίσταται σαφές ότι η πραγματοποίηση των στόχων της ολοκλήρωσης και της συνοχής προϋποθέτει καλύτερη κατανομή των ευρωπαϊκών πόρων, έτσι ώστε να ενισχυθούν περαιτέρω τα διασυνοριακά προγράμματα· πρόκειται δε για προγράμματα στα οποία διατίθεται μόλις το 1 % του προϋπολογισμού, μολονότι αυτά αποτελούν απαραίτητα συνεκτικά στοιχεία για την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Η ευόδωση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» εξαρτάται τόσο από τα διαθέσιμα μέσα, όσο και από τον βαθμό στον οποίο οι πολίτες θα ενστερνισθούν τους συγκεκριμένους στόχους, στοιχεία αμφότερα εν ανεπαρκεία σήμερα.

4.2 Η διακυβέρνηση της ΕΕ των 27 δεν μπορεί να είναι παρόμοια με αυτή των 6· δικαίως, το θεσμικό τρίγωνο επιφυλάσσει μια σημαντικότερη θέση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Θα ήταν επίσης σκόπιμο μέσω της καθημερινής πρακτικής και των θεσμικών οργάνων να υποστασιοποιηθεί το δικαίωμα των πολιτών στην πρωτοβουλία, το οποίο πρέπει να εξελιχθεί σε ουσιαστικό δημοκρατικό μέσο.

4.2.1 Η διεύρυνση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων έχει συνδεθεί με την επέκταση της διαδικασίας συναπόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Αντιθέτως, οι διαδοχικές Συνθήκες που θέσπισαν αυτούς τους νέους κανόνες δεν έχουν προσαρμόσει τις διαδικασίες διαβούλευσης όπως θα έπρεπε. Προς το παρόν, η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τα σχέδια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ζητείται από τη στιγμή που ξεκινά η διαδικασία της συναπόφασης, ενώ θα έπρεπε να υποβάλλεται σχετικό αίτημα ήδη σε προηγούμενο στάδιο.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να εκπληρώσει με αποτελεσματικότερο τρόπο τον συμβουλευτικό της ρόλο εάν η διαβούλευση προηγείτο της διαδικασίας συναπόφασης, αμέσως μόλις ολοκληρώνεται η προκαταρκτική εκτίμηση αντικτύπου. Σε αυτήν την περίπτωση, οι διερευνητικές γνωμοδοτήσεις θα εκπλήρωναν πλήρως το σκοπό τους. Εξάλλου, οι γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ θα μπορούσαν κάλλιστα να συνοδεύουν την εκτίμηση αντικτύπου στην πρόταση της Επιτροπής και να διαβιβάζονται στα θεσμικά όργανα που συναποφασίζουν. Ο εισηγητής της ΕΟΚΕ θα έπρεπε επίσης να μπορεί να απευθύνεται στην αρμόδια επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

4.2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα έπρεπε, περαιτέρω, να προβαίνει σε κατάλληλες διαβουλεύσεις όταν σκοπεύει να αποσύρει μια πρόταση, ειδικά όταν αυτή αφορά άμεσα στους εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών. Σε αυτήν την περίπτωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν θα είχε αποσύρει το σχέδιο ευρωπαϊκού καταστατικού για τα σωματεία χωρίς να προβεί σε διαβουλεύσεις.

4.2.4 Ως προς τη διακυβέρνηση, η ΕΕ καλείται να κατοχυρώσει πιο ενεργά την αρχή της ισότητας των φύλων, επιτρέποντας στις γυναίκες να αποκτήσουν ισότιμη θέση στα κέντρα αποφάσεων και διαβούλευσης.

4.3 Η Συνθήκη της Λισσαβώνας επέκτεινε, για άλλη μία φορά, σε νέους τομείς την εφαρμογή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, οι οποίες και αποτελούν πλέον τον κανόνα στην Ευρώπη των 27. Η ομοφωνία όμως εξακολουθεί να απαιτείται σε ορισμένους τομείς οι οποίοι σχετίζονται στενά με τις κοινοτικές υποθέσεις, όπως π.χ. η φορολογία. Η εμπειρία δείχνει σαφώς ότι η απαίτηση αυτή μπορεί εύκολα να δημιουργήσει προσκόμματα στη λειτουργία της ΕΕ σε τομείς όπου η ομοφωνία εξακολουθεί να είναι προαπαιτούμενο. Είναι, επομένως, τουλάχιστον παράδοξο το γεγονός ότι η ΕΕ δεν έχει επιτύχει, παρά τις προθέσεις που έχει διατυπώσει επανειλημμένα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την απεμπλοκή της έγκρισης του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η οποία εξακολουθεί να υπάγεται σε ομοφωνία, παρόλο που η ίδια η ΕΕ φιλοδοξούσε να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως!

[1] «Μια νέα στρατηγική για την ενιαία αγορά – στην υπηρεσία της οικονομίας και της κοινωνίας της Ευρώπης» - Έκθεση του κ. Mario Monti προς τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. José Manuel Barroso, 9 Μαΐου 2010.

4.3.1 Αρκετά ιστορικά παραδείγματα δείχνουν, ωστόσο, ότι χάρη στην κοινοτική μέθοδο κατέστη ενίοτε δυνατόν να βρεθεί, όταν ήταν απαραίτητο, τρόπος άρσης του εμποδίου της ομοφωνίας. Με τον τρόπο αυτό, το κοινωνικό πρωτόκολλο και ο Χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων ήταν αρχικά δεσμευτικά για 11 κράτη μέλη, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο προσχώρησε σε αυτά αργότερα. Μια τέτοια ευελιξία δεν θα μπορούσε άραγε να αποτελέσει έμπνευση και για άλλους τομείς όπου υφίστανται ακόμη εμπλοκές, όπως το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή η εναρμόνιση της φορολογικής βάσης των επιχειρήσεων;

4.3.2 Η ΟΝΕ αποτελεί αναμφίβολα χαρακτηριστικό παράδειγμα επιτυχημένης ενισχυμένης συνεργασίας, η οποία ξεκίνησε με μια περιορισμένη ομάδα χωρών παραμένοντας ανοικτή σε όσες είχαν τη δυνατότητα να ενσωματωθούν. Κι ενώ η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει ακόμη ομοσπονδιακό χαρακτήρα, η Ευρω-ομάδα δεν έχει ακόμη επιτύχει την ανάπτυξη κοινής οικονομικής διοίκησης αντάξιας της νομισματικής ένωσης. Η καθυστέρηση που σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000 είναι πλέον ανησυχητική. Εάν συνεχισθεί η καθυστέρηση και κατά τη νέα δεκαετία, θα τεθούν σε κίνδυνο η συνοχή, η ανταγωνιστικότητα και η απασχόληση στην ευρωζώνη, χωρίς να ξεχνούμε φυσικά την ίδια τη βιωσιμότητα του ευρώ. Για να διορθωθεί η κατάσταση αυτή, πρέπει οπωσδήποτε να καταστεί η λειτουργία της Ευρω-ομάδας πιο αποτελεσματική και διαφανής, ιδίως μέσω της διεξαγωγής τακτικών συνόδων αρχηγών κυβερνήσεων ή κρατών της ευρωζώνης (και όχι μόνο κατά τη διάρκεια μιας κρίσης) και μέσω της διεύρυνσης των συνόδων προκειμένου να συμμετάσχουν και οι υπόλοιποι αρμόδιοι υπουργοί σε θέματα της πορείας του ευρώ (κοινωνικών υποθέσεων, βιομηχανίας κ.τ.λ.).

4.4 Σε μια ΕΕ των 27 κρατών μελών, το ζήτημα της ορθής μεταφοράς των οδηγιών και της ευρω-συμβατότητας των εθνικών πολιτικών είναι, ασφαλώς, θεμελιώδες. Δεν έχει νόημα να διευκολυνθεί η υιοθέτηση των οδηγιών, εάν τα κράτη μέλη είναι απρόθυμα να τις εφαρμόσουν στις προβλεπόμενες προθεσμίες ή εάν προσθέτουν περιττές εθνικές διατάξεις.

4.4.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αναπτύξει ενημερωτικούς πίνακες για τη μεταφορά των οδηγιών, ούτως ώστε να μπορούν να ασκούνται σταθερά αποτελεσματικές πιέσεις στα κράτη μέλη που παραβαίνουν τους κανόνες. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει οπωσδήποτε να ζητείται η γνώμη των εκπροσώπων της κοινωνίας πολιτών.

4.4.2 Οι κοινοτικές ενισχύσεις θα πρέπει να εστιάζονται περισσότερο, στο μέτρο που είναι αναγκαίο, στη βελτίωση των συνθηκών μεταφοράς και εφαρμογής των κοινών ρυθμίσεων στη νομοθεσία των κρατών μελών και στην άρση των εμποδίων και των τριβών που εξακολουθούν να υφίστανται στους τομείς αυτούς.

5. **Προάγοντας την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών**

5.1 Πολύ συχνά ξεχνάμε το στόχο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης τον οποίο αναφέρει ο Jean Monnet: «Δεν δημιουργούμε συμμαχίες κρατών· ενώνουμε ανθρώπους». Η δυσπιστία που εκδήλωσαν οι ψηφοφόροι κατά τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης πρέπει να μας ωθήσει να επανεξετάσουμε τους τρόπους συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίοι στις μέρες μας είναι σαφώς ανεπαρκείς.

5.2 Η κοινοτική νομοθεσία συνεχίζει να θεσπίζεται ερήμην των πολιτών. Οι προσδοκίες τους, αν και πλήρως θεμιτές από την άποψη των προσωπικών ελευθεριών, της ασφάλειας και της απλότητας, διαψεύδονται πολύ συχνά από την αναποφασιστικότητα και τους φθηνούς συμβιβασμούς των κρατών μελών και των εθνικών διοικήσεων. Ιδού γιατί πρέπει να τονωθεί λοιπόν η συμμετοχή των εκπροσώπων της κοινωνίας πολιτών, ιδίως των χρηστών, στις ρυθμιστικές επιτροπές, κατά το παράδειγμα των πειραματικών μεθόδων που εισήγαγαν τα προγράμματα απλούστευσης της νομοθεσίας στον τομέα της εσωτερικής αγοράς (SLIM), αλλά σε πρώιμο στάδιο αυτή τη φορά, όταν δηλαδή καταρτίζεται η νομοθεσία, και όχι εκ των υστέρων, όταν έχει ήδη εγκριθεί και όλοι τρέχουν να διορθώσουν τις πιο σοβαρές αδυναμίες που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι χρήστες!

5.3 Είναι εξίσου ζωτική ανάγκη να παραχωρηθεί στους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών ένας ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας και ευθύνης που θα τους επιτρέπει να καθορίζουν τους κοινούς κανόνες που τους αφορούν, μέσω αυτόνομων πρακτικών αυτορρύθμισης ή να διευκρινίζουν ορισμένες πτυχές των δημόσιων ρυθμίσεων στον τομέα τους, ύστερα από πρόσκληση του νομοθέτη να αναπτύξουν ρυθμίσεις από κοινού. Η συμβατική αυτονομία των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων έχει αναγνωρισθεί, κατόπιν ρητού αιτήματός τους, από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Αν και αυτό δεν προβλέπεται ρητώς από τη Συνθήκη, τέτοιες προσεγγίσεις είδαν το φως και σε άλλους τομείς, όπως των τεχνικών προδιαγραφών, της αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, της παροχής υπηρεσιών –και κυρίως του ηλεκτρονικού εμπορίου–, της ασφάλειας των αποστολών και των πληρωμών, των δικαιωμάτων των καταναλωτών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ έχει καταγράψει και υποστηρίξει αυτές τις προσεγγίσεις σε σχετική ενημερωτική έκθεση. Μια ευρωπαϊκή διοργανική συμφωνία του 2003 παρέχει το σχετικό διαδικαστικό πλαίσιο. Ο ευρωπαίος νομοθέτης οφείλει πλέον, να προβλέπει στις ρυθμίσεις του χώρους ελευθερίας για την προαγωγή των πρακτικών αυτών, τον έλεγχό τους και τη διατήρηση συνεργειών. Η ίδια υποστήριξη θα πρέπει να επεκταθεί και στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών, όπως η συνδιαλλαγή και η διαμεσολάβηση.

5.4 Η Ευρώπη δεν θα είναι ικανή να προχωρήσει, αν δεν ενθαρρυνθούν οι πολίτες να αισθάνονται και να λειτουργούν ως ευρωπαίοι πολίτες. Πρέπει να τους δοθούν τα κοινά εργαλεία που δεν ως σήμερα στη διάθεσή τους: σαφέστερα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, απλούστερες διαδικασίες, περισσότερο αυτόνομα νομικά μέσα, γνήσια κοινά καθεστώτα (βλ. ενώσεις, εταιρείες, ιδρύματα). Η αναγκαιότητα της Ευρώπης πρέπει να γίνεται αντιληπτή πρωτίστως σε τοπικό επίπεδο (από τους πολίτες, τις ενώσεις και τα τοπικούς αιρετούς εκπροσώπους), έτσι ώστε να είναι κοινός στόχος και πηγή υπερηφάνειας.

5.5 Κατά συνέπεια, πρέπει να θεσπισθεί πολυετές πρόγραμμα, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για όλη την δεκαετία του 2010, προκειμένου να δοθεί στους ευρωπαίους πολίτες η δυνατότητα να λειτουργήσουν από κοινού ως κινητήρια δύναμη, χωρίς την οποία θα είναι ανέφικτη η ανανέωση της κοινοτικής μεθόδου.

5.6 Η ΕΟΚΕ, η ΕτΠ και οι μεγάλες ευρωπαϊκές οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών που σχετίζονται με τις τρεις Ομάδες της ΕΟΚΕ («Εργοδότες», «Μισθωτοί» και «Διάφορες δραστηριότητες»), θα μπορούσαν, με την απαραίτητη υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να ξεκινήσουν εκτενείς διαβουλεύσεις για μείζονα θέματα γενικού ενδιαφέροντος της επόμενης δεκαετίας, τα οποία θα μπορούσαν να ρυθμιστούν καλύτερα με την αναβίωση της κοινοτικής μεθόδου, αναγόμενα, δηλαδή, σε νέες κοινές πολιτικές.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

466Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 19ΗΣ, 20ΗΣ ΚΑΙ 21ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2010

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών, κατά την έννοια του άρθρου 54 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά την σύσταση της ανωνύμου εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της»

(Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2010) 388 τελικό — 2008/0173 (COD)

(2011/C 51/06)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 9 Σεπτεμβρίου 2010 και σύμφωνα με το άρθρο 50, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 304 της 50 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«*Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών, κατά την έννοια του άρθρου 54 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά την σύσταση της ανωνύμου εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της*»

COM(2010) 388 τελικό — 2008/0173 (COD).

Επειδή κρίνει ότι το περιεχόμενο της πρότασης είναι απολύτως ικανοποιητικό και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, αποφάσισε, με 123 ψήφους υπέρ και 2 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις συγχωνεύσεις των ανωνύμων εταιριών»

(Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2010) 391 τελικό — 2008/0009 (COD)

(2011/C 51/07)

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 50 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«*Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις συγχωνεύσεις των ανωνύμων εταιριών*»

COM(2010) 391 τελικό — 2008/0009 (COD).

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010 απεφάσισε, με 114 ψήφους υπέρ και 4 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα καθαρά και ενεργειακώς αποδοτικά οχήματα»

COM(2010) 186 τελικό

(2011/C 51/08)

Γενικός εισηγητής: **ο κ. MORGAN**

Στις 28 Απριλίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«*Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα καθαρά και ενεργειακώς αποδοτικά οχήματα*»

COM(2010) 186 τελικό.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να ψηφίσει για τη γνωμοδότηση αυτή κατά τη σύνοδο του Οκτωβρίου και όρισε τον κ. MORGAN γενικό εισηγητή, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειά της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 183 ωήφους υπέρ και 14 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη χάραξη μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα καθαρά και ενεργειακώς αποδοτικά οχήματα. Μια ευρωπαϊκή στρατηγική θα δώσει απαντήσεις στις ανησυχίες της ΕΟΚΕ όσον αφορά την εξάντληση των υδρογονανθράκων, τις εκπομπές άνθρακα και την ατμοσφαιρική ρύπανση. Είναι ουσιαστικό η στρατηγική να είναι συνολική. Δεν θα υπάρξει κανένα όφελος εάν η ρύπανση και οι εκπομπές μετατεθούν απλά στην ηλεκτροπαραγωγή και στην κατασκευή οχημάτων ή εάν οι στρατηγικές βιολογικών καλλιεργειών οδηγήσουν σε οικολογικές καταστροφές όπως η αποψίλωση. Η ευθυγράμμιση της ΕΕ βάσει των στόχων του Κιότο έχει διακυβευθεί εξαιτίας των οδικών μεταφορών· η σχετική στρατηγική έχει καθυστερήσει.

1.2 Στις δύο προσεχείς δεκαετίες, τα οχήματα με κινητήρες εσωτερικής καύσης θα συνεχίσουν να αποτελούν το σημαντικότερο μέσο μεταφοράς· κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ θα περίμενε να περιλαμβάνονται στη στρατηγική κίνητρα υπέρ των τεχνολογικών καινοτομιών για τους κινητήρες εσωτερικής καύσης καθώς και πιο καινοτόμες μορφές πρόωσης. Είναι ακόμη νωρίς για να πραγματοποιηθούν τελικές τεχνολογικές επιλογές. Στη φάση αυτή, πρέπει να δοκιμαστούν όλες οι δυνατότητες.

1.3 Η στρατηγική πρέπει να ενισχύει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας. Η νομοθεσία πρέπει να διασφαλίσει ότι τα οχήματα γίνονται σταδιακά «καθαρότερα και λιγότερο ενεργοβόρα» αλλά η μελλοντική ανταγωνιστικότητα εξαρτάται επίσης και από την ριζοσπαστική καινοτομία στα αυτοκίνητα, τα λεωφορεία και τα φορτηγά με κινητήρες εσωτερικής καύσης, παράλληλα με την ανάπτυξη των ηλεκτρικών οχημάτων (ΗΟ).

1.4 Η ανάπτυξη ΗΟ είναι μια φιλοδοξία που τρέφεται εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα, αλλά διάφορα προβλήματα, με κυριότερο τη διάρκεια ζωής του συσσωρευτή, έχουν εμποδίσει τα ΗΟ να καταστούν βιώσιμη εναλλακτική λύση στα οχήματα με κινητήρες εσωτερικής καύσης. Το περιβαλλοντικό ζήτημα έχει τροποποιήσει τα βασικά δεδομένα. Όσο πιο πολλά ΗΟ τεθούν σε κυκλοφορία, τόσο καλύτερη θα είναι η περιβαλλοντική επίδοση των κατασκευαστών και των χρηστών. Εντωμεταξύ, τα μικρά οχήματα με κινητήρες εσωτερικής καύσης μπορούν να συμβάλλουν στον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις πόλεις.

1.5 Η ΕΟΚΕ, στη σύνοδο ολομέλειάς της του Ιουλίου, υιοθέτησε γνωμοδότηση με θέμα «Για μια ευρύτερη υιοθέτηση των ηλεκτρικών οχημάτων» (TEN 419 – CESE 429/2010 fin – εισηγητής: ο κ. Osborn). Οι συστάσεις που διατυπώνονται στην εν λόγω ανακοίνωση έχουν συνεκτιμηθεί ικανοποιητικά στη στρατηγική.

1.6 Πρόκειται για ευρωπαϊκή στρατηγική αλλά η επιτυχία της εξαρτάται από τις εθνικές και τοπικές πολιτικές, την βιομηχανική τους ικανότητα και τη δυνατότητα επιρροής και τη στάση των καταναλωτών. Είναι αναπόφευκτο η εφαρμογή να πραγματοποιηθεί σε διαφορετικές ταχύτητες, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη έχουν σημειώσει διαφορετικούς βαθμούς προόδου. Είναι ουσιαστικό οι πόλεις και τα κράτη που έχουν σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο να ανταποκριθούν στην πρόκληση που θέτουν η ΗΠΑ και η Ασία.

1.7 Η ευρωπαϊκή κοινωνία πρέπει να συμμετάσχει για την επιτυχία της στρατηγικής. Η οδηγία 2009/33/ΕΚ δεσμεύει το δημόσιο τομέα, Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις πρέπει να δεσμευθούν μέσω της υποβολής αναφορών σχετικά με το περιβάλλον. Τα άτομα που λαμβάνουν αγοραστικές αποφάσεις, για προσωπικά ή υπηρεσιακά αυτοκίνητα, πρέπει να διαθέτουν ένα σύνολο οικονομικών κινήτρων και αντικινήτρων για να καταλήγουν στην επιλογή καθαρών και αποτελεσματικών οχημάτων.

1.8 Δεδομένου ότι τα περισσότερα μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα αφορούν κοντινές μετακινήσεις μεταξύ Βρυξελλών, Λουξεμβούργου και Στρασβούργου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δίνεται η δυνατότητα στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να αναπτύξουν και να διαφημίσουν ένα υποδειγματικό «καθαρό και αποτελεσματικό» σχέδιο χρήσης οχημάτων.

1.9 Η ΕΟΚΕ τονίζει το μέγεθος των απαραίτητων επενδύσεων για τα μελλοντικά δίκτυα διανομής και των εγκαταστάσεων για την αντικατάσταση των επενδύσεων εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων στην οικονομία των υδρογονανθράκων.

1.10 Οι ακόλουθες συστάσεις προέρχονται από το κεφάλαιο 5 στη συνέχεια:

1.10.1 Η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να στηρίξουν την Ε&Α για συμβατικούς κινητήρες εσωτερικής καύσης και για επαναστατικά συστήματα παραγωγής και, επίσης, να εξαλείψουν τους φραγμούς για την είσοδο στην αγορά.

1.10.2 Πρέπει να θεσπιστούν για τα βαρέα επαγγελματικά οχήματα στόχοι παρόμοιοι με εκείνους που ισχύουν για τις αυτοκινητοβιομηχανίες.

1.10.3 Τα προγράμματα για καθαρά και αποτελεσματικά βαρέα επαγγελματικά οχήματα πρέπει να στηριχθούν μέχρις ότου τα οχήματα αυτά να είναι ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά.

1.10.4 Δεδομένου ότι τα βιοκαύσιμα αναμένεται να καλύψουν το 7 % των αναγκών της ΕΕ έως το 2020, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επιβεβαιώσει το στόχο αυτό ή να τροποποιήσει τη σχετική πολιτική το ταχύτερο δυνατόν.

1.10.5 Τα κράτη μέλη πρέπει να προσφέρουν κίνητρα στους κατασκευαστές και στους πιθανούς χρήστες , προκειμένου να υπάρξουν καινοτόμες λύσεις στον τομέα των εναλλακτικών αέριων καυσίμων.

1.10.6 Τα κράτη μέλη πρέπει να παράσχουν κίνητρα χωρίς καθυστέρηση έτσι ώστε να εξαπλωθούν τα ΗΟ στην ΕΕ και να μην σημειωθεί υστέρηση σε σχέση με άλλες περιοχές του κόσμου.

1.10.7 Οι κυριότερες αυτοκινητοβιομηχανίες πρέπει να ενθαρρυνθούν να ξεκινήσουν και να αναβαθμίσουν την παραγωγή συσσωρευτών στην Ευρώπη.

1.10.8 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει ότι οι οργανισμοί τυποποίησης θα πρέπει ενεργήσουν χωρίς καθυστέρηση όσον αφορά τα ΗΟ.

1.10.9 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν προκειμένου να διασφαλίσουν τον μελλοντικό εφοδιασμό σε σπάνιες γαίες και ευγενή μέταλλα.

1.10.10 Η μακροπρόθεσμη στρατηγική για τα ηλεκτρικά οχήματα υδρογόνου με στοιχεία οφείλει να προβλέπει εναλλακτικές λύσεις για την περίπτωση που, μακροπρόθεσμα, τα ΗΟ με συσσωρευτή δεν αποδειχθούν βιώσιμα.

1.10.11 Οι δημόσιες αρχές, ο δημόσιος τομέας, οι επιχειρήσεις κοινής ωφελείας καθώς και οι μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν με βάση κατευθυντήριες γραμμές και στόχους όσον αφορά την κατανάλωση καυσίμων και τις εκπομπές ρύπων.

1.10.12 Πρέπει να διατυπωθούν κατευθυντήριες γραμμές για τα διάφορα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν στις δημόσιες συμβάσεις σύμφωνα με την οδηγία 2009/33/ΕΚ.

1.10.13 Πρέπει να τροποποιηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι δημόσιες και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αναφέρουν τη χρήση υδρογονανθράκων και τις εκπομπές CO_2, έτσι ώστε να εντοπίζεται το περιεχόμενο των μεταφορών.

1.10.14 Από το συνολικό σχέδιο δράσης απουσιάζει η συνιστώσα του ΠΟΕ.

1.10.15 Εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών με περιβαλλοντικές ευαισθησίες πρέπει να συμπεριληφθούν στην ομάδα υψηλού επιπέδου CARS 21.

1.10.16 Δεδομένου ότι η ΕΕ βελτιώνει την προσέγγισή της όσον αφορά τη στρατηγική για τη βιομηχανία, η αυτοκινητοβιομηχανία πρέπει να είναι ένας από τους πρώτους κλάδους που πρέπει να εξεταστούν. Η ΕΕ χρειάζεται να θεσπίσει μια ισχυρή δομή διακυβέρνησης με επείγουσα αποστολή να προωθεί θεσμικές αλλαγές, να εισάγει κίνητρα, να κινητοποιεί τις απαραίτητες επενδύσεις και να δημιουργεί αγορές.

1.10.17 Η ΕΕ δεν πρέπει να σημειώσει υστέρηση. Τα αρμόδια μέλη της Επιτροπής οφείλουν να συντονιστούν ενώ οι χώρες, οι επιχειρήσεις και τα ερευνητικά ιδρύματα με τους απαραίτητους πόρους οφείλουν να αναλάβουν επείγουσα δράση. Το σχέδιο δράσης πρέπει να λειτουργήσει ως συναγερμός.

2. **Εισαγωγή**

2.1 Η στρατηγική της Επιτροπής αποβλέπει στη διαμόρφωση κατάλληλου και τεχνολογικώς ουδέτερου πλαισίου πολιτικής. Βραχυπρόθεσμα, η στρατηγική στρέφεται προς δύο κατευθύνσεις: τα οχήματα με συμβατικούς κινητήρες εσωτερικής καύσης και τα ηλεκτρικά οχήματα που τροφοδοτούνται αποκλειστικά από μπαταρίες.

2.2 Η στρατηγική για τα οχήματα με συμβατικούς κινητήρες εσωτερικής καύσης είναι διττή. Πρώτον, απαιτεί την περαιτέρω βελτίωση των συμβατικών κινητήρων βενζίνης ή πετρελαίου και, δεύτερον, την εισαγωγή εναλλακτικών καυσίμων, τόσο υγρών βιοκαυσίμων όσο και αερίων καυσίμων. Ωστόσο, η χρήση αερίων καυσίμων, σε αντίθεση με τα βιοκαύσιμα, απαιτεί τροποποίηση των κινητήρων εσωτερικής καύσης, ειδικό σύστημα αποθήκευσης του καυσίμου επί του οχήματος και επαρκώς εκτεταμένο δίκτυο ανεφοδιασμού.

2.3 Η στρατηγική για τα ηλεκτρικά οχήματα (ΗΟ) καλύπτει οχήματα που τροφοδοτούνται αποκλειστικά από μπαταρίες όπως το Nissan LEAF, υβριδικά ηλεκτρικά οχήματα (ΥΗΟ) όπως το Toyota Prius και τα υβριδικά ηλεκτρικά οχήματα που φορτίζονται με ρευματολήπτη (ΥΦΗΟ), όπως το Chevrolet Volt. Το υβριδικό ηλεκτρικό αυτοκίνητο δεν είναι πραγματικά ηλεκτρικό, διότι δεν μπορεί να συνδεθεί με παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.

2.4 Εάν η Ε&Α στην τεχνολογία υδρογόνου αποδειχθεί τελικά επιτυχής, το τέλειο ηλεκτρικό όχημα θα κινείται με υδρογόνο και στοιχεία καυσίμου (ηλεκτρικό όχημα με στοιχεία).

3. **Σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα πράσινα οχήματα (Το σχέδιο δράσης)**

3.1 *Κανονιστικό πλαίσιο*

— έγκριση τύπου για δίτροχα, τρίτροχα και τετράτροχα οχήματα,

— εφαρμογή του κανονισμού για τον περιορισμό των εκπομπών CO_2 από τα αυτοκίνητα από το 2011,

— εμπορία της «πράσινης προσθετικότητας» των οχημάτων,

— νομοθετική ρύθμιση της κατανάλωσης καυσίμων των συστημάτων κλιματισμού των οχημάτων,

— πρόσθετα μέτρα για το CO_2 και τους ρύπους,

— αναθεώρηση του κύκλου δοκιμών για τη μέτρηση των εκπομπών,

— κατάρτιση καταλόγου με τα μέτρα που παρέχουν περιβαλλοντικά οφέλη,

— τροποποιημένη οδηγία σχετικά με την εκπομπή θορύβου,

— κριτήρια αειφορίας για τα βιοκαύσιμα,

— χάραξη στρατηγικής για καθαρά, αποτελεσματικά βαρέα επαγγελματικά οχήματα,

3.2 *Έρευνα και καινοτομία*

— βελτίωση των συμβατικών κινητήρων και των ηλεκτρικών συστημάτων κίνησης, των εναλλακτικών τεχνολογιών για τις μπαταρίες και των τεχνολογιών υδρογόνου κτλ,

— απλούστευση των κανόνων για τις επιχορηγήσεις έρευνας,

— μακροπρόθεσμη ερευνητική στρατηγική,

— στήριξη από την ΕΤΕπ.

3.3 *Θετική ανταπόκριση της αγοράς*

— κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη για την παροχή οικονομικών κινήτρων,

— αναθεώρηση της οδηγίας σχετικά με τη φορολογία της ενέργειας,

— κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη για τη φορολογία των οχημάτων,

— παρακολούθηση της εφαρμογής της οδηγίας για τα καθαρά και ενεργειακώς αποδοτικά οχήματα,

— έρευνα για τις προσδοκίες των καταναλωτών και την αγοραστική συμπεριφορά τους,

— τροποποιημένη οδηγία σχετικά με την επισήμανση των αυτοκινήτων,

— σχέδιο επίδειξης για την ηλεκτροκίνηση.

3.4 *Ζητήματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος*

— διεθνής συνεργασία, ιδίως τυποποίηση,

— εναρμονισμένη νομοθεσία με βάση την ΟΕΕ/ΟΗΕ,

— πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες σε συνάρτηση με τις σπάνιες γαίες και τα ευγενή μέταλλα.

3.5 *Απασχόληση*

— Ευρωπαϊκό συμβούλιο τομεακών προσόντων,

— Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

3.6 *Ενδιάμεση επανεξέταση της νομοθεσίας για τις εκπομπές*

— πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα στην προοπτική του 2020 και 2030,

— μείωση των εκπομπών από τα ελαφρά εμπορικά οχήματα στην προοπτική του 2013 και του 2020.

4. **Ειδικά μέτρα για τα ηλεκτρικά οχήματα**

4.1 *Ασφάλεια*

— απαιτήσεις ηλεκτρικής ασφάλειας,

— απαιτήσεις παθητικής ασφάλειας.

4.2 *Τυποποίηση της διεπαφής φόρτισης,*

— ανάπτυξη και εφαρμογή του προτύπου,

— αλληλεπίδραση με τη διεθνή ανάπτυξη προτύπων.

4.3 *Υποδομές*

— υποδομή ανεφοδιασμού,

— επενδύσεις σε υποδομές και υπηρεσίες.

4.4 *Παραγωγή και διανομή ενέργειας*

— προσέγγιση βασισμένη στον κύκλο ζωής,

— πηγές ενέργειας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα,

— διαχείριση φορτίου.

4.5 *Συσσωρευτές*

— οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής/ανακύκλωση των συσσωρευτών,

— έρευνα για τους συσσωρευτές,

— μεταφορά συσσωρευτών.

4.6 *Διακυβέρνηση*

— επανενεργοποίηση της ομάδας υψηλού επιπέδου CARS 21 για την αντιμετώπιση των φραγμών στην απορρόφηση εναλλακτικών τεχνολογιών από την αγορά,

— Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος (ΕΠΑΚ - ECCP) – εφαρμογή της στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών CO_2,

— Λευκή βίβλος για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών,

— εσωτερική αγορά: αποφυγή κατακερματισμού και επίτευξη κρίσιμης μάζας.

5. **Προοπτική της ΕΟΚΕ για το σχέδιο δράσης**

5.1 *Βελτίωση των συμβατικών κινητήρων εσωτερικής καύσης*

5.1.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη βελτίωση των συμβατικών κινητήρων εσωτερικής καύσης και, ιδίως, τα μέτρα που σχετίζονται με τις εκπομπές CO_2 και τη ρύπανση, την αναθεώρηση του κύκλου δοκιμών για τη μέτρηση των εκπομπών, την βελτίωση των συμβατικών κινητήρων μέσω Ε&Α, την ενσωμάτωση των φορτηγών στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών και την ενδιάμεση αναθεώρηση της νομοθεσίας για τις εκπομπές.

5.1.2 Τα προηγμένα υλικά παρέχουν σημαντικές δυνατότητες καινοτομίας στο σχεδιασμό και την κατασκευή μικρών αυτοκινήτων. Νέες επαναστατικές διαδικασίες παραγωγής αναδύονται μέσω της χρήσης των υλικών αυτών. Η σύσταση νέων εταιρειών προωθείται στην αυτοκινητοβιομηχανία. Όλα αυτά αποτελούν προκλήσεις για τους παραδοσιακούς παράγοντες. Τέτοιες καινοτομίες πρέπει να λαμβάνουν στήριξη από την Ε&Α και οι νεοεισερχόμενοι στο χώρο να στηρίζονται από την αυστηρή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που ισχύουν για την αυτοκινητοβιομηχανία.

5.1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι το σχέδιο δράσης ασχολείται με την κατανάλωση καυσίμων και τις εκπομπές CO_2 από τα βαρέα επαγγελματικά οχήματα. Κάθε σχέδιο πρέπει να στοχεύει σε αυτό το μερίδιο της αγοράς, αρχής γενομένης από τα λεωφορεία, τα βαρέα εμπορευματικά οχήματα και τα οχήματα ειδικής χρήσης όπως τα απορριμματοφόρα. Για τα βαρέα επαγγελματικά οχήματα πρέπει να εφαρμοστούν στόχοι παρόμοιοι με εκείνους που ίσχυαν για τις αυτοκινητοβιομηχανίες και, όπως και για τα αυτοκίνητα, οι στόχοι πρέπει να επεκταθούν και στους χρήστες.

5.1.4 Με τόσους πολλούς κατασκευαστές βαρέων επαγγελματικών οχημάτων εγκατεστημένων στην Ευρώπη, υπάρχει περιθώριο εποικοδομητικής συνεργασίας μεταξύ χρηστών και κατασκευαστών για την ανάπτυξη νέων και καινοτόμων οχημάτων. Υπάρχουν σχετικά παραδείγματα στην Ασία, την Αμερική και την Ευρώπη σχετικά με πιλοτικά σχέδια όπως τα λεωφορεία με μειωμένη εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα, τα οποία χρησιμοποιούν 30 % λιγότερα καύσιμα και εκλύουν 35 % λιγότερο CO_2. Τα υδραυλικά υβριδικά οχήματα, τα οποία παράγουν ενέργεια από την πέδηση, είναι κατά 30 % πιο αποτελεσματικά και λειτουργούν πολύ ικανοποιητικά σε λειτουργία εκκίνησης-πέδησης όπως συμβαίνει κατά τη συλλογή απορριμμάτων. Υπάρχουν πολλά υβριδικά ηλεκτρικά σχέδια. Ορισμένα κράτη μέλη παρέχουν τα απαιτούμενα κεφάλαια εκκίνησης για να στηρίξουν την καινοτομία και, συχνά, επιδοτούν, τα πρωτότυπα οχήματα. Προγράμματα τέτοιου είδους πρέπει να λαμβάνουν σταθερή στήριξη μέχρις ότου παραχθούν ανταγωνιστικά οχήματα και μπορέσουν οι ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες να τα εξάγουν.

5.2 *Εναλλακτικά καύσιμα για οχήματα με συμβατικούς κινητήρες*

5.2.1 Φημολογείται ότι το πρόγραμμα βιοκαυσίμων της Επιτροπής τελεί υπό σύγχυση. Η κατάσταση που επικρατεί χαρακτηρίζεται, αφενός, από διαμάχες μεταξύ των εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής για τα γεωργικά ζητήματα με τους εμπειρογνώμονές της για το κλίμα και τις ευρωπαϊκές ομάδες συμφερόντων της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας και της γεωργίας κατά των προμάχων του περιβάλλοντος. Η συζήτηση περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και τη σχετικά νέα έννοια της «έμμεσης αλλαγής στη χρήση της γης». Πρόκειται για την εξέταση των πιθανών επιπτώσεων στο παγκόσμιο περιβάλλον από την αλλαγή στη χρήση της γης για την παραγωγή των φυτών, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα. Δεδομένου ότι τα βιοκαύσιμα αναμένεται να καλύψουν το 7 % των αναγκών της ΕΕ έως το 2020, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επιβεβαιώσει τον εν λόγω στόχο ή να τροποποιήσει την πολιτική αυτή το ταχύτερο δυνατόν. Η πολιτική μπορεί να είναι βιώσιμη μόνον όταν η τεχνολογία είναι σε θέση να παράγει τη δεύτερη γενιά βιοκαυσίμων.

5.2.2 Στην ανακοίνωση τονίζονται οι περιορισμοί στη χρήση αέριων καυσίμων, όπως το LPG, το CNG και το βιοαέριο. Οι κινητήρες των οχημάτων και οι δεξαμενές καυσίμων χρειάζονται τροποποιήσεις· ακόμη, χρειάζονται προσβάσιμες εγκαταστάσεις ανεφοδιασμού σε καύσιμα. Ωστόσο, οι προϋποθέσεις αυτές μπορούν να πληρωθούν όταν ένας στόλος οχημάτων λειτουργεί σε ακτίνα επανατροφοδότησης από τον κεντρικό χώρο στάθμευσής του. Ορισμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις και πολλές δημόσιες αρχές και επιχειρήσεις μπορούν να πληρώσουν αυτές τις προϋποθέσεις. Εκτός από την απαίτηση να εισάγουν οι δημόσιες αρχές και επιχειρήσεις προγράμματα για καθαρά και αποτελεσματικά οχήματα, τα κράτη μέλη πρέπει να προσφέρουν κίνητρα υπέρ της καινοτομίας στους κατασκευαστές και στους πιθανούς χρήστες στον τομέα αυτό, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν οριστεί.

5.3 *ΗΟ, ΥΗΟ, ΥΦΗΟ*

5.3.1 Η γνωμοδότηση του κ. Osborn ήταν οραματική. Όριζε τις προϋποθέσεις για την ουσιαστική μετάβαση από οχήματα με κινητήρες εσωτερικής καύσης σε ΗΟ στην αγορά ιδιωτικών οχημάτων. Στην πράξη, μια τέτοια μετάβαση δεν θα υλοποιηθεί βραχυπρόθεσμα και, συνεπώς, η εκστρατεία υπέρ των οικολογικών οχημάτων πρέπει να διαθέτει ευρύτερη βάση.

5.3.2 Όπως διατυπώνεται στη μελέτη του γραφείου παροχής συμβουλών Bain & Company, τα ΗΟ είναι τα iPhones της αυτοκινητοβιομηχανίας. Πριν το iPhone, οι χρήστες κινητών τηλεφώνων ανησυχούσαν για την αυτονομία της μπαταρίας του τηλεφώνου τους. Δεδομένου όμως ότι οι εφαρμογές του iPhone είναι επαναστατικές, οι χρήστες έχουν αποδεχθεί ότι οι συσκευές τους χρειάζονται καθημερινή φόρτιση. Η εμπειρία από τα ΗΟ είναι τόσο διαφορετική που οι οδηγοί ΗΟ δεν θα ανησυχούν για την περιορισμένη αυτονομία των ΗΟ και των υβριδικών ηλεκτρικών οχημάτων με φόρτιση σε ρευματολήπτη (ΥΦΗΟ), τα οποία θα εισαχθούν στην αγορά το 2011 και το 2012.

5.3.3 Οι πρώτοι αγοραστές θα προτιμήσουν τα ΗΟ για δεύτερο αυτοκίνητο. Θα χρησιμοποιούνται για καθημερινή οδική μετάβαση στην εργασία ή μέχρι τους σιδηροδρομικούς σταθμούς καθώς και για μετακινήσεις μικρών αποστάσεων. Η αυτονομία αρκεί για τις ημερήσιες μετακινήσεις. Ο συσσωρευτής του ΗΟ μπορεί να επαναφορτίζεται κατά τη διάρκεια της νύχτα από την οικιακή παροχή ηλεκτρικού στον χώρο στάθμευσης του ιδιοκτήτη.

5.3.4 Η δυνατότητα φόρτισης στον χώρο εργασίας μπορεί να επιμηκύνει την ημερήσια αυτονομία. Για τη φόρτιση, δεν χρειάζεται περίπλοκη υποδομή. Η διεθνής τυποποίηση δεν είναι απαραίτητη λόγω των υφιστάμενων περιορισμών στην αυτονομία. Η επιβάρυνση του δικτύου κατά τη διάρκεια της νύχτας δεν είναι σημαντική, διότι έτσι χρησιμοποιείται ηλεκτρικό ρεύμα που μένει ανεκμετάλλευτο κατά τις ώρες αυτές.

5.3.5 Πολλά κράτη μέλη όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία για παράδειγμα, προτίθενται να προσφέρουν γενναιόδωρα κίνητρα στους αγοραστές ΗΟ. Αν και η τιμή των ΗΟ θα πριμοδοτείται σε σύγκριση με τα συμβατικά οχήματα, ακόμη και μετά την επιδότηση, η απήχηση της τεχνολογίας και η προβολή ενός νέου τρόπου ζωής από τους ιδιοκτήτες θα αρκούν για να δημιουργηθεί επαρκής ζήτηση που θα στηρίξει την αρχική παραγωγή. Ακόμη, η προσήλωση των ιδιοκτητών θα ενισχυθεί από την ελεύθερη στάθμευση, τη μη καταβολή διοδίων λόγω κυκλοφοριακής συμφόρησης και άλλες παραινέσεις που παρέχονται σε ένα αστικό περιβάλλον.

5.3.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για τη διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για την παροχή οικονομικών κινήτρων από τα κράτη μέλη. Ωστόσο, καλεί τα κράτη μέλη να παράσχουν κίνητρα χωρίς καθυστέρηση έτσι ώστε να εξαπλωθούν τα ΗΟ στην ΕΕ και να μην σημειωθεί υστέρηση σε σχέση με άλλες περιοχές του κόσμου όπου παρέχονται παρόμοια κίνητρα.

5.3.7 Το πλέον δαπανηρό εξάρτημα ενός ΗΟ είναι ο συσσωρευτής. Για τη χρήση σε όχημα, τα κύρια χαρακτηριστικά ενός συσσωρευτή είναι τα ακόλουθα: μέγεθος, βάρος, ικανότητα, ασφάλεια, αξιοπιστία των επιδόσεων και μεγαλύτερη διάρκεια ζωής.

5.3.8 Το στρατηγικό πρόβλημα της ΕΕ είναι ότι δεν διαθέτει σημαντικούς κατασκευαστές συσσωρευτών, αν και η Nissan σχεδιάζει να εγκαταστήσει εργοστάσια στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Πορτογαλία. Η τεχνολογία συσσωρευτών θα εξελιχθεί σε μεγάλο βαθμό και η σημασία της θα αυξηθεί δεδομένου ότι θα είναι ο κύριος παράγοντας που θα επηρεάζει τις επιδόσεις των οχημάτων και την ανταγωνιστικότητα. Η Ευρώπη πρέπει να εκπροσωπείται στον κλάδο αυτό. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συνεργαστούν οι κυριότερες αυτοκινητοβιομηχανίες προκειμένου να διαμορφωθεί και να αναβαθμιστεί η παραγωγή συσσωρευτών στην Ευρώπη. Η νέα ομάδα «CARS 21» πρέπει να εξετάσει το ζήτημα αυτό.

5.3.9 Υπάρχουν πολλές προεκτάσεις στον κλάδο των συσσωρευτών, οι οποίες πρέπει να συνεκτιμηθούν: εγγυήσεις, αντικατάσταση, ανταλλαγή και ενοικίαση καθώς και διαδικασίες τέλους του κύκλου ζωής, απορρίμματα προς περισυλλογή και ανακύκλωση, διάθεση αποβλήτων και επαναχρησιμοποίηση. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να δραστηριοποιηθούν στον κλάδο αυτό.

5.3.10 Μακροπρόθεσμα, οι χρήστες ΗΟ θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δίκτυα επαναφόρτισης. Τα αστικά πιλοτικά σχέδια που εφαρμόζονται στο Λονδίνο και στο Παρίσι, για παράδειγμα, και τα εθνικά σχέδια που εφαρμόζονται στη Δανία και το Ισραήλ μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη συμβολή στο σχέδιο που παρουσιάζεται στα σημεία 4.2 και 4.3 ανωτέρω. Ακόμη, με δεδομένες τις προσπάθειες της Κίνας για την εισαγωγή ΗΟ σε πέντε πόλεις, είναι επιτακτική η ανάγκη ταχείας αντίδρασης από την ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τα πρότυπα.

5.3.11 Το ζήτημα του εφοδιασμού σε πρώτες ύλες περιλαμβάνεται στο Σχέδιο δράσης. Ενόσω η ΕΕ καταρτίζει σχέδια, η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα διαπραγματεύονται παραχωρήσεις και κοινοπραξίες στη Νότια Αμερική. Η Νότια Κορέα πραγματοποιεί επενδύσεις 12 δισεκ. δολαρίων στο πλαίσιο αναπτυξιακής βοήθειας στη Βολιβία. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η ΕΕ βρίσκεται σε καλό δρόμο στον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συνεργαστούν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη με εγχώριες επιχειρήσεις εξόρυξης για τη διασφάλιση του μελλοντικού εφοδιασμού.

5.4 *ΗΟ με στοιχεία*

5.4.1 Η ΕΕ χρηματοδοτεί την έρευνα για μια μελλοντική οικονομία του υδρογόνου και την ανάπτυξη ηλεκτρικών οχημάτων με στοιχεία. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ στήριξε τη στρατηγική της ΕΟΚΕ για το υδρογόνο. Όμως, σύμφωνα με ορισμένους παρατηρητές, η ιδέα της οικονομίας του υδρογόνου δεν λειτουργεί για πολλούς λόγους. Τούτοι επισημαίνουν ότι πρακτικά δεν υπάρχει ούτε πηγή υδρογόνου, ούτε καλός τρόπος αποθήκευσης, ούτε καλός τρόπος διανομής του. Πολλά από τα προβλήματα με το υδρογόνο οφείλονται στις φυσικές και χημικές ιδιότητές του. Πιθανώς, η τεχνολογία να μην μπορεί να επιλύσει αυτά τα προβλήματα. Συνεπώς, η στρατηγική της ΕΕ οφείλει να προβλέπει εναλλακτικές λύσεις για την περίπτωση που, μακροπρόθεσμα, τα ΗΟ με συσσωρευτή δεν αποδειχθούν βιώσιμα. Είναι ακόμη νωρίς για να πραγματοποιηθούν τεχνολογικές επιλογές. Στη φάση αυτή, πρέπει να δοκιμαστούν όλες οι δυνατότητες.

5.5 *Δημόσιος τομέας, ιδιωτικός τομέας και ατομική δέσμευση*

5.5.1 Οι αυτοκινητοβιομηχανίες έχουν στόχους εξοικονόμησης καυσίμων και μείωσης των εκπομπών ρύπων που ισχύουν για όλους τους τύπους οχημάτων που κατασκευάζουν. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι δημόσιες αρχές, ο δημόσιος τομέας, οι επιχειρήσεις κοινής ωφελείας καθώς και οι μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις να λειτουργούν με βάση κατευθυντήριες γραμμές και στόχους όσον αφορά την κατανάλωση καυσίμων και τις εκπομπές ρύπων. Αυτός είναι ένας τρόπος για να δοθούν κίνητρα για τη χρήση εναλλακτικών αέριων καυσίμων, αλλά οι ευκαιρίες δεν περιορίζονται σε αυτό.

5.5.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η οδηγία ΕΚ/2009/33 σχετικά με την προώθηση καθαρών και ενεργειακώς αποδοτικών οχημάτων οδικών μεταφορών θα τεθεί σε ισχύ στα τέλη του 2010. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διατυπωθούν κατευθυντήριες γραμμές για τα διάφορα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν στις δημόσιες συμβάσεις καθώς και μια διαδικασία όπου τα κριτήρια αυτά θα γίνουν εν καιρώ αυστηρότερα. Τα κριτήρια αυτά πρέπει να εφαρμοστούν όσο το δυνατόν πιο σύντομα και, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, να τεθούν σε ισχύ πριν από την αναθεώρηση που προβλέπεται να πραγματοποιηθεί μετά από διετία.

5.5.3 Κατά το παράδειγμα του δημόσιου τομέα, η ΕΟΚΕ θα ήθελε επίσης να τροποποιηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αναφέρουν τη χρήση υδρογονανθράκων και τις εκπομπές CO_2, έτσι ώστε να εντοπίζεται το περιεχόμενο των μεταφορών και να γίνεται η μέτρηση της σταδιακής βελτίωσης.

5.6 *Διεθνής ανταγωνιστικότητα*

5.6.1 Η διεθνής συγκυρία είναι δυσμενής. Οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της Κίνας, της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας είναι σταθερά προσκολλημένες στην αξιοποίηση της ευκαιρίας που παρέχουν οι καθαρές και αποτελεσματικές μεταφορές. Η ΕΕ διαθέτει 27 διαφορετικές σκεπτόμενες κυβερνήσεις, με πολύ διαφορετικές βιομηχανικές και οικονομικές δυνατότητες και πολύ διαφορετικά επίπεδα επιρροής στις εθνικές κοινωνίες τους. Δεδομένου ότι οι φιλικές προς το περιβάλλον μεταφορές διαφέρουν ριζικά από ό,τι στο παρελθόν, το βιομηχανικό πλεονέκτημα εξαλείφεται, με αποτέλεσμα η Κίνα να προηγείται της Ιαπωνίας, κυρίως διότι η κινεζική βιομηχανία είναι προστατευμένη από εισαγωγικούς δασμούς. Η ΕΕ δεν πρέπει να σημειώσει υστέρηση. Τα αρμόδια μέλη της Επιτροπής οφείλουν να συντονιστούν ενώ οι χώρες, οι επιχειρήσεις και τα ερευνητικά ιδρύματα με τους απαραίτητους πόρους οφείλουν να αναλάβουν επείγουσα δράση. Το σχέδιο δράσης πρέπει να λειτουργήσει ως συναγερμός.

5.6.2 Το σημείο 3.4 (Ζητήματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος του σχεδίου δράσης) κατέχει καίρια σημασία αλλά δεν περιλαμβάνει αναφορά στον ΠΟΕ. Στις επαναστατικές νέες συνθήκες, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις χρειάζονται πρόσβαση στην αγορά χωρίς να προσκρούουν σε προστατευτικούς φραγμούς.

5.7 *Διακυβέρνηση*

5.7.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επανενεργοποιήσει την ομάδα υψηλού επιπέδου CARS 21. Η έκθεση που καταρτίστηκε από την αρχική ομάδα βρήκε σύμφωνη την αυτοκινητοβιομηχανία αλλά επικρίθηκε από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις που θεώρησαν ότι δεν προσέφερε μια «καθαρή» και «απλή» στρατηγική για τη νέα γενιά αυτοκινήτων. Στην νέα ομάδα υψηλού επιπέδου, θα συμμετάσχουν εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών με περιβαλλοντικές ευαισθησίες για να αντισταθμίσουν τα συμφέροντα των αυτοκινητοβιομηχανιών.

5.7.2 Η Κίνα, η Κορέα και η ΗΠΑ σημειώνουν προόδους στην καινοτομία, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις στον τομέα. Η Ευρώπη κινδυνεύει να μείνει πίσω εξαιτίας ενός κοντόφθαλμου συντηρητισμού και μιας εσωστρέφειας των παραδοσιακών παραγόντων της βιομηχανίας καθώς και λόγω έλλειψης πολιτικού οράματος και ανάληψης ηγετικού ρόλο από την πλευρά των κυβερνήσεων. Προκειμένου να αποφύγει την κατάληξη αυτή, η ΕΕ οφείλει να θεσπίσει μια ισχυρή δομή διακυβέρνησης που να ενσωματώνει προοδευτικούς επιχειρηματίες, πολιτικούς και μέλη της κοινωνίας των πολιτών που να επιδιώκουν να προωθήσουν επειγόντως ρυθμιστικές αλλαγές, να διαμορφώσουν κίνητρα, να κινητοποιήσουν επενδύσεις και να δημιουργήσουν αγορές για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κατάστασης.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος,
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας»

COM(2010) 183 τελικό

(2011/C 51/09)

Εισηγητής: **ο κ. CAPPELLINI**

Συνεισηγητής: **ο κ. LENNARDT**

Στις 27 Απριλίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Πράσινη Βίβλος - Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας

COM(2010) 183 τελικό.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI), στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 8 Σεπτεμβρίου 2010.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανανέωση της θητείας της ΕΟΚΕ, η σύνοδος ολομέλειας αποφάσισε να καταρτίσει τη γνωμοδότησή της κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου και βάσει του άρθρου 20 του Εσωτερικού Κανονισμού όρισε γενικό εισηγητή τον κ. VAN IERSEL JOOST.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 71 ψήφους υπέρ και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συστάσεις και προτάσεις**

Με αφορμή τα ανοικτά ερωτήματα που θέτει η Επιτροπή στην Πράσινη Βίβλο, με βάση τις συστάσεις που πρότεινε η *Πλατφόρμα για το Δυναμικό των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας* και του διαλόγου που έχει ξεκινήσει στο εσωτερικό της, ακόμα και κατά τις ακροάσεις «ad hoc», η ΕΟΚΕ διατυπώνει μια σειρά συγκεκριμένων συστάσεων και προτάσεων για τη στήριξη των ευρωπαϊκών κλάδων πολιτισμού και δημιουργικότητας (ΚΠΔ).

1.1 *Συστάσεις*:

Η ΕΟΚΕ:

α) Καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τις προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερος ορισμός του τομέα και καταλληλότερη στατιστική εκπροσώπησή του, δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση των καλλιτεχνών. Δεν υπάρχει πράγματι ενιαίος και κοινός ορισμός των «κλάδων του πολιτισμού και της βιομηχανίας», παρά το ότι αποτελεί βασική προϋπόθεση για:

1. την αναγνώριση της ιδιαιτερότητας των ΚΠΔ·

2. την ανάλυση του αντικτύπου στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, την περιφερειακή ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή·

3. τη θέσπιση πολιτικών που θα λαμβάνουν υπόψη τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες του τομέα, μέσω πραγματικής εφαρμογής του άρθρου 151.4 της Συνθήκης ΕΚ, νυν άρθρο 167.4 ΣΛΕΕ.

β) Συνιστά στην Επιτροπή να πολλαπλασιάσει τις προσπάθειες για την υλοποίηση ενός «ευρωπαϊκού χώρου δημιουργικότητας», με τη θέσπιση ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου που να βασίζεται στην ισότιμη πρόσβαση στην αγορά, στον ελεύθερο ανταγωνισμό, στην καταπολέμηση της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, στη στήριξη και στην ανάπτυξη των ΜΜΕ και της βιοτεχνίας, στην προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, στην προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και στην καταπολέμηση της πειρατείας, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ψηφιακές δυνατότητες του τομέα.

γ) Εύχεται την θέσπιση φορολογικών διευκολύνσεων και νέων προτύπων και μέσων για τη χρηματοδότηση του κλάδου σχεδιασμού, καθώς και στη δημιουργία *«συμπράξεων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα* με τη συμμετοχή των πολιτών» (ΣΔΙΤΠ): με άλλα λόγια, πρόκειται, σε αυτό το πλαίσιο, για την ένταξη μορφών άμεσης συμμετοχής των πολιτών στα παραδοσιακά πρότυπα ΣΔΙΤ [1].

[1] Πρβλ., σε άλλο πλαίσιο, τη γνωμοδότηση με θέμα «Βελτίωση των μοντέλων συμμετοχικής σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κατά την ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών για όλους στην ΕΕ των 27» (TEN/402, που υιοθετήθηκε από την ΕΟΚΕ κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Σεπτεμβρίου 2010 και δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην ΕΕ).

δ) Υπογραμμίζει τη συμβολή των ΚΠΔ στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της «ευρωπαϊκής συνοχής», συνιστά δε οι τοπικές αρχές (δήμοι, περιφέρειες, κλπ.), σε συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς (πανεπιστήμια, τράπεζες, ενώσεις, δημόσιους ή/και ιδιωτικούς προμηθευτές περιεχομένου, κ.λπ.), να προωθήσουν τους ΚΠΔ και την ενσωμάτωσή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη.

ε) Τονίζει την ανάγκη να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αντιμετωπιστούν ευάλωτες επιχειρήσεις, ιδίως ΜΜΕ, καθώς και η αβεβαιότητα των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, και παράλληλα να προωθηθεί μια «κρίσιμη μάζα» επενδύσεων στον τομέα, με την αξιοποίηση των αποκαλούμενων «αστικών οικονομιών», προκειμένου να καταπολεμηθεί η διείσδυση στην ευρωπαϊκή αγορά πολιτιστικών προϊόντων που συνεπάγονται συμπεριφορές που αποβαίνουν σε βάρος του ευρωπαϊκού πολιτισμού ή που μπορούν να οδηγήσουν σε πραγματική πολιτιστική αποικιοποίηση.

στ) Υπογραμμίζει τον ρόλο των ΤΠΕ (π.χ. πρωτοβουλίες της ΕΕ σχετικά με το *διαδίκτυο στο μέλλον*) για την παροχή νέων ευκαιριών (ευρεία ζώνη ή υπηρεσίες υποστήριξης για τη δημιουργικότητα ειδικότερα σε μειονεκτικές περιοχές ή με χαμηλό εισόδημα), είτε όσον αφορά την υλοποίηση δημιουργικών προϊόντων και υπηρεσιών είτε όσον αφορά την διανομή τους και τη χρήση τους από τους τελικούς χρήστες.

ζ) Υπογραμμίζει την ανάγκη να γίνει ευρύτερα γνωστός ο κλάδος της δημιουργικότητας μέσα από τη βασική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, όπως έχει ήδη επισημανθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, από τον Διεθνή Χάρτη Καλλιτεχνικής Βιοτεχνίας.

η) Επιβεβαιώνει την ανάγκη να μελετηθούν τα πλέον ενδεδειγμένα μέσα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις πιστώσεις των δημιουργικών επιχειρήσεων ή των επαγγελματιών του κλάδου, με το να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή, αφενός, στις πτυχές της οικονομικής και χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας των σχεδίων/έργων από τις επιχειρήσεις, αφετέρου δε στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την εκτίμηση των οικονομικών και χρηματοδοτικών δυνατοτήτων των πολιτιστικών και δημιουργικών έργων.

θ) Επαναλαμβάνει, τέλος, την ανάγκη περαιτέρω προώθησης, στο εσωτερικό των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, του προβληματισμού όσον αφορά τις κοινωνικές επιπτώσεις της ανάπτυξης συνεργατικών σχηματισμών στον κλάδο της δημιουργικότητας, καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης των ατόμων που εργάζονται στον τομέα.

1.2 *Προτάσεις*:

Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ θέτει υπόψη των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της Επιτροπής, στο σύνολό της (όχι μόνον των ειδικευμένων μονάδων της), ένα σύνολο λειτουργικών προτάσεων για τη στήριξη των ΚΠΔ:

α) Έναρξη «διαρθρωμένου διαλόγου» με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και, σε συνεργασία με όλα τα κοινοτικά ενδιαφερόμενα όργανα, ανάληψη πρωτοβουλιών προβληματισμού και ευαισθητοποίησης για τον ρόλο των ΚΠΔ στην «ευρωπαϊκή επικράτεια», με ιδιαίτερη προσοχή στις μειονεκτικές περιοχές και στις περιφέρειες που καλύπτει η πολιτική συνοχής. Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να προωθήσει αυτόν τον διαρθρωμένο διάλογο και να συνεργαστεί με όλα τα κοινοτικά όργανα παρέχοντας τις τεχνικές της ικανότητες και το δίκτυο σχέσεών της.

β) Δημιουργία, με βάση τα πιλοτικά σχέδια που έχουν ξεκινήσει σε ορισμένες περιοχές της Ένωσης, φυσικών χώρων συνάντησης και πειραματισμού άτυπου χαρακτήρα (σύμφωνα με το μοντέλο των «*science shops*», των «*future centers*», των «*multimedia parks*», κλπ.) ικανών να προωθήσουν την άμεση συμμετοχή των ομάδων-στόχων αποτελούμενων από πολίτες/χρήστες/ενώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος είναι η συμμετοχή ολόκληρης της επικράτειας της ΕΕ στην ανάπτυξη του δυναμικού του κλάδου της δημιουργικότητας, και όχι μόνον των μεγάλων αστικών κέντρων, που θεωρούνται οι μοναδικοί φορείς των διαδικασιών δημιουργικής ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο, οι τοπικές κοινωνίες και της περιφέρειας, οι ενώσεις ΜΜΕ και βιοτεχνίας θα μπορούσαν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην ενσωμάτωση των ΚΠΔ στην περιφερειακή ανάπτυξη (με την εφαρμογή της αρχής «*σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα*» που προβλέπει η ευρωπαϊκή *Small Business Act*).

γ) Προώθηση της «εσωτερικής αγοράς» της δημιουργικότητας, μέσω:

1. της κυκλοφορίας·

2. της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης·

3. της αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών κατηγοριών, προσόντων και ικανοτήτων που μπορούν να πιστοποιηθούν·

4. της ανάπτυξης ενός πραγματικά ευέλικτου τομεακού συστήματος (εναρμόνιση της φορολογίας για την προστασία των δημιουργικών δραστηριοτήτων, της κληρονομιάς της δημιουργικότητας, συμφωνίες κατά της διπλής φορολόγησης, κλπ)·

5. της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών της ανάπτυξης συμπαραγωγών και διεθνών συμπράξεων πέραν αυτών του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (π.χ. συμφωνίες μεταξύ χρηστών και «προμηθευτών περιεχομένου» «*content providers*») με τη βοήθεια των νέων μοντέλων συμμετοχής σε ΣΔΙΤ σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο.

δ) Ενίσχυση του διαλόγου των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις ΜΜΕ και τις επιχειρήσεις βιοτεχνίας καθώς και με τις αντίστοιχες αντιπροσωπευτικές τους ενώσεις· βελτίωση των δεξιοτήτων των φοιτητών στην τεχνολογία και στην πληροφορική· ανάληψη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων του τομέα, συμπεριλαμβανομένων των μορφών μάθησης από ομοτίμους (*peer-coaching*).

ε) Στήριξη της χρηματοδότησης της δημιουργικότητας, αφενός, με την εκπόνηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο «κατευθυντήριων γραμμών» *επιχειρηματικών σχεδίων* για τα δημιουργικά και πολιτιστικά προγράμματα/υπηρεσίες/έργα, καθώς και ειδικών δεικτών ποιότητας των διαδικασιών οικονομικής και χρηματοπιστωτικής απόδοσης ώστε να διευκολυνθεί η τεχνική και οικονομική αξιολόγηση των επενδύσεων στον τομέα· αφετέρου, με διάφορες πιστωτικές διευκολύνσεις, μεικτά δημόσια και ιδιωτικά ταμεία εγγυήσεων και πιστωτικών ταμείων και με νέες μορφές ενώσεων και συμπράξεων μεταξύ των φορέων των ενδιαφερόμενων κλάδων (ΤΠΕ, εκδόσεις, κινηματογράφος, μουσική, κλπ.).

2. Τι ακριβώς είναι οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (ΚΠΔ);

2.1 Οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργικότητας (ΚΠΔ), όπως αναγνωρίζεται στη στρατηγική ΕΕ 2020, διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και το μέλλον της ΕΕ και των πολιτών της. Είναι εγγενώς φορείς καινοτομίας, δημιουργοί θέσεων εργασίας και λειτουργούν ως διεπαφή μεταξύ των διαφόρων βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Είναι επίσης φορείς συγκριτικού πλεονεκτήματος που δεν είναι δυνατό να αναπαραχθεί αλλού· παράγοντες τοπικής ανάπτυξης και *πρωτοπόροι* των βιομηχανικών αλλαγών.

2.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζουν οι ΔΠΔ στο εσωτερικό της «ευρωπαϊκής κοινωνίας» είτε ως μέσο προώθησης της πολυφωνίας και της πολιτιστικής πολυμορφίας, είτε ως μέσο προώθησης της «ευρωπαϊκής ταυτότητας». Συμβάλλουν εξάλλου στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής, στην ανοχή και στην πρόληψη συμπεριφορών που είναι αντίθετες με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην ένταξη και στην αποδοχή.

2.3 Η παρούσα γνωμοδότηση θέτει τον φιλόδοξο στόχο να αποκαλύψει το πλήρες δυναμικό των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας, βασικό στοιχείο της νέας στρατηγικής Ευρώπη 2020, όπως υπογραμμίζεται και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και καθοριστικής σημασίας φορείς στο πλαίσιο των αλλαγών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Αυτό προϋποθέτει κατ αρχάς επαρκή γνώση των θεμάτων που εξετάζονται, και διάκριση μεταξύ σχεδιασμού, ανάλυσης των διαδικασιών παραγωγής και κατανάλωσης, δηλαδή *διακυβέρνηση*.

2.4 Αν και γίνεται γενικά λόγος για τους ΚΠΔ, πρέπει ωστόσο να διατηρηθεί η διάκριση μεταξύ «πολιτισμού» και «δημιουργικότητας». Αν και με τον όρο «πολιτισμός» νοείται γενικώς το σύνολο των γνώσεων, των συνηθειών και των επιπέδων καλλιτεχνικής και επιστημονικής ανάπτυξης μιας συγκεκριμένης εποχής ή μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας [2], η «δημιουργικότητα» ερμηνεύεται, ειδικότερα, ως η ικανότητα σκέψης με καινοτόμο τρόπο, ή η παραγωγή νέων ιδεών που συνδυάζουν στοιχεία της πραγματικότητας με έναν νέο τρόπο (είτε πρόκειται για διαδικασίες, αντικείμενα, γνώσεις, κλπ). Αυτό, με τη σειρά του, δεν πρέπει να συγχέεται με την «καινοτομία» που αναφέρεται γενικότερα στις διαδικασίες και στα προϊόντα που αναπτύσσονται από τη γνώση, τις τεχνικές και τα εργαλεία [3].

Η διάκριση αυτή είναι θεμελιώδης, διότι, αφενός, απομονώνει διαφορετικές έννοιες που συχνά συγχέονται στην καθημερινή γλώσσα· αφετέρου, προβάλλει τη βαθιά σχέση μεταξύ του πολιτισμού, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας (βλ. επίσης τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη συμβολή του πολιτισμού στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, της 29ης Απριλίου 2010).

2.5 Η πολυδιάστατη φύση του πολιτισμού και της δημιουργικότητας, καθιστά δύσκολο τον καθορισμό μιας ενιαίας προσέγγισης της ανάλυσης: στο ένα άκρο, υπάρχουν εκείνοι που οριοθετούν τη δημιουργικότητα στις πολιτιστικές δραστηριότητες και μόνο· στο άλλο άκρο βρίσκονται όσοι πιστεύουν ότι όλες οι βιομηχανίες είναι εγγενώς δημιουργικές. Συνεπώς, κατά τη διαδικασία αναγνώρισης των αποκαλούμενων «δημιουργικών κλάδων» υπάρχει ο κίνδυνος της αυθαιρεσίας, και αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα των πολιτικών στήριξης της στρατηγικής EU 2020.

2.6 Το πρόβλημα του καθορισμού των ορίων του τομέα συνδέεται επίσης με το πρόβλημα της «αντίληψης», τόσο «εσωτερικής» (φορείς του τομέα οι οποίοι θεωρούν ότι δεν ανήκουν στην ίδια ειδική «βιομηχανία»), όσο «εξωτερικής» (κοινωνίες που δεν αναγνωρίζουν την τομεακή ιδιαιτερότητα των εργαζομένων στους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας).

3. Το σφαιρικό πλαίσιο των ΚΠΔ στην Ευρώπη

3.1 Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι ΚΠΔ συμβάλλουν κατά 2,6 % περίπου στο ΑΕγχΠ της ΕΕ-27 και προσφέρουν θέσεις εργασίας σε περίπου 5 εκατομμύρια άτομα (πηγή: Πράσινη Βίβλος COM(2010) 183 τελικό). Άλλες πηγές αναφέρουν ακόμη μεγαλύτερα ποσοστά. Αυτή η στατιστική διαφοροποίηση αντικατοπτρίζει με ακρίβεια την ποικιλομορφία των εκτιμήσεων όσον αφορά τους τομεακούς σχηματισμούς που περιλαμβάνονται στον ορισμό των ΚΠΔ (βλέπε σύσταση στο σημείο 1.1).

3.2 Το εμπορικό ισοζύγιο της ΕΕ-27 εμφάνισε το 2007 στους βασικούς κλάδους που συνδέονται με τη δημιουργικότητα πλεόνασμα 3 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με την UNCTAD (*Creative economy report*, 2008), ο κλάδος της δημιουργικότητας παραμένει ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς του παγκόσμιου εμπορίου σε όρους ανάπτυξης. Κατά την περίοδο 2000-2005, το παγκόσμιο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών που συνδέονται με τη δημιουργικότητα αυξήθηκε κατά σχεδόν 9 %, επιβεβαιώνοντας έτσι τις ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης μακροπρόθεσμα.

3.3 Χαρακτηριστικοί επαγγελματίες του κλάδου είναι μεν οι καλλιτέχνες, οι στοχαστές, οι παραγωγοί, οι εκδότες, οι εκτελεστές (*performer*), αλλά υπάρχουν και άλλοι πιο συμβατικοί, τόσο για τις τεχνικές όσο και για τις επιχειρηματικές πτυχές, όπως οι βιοτέχνες. Επισημαίνεται ωστόσο, η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας για τον τομέα, η απουσία ειδικής αναγνώρισης των επαγγελματικών κατηγοριών του τομέα και κοινωνικής προστασίας (για παράδειγμα, προστασία των πολύ βραχυπρόθεσμων συμβάσεων, κοινωνική ασφάλιση, ή διευκόλυνση της διεθνούς κινητικότητας).

3.4 Οι ΚΠΔ προσφέρουν, ωστόσο, σημαντικές δυνατότητες για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην ΕΕ. Η δημιουργικότητα θεωρείται παγκοσμίως ως κινητήρια δύναμη για τη βιώσιμη, έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, ενώ ο πολιτισμός διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας και της γνώσης. Επιπλέον, και οι δύο, δεν συνιστούν μέσα μόνο για την πιο ανταγωνιστική και καλύτερη διάθρωση της προσφοράς, αλλά τονώνουν τη ζήτηση για το περιεχόμενο, παρέχουν εκπαίδευση για την πολιτιστική πολυμορφία, προωθούν την ευρωπαϊκή ταυτότητα και παράλληλα συμβάλλουν στην καταπολέμηση του αποκλεισμού και των διακρίσεων.

---

[2] Βλ. Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα *Οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη* (ΕΕ C 108 της 30.4.2004, σελ. 68).

[3] Βλ. Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα *Αποδέσμευση και ενίσχυση του δυναμικού της Ευρώπης στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας* (ΕΕ C 325 της 30.12.2006, σελ. 16· ειδικότερα το σημείο 4.12 και την υποσημείωση 55).

3.5 Η δημιουργικότητα εξάλλου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, παρέχοντας στα «προϊόντα» «άυλη αξία» και μετατρέποντάς τα σε μια συγκεκριμένη μορφή «εμπειρίας». Σήμερα, ολοένα και περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες, ενώ δεν εμπίπτουν στον κλάδο της δημιουργικότητας με τη στενή έννοια του όρου, διαθέτουν ολοένα και περισσότερους πόρους για δημιουργικές δραστηριότητες που αφορούν την επεξεργασία των προϊόντων τους. Ο κλάδος της δημιουργικότητας, πέραν της θεμελιώδους σημασίας του για τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, έχει και θετικές συνέπειες στην υπόλοιπη οικονομία ([4]).

3.6 Ένα άλλο στοιχείο που δεν πρέπει να υποτιμάται είναι συμβολή της ανάπτυξης του τομέα αυτού στην «ποιότητα ζωής» της περιοχής αναφοράς: η επίδραση επί του εκπαιδευτικού συστήματος, στα πρότυπα συμπεριφοράς για τους νέους, στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τον πολιτισμό, των οποίων οι δραστηριότητες των ΚΠΔ αποτελούν το μέσο διάδοσης και συμβάλλουν να ενεργοποιηθεί η «δυναμισμός» των πόλεων και των περιοχών που συμμετέχουν.

3.7 Πρέπει να επισημανθούν, τέλος, οι δυνατότητες που παρέχονται από την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στον τομέα, για παράδειγμα το φαινόμενο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης («*social media*»): μέσα για την ανταλλαγή κειμένων, εικόνων, βίντεο και ηχητικού υλικού από τους χρήστες. Πρόκειται για έναν τομέα από τον οποίο θα μπορούσαν να προκύψουν ενδιαφέρουσες ιδέες, παραγωγικοί διάλογοι και γόνιμες αντιπαραθέσεις (*Wikinomics*, για παράδειγμα), που παρουσιάζουν όμως δυσκολίες διαχείρισης, όπως για παράδειγμα τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας κοινού περιεχομένου. Τέλος, οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ψηφιακής πειρατείας.

3.8 Ωστόσο, ο τομέας παραμένει ευάλωτος. Από τη μία πλευρά, κυριαρχείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις (99 %), και από την άλλη, είναι επιδεκτικός στον σχηματισμό ολιγοπωλίων που εξοντώνουν τον ανταγωνισμό (το αποκαλούμενο αποτέλεσμα «μπεστσέλερ») για παράδειγμα οι εταιρείες πολυμέσων ή οι διαφημιστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο ρόλος όμως των ΜΜΕ παραμένει θεμελιώδης. Αυτές είναι οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τον «κίνδυνο» της μη τεχνολογικής καινοτομίας, επενδύουν σε νέα ταλέντα και νέες αισθητικές μορφές και προσπαθούν να εξασφαλίσουν ποικίλη και διαφοροποιημένη προσφορά στους καταναλωτές.

3.9 Τίθεται, ωστόσο, το πρόβλημα της «κρίσιμης μάζας» των επενδύσεων που μπορούν να αντιταχθούν στη διείσδυση στην ευρωπαϊκή αγορά προϊόντων που συνεπάγονται πρότυπα συμπεριφοράς και αξίες ξένες προς τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Εν προκειμένω, θα ήταν χρήσιμο να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα για την υποστήριξη και την προώθηση «τοπικών συστημάτων ΜΜΕ», για την ανάπτυξη «περιφερειακών συνεργατικών σχηματισμών» και «τοπικών οικονομιών».

3.10 Οι πολιτικές στην Ευρώπη όσον αφορά τον κλάδο της δημιουργικότητας και του πολιτισμού παραμένουν ανομοιογενείς. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ο κλάδος επωφελείται σημαντικών δημόσιων επενδύσεων, σε άλλα, ιδιωτικών κυρίως επενδύσεων ([5]). Πέραν της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, είναι γεγονός ότι ο κατακερματισμός της νομοθεσίας και των σχετικών εθνικών αγορών αποτελεί, *de facto*, στρέβλωση του ανταγωνισμού εντός της ευρωπαϊκής αγοράς. Άλλωστε, στην Πράσινη Βίβλο υπογραμμίζεται η σημασία περαιτέρω προσπαθειών προκειμένου να αυξηθεί η ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα στον τομέα και να προωθηθεί με τον τρόπο αυτό η πολιτιστική πολυμορφία. Εξάλλου είναι σημαντικό να δοθεί η κατάλληλη ώθηση για τη συγκριτική αξιολόγηση ώστε να ευνοηθούν οι ευρωπαϊκές πολιτικές στον τομέα αυτό.

3.11 Σε κοινοτικό επίπεδο, τόσο η Επιτροπή (ανακοίνωση της 10ης Μαΐου 2007 για την *ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης*), όσο και το Συμβούλιο (*Πρόγραμμα εργασίας για τον πολιτισμό 2008-2010* της 10ης Ιουνίου 2008), και το Κοινοβούλιο (βλέπε *ψήφισμα του Κοινοβουλίου για τις πολιτιστικές βιομηχανίες της Ευρώπης της 10ης Απριλίου 2008*) θέτουν ως στόχο τη βελτιστοποίηση του δυναμικού των ΚΠΔ, ιδιαίτερα δε των ΜΜΕ. Μεταξύ των προγραμματισμένων δράσεων αναφέρεται η *European Creative Industries Alliance*, που θα ξεκινήσει το 2011 στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας *Entrepreneurship and Innovation Program* (EIP) του «*Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας και Καινοτομίας*» ([6]). Άλλες πρωτοβουλίες αφορούν τη δημιουργία μιας ομάδας εργασίας για τους ΚΠΔ στην οποία θα συμμετέχουν εμπειρογνώμονες των κρατών μελών· η εκπόνηση μελετών για τη συμβολή του πολιτισμού στη δημιουργικότητα, για την επιχειρηματική διάσταση των ΚΠΔ, για τη συμβολή του πολιτισμού στην τοπική και περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, πέραν της εφαρμογής της Πράσινης Βίβλου για τους ΚΠΔ.

4. Τα θέματα συζήτησης και οι προτεραιότητες που προέκυψαν από τη διαβούλευση με τους φορείς

4.1 Με τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου, στις 27 Απριλίου, η Επιτροπή ξεκίνησε μια συζήτηση σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης των ΚΠΔ, τονίζοντας τον ρόλο της πολιτιστικής πολυμορφίας, της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιοποίησης, ως μοχλών της διαδικασίας, καθώς και την ανάγκη να αποκτήσουν οι κλάδοι του τομέα τα κατάλληλα μέσα – όπως δυνατότητα πειραματισμού και επενδύσεων, διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση - και να προωθήσουν την ανάπτυξη με τον εκ νέου προσανατολισμό των περιφερειακών πολιτικών.

4.2 Η δράση της Επιτροπής διαρθρώνεται γύρω από τρία βασικά πολιτικά πλαίσια: το «*ευρωπαϊκό ψηφιακό θεματολόγιο*», μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή προβλέπει τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς για το ψηφιακό περιεχόμενο και υπηρεσίες· τις ειδικές δράσεις για την ενίσχυση του ρόλου των ΚΠΔ ως καταλύτη καινοτομίας και διαρθρωτικών αλλαγών, στο πλαίσιο της εμβληματικής πρωτοβουλίας «*Η Ένωση της Καινοτομίας*»· τη στρατηγική για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, με στόχο την αναγκαία ισορροπία μεταξύ της προστασίας και της προώθησης νέων επιχειρηματικών μοντέλων.

([4]) Σε αυτό το πλαίσιο, μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία ΚΕΑ κατόπιν αιτήσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ((http://www.keanet.eu/report/BISScreativeindustries.pdf) υπογραμμίζει τρεις κρίσιμους σταθμούς: τη σύνδεση τοπικού/ περιφερειακού επιπέδου• τις διατομεακές σχέσεις (π.χ. μεταξύ δημιουργικού περιεχομένου και ΤΠΕ, ή μεταξύ πολιτισμού και τουρισμού)• τις διασυνδέσεις «δημιουργικών» και «μη δημιουργικών» τομέων. Η μελέτη εκπονήθηκε με την ευκαιρία του εργαστηρίου που διοργάνωσε στο Άμστερνταμ η ΓΔ Επιχειρήσεις, κατά τη διάρκεια του οποίου συντάχθηκε επίσης η Δήλωση του Άμστερνταμ (http://www.europe-innova.eu/creative-industries).

([5]) Φυσικά, μια ακριβής εξέταση των προτύπων της βιομηχανικής πολιτικής που έχουν θεσπιστεί σε διάφορα κράτη μέλη θα απαιτούσε, για άλλη μια φορά, έναν κοινό ορισμό των ΚΠΔ. Η δημόσια χρηματοδότηση, ωστόσο, σε γενικές γραμμές αποσκοπεί στην προώθηση του κλάδου του πολιτισμού (θέατρο, κινηματογράφος, τέχνες, ιδρύματα, κλπ.) με σημαντικές επιπτώσεις σε ολόκληρο τον τομέα, λαμβανομένης υπόψη της αλληλεξάρτησης μεταξύ των επενδύσεων στον πολιτισμό και της ανάπτυξης του κλάδου της βιομηχανίας.

([6]) Η πρωτοβουλία θα έχει προϋπολογισμό ύψους 7,5 εκατ. ευρώ και προβλέπεται να έχει υψηλή οικονομική απόδοση (περίπου 100 εκατ. ευρώ σε τρία χρόνια).

4.3 Η Πράσινη Βίβλος θέτει επίσης ερωτήσεις με στόχο την έναρξη μιας συζήτησης με όλους τους φορείς δημιουργικότητας της Ευρώπης (με την ευρεία έννοια). Με την παρούσα γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει στη συζήτηση που ξεκίνησε η Επιτροπή, με υποδείξεις και πρακτικές προτάσεις εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, κύρια αναφορά της ΕΟΚΕ παραμένουν οι συστάσεις της *Πλατφόρμας για το Δυναμικό των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας*. Προέκυψαν ωστόσο περαιτέρω στοιχεία από τον κοινωνικό διάλογο μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και από τις ακροάσεις που πραγματοποίησε η ΕΟΚΕ.

4.4 *Οι «φυσικοί χώροι» της δημιουργικότητας, οι συνεργατικοί σχηματισμοί και ο ρόλος τους στην περιφερειακή ανάπτυξη*

4.4.1 Μια πρώτη ερώτηση που τίθεται στην Πράσινη Βίβλο αφορά το θέμα «των χώρων για πειραματισμό, καινοτομία και επιχειρηματικότητα στον κλάδο του πολιτισμού και της δημιουργικότητας» και τον ρόλο που διαδραματίζουν οι νέες ΤΠΕ. Στην πράξη, αυτό σημαίνει τη δημιουργία τόπων συνάντησης για διεπιστημονική συνεργασία, που να προωθεί περισσότερο καινοτόμες λύσεις του κλάδου της δημιουργικότητας για την εξερεύνηση με το κοινό/χρήστες νέων γλωσσών και μορφών έκφρασης, όπως, για παράδειγμα, η χρήση πολυαισθητηριακών ψηφιακών καλλιτεχνικών περιεχομένων (*Future* e/o *Business Centres* των προϊόντων και των υπηρεσιών του κλάδου δημιουργικότητας, *Virtual Reality* και *Multimedia Parks*).

4.4.2 Αυτοί οι φυσικοί χώροι, που χαρακτηρίζονται από την «τάση για αλλαγή», θα μπορούσαν επίσης να λειτουργήσουν ως κίνητρο για την αντιμετώπιση της περιθωριοποίησης ορισμένων περιοχών σε σχέση με τα κύρια αστικά κέντρα της δημιουργικότητας. Γενικά θεωρούνται ως ευρωπαϊκοί συνεργατικοί σχηματισμοί της δημιουργικότητας τα κύρια αστικά κέντρα, όπως το Ile-de-France, το κέντρο του Λονδίνου, η περιφέρεια του Μιλάνου, το Άμστερνταμ, η Μαδρίτη, κλπ. (7) (βλ. έκθεση *Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries* του *European Cluster Observatory*).

4.4.3 Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τη δημιουργία βιομηχανικών συνεργατικών σχηματισμών δημιουργικής φύσεως όπως: η οικονομική ανάπτυξη των πόλεων και των περιφερειών· η ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης· ο δημιουργικός τουρισμός· η αποδοτικότητα των αλυσίδων παραγωγής· τα δευτερογενή αποτελέσματα της καινοτομίας. Με βάση τις γνώσεις αυτές θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικά σχέδια με στόχο την επέκταση των σχηματισμών αυτών και τη μεγαλύτερη διάδοσή τους σε ολόκληρη την επικράτεια της Ένωσης καθώς και ο σχεδιασμός ενός δικτύου ευρωπαϊκού επιπέδου.

4.4.4 Όλα αυτά συνάδουν (βλέπε συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2010) με τον κεντρικό ρόλο των κλάδων της δημιουργικότητας - τα δίκτυά τους και τους σχηματισμούς τους - ως άξονα της περιφερειακής ανάπτυξης. Η *Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries* του *European Cluster Observatory* δείχνει εμπειρικά μια άμεση σχέση μεταξύ του τόπου εγκατάστασης των κλάδων δημιουργικότητας και της περιφερειακής ανάπτυξης. Το πρόβλημα έγκειται στην επιλογή των πλέον κατάλληλων μορφών συνεργασίας για την προώθηση της ένταξης των ΚΠΔ στη στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης.

4.4.5 Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των συνεργατικών σχηματισμών των κλάδων πολιτισμού και δημιουργικότητας είναι η εξάρτησή τους, ιδίως στην αρχική φάση, από δημόσιες παρεμβάσεις και η ανάγκη για θετικές πρωτοβουλίες ένταξης ικανών να προσελκύσουν όλους τους περιφερειακούς φορείς: δημόσια διοίκηση, επιχειρήσεις, εκπαιδευτικοί και πανεπιστημιακοί φορείς, πολιτιστικοί φορείς, διανοητικά επαγγέλματα και κοινωνία των πολιτών. Δεν πρέπει ωστόσο να υποτιμηθεί ο δεσμός αυτών των σχηματισμών με την εδαφική κοινότητα προέλευσης. Αυτοί οι σχηματισμοί έλκουν την καταγωγή τους από την «κοινή γνώση» του τόπου και συνδέονται με ένα ευνοϊκό μη αναπαράξιμο κατά κανόνα περιβάλλον που ευνοεί την καινοτομία και την αλλαγή (βλέπε τις περιπτώσεις μελέτης όπως Bilbao, Valencia, Amsterdam, Ruhr, κλπ.).

4.4.6 Οι τοπικές αρχές (δήμοι, περιφέρειες, κλπ.), σε συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς (πανεπιστήμια, τράπεζες, ενώσεις, δημόσιους ή/και ιδιωτικούς προμηθευτές περιεχομένου, κ.λπ.) διαδραματίζουν, συνεπώς, σημαντικό ρόλο στην ενσωμάτωση των ΚΠΔ στην περιφερειακή ανάπτυξη, με στόχο την επίτευξη των στρατηγικών στόχων του τομέα. Στην πολιτική συνοχής της ΕΕ αναγνωρίζεται, για παράδειγμα, η πολλαπλή συμβολή των ΚΠΔ στους στρατηγικούς της στόχους (σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση και εδαφική συνεργασία και ένταξη των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων), αν και είναι δύσκολο να προσδιοριστούν επακριβώς οι συνέπειές τους.

4.4.7 Μεταξύ των απτών παραδειγμάτων των χώρων ένωσης πολιτισμών και μορφών της δημιουργικότητας έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα, συχνά δε σε μειονεκτικές ή/και παραμεθόριες περιοχές, η ΕΟΚΕ επισημαίνει, εκτός από την εμπειρία της Βαλένθια, την πολύ πρόσφατη εμπειρία των «αστικών εργαστηρίων της περιφέρειας της Απουλίας», όπου εγκαταλελειμμένα κτίρια, όπως πρώην σχολεία, ιστορικά κτίρια, μοναστήρια, σφαγεία και στρατώνες σε ολόκληρη την περιοχή, ανακαινίστηκαν και εξοπλίστηκαν με έπιπλα και μέσα προκειμένου να καταστούν, με την υποστήριξη της περιφέρειας, πραγματικά φυτώρια πολιτισμού και δημιουργικότητας για τους νέους.

4.5 *Ο «ευρωπαϊκός χώρος» δημιουργικότητας: ρυθμιστικό πλαίσιο*

4.5.1 Ένα άλλο καθοριστικής σημασίας ζήτημα για την αντιμετώπιση της περιθωριοποίησης είναι η κινητικότητα των καλλιτεχνών και των δημιουργών. Πράγματι, η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών παραμένει αναγκαία για το άνοιγμα νέων προοπτικών όπως και η παρότρυνση των ευρωπαίων πολιτών να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα ο ένας τον πολιτισμό του άλλου.

4.5.2 Ωστόσο, υπάρχουν πολλά εμπόδια στην κινητικότητα, τα οποία συνδέονται κυρίως με τους κανονισμούς χορήγησης θεωρήσεων, τα φορολογικά συστήματα και με άλλα διοικητικά εμπόδια που έχουν να κάνουν με τη διαφορετική νομοθεσία των κρατών μελών αλλά συχνά και μεταξύ των διαφόρων περιφερειακών διοικήσεων.

4.5.3 Πρακτικές προτάσεις για την προώθηση της κινητικότητας περιλαμβάνουν: την προώθηση των ευρωπαϊκών συμπαραγωγών και/ή της ανταλλαγής εμπειριών και δεξιοτήτων, τόσο στη φάση παραγωγής όσο και στη φάση σχεδιασμού, τόσο ενδοτομεακά όσο και διατομεακά· την εξασφάλιση πόρων για τη μετάφραση σε λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες και σε μη ευρωπαϊκές γλώσσες· την προώθηση ειδικών δράσεων για την αμοιβαία αναγνώριση των δραστηριοτήτων, των επαγγελματικών κατηγοριών και των ικανοτήτων που μπορούν να πιστοποιηθούν· τη σύναψη συμφωνιών για την αποφυγή διπλής φορολογίας. Σε μια «οικονομία πολιτισμού και δημιουργικότητας» χρειάζονται τα διανοητικά επαγγέλματα: τα επαγγέλματα αυτά μπορούν να συμβάλουν σε πιλοτικά σχέδια μέσω δικτύων που μπορούν να προσελκύουν δημιουργικές συνεισφορές και από φορείς που βρίσκονται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(7) Αυτές οι «εδαφικές συγκεντρώσεις» αφορούν ειδικούς επιμέρους τομείς όπως «computer media», «sound recording» και «video recording».

4.5.4 Εν προκειμένω, οι ΤΠΕ παρέχουν νέες ευκαιρίες τόσο από πλευράς παραγωγής δημιουργικών προϊόντων όσο και από πλευράς διανομής και χρήσης των προϊόντων αυτών από τους τελικούς χρήστες. Τον Μάιο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα φιλόδοξο *ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη* (μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020). Μεταξύ των επτά στόχων που αποτελούν τον πυρήνα του, το θεματολόγιο προβλέπει μια νέα ενιαία αγορά για να αξιοποιηθούν τα οφέλη της ψηφιακής εποχής, τη σημαντική αύξηση των δυνατοτήτων πρόσβασης υψηλής και πολύ υψηλής ταχύτητας στο διαδίκτυο για τους ευρωπαίους πολίτες, την παροχή σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες ψηφιακών δεξιοτήτων και προσβάσιμων επιγραμμικών υπηρεσιών.

4.5.5 Το βασικό εμπόδιο στις ψηφιακές δυνατότητες του τομέα είναι, ωστόσο, η απουσία ενός ρυθμιστικού πλαισίου που να προστατεύει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας των πολιτιστικών και δημιουργικών περιεχομένων σε ψηφιακή μορφή (οι ισχύοντες κανόνες συχνά ικανοποιούν αποκλειστικά τις ανάγκες των μεγάλων επιχειρήσεων), καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτό το περιεχόμενο χρηστών/πολιτών και ΜΜΕ, ιδιαίτερα όσων βρίσκονται σε μειονεκτικές περιοχές (και συχνά υποχρεώνονται να συμμορφώνονται σε περιοριστικούς και καταπιεστικούς κανόνες πρόσβασης).

4.5.6 Το ζήτημα των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας θα πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση με το πρόβλημα της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης το οποίο, μόνον το 2008, προκάλεσε στον κλάδο δημιουργικότητας της ΕΕ (κινηματογράφος, τηλεοπτικές σειρές, μουσικές παραγωγές και λογισμικό) απώλειες εσόδων ύψους 10 δισ. ευρώ και πάνω από 185 000 θέσεις εργασίας (βλέπε τη μελέτη TERA «*Οικοδόμηση μιας ψηφιακής οικονομίας: η σημασία της διασφάλισης της απασχόλησης στον κλάδο της δημιουργικότητας της ΕΕ*»). Η ψηφιακή πειρατεία επηρεάζει τόσο τις μικρές όσο και τις μεγάλες επιχειρήσεις και απαιτεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συντονισμένα και αυστηρότερα μέτρα για την προστασία των καταναλωτών και την καταπολέμηση του φαινομένου παράνομων παραγωγών σε μεγαλύτερη κλίμακα.

4.5.7 Πρέπει να εκτιμηθούν οι δυνατότητες που παρέχει το λογισμικό ανοιχτού κώδικα και το wikinomics, δεδομένης ειδικά της ικανότητάς τους να αξιοποιούν το έργο μικρών οντοτήτων, που χαρακτηρίζεται από κατακερματισμένες διαδικασίες παραγωγής, από έντονα ατομική δημιουργική συμβολή, από μεταβλητούς κύκλους παραγωγής και περιορισμένους οικονομικούς πόρους.

4.5.8 Η «*CReATE project* [8] report on ICT and CI » προσδιορίζει τέσσερις βασικούς *στόχους*, μέσω των οποίων οι ΤΠΕ μπορούν να οδηγήσουν στην οικονομική ανάπτυξη των ΚΠΔ: ψηφιακή διανομή για να διευκολυνθεί η ανταλλαγή του επιγραμμικού περιεχομένου· ανάπτυξη των οπτικών εμπειριών· μείωση των εμποδίων και βιώσιμη ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ειδικά σε μειονεκτούσες περιοχές της ΕΕ· ικανότητα προσαρμογής της οργάνωσης της εργασίας ανάλογα με τους πόρους που έχουν διατεθεί στις περιφέρειες και απλή σύνδεση μέσω της τεχνολογίας και των προμηθευτών περιεχομένου στο πλαίσιο των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με τη συμμετοχή των πολιτών.

[8] Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά το σχέδιο CreATe: http://www.lets-create.eu/.

4.5.9 Η δεύτερη ερώτηση που θέτει η Επιτροπή αφορά την προώθηση συμπράξεων μεταξύ σχολών δημιουργικών τεχνών και επιχειρήσεων, ειδικότερα των βιοτεχνιών, καθώς και την ανάπτυξη ηλεκτρονικών δεξιοτήτων, ειδικότερα εκεί που δεν υπάρχουν ή είναι ακόμη ευάλωτες. Στο *μανιφέστο για τη δημιουργικότητα και την καινοτομία στην Ευρώπη* (2009) επισημαίνεται η ανάγκη «επαναπροσδιορισμού της εκπαίδευσης» ώστε να «προετοιμάζει τους πολίτες για την *κοινωνία της μάθησης*». Υπάρχει όπως εν προκειμένω ένα συγκεκριμένο πρόβλημα που αφορά την ατελή ενοποίηση εκπαίδευσης και επιχειρήσεων, ιδίως όσον αφορά την τόνωση της δημιουργικότητας, των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων και, γενικότερα, την ικανότητα προσαρμογής του ανθρώπινου δυναμικού στην ραγδαία ανάπτυξη του τομέα.

4.5.10 Συγκεκριμένες προτάσεις στον τομέα αυτό αποτελούν:

α) η προώθηση της μεγαλύτερης γνώσης των κλάδων δημιουργικότητας στα σχολικά προγράμματα· η ενίσχυση της δημιουργικής επιχειρηματικότητας, με την παροχή περισσότερων ευκαιριών συνεργασίας μεταξύ σχολείων και σχολών τέχνης και σχεδιασμού (για παράδειγμα, πρακτική άσκηση και σεμινάρια)·

β) η διοργάνωση διαγωνισμών και η θέσπιση βραβείων για τα νέα ταλέντα και για τα ιδρύματα που προωθούν τις δεξιότητες των νέων·

γ) η προώθηση της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής εκπαίδευσης και, γενικότερα, η τόνωση του ενδιαφέροντος για το έργο και τα προϊόντα του κλάδου της δημιουργικότητας κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης·

δ) οι δράσεις στήριξης για τους άρτι πτυχιούχους του τομέα με άμεσες χρηματοοικονομικές διευκολύνσεις ή προς τις επιχειρήσεις που τους δίνουν εργασία·

ε) η υποστήριξη της απασχολησιμότητας μέσω της δια βίου μάθησης και της ευρωπαϊκής αναγνώρισης των προσόντων·

στ) η ανάπτυξη των γνώσεων πληροφορικής και τεχνολογίας ανάμεσα στους σπουδαστές των σχολών τέχνης και σχεδιασμού·

ζ) η σύναψη εταιρικών σχέσεων με τις ενώσεις των ΜΜΕ και της βιοτεχνίας στην ΕΕ, με στόχο την αποτελεσματική συμβολή στη διαδικασία της μετάδοσης της γνώσης, της επιχειρηματικότητας και όλων των άυλων αξιών που αποτελούν τη βάση της δημιουργικής ανάπτυξης.

4.6 *Η χρηματοδότηση της δημιουργικότητας*

4.6.1 Η τρίτη ερώτηση που θέτει η Επιτροπή αφορά το θέμα της χρηματοδότησης της δημιουργικότητας, δηλαδή με ποιο τρόπο μπορούν να τονωθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις και οι ΣΔΙΤ και να βελτιωθεί η πρόσβαση των ΚΠΔ στη χρηματοδότηση. Εν προκειμένω πρέπει να επισημανθεί ότι, πρώτον, εάν δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην οικονομική και δημοσιονομική βιωσιμότητα των σχεδίων/έργων θα αυξηθεί αναμφίβολα η πρόσβαση στις πιστώσεις και ότι, δεύτερον, τα πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι αρμόδια να αξιολογούν τις οικονομικές και χρηματοπιστωτικές επιπτώσεις «πρωτότυπων ιδεών».

4.6.2 Συγκεκριμένες προτάσεις εν προκειμένω είναι:

α) η χρήση «κατευθυντήριων γραμμών» επιχειρηματικών σχεδίων για τα δημιουργικά και πολιτιστικά προγράμματα/υπηρεσίες/έργα, καθώς και ειδικοί δείκτες ποιότητας των διαδικασιών οικονομικής και χρηματοπιστωτικής απόδοσης ώστε να διευκολυνθεί η τεχνική και οικονομική αξιολόγηση των επενδύσεων στον τομέα, χωρίς την επιβάρυνση των ΜΜΕ με ανώφελα οικονομικά και διοικητικά έξοδα·

β) η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης στους αξιολογητές και η ανάπτυξη πολιτικών και προγραμμάτων με στόχο την ενίσχυση των ΚΠΔ μέσω μιας «ολιστικής» προσέγγισης·

γ) η εξασφάλιση, με λίγους πόρους, χρηματοδοτήσεων για τον σχεδιασμό και την έναρξη λειτουργίας ή για τον προκαταρκτικό έλεγχο της δυνατότητας εφαρμογής και της βιωσιμότητας των έργων (π.χ. πιστοποίηση σκοπιμότητας), που να καθιστούν ευκολότερη την προσέλκυση πρόσθετης χρηματοδότησης για τη φάση της παραγωγής και για την διάδοση των αποτελεσμάτων σε ευρύτερο φάσμα ενδιαφερομένων επιχειρήσεων·

δ) η εφαρμογή ευνοϊκότερων φορολογικών συστημάτων για τους ΚΠΔ, ιδίως για τις ΜΜΕ, είτε είναι ατομικές είτε ενώσεις, με εκπτώσεις φόρου και φοροαπαλλαγές (π.χ. μειωμένος ΦΠΑ για προϊόντα «off line» και «on line» του τομέα, όπως γίνεται στις ΗΠΑ)·

ε) η ανάπτυξη μορφών πιστωτικών διευκολύνσεων συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων και ιδιωτικών ταμείων εγγυήσεων για τις ΜΜΕ (δίκτυο ευρωπαϊκών κοινοπραξιών ΜΜΕ) και των πιστωτικών ταμείων·

στ) η προώθηση νέων μορφών ενώσεων και εταιρικών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων φορέων στους σχετικούς τομείς (π.χ., ΤΠΕ, μουσική, εκδοτικοί οίκοι, κλπ.).

4.6.3 Ένα συναφές θέμα είναι η υποστήριξη της ΕΕ για επενδύσεις στον τομέα. Οι πολιτικές της ΕΕ με στόχο τη στήριξη του τομέα θα πρέπει να συμβάλλουν στην εναρμόνιση των εθνικών και περιφερειακών κανόνων και των πολιτικών προώθησης των ΚΠΔ όσον αφορά τη δημόσια στήριξη και την πρόσβαση σε πιστώσεις, είτε ιδιωτικές είτε επιδοτούμενες με στόχο τη δημιουργία συμπράξεων και σχεδίων μεταξύ περιοχών με διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης (βλέπε έκθεση ΚΕΑ «*Business Innovation Support Services for Creative Industries*» [9].

4.7 *Η κοινωνική διάσταση της δημιουργικότητας*

4.7.1 Ένα τελευταίο σημείο που πρέπει να υπογραμμισθεί είναι ο κοινωνικός αντίκτυπος της ανάπτυξης συνεργατικών σχηματισμών δημιουργικότητας. Ένα χαρακτηριστικό της εξέλιξης των ΚΠΔ είναι η στενή σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ανάπτυξης των ενδιαφερόμενων κοινοτήτων. Ο τομέας παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένος με το περιβάλλον του: οι συνεργατικοί σχηματισμοί τροφοδοτούνται από τις τοπικές κοινωνικοοικονομικές σχέσεις, οι οποίες δεν μπορούν να αναπαραχθούν αλλού· οι φορείς των ΚΠΔ έχουν τις ρίζες τους στον τόπο τους και συνδέονται στενά με τον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Τούτο προϋποθέτει διαρθρωμένο διάλογο μεταξύ των ΚΠΔ και των τοπικών αρχών, με την προσαρμογή των θεσμικών/διοικητικών αρμοδιοτήτων μέσω της στοχοθετημένης κατάρτισης και της ενεργού συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων.

4.7.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη προώθησης διαρθρωτικού διαλόγου εντός των κοινοτικών θεσμικών οργάνων σχετικά με τις κοινωνικές επιπτώσεις της ανάπτυξης συνεργατικών σχηματισμών δημιουργικότητας, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης των εργαζόμενων του τομέα. Ο τομέας χρειάζεται στοχοθετημένα μέτρα κοινωνικής προστασίας λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, όπως, για παράδειγμα, η εξάπλωση της αβέβαιης απασχόλησης, η ύπαρξη μικρών και πολύ βραχυπρόθεσμων συμβάσεων, η απουσία της κατάλληλης προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και η έλλειψη νομοθεσίας που να διέπει την κινητικότητα των εργαζομένων, των ελεύθερων επαγγελματιών και των καλλιτεχνών.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

[9] Βλέπε υποσημείωση 4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των θυμάτων, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ»

COM(2010) 95 τελικό — 2010/0065 (COD)

(2011/C 51/10)

Εισηγητής: **ο κ. SIBIAN**

Στις 2 Ιουλίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«*Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των θυμάτων, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ*»

COM(2010) 95 τελικό – 2010/0065 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2010.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να ψηφίσει για τη γνωμοδότηση αυτή κατά τη σύνοδο του Οκτωβρίου και όρισε τον κ. SIBIAN γενικό εισηγητή, βάσει του άρθρου 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την παρούσα γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων, και εκφράζει την ικανοποίησή της για την ολιστική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της προτεινόμενης οδηγίας.

1.2 Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ένα έγκλημα με πολλαπλές εκφάνσεις που χρήζουν συνεκτίμησης στο σύνολό τους. Ο προτεινόμενος ορισμός της εμπορίας ανθρώπων καλύπτει ποικίλες κατηγορίες θυμάτων και μορφές εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαιτείας και της εκμετάλλευσης εγκληματικών δραστηριοτήτων – δύο νέων τομέων που καλύπτονται από την παρούσα πράξη. Ο ορισμός καλύπτει επίσης την εμπορία ανθρώπων με σκοπό την αφαίρεση οργάνων, η οποία συνιστά σοβαρή παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ του εν λόγω ευρέως ορισμού των αδικημάτων που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι οι επιβαλλόμενες ποινικές κυρώσεις για αδικήματα σχετικά με την εμπορία ανθρώπων απαιτείται να είναι αντίστοιχες προς τη σοβαρότητα των διαπραττομένων εγκλημάτων. Ως εκ τούτου, συνιστά τη θέσπιση αυστηρότερων ποινών και κυρώσεων, σε συνδυασμό με την κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Οι έρευνες οικονομικής φύσεως πρέπει να καταστούν τμήμα των ερευνών που διεξάγονται με αντικείμενο την εμπορία ανθρώπων. Η εναρμόνιση των ποινών και των κυρώσεων μεταξύ των κρατών μελών αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

1.4 Εκτός από τη θέσπιση κυρώσεων εις βάρος των δραστών, μια άλλη πτυχή κεφαλαιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της εν λόγω κατάφωρης παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η διασφάλιση της εκτέλεσης των ποινών αμέσως μετά την επιβολή τους από το αρμόδιο δικαστήριο. Όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων, η ΕΟΚΕ συνιστά να μην υπάρχει η παραμικρή δυνατότητα μετατροπής της ποινής ή αποφυλάκισης πριν από την έκτιση του συνολικού χρόνου της επιβαλλόμενης ποινής.

1.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων βρίσκονται σε ευάλωτη θέση και χρήζουν προστασίας από επακόλουθη θυματοποίηση και περαιτέρω τραύματα κατά την ποινική διαδικασία. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ συνιστά να επαναδιατυπωθεί το άρθρο 7 της οδηγίας, το οποίο έχει σήμερα την εξής διατύπωση: «Τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις βασικές αρχές του εκάστοτε νομικού συστήματος, προβλέπουν τη δυνατότητα να μην ασκηθεί δίωξη ή να μην επιβληθούν ποινικές κυρώσεις σε θύματα εμπορίας ανθρώπων…», αντικαθιστώντας τη λέξη «δυνατότητα» με έναν ισχυρότερο όρο, έτσι ώστε η μη άσκηση δίωξης και η μη επιβολή ποινικών κυρώσεων να γίνει ο κανόνας και όχι η εξαίρεση.

1.6 Λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης στην οποία βρίσκονται τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, η ΕΟΚΕ προτείνει να τους παρέχεται δωρεάν και ποιοτική νομική συνδρομή, αρχής γενομένης από τη στιγμή κατά την οποία ένα άτομο αναγνωρίζεται ως θύμα εμπορίας.

1.7 Στην περίπτωση των ανηλίκων, η παρεχόμενη συνδρομή και στήριξη θα πρέπει να συνίσταται κυρίως στην επανένωσή τους με τις οικογένειές τους, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές δεν ενέχονται στην εμπορία ανθρώπων.

1.8 Για να επιτευχθεί η πλήρης επανένταξη των θυμάτων εμπορίας και να αποφευχθεί η εκ νέου εμπορία τους σε περίπτωση επαναπατρισμού, θα πρέπει να παρέχεται στα θύματα περίοδος προβληματισμού [1], κατά την οποία θα ήταν σκόπιμο, επιπροσθέτως της ιατρικής βοήθειας, να τους εξασφαλίζεται και εκπαίδευση ή/και επαγγελματική κατάρτιση.

1.9 Η αρχή της «μη απομάκρυνσης» πρέπει να εφαρμοστεί και στην περίπτωση της εμπορίας ανθρώπων, με σκοπό την προστασία των θυμάτων από την επαναπροώθησή τους στη χώρα καταγωγής τους, σε περίπτωση που κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους.

1.10 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες και αποφάσεις σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την πρόληψη. Εν προκειμένω, καθίσταται αναγκαία η εις βάθος γνώση και ανάλυση των βαθύτερων αιτίων της εμπορίας ανθρώπων προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική καταπολέμηση των εν λόγω παραγόντων και η συνακόλουθη μείωση της εμφάνισης του φαινομένου αυτού.

1.11 Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί συγχρόνως παγκόσμιο και τοπικό πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πολιτικές εφαρμογής του νόμου και δίωξης εγκληματικών ενεργειών είναι αποτελεσματικές μόνον εάν υπάρχει ευρεία εταιρική σχέση μεταξύ των ΜΚΟ, των ενώσεων εργοδοτών, του ιδιωτικού τομέα, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και όλων των επιπέδων διακυβέρνησης. Απαιτείται να διαμορφωθεί ένα εχθρικό περιβάλλον για τους δράστες της εμπορίας ανθρώπων.

1.12 Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει επίσης πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσπάθεια καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η οδηγία προβλέπει τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών. Είναι μείζονος σημασίας να συμμετέχουν οι εν λόγω φορείς σε όλα τα στάδια της συγκεκριμένης διαδικασίας, από τον εντοπισμό των θυμάτων έως την παροχή συνδρομής. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι σε θέση να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στην κοινωνική επανεξέταση των δυνητικών θυμάτων και, συνεπώς, μπορούν να έχουν έμμεση προληπτική επίδραση και συμβολή στην πρόληψη της περαιτέρω θυματοποίησης και της εμπλοκής στην εμπορία ανθρώπων.

1.13 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι δεν υφίστανται συγκρίσιμα δεδομένα όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων. Κατά συνέπεια, η συλλογή ποιοτικών δεδομένων σχετικά με το φαινόμενο αυτό πρέπει να γίνεται κατά τρόπο εναρμονισμένο στα κράτη μέλη της ΕΕ, μέσω του διορισμού εθνικών εισηγητών.

1.14 Ο διορισμός εθνικών εισηγητών σχετικά με αυτό το θέμα θα πρέπει να καταστεί ο κανόνας και οι αρμοδιότητές τους θα ήταν σκόπιμο να προσδιοριστούν σαφώς. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη έχουν δικαίωμα να διορίσουν εθνικούς εισηγητές ή να δημιουργήσουν ανάλογους μηχανισμούς. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να αναφέρεται μόνον ένας είδος θεσμού και ότι ο αρμόδιος εθνικός φορέας κάθε κράτους μέλους θα πρέπει να συντονίζει τις πολιτικές και τις δράσεις που αναλαμβάνονται τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και από κοινού με άλλα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

1.15 Η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην ανάληψη συνεκτικής, εποικοδομητικής και αποφασιστικής δράσης, ως απόρροια της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν τα κράτη μέλη σχετικά με τον διορισμό ενός ευρωπαίου συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε επίπεδο ΕΕ.

2. **Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**

Η προτεινόμενη οδηγία βασίζεται στη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και υιοθετεί την ίδια ολιστική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει πρόληψη, δίωξη, προστασία των θυμάτων και έλεγχο. Επιπλέον, η πρόταση παρουσιάζει τα ακόλουθα βασικά στοιχεία προστιθέμενης αξίας:

— ενέργειες για την προσαρμογή των ποινών κατ' αντιστοιχία προς τη σοβαρότητα των αξιόποινων πράξεων·

— ευρύτερο και δεσμευτικότερο κανόνα εξωεδαφικής δικαιοδοσίας, ο οποίος υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ασκούν δίωξη κατά των υπηκόων τους και των συνήθως διαμενόντων στο έδαφός τους εφόσον έχουν διαπράξει το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων εκτός του εδάφους του κράτους μέλους·

— ευρύτερο πεδίο εφαρμογής της διάταξης για τη μη εφαρμογή ποινικών κυρώσεων στα θύματα όσον αφορά τη συμμετοχή τους σε παράνομες δραστηριότητες, ανεξάρτητα από τα παράνομα μέσα που χρησιμοποίησαν οι διακινητές, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο·

— καλύτερη συνδρομή στα θύματα, ιδίως όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη, καθώς και μέτρα προστασίας·

— εξασφάλιση προστασίας στη χώρα προέλευσης, σε περίπτωση αναγκαστικού επαναπατρισμού των θυμάτων·

— ειδικά μέτρα προστασίας για τα παιδιά, τις γυναίκες και άλλες ευάλωτες ομάδες που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων· και

— επιπλέον, η ενσωμάτωση ανάλογων διατάξεων στο κεκτημένο της ΕΕ καταδεικνύει τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τον πιο δεσμευτικό χαρακτήρα της ενωσιακής έννομης τάξης, δηλαδή την άμεση έναρξη ισχύος και τον έλεγχο της εφαρμογής.

3. **Ειδικές παρατηρήσεις**

3.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη δέσμευση της ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων. Η οδηγία αποβλέπει στη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τον ορισμό των κυρώσεων που ισχύουν για τα εγκλήματα εμπορίας ανθρώπων και στην επίταση των προσπαθειών με στόχο την πρόληψη του φαινομένου αυτού και την προστασία των θυμάτων.

3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ολιστική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της οδηγίας. Δεδομένου, ότι η εμπορία ανθρώπων αφενός, αποτελεί σύγχρονη μορφή δουλείας και εξαιρετικά επικερδή επιχειρηματική δραστηριότητα για το οργανωμένο έγκλημα, και, αφετέρου, βρίσκεται σε έξαρση στην Ευρώπη (με βάση την αξιολόγηση της Europol του 2009), θεωρείται ζωτικής σημασίας η προσέγγιση της Επιτροπής να είναι επικεντρωμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα, ολιστική και εστιασμένη στις εξωτερικές σχέσεις, στις πολιτικές επαναπατρισμού και επανένταξης, στις κοινωνικές πολιτικές, στην κοινωνική ένταξη, στη μετανάστευση και στο άσυλο.

[1] Αυτή η περίοδος προβληματισμού θα πρέπει να είναι τουλάχιστον εξάμηνης διάρκειας, κατά το πρότυπο της Νορβηγίας.

3.3 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η οδηγία ασχολείται με τις πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και, συνεπώς, ο ορισμός της εμπορίας ανθρώπων συνάδει με τους διεθνώς συμφωνημένους κανόνες, όπως αυτοί που ορίζονται στο Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη, την καταστολή και την τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων –ιδίως γυναικών και παιδιών– το οποίο συμπληρώνει τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος και τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

3.4 Το Προοίμιο της οδηγίας περιλαμβάνει σαφείς διευκρινίσεις σχετικά με το πεδίο αναφοράς του όρου «ιδιαίτερα ευάλωτα πρόσωπα». Δεδομένου ότι τα παιδιά είναι πιο ευάλωτα και κινδυνεύουν περισσότερο να πέσουν θύματα εμπορίας ανθρώπων, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε αυτήν την κατηγορία θυμάτων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρώτιστο μέλημα, όπως ορίζεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

3.5 Ωστόσο, είναι σημαντικό ο ορισμός της εμπορίας ανθρώπων να καλύπτει όλες τις κατηγορίες θυμάτων (γυναίκες και άνδρες), αναγνωρίζοντας το ενδεχόμενο να βρίσκεται κάποιος σε ευάλωτη θέση.

3.6 Εξετάζονται όλες οι εκφάνσεις του εγκλήματος αυτού. Ο ορισμός της εμπορίας ανθρώπων καλύπτει ποικίλες κατηγορίες θυμάτων και μορφές εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαιτείας και της εκμετάλλευσης εγκληματικών δραστηριοτήτων –δύο νέων τομέων που καλύπτονται από την προτεινόμενη οδηγία. Ο ορισμός καλύπτει επίσης την εμπορία ανθρώπων με σκοπό την αφαίρεση οργάνων, η οποία συνιστά σοβαρή παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ του εν λόγω ευρέως ορισμού των αδικημάτων που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων.

3.7 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπεριλάβουν στη νομοθεσία τους έναν ευρύτερο ορισμό της εμπορίας ανθρώπων (και, επιπροσθέτως, ένα πληρέστερο λεξιλόγιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων), με στόχο τη θέσπιση πλαισίου για την αντιμετώπιση αυτού του πολυσύνθετου και συνεχώς εξελισσόμενου φαινομένου στις ποικίλες εκφάνσεις του. Παραδείγματος χάρη, θα πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη οι δυνητικές μορφές του εγκλήματος αυτού με χρήση του Διαδικτύου και τεχνολογιών των πληροφοριών εν γένει.

3.8 Με την παρούσα οδηγία σημειώνεται σημαντική πρόοδος διότι θεσπίζονται σαφή επίπεδα κυρώσεων και ποινών. Το έγγραφο αυτό έχει ως στόχο να διασφαλίσει την εναρμόνιση του επιπέδου των κυρώσεων μεταξύ των κρατών μελών.

3.9 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διαδικασία κατάρτισης της οδηγίας όσον αφορά τη θέσπιση ενιαίων μεγίστων ορίων ποινών. Ωστόσο, η εναρμόνιση των ποινών είναι σημαντική διότι υφίστανται μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, όπως π.χ.: από τριετή έως εικοσαετή φυλάκιση για το αδίκημα χωρίς επιβαρυντικές περιστάσεις και από δεκαετή έως ισόβια κάθειρξη αν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις. Παρά τις διαφορές μεταξύ των διαφόρων ποινικών συστημάτων και πολιτικών, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια πολιτική επιβολής πολύ αυστηρών ποινών με σαφή απαγγελία κατηγοριών αποτελεί τη δέουσα απάντηση στην αυξανόμενη συχνότητα διάπραξης των εν λόγω εγκλημάτων.

3.10 Με βάση τα υφιστάμενα διαθέσιμα δεδομένα, εκτιμάται ότι πολλές εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι πέφτουν ετησίως θύματα εμπορίας, είτε στην πορεία τους προς την ΕΕ είτε εντός της επικράτειάς της. Επιπλέον, το 2008 ο αριθμός των κρουσμάτων εμπορίας ανθρώπων που εξετάστηκαν από την Eurojust αυξήθηκε κατά 10 % έναντι του 2007. Επί του παρόντος, φαινόμενα εμπορίας ανθρώπων παρατηρούνται με διάφορες μορφές και στα 27 κράτη μέλη και η συχνότητα διάπραξης του εγκλήματος αυτού βρίσκεται σε έξαρση.

3.11 Το επίπεδο των ποινών και των κυρώσεων που επιβάλλονται σε όσους επωφελούνται από την εμπορία ανθρώπων πρέπει να αντικατοπτρίζει τη σοβαρότητα του διαπραττομένου εγκλήματος και να λειτουργεί ως αποτελεσματικός αποτρεπτικός παράγοντας. Οι προτεινόμενες ποινές θα ήταν επομένως σκόπιμο να αναθεωρηθούν προκειμένου να καταστούν αυστηρότερες, διότι η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πενταετής φυλάκιση δεν αντικατοπτρίζει τη σοβαρότητα αυτού του εγκλήματος. Ο σκοπός της οδηγίας θα μπορούσε επίσης να επιτευχθεί καλύτερα μέσω αυστηρότερων ποινών. Οι ποινές οι οποίες επιβάλλονται όταν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις θα πρέπει να τύχουν ανάλογης προσαρμογής. Η πρακτική που συνίσταται στη μετατροπή των ποινών φυλάκισης λόγω καλής διαγωγής ή επ' ευκαιρία του εορτασμού εθνικών επετείων, κλπ. δεν θα πρέπει να ισχύει για εγκλήματα που εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία.

3.12 Η διασφάλιση της εκτέλεσης των ποινών είναι μια ακόμη πτυχή που πρέπει να θεωρείται ως πρωταρχικής σημασίας από τα κράτη μέλη. Λαμβανομένης υπόψη της σοβαρότητας του εγκλήματος αυτού, η πρακτική της μετατροπής των ποινών φυλάκισης και της αποφυλάκισης πριν από την έκτιση του συνολικού χρόνου της επιβαλλόμενης ποινής δεν θα πρέπει να γίνεται δεκτή.

3.13 Εκτός των ποινών που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίσουν κυρώσεις με τη μορφή κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων, η οποία θα έπληττε τον ίδιο τον λόγο ύπαρξης των δραστηριοτήτων αυτών [2], απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα και επιβολής περιορισμών σχετικά με ορισμένα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Μεταξύ των ερευνών που διεξάγονται με αντικείμενο την εμπορία ανθρώπων θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν και έρευνες οικονομικής φύσεως.

3.14 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων βρίσκονται σε ευάλωτη θέση και χρήζουν προστασίας από επακόλουθη θυματοποίηση και περαιτέρω τραύματα κατά την ποινική διαδικασία. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν έμπρακτα τα δικαιώματά τους και να τυγχάνουν της απαιτούμενης συνδρομής και στήριξης.

3.15 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται πλήρως την άποψη ότι τα θύματα εμπορίας θα πρέπει να προστατεύονται από τη δίωξη και την επιβολή κυρώσεων για παράνομες δραστηριότητες τις οποίες έχουν υποχρεωθεί να διαπράξουν λόγω της κατάστασής τους ως θύματα εμπορίας ανθρώπων (π.χ. χρήση πλαστών εγγράφων, πορνεία, παράνομη μετανάστευση κλπ.). Σκοπός αυτής της προστασίας είναι να αποφευχθεί η περαιτέρω θυματοποίηση και παράλληλα να ενθαρρυνθούν τα θύματα να προσέρχονται ως μάρτυρες στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών κατά των δραστών. Η διατύπωση του άρθρου 7 έχει ως εξής: «Τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις βασικές αρχές του οικείου νομικού συστήματος, προβλέπουν τη δυνατότητα να μην ασκηθεί δίωξη ή να μην επιβληθούν ποινικές κυρώσεις σε θύματα εμπορίας ανθρώπων…». Η ΕΟΚΕ συνιστά να αντικατασταθεί η λέξη «δυνατότητα» από έναν ισχυρότερο όρο, έτσι ώστε η μη άσκηση δίωξης και η μη επιβολή ποινικών κυρώσεων να γίνει ο κανόνας και όχι η εξαίρεση.

[2] Η έκθεση του 2009 της Europol σχετικά με την εμπορία ανθρώπων στην ΕΕ δείχνει ότι η δραστηριότητα αυτή αποφέρει εκατομμύρια ευρώ ετησίως.

3.16 Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να προστατεύονται από επακόλουθη θυματοποίηση και περαιτέρω τραύματα κατά την ποινική διαδικασία. Συνεπώς, όλα τα θύματα εμπορίας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να καταθέτουν ως μάρτυρες πίσω από κάποιο διαχωριστικό παραπέτασμα ή σε απομονωμένο χώρο, έτσι ώστε να μην έρχονται απευθείας αντιμέτωπα με τους διακινητές/δράστες και να αποφεύγουν τη δυνητική πρόκληση άγχους ή φόβου.

3.17 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι στα θύματα εμπορίας θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν και ποιοτική νομική συνδρομή, αρχής γενομένης από τη στιγμή κατά την οποία ένα άτομο αναγνωρίζεται ως θύμα εμπορίας. Η εν λόγω συνδρομή είναι επίσης προς το συμφέρον του εκάστοτε κράτους διότι διασφαλίζει ότι το θύμα τυγχάνει της αναγκαίας προστασίας το ταχύτερο δυνατό και εξασφαλίζει την εθελοντική συμμετοχή του σε ανακριτικές και ποινικές διαδικασίες.

3.18 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιώδες να προβληθεί εκ νέου η αρχή της «μη απομάκρυνσης» έτσι ώστε τα θύματα να μην επαναπροωθούνται στη χώρα καταγωγής τους σε περίπτωση που κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους.

3.19 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κανόνας εξωεδαφικής δικαιοδοσίας που προτείνεται στην οδηγία μπορεί να προκαλέσει συγκρούσεις δικαιοδοσίας σε ποινικές υποθέσεις.

3.20 Η συνδρομή και η στήριξη των παιδιών που πέφτουν θύματα εμπορίας θα πρέπει να συνίστανται κυρίως στην επανένωση των παιδιών με τις οικογένειές τους, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές δεν ενέχονται στην εμπορία ανθρώπων.

3.21 Με στόχο να επιτευχθεί η πλήρης επανένταξη των θυμάτων εμπορίας και να αποφευχθεί η εκ νέου εμπορία τους σε περίπτωση επαναπατρισμού, θα πρέπει να παρέχεται στα θύματα περίοδος προβληματισμού ([3]) κατά την οποία θα ήταν σκόπιμο να τους εξασφαλίζεται, εκτός από ιατρική βοήθεια, και εκπαίδευση ή/και επαγγελματική κατάρτιση. Η περίοδος προβληματισμού θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη τόσο από την κατάθεση των θυμάτων ως μαρτύρων κατηγορίας κατά των δραστών της εμπορίας ανθρώπων όσο και από την εκούσια επιστροφή τους στη χώρα καταγωγής τους.

3.22 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες και αποφάσεις σχετικά με την εμπορία ανθρώπων οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την πρόληψη, αλλά και την προστασία και τη συνδρομή των θυμάτων και την ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων πλευρών.

3.23 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα βαθιά αίτια του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, τα οποία συνίστανται στη φτώχεια και στην ανομοιογενή εφαρμογή του κράτους δικαίου σε παγκόσμια κλίμακα. Η άνιση κατανομή του πλούτου, η έλλειψη παιδείας, η ύπαρξη διακρίσεων, η κακή διακυβέρνηση, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, το ανεπαρκές σύστημα εφαρμογής του νόμου, οι ένοπλες συρράξεις και η διαφθορά δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την εμπορία ανθρώπων. Η καταπολέμηση των εν λόγω παραγόντων θα συμβάλει συγχρόνως και στη μείωση της εμφάνισης του φαινομένου αυτού.

([3]) Αυτή η περίοδος προβληματισμού θα πρέπει να είναι τουλάχιστον εξάμηνης διάρκειας, κατά το πρότυπο της Νορβηγίας.

3.24 Μολονότι, σύμφωνα με τα όσα ορίζει η οδηγία, από τα νομικά πρόσωπα που μπορούν να υπέχουν ευθύνη για ποινικά αδικήματα εμπορίας ανθρώπων εξαιρούνται τα κράτη ή οι δημόσιοι οργανισμοί που ασκούν κρατική εξουσία, θεωρείται ωστόσο σημαντικό τούτα να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τον εντοπισμό και την εξάλειψη ενδεχόμενης συμμετοχής ή συνέργειας του δημοσίου τομέα στην εμπορία ανθρώπων. Οι δημόσιοι λειτουργοί που ενέχονται σε παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες θα πρέπει να διώκονται και να καταδικάζονται χωρίς καμία εξαίρεση.

3.25 Τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεκτιμήσουν το γεγονός ότι η εμπορία ανθρώπων ακολουθεί επίσης τον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Συνεπώς, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη μείωση της ζήτησης, πράγμα που θα συντελέσει στον πραγματικό περιορισμό της εμπορίας ανθρώπων. Εάν τα κράτη μέλη αποφάσιζαν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποθαρρύνουν τη ζήτηση η οποία αποτελεί το βαθύτερο αίτιο κάθε μορφής εμπορίας ανθρώπων και να μεριμνήσουν για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου που διατρέχουν οι άνθρωποι προκειμένου να πέσουν θύματα εμπορίας, τότε θα μπορούσε να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος για τη μείωση της συχνότητας εμφάνισης αυτού του εγκλήματος.

3.26 Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί συγχρόνως παγκόσμιο και τοπικό πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πολιτικές εφαρμογής του νόμου και δίωξης εγκληματικών ενεργειών είναι αποτελεσματικές μόνον εάν υπάρχει ευρεία εταιρική σχέση μεταξύ των ΜΚΟ, των ενώσεων εργοδοτών, του ιδιωτικού τομέα, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και όλων των επιπέδων διακυβέρνησης. Απαιτείται να διαμορφωθεί ένα εχθρικό περιβάλλον για τους δράστες της εμπορίας ανθρώπων.

3.27 Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη προβαίνουν σε κατάλληλες ενέργειες, όπως ενημερωτικές εκστρατείες και εκστρατείες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, προγράμματα έρευνας και εκπαίδευσης, ενδεχομένως σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τον περιορισμό του κινδύνου που υφίσταται για τα άτομα, και ιδιαίτερα για τα παιδιά, να πέσουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι μεμονωμένες εκστρατείες (one-off campaigns) δεν είναι αρκετά αποτελεσματικές και προτείνει την επί μονίμου βάσεως διεξαγωγή εκπαιδευτικών εκστρατειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.28 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η οδηγία προβλέπει τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών. Είναι μείζονος σημασίας να συμμετέχουν οι εν λόγω φορείς σε όλα τα στάδια της συγκεκριμένης διαδικασίας, από τον εντοπισμό των θυμάτων έως την παροχή συνδρομής.

3.29 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι σε θέση να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στην κοινωνική επανενσωμάτωση των δυνητικών θυμάτων και, συνεπώς, μπορούν να έχουν έμμεση προληπτική επίδραση και συμβολή στην πρόληψη της περαιτέρω θυματοποίησης και της εμπλοκής στην εμπορία ανθρώπων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργάζονται στενά με τις ΜΚΟ για την παροχή συνδρομής. Από κοινού με τις ΜΚΟ, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν την ανάπτυξη ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών ενημέρωσης (hotlines) και άλλων πηγών πληροφόρησης για τις ομάδες κινδύνου, τα θύματα εμπορίας και τις οικογένειές τους.

3.30 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ([4]) δρομολόγησε μια στοχοθετημένη διαδικασία υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο του ειδικού προγράμματος «Πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας», το οποίο αποτελεί τμήμα του γενικότερου προγράμματος «Ασφάλεια και προστασία των ελευθεριών». Στόχος είναι να αναβαθμιστεί η σχετική ευρωπαϊκή πολιτική και να βελτιωθούν τα μη νομοθετικά μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Εν προκειμένω, στις προτεραιότητες για το 2010 περιλαμβάνονται τα εξής: πρόληψη, προστασία των θυμάτων, δίωξη και ανάκριση των παραβατών, μηχανισμοί συντονισμού και συνεργασίας, καθώς και συλλογή αξιόπιστων δεδομένων. Το πρόγραμμα αυτό χορηγεί 4 εκατ. ευρώ και προβλέπει τη χρηματοδότηση 12 σχεδίων. Πρόκειται για μια καλή αρχή, αλλά χρειάζεται πολύ μεγάλη στήριξη εκ μέρους των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ενώ τα κράτη μέλη θα πρέπει να δεσμευτούν για τη στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών προς τον σκοπό αυτό.

3.31 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι νέες μέθοδοι όπως η αυτορρύθμιση (π.χ. οι κώδικες δεοντολογίας), οι δίκαιες εμπορικές πρακτικές και η διαχείριση της αλυσίδας ανεφοδιασμού μπορούν να συμβάλουν ώστε τα θύματα εμπορίας να μην αναγκάζονται να εργαστούν και, συνεπώς, να μην συμμετέχουν στην παραγωγή προϊόντων και στην παροχή υπηρεσιών κάποιας επιχείρησης. Εξαιρετικά ευπρόσδεκτες μέθοδοι πρόληψης του φαινομένου είναι επίσης οι κατευθυντήριες γραμμές για τις ορθές πρακτικές στις προσλήψεις μεταναστών εργαζομένων, καθώς και η διμερής συνεργασία των χωρών προέλευσης και υποδοχής των εργαζομένων για την παρακολούθηση της πρόσληψης και των συνθηκών εργασίας των μεταναστών.

3.32 Τα μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας δεν μπορούν να περιοριστούν στην υιοθέτηση νομοθετικών μέσων· χρειάζεται συγχρόνως να εφαρμοστούν και πρόσθετα –μη νομοθετικά– μέτρα, όπως η συλλογή και διαβίβαση δεδομένων, η συνεργασία, η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη ενιαίας και συνεκτικής προσέγγισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.33 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι δεν υφίστανται συγκρίσιμα δεδομένα όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων. Κατά συνέπεια, απαιτείται η συλλογή ποιοτικών δεδομένων σχετικά με το φαινόμενο αυτό κατά τρόπο εναρμονισμένο στα κράτη μέλη της ΕΕ, μέσω του διορισμού εθνικών εισηγητών.

3.34 Ο διορισμός εθνικών εισηγητών σχετικά με αυτό το θέμα θα πρέπει να καταστεί ο κανόνας και οι αρμοδιότητές τους θα ήταν σκόπιμο να προσδιοριστούν σαφώς. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη έχουν δικαίωμα να διορίσουν εθνικούς εισηγητές ή να δημιουργήσουν ανάλογους μηχανισμούς. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να αναφέρεται μόνον ένας είδος θεσμού και ότι ο αρμόδιος εθνικός φορέας κάθε κράτους μέλους θα πρέπει να συντονίζει τις πολιτικές και τις δράσεις που αναλαμβάνονται τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και από κοινού με άλλα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφευχθεί η εμφάνιση σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

3.35 Παρότι το θέμα της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνεται σε πολλές συμφωνίες μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών (π.χ. το θέμα αυτό καλύπτεται από τη στρατηγική εταιρική σχέση Αφρικής-Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και από την Ανατολική Εταιρική Σχέση, και αποτελεί μία από τις προτεραιότητες των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Δυτικών Βαλκανίων), η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να αποτελέσει έναν από τους τομείς προτεραιότητας των συμφωνιών αυτών. Η σύναψη παρεμφερών συμφωνιών μεταξύ της ΕΕ και άλλων χωρών θα πρέπει να επιδιωχθεί ενεργά.

3.36 Η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην ανάληψη συνεκτικής, εποικοδομητικής και αποφασιστικής δράσης, ως απόρροια της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν τα κράτη μέλη σχετικά με τον διορισμό ενός ευρωπαίου συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων σε επίπεδο ΕΕ.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

([4]) Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας, Διεύθυνση F: Ασφάλεια, Μονάδα F4: Οικονομική στήριξη – Ασφάλεια

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης (2012)»

COM(2010) 462 τελικό

(2011/C 51/11)

Εισηγήτρια: **Renate HEINISCH**

Συνεισηγητής: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Στις 7 Σεπτεμβρίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της ΣΛΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

«*Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης (2012)*»

COM(2010) 462 τελικό.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2010, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε την επεξεργασία της γνωμοδότησης αυτής στο ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη».

Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ όρισε, κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, την κ. Renate HEINISCH γενική εισηγήτρια και τον κ. José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO γενικό συνεισηγητή και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. **Συμπεράσματα**

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόταση να ανακηρυχθεί το 2012 «*Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης*». Ωστόσο, ο εν λόγω τίτλος και η σχετική ιδέα δεν αποδίδουν τα θέματα στα οποία θα έπρεπε, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να επικεντρώνεται το έτος αυτό: η γήρανση θα πρέπει να μπορεί να είναι ενεργή, αλλά και **υγιής, αξιοπρεπής** και **ευτυχής**. Για τον λόγο αυτόν, η έννοια της «ενεργούς» γήρανσης δεν θα πρέπει να σημαίνει μόνο τη δυνατότητα παράτασης της επαγγελματικής δραστηριότητας ή της κοινωνικής συμμετοχής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να διατυπώσει έναν τίτλο ο οποίος θα είναι λιγότερο περιοριστικός και θα λαμβάνει υπόψη αυτές τις πρόσθετες πτυχές της ποιότητας διαβίωσης.

1.2 Η εξέλιξη και το περιεχόμενο που είχαν έως σήμερα τα Ευρωπαϊκά Έτη δεν μπορούν να θεωρηθούν απολύτως ικανοποιητικά. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο αυτό πρέπει να διαμορφωθούν με πιο ορατό και ουσιαστικό –από άποψη περιεχομένου– τρόπο.

1.3 Στην παρούσα πρόταση της Επιτροπής δεν προβλέπεται σαφής συντονισμός σε ενωσιακό επίπεδο. Εντούτοις, ο συντονισμός από κεντρική και υπεύθυνη υπηρεσία είναι απαραίτητος προκειμένου να δοθεί στην εν λόγω πρωτοβουλία έμφαση και διάρκεια.

1.4 Ο κεντρικός συντονισμός είναι απαραίτητος και όσον αφορά την κατάρτιση προϋπολογισμού και την κατανομή των πόρων. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, όσον αφορά το θέμα αυτό, την έλλειψη συγκεκριμένου δημοσιονομικού πλαισίου.

1.5 Για να έχει θετική επίδραση το *Ευρωπαϊκό Έτος 2012*, απαιτείται να εναρμονιστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι όροι «γήρανση», «ενεργός», «υγιής» και «αξιοπρεπής». Μόνο η συμφωνία όσον αφορά το περιεχόμενο των βασικών αυτών όρων θα οδηγήσει σε συγκρίσιμα μέτρα.

1.6 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι στο άρθρο 5 προβλέπεται η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κρατών μελών, της ΕΟΚΕ και της Επιτροπής των Περιφερειών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει τη δυνατότητα να αναλάβει ηγετικό ρόλο όσον αφορά τα μέτρα ευαισθητοποίησης και τη διεξαγωγή εποικοδομητικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, καθώς και να μεταδώσει σε τρίτους το περιεχόμενο του διαλόγου αυτού. Συγκεκριμένα, προτείνει τη δημιουργία παρατηρητηρίου για την αξιολόγηση των πεπραγμένων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και, κατά συνέπεια, για την υποστήριξη της επίσης προταθείσας «Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για την ενεργό γήρανση», στην οποία θα πρέπει να ανατεθεί η υλοποίηση του συντονισμού των δράσεων σε ενωσιακό επίπεδο. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να αναλάβει τον ρόλο του «Πρέσβη για το Ευρωπαϊκό Έτος». Εκτός αυτού, θα μπορούσε να διεξαχθεί μια διάσκεψη με θέμα τις σημαντικότερες ουσιαστικές πτυχές του Ευρωπαϊκού Έτους, της οποίας τα συμπεράσματα θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας που θα καταρτίσει το παρατηρητήριο.

2. **Γενικές παρατηρήσεις**

2.1 Οι προκλήσεις της δημογραφικής αλλαγής, τις οποίες αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, συζητούνται ήδη τα τελευταία χρόνια, τόσο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και στην ΕΟΚΕ. Επιμέρους θέματα συζήτησης αποτέλεσαν, μεταξύ άλλων, η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, η υγειονομική περίθαλψη, η περίθαλψη ηλικιωμένων και η μακροχρόνια περίθαλψη, η βία εναντίον ηλικιωμένων ατόμων, η δια βίου μάθηση, οι ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων και η επίδραση της πληθυσμιακής γήρανσης στα συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας [1].

[1] Βλ. κατάλογο των γνωμοδοτήσεων στη διεύθυνση: http://www.eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp.

2.2 Η πρόταση να ανακηρυχθεί το 2012 «*Ευρωπαϊκό Έτος για την ενεργό γήρανση*» προέκυψε στο πλαίσιο των στόχων των προηγούμενων Προεδριών του Συμβουλίου, της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και των Ευρωπαϊκών Ετών 2010 (Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού) και 2011 (Προώθηση του εθελοντισμού). Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι ο σύντομος τίτλος του Έτους «*για την ενεργό γήρανση*» είναι σαφής και ότι συμπεριλαμβάνει την αρχή της «αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών» ακόμα και χωρίς ρητή αναφορά της. Ωστόσο, ο σύντομος τίτλος δεν ανταποκρίνεται στον πολύπλευρο χαρακτήρα των θεμάτων που πρέπει να αναφέρονται.

2.3 Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας ορίζει την «ενεργό γήρανση» ως μια διαδικασία, κατά την οποία οι δυνατότητες υγείας, συμμετοχής και ασφάλειας βελτιστοποιούνται, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των ανθρώπων κατά τη γήρανση ([2]). Με τον ορισμό αυτό, δηλώνεται ότι η ενεργός γήρανση πρέπει να προωθηθεί πρωτίστως μέσω της υγιούς γήρανσης και αυτονομίας. Οι δυνατότητες συμμετοχής των ηλικιωμένων μπορούν να αυξηθούν αφενός στην αγορά εργασίας, μέσω βελτιωμένων συνθηκών απασχόλησης, και αφετέρου στην κοινωνία, μέσω της άρσης των κοινωνικών αποκλεισμών και μέσω της εθελοντικής δραστηριότητας. Η ενεργός γήρανση νοείται μόνον όταν εξασφαλίζεται κατ' ελάχιστον η ασφάλεια. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι ο τίτλος «*Ευρωπαϊκό Έτος για την ενεργό, υγιή και αξιοπρεπή γήρανση*» θα ήταν πολύ πιο εύγλωττος.

2.4 Κατά την προετοιμασία των γνωμοδοτήσεων που προαναφέρθηκαν ([3]), η ΕΟΚΕ εξασφάλιζε πάντοτε τη συμμετοχή των αρμοδίων Γενικών Διευθύνσεων στις συζητήσεις της. Για τον λόγο αυτόν η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόθεση της Επιτροπής να εξασφαλίσει, και κατά το 2012, τη συμμετοχή όλων των αρμοδίων Γενικών Διευθύνσεων με τους αντίστοιχους διαρθρωτικούς και χρηματοδοτικούς τους πόρους· θεωρεί ωστόσο σημαντικό να γίνει αυτό με συντονισμένο τρόπο.

2.5 Στο πλαίσιο αυτό η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι το θέμα του *Ευρωπαϊκού Έτους 2012* θα συζητηθεί περαιτέρω, τόσο στο εργαστήριο «*Υγιής γήρανση: προετοιμασία των καταναλωτών για ενεργό γήρανση*» ([4]), όσο και στο «*Τρίτο φόρουμ για τη δημογραφία*» ([5]).

2.6 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης το προβλεπόμενο χρονικό πλαίσιο τριετούς διάρκειας (2011 – αρχές του 2014). Αυτή η μακρότερη χρονική περίοδος θα συμβάλει στην εδραίωση του θέματος σε όλα τα σημαντικά πεδία πολιτικής.

2.7 Επίσης, χαιρετίζει τις θεματικές προτεραιότητες που αναφέρονται στην πρόταση. Αναγκαίες ουσιαστικές προσθήκες εισάγονται στο τμήμα 3.3 «*Περιεχόμενο των μέτρων*».

3. **Ειδικές παρατηρήσεις**

3.1 *Σχετικά με το άρθρο 1* «Αντικείμενο»

3.1.1 Στο πλαίσιο του δημοσίου διαλόγου για τη δημογραφική αλλαγή, η γήρανση του πληθυσμού θεωρείται επί μακρόν επιβαρυντική της κοινωνίας, γενικώς, και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και υγείας, ειδικότερα. Αυτή η αρνητική θεώρηση αρχίζει σταδιακά να μεταβάλλεται. Όλο και συχνότερα έρχονται στο προσκήνιο οι δυνατότητες των ηλικιωμένων ατόμων και τονίζονται οι ευκαιρίες που προσφέρει μια γηράσκουσα κοινωνία.

3.1.2 Προκειμένου όμως να υλοποιηθούν οι θετικές πτυχές που συνοδεύουν τη δημογραφική αλλαγή, τόσο για τους γηράσκοντες ανθρώπους όσο και για την κοινωνία συνολικά, βασική προϋπόθεση είναι να έχουν οι άνθρωποι τη δυνατότητα να γηράσκουν με υγεία και ασφάλεια. Μόνο κατά αυτόν τον τρόπο μπορούν να αξιοποιήσουν ενεργά τις δυνατότητές τους και να συμβάλουν με αυτές στην αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Μόνο ένας τίτλος όπως αυτός που προτείνεται στο σημείο 2.3 λαμβάνει υπόψη αυτές τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

3.1.3 Για να έχει θετική απήχηση το *Ευρωπαϊκό Έτος 2012* απαιτείται να εναρμονιστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι όροι «γήρανση», «ενεργός», «υγιής» και «αξιοπρεπής». Μόνο η συμφωνία όσον αφορά τη σημασία των εν λόγω βασικών όρων θα οδηγήσει σε συγκρίσιμα μέτρα.

3.2 *Σχετικά με το άρθρο 2* «Σκοπός»

3.2.1 Η έννοια της «ενεργούς» γήρανσης δεν πρέπει να σημαίνει μόνο τη δυνατότητα παράτασης της επαγγελματικής δραστηριότητας ή της κοινωνικής συμμετοχής μέσω εθελοντικής δραστηριότητας. Θα πρέπει ιδίως να σημαίνει τον εντοπισμό και την αναγνώριση των διαφορετικών συνεισφορών των ηλικιωμένων ατόμων στην κοινωνία συνολικά, καθώς και την αποφυγή των κοινωνικών αποκλεισμών. Σε αυτό το πλαίσιο ανήκουν, μεταξύ άλλων, η χρηματοδοτική και/ή η κοινωνική υποστήριξη νεότερων μελών της οικογένειας, η φροντίδα σε συντρόφους και φίλους, η πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργικότητα και το δυναμικό καινοτομίας, η μετάδοση εμπειριών και αξιών και πολλά άλλα. Όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι έως έναν βαθμό δυνατές ακόμα και σε περιπτώσεις περιορισμών σχετικών με την υγεία ή με άλλα αίτια. Όταν μάλιστα πραγματοποιούνται υπό δυσχερείς συνθήκες, πρέπει να εκτιμώνται ακόμη περισσότερο.

3.2.2 Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει τους στόχους που ορίζει η Επιτροπή και έχουν ως εξής: *i*) δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών εργασίας για ηλικιωμένους εργαζομένους, *ii*) προώθηση της κοινωνική δέσμευσης και *iii*) υποστήριξη της υγιούς γήρανσης. Ωστόσο, υποστηρίζει την άποψη ότι η γήρανση με ασφάλεια και αξιοπρέπεια θα πρέπει να συμπεριληφθεί στους στόχους.

3.2.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι τα σχεδιαζόμενα μέτρα είναι κατάλληλα για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων. Θα ήταν επιθυμητή μια συγκεκριμένη χρονική ακολουθία ως εξής:

— «ευαισθητοποίηση»,

— «ενθάρρυνση της συνεργασίας και των συνεργειών μεταξύ των κρατών μελών» και

— «διαμόρφωση ενός πλαισίου προϋποθέσεων για συγκεκριμένα μέτρα και δεσμεύσεις».

([2]) «(…) as the process of optimizing opportunities for health, participation and security in order to enhance quality of life as people age», World Health Organisation (2002) Active Ageing - A Policy Framework, σ. 12.

([3]) Βλ. σημείο 2.1 και υποσημείωση 1.

([4]) «Healthy Ageing: Consumer empowerment for active ageing», στις 18.10.2010.

([5]) «Third Demography Forum», στις 22-23.11.2010.

3.3 *Σχετικά με το άρθρο 3* «Περιεχόμενο των μέτρων»

3.3.1 Τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 3 της πρότασης κρίνονται σκόπιμα. Ωστόσο, είναι διατυπωμένα με υπερβολικά γενικό τρόπο, προσομοιάζουν με τις διατυπώσεις προηγούμενων Ευρωπαϊκών Ετών και ταιριάζουν σε κάθε πιθανή εκστρατεία. Θα πρέπει να αποκτήσουν μια διάσταση προσιτή στον πολίτη και να μην παραμείνουν ζήτημα που αφορά ειδικούς. Μερικές από τις προτάσεις που διατυπώθηκαν στη διαβούλευση θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερη απήχηση στην κοινή γνώμη. Πέραν τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει να συμπεριληφθούν, βάσει προηγούμενων γνωμοδοτήσεων, στο διάλογο τα ακόλουθα θέματα:

3.3.1.1 Για να καταστεί δυνατή η **παράταση της συμμετοχής** των ηλικιωμένων ατόμων **στον εργασιακό βίο**, απαιτούνται εκτεταμένα μέτρα και βελτιώσεις ([6]).

3.3.1.2 Για τη διευκόλυνση και παράλληλα την αναγνώριση της αξίας που έχει η πολύπτυχη εθελοντική συνεισφορά των ηλικιωμένων ατόμων στο κοινωνικό σύνολο και στις νεότερες γενεές: δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού καθεστώτος για την **εθελοντική εργασία**, εναρμόνιση της έννοιας αυτής, αναγνώριση και κατάρτιση όσων δραστηριοποιούνται εθελοντικώς ([7]), πλαίσιο προϋποθέσεων για αυτήν την «εργασία», ώστε να μην επιδρά αρνητικά στις προοπτικές απασχόλησης των νεότερων.

3.3.1.3 Για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων δραστηριότητας των ηλικιωμένων: ενίσχυση της **πρόληψης, της προώθησης της υγείας** και **της αγωγής σχετικά με την υγεία** για όλες τις ηλικιακές ομάδες ([8]).

3.3.1.4 Θα πρέπει να επιδιωχθεί το **άνοιγμα του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος** στα ηλικιωμένα άτομα με στόχο την υποστήριξη της συνεχιζόμενης κατάρτισής τους και της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους. Επίσης, θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η πρόσβαση των ηλικιωμένων ατόμων όλων των κοινωνικών ομάδων στις **νέες τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών** (π.χ. μέσω του προγράμματος της ΕΕ «ευγηρία στην κοινωνία της πληροφορίας») ([9]).

3.3.1.5 Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η δημογραφική εξέλιξη δημιουργεί και ευκαιρίες. Πρόκειται π.χ. για νέες **επαγγελματικές σταδιοδρομίες και θέσεις εργασίας** στην περίθαλψη, τον συντονισμό διαφόρων έργων, την παροχή πολιτικών συμβουλών κ.λπ. Για την οικονομία η νέα **ομάδα καταναλωτών** των ηλικιωμένων ατόμων δημιουργεί περαιτέρω δυνατότητες, για παράδειγμα στους τομείς του «σχεδιασμού για όλους», της αυτόνομης, υποβοηθούμενης από το περιβάλλον διαβίωσης (*AAL-Ambient Assisted Living*), καθώς και της παροχής συμβουλών σχετικά με καταναλωτικά ζητήματα. Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθούν οι καταναλωτές και τα δικαιώματά τους ([10]).

3.3.1.6 Κατά τη λήψη μέτρων σε όλους τους τομείς που αναφέρονται πρέπει να υιοθετηθεί μια **προσέγγιση ισότητας**, η οποία να εκφράζει ισότιμα όλες τις πληθυσμιακές ομάδες: άνδρες και γυναίκες, υγιείς και ασθενείς, μετανάστες και γηγενείς. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να προβλέπεται για τους ανθρώπους που ζουν σε συνθήκες φτώχιας ([11]).

3.3.2 Για την υλοποίηση των στόχων στους εν λόγω τομείς απαιτούνται διάφορες στρατηγικές και δράσεις:

3.3.2.1 Συνεχείς **εκστρατείες ευαισθητοποίησης** σχετικά με τις δυνατότητες των ηλικιωμένων ατόμων, τη μεγαλύτερη αναγνώριση της αξίας τους και την κινητοποίησή τους για ενεργό συμμετοχή στα κοινά σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Αυτό περιλαμβάνει και εκστρατείες στα μέσα ενημέρωσης με στόχο μια νέα θεώρηση σχετικά με τη γήρανση.

3.3.2.2 Προώθηση **ευρωπαϊκών προγραμμάτων**, όπως π.χ. το «*Transage*», το ευρωπαϊκό δίκτυο «LILL» («*Learning in Later Life*»), προκειμένου να καταστεί εφικτή η συνάντηση και η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ ηλικιωμένων ατόμων από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και να υπάρξει ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δια βίου μάθηση (συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος «*Learning for a long life*»).

3.3.2.3 Στήριξη προγραμμάτων για τη **συνύπαρξη των γενεών**, όπως π.χ. η δημιουργία δικτύων και κέντρων για άτομα όλων των γενεών, χώρων ανταλλαγής απόψεων (τύπου «Erzählcafés»), ευρωπαϊκά φεστιβάλ κινηματογράφου για όλες τις γενεές κ.λπ., προκειμένου να αυξηθούν οι δυνατότητες αμοιβαίας μάθησης και να καταπολεμηθεί η απομόνωση των ηλικιωμένων ατόμων.

3.3.2.4 Στο πλαίσιο αυτό, είναι ιδιαιτέρως σημαντικό να δοθεί προσοχή στις περιφερειακές και τοπικές διαφορές. Οι δραστηριότητες σε τοπικό επίπεδο αποδείχθηκαν ιδιαιτέρως αποτελεσματικές.

3.4 *Σχετικά με το άρθρο 4* «Συντονισμός με τα κράτη μέλη»

3.4.1 Προκειμένου να εξασφαλισθεί ο κατάλληλος συντονισμός των εθνικών δράσεων, θα πρέπει οπωσδήποτε να καθοριστούν εγκαίρως οι εθνικοί συντονιστές (το αργότερο έως τον Μάρτιο του 2011). Κάθε κράτος μέλος πρέπει να μεριμνήσει, ώστε ο εθνικός φορέας συντονισμού να εξασφαλίσει τη συμμετοχή ενός ευρέος φάσματος *ενδιαφερόμενων μερών* σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και μικρότερων οργανώσεων και παραγόντων, και να τους ενημερώσει σχετικά με τους τρόπους υποβολής αιτήσεων και τις διαδικασίες, καθώς και σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες χρηματοδότησης.

([6]) Βλ. σχετικά π.χ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της 25.03.2009, με θέμα «Οι γηράσκοντες εργαζόμενοι απέναντι στις βιομηχανικές μεταλλαγές: παροχή υποστήριξης και διαχείριση της ηλικιακής ποικιλότητας στους κλάδους και τις επιχειρήσεις». Εισηγητής: ο κ. KRZAKLEWSKI (ΕΕ C 228, 22.09.2009, σ. 24).

([7]) Βλ. σχετικά π.χ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.12.2006 με θέμα «Εθελοντισμός: ο ρόλος του στην ευρωπαϊκή κοινωνία και ο αντίκτυπός του», εισηγήτρια η κ. KOLLER, συνεισηγήτρια η κ. Gräfin zu EULENBURG (ΕΕ C 325, 30.12.2006, σ. 46).

([8]) Βλ. σχετικά π.χ. τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.7.2010 με θέμα «Οι συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού στα συστήματα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης», εισηγήτρια η κ. HEINISCH (ΕΕ …).

([9]) Βλ. σχετικά π.χ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.03.2008 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Σχέδιο δράσης για την εκπαίδευση ενηλίκων — Ποτέ δεν είναι αργά για μάθηση», εισηγήτρια η κ. HEINISCH, συνεισηγήτρια η κ. LE NOUAIL MARLIÈRE, συνεισηγητής ο κ. RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (ΕΕ C 204, 09.08.2008, σ. 89).

([10]) Βλ. τη γνωμοδότηση που αναφέρεται στην υποσημείωση 8.

([11]) Κατά το έτος 2008, το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια (ηλικιακή ομάδα 65 ετών και άνω) ανήλθε στο 19 % στην ΕΕ των 27. Βλ.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/data/database.

3.5 *Σχετικά με το άρθρο 5* «Συντονισμός σε επίπεδο Ένωσης»

3.5.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις ενέργειες της Επιτροπής για τον συντονισμό σε επίπεδο Ένωσης που αναφέρονται σε αυτό το άρθρο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο ανησυχία, διότι ελλείπει από την τρέχουσα πρόταση της Επιτροπής ο σαφής συντονισμός τόσο των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων όσο και σε επίπεδο Ένωσης. Ο συντονισμός από μια κεντρική και υπεύθυνη υπηρεσία είναι απαραίτητος, προκειμένου να δοθεί έμφαση και διάρκεια στην εν λόγω πρωτοβουλία συνολικά.

3.5.2 Επιπροσθέτως, τα ακόλουθα μέτρα κρίνονται απαραίτητα:

3.5.2.1 Δημιουργία της «**Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για την ενεργό γήρανση**» ([12]), την οποία έχει ήδη προτείνει η ΕΟΚΕ, κατά το πρότυπο της «Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις οικογένειες», προκειμένου να εξασφαλισθεί η εδραίωση του θέματος «ενεργός, υγιής και αξιοπρεπής γήρανση» σε όλους τους τομείς πολιτικής, καθώς και ο συντονισμός των μέτρων μετά το 2012.

3.5.2.2 Πρόβλεψη δημοσιονομικών πόρων για την υλοποίηση των σχεδιαζόμενων μέτρων, καθότι η ΕΟΚΕ θεωρεί τη χρηματοδότηση στο πλαίσιο των υφιστάμενων ταμείων και προγραμμάτων ως δυσχερή και ενδεχομένως ανεπαρκή. Για το Ευρωπαϊκό Έτος Εθελοντισμού (2011) διατέθηκαν 6 εκατομμύρια ευρώ και για το Ευρωπαϊκό Έτος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (2010) διατέθηκαν 17 εκατομμύρια ευρώ. Απαιτείται επαρκής προϋπολογισμός και για το Ευρωπαϊκό Έτος 2012. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως οι πόροι υφιστάμενων προγραμμάτων. Σε αυτήν την περίπτωση, ωστόσο, πρέπει να αποσαφηνιστούν τόσο το εύρος των πόρων όσο και τα ταμεία και προγράμματα μέσω των οποίων θα διατεθούν οι εν λόγω πόροι, καθώς και ο τρόπος συντονισμού.

3.5.2.3 Η ΕΟΚΕ, ως «γέφυρα μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», είναι προετοιμασμένη να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους 2012. Συγκεκριμένα, προτείνει τη δημιουργία ενός παρατηρητηρίου για την αξιολόγηση των πεπραγμένων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και, κατά αυτόν τον τρόπο, για την υποστήριξη της προταθείσας «Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για την ενεργό γήρανση». Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να αναλάβει τον ρόλο του «Πρέσβη για το Ευρωπαϊκό Έτος». Εκτός αυτού, θα μπορούσε να διεξαχθεί διάσκεψη με θέμα τις σημαντικότερες ουσιαστικές πτυχές του Ευρωπαϊκού Έτους, της οποίας τα συμπεράσματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο γνωμοδότησης πρωτοβουλίας.

3.6 *Σχετικά με το άρθρο 6* «Συνοχή και συμπληρωματικότητα»

3.6.1 Το θέμα της ενεργούς, υγιούς και αξιοπρεπούς γήρανσης πρέπει να θεμελιώνεται στην εμπειρία από τα προηγούμενα Ευρωπαϊκά Έτη 2010 και 2011 και να εξετασθεί υπό αυτό το ευρύτερο πρίσμα, διότι τόσο η καταπολέμηση της φτώχειας όσο και η στήριξη του εθελοντισμού συνδέονται άμεσα με την ενεργό, υγιή και αξιοπρεπή γήρανση.

3.7 *Σχετικά με το άρθρο 7* «Αξιολόγηση»

3.7.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει εμφατικά την πρόθεση εκπόνησης έκθεσης για την αξιολόγηση του *Ευρωπαϊκού Έτους*, το αργότερο στις αρχές του 2014. Ως εκ τούτου, – όπως ισχύει εξάλλου και για άλλα προγράμματα – πρέπει να δημιουργηθούν διαδικασίες για τον τερματισμό των μέτρων που αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

([12]) Βλ. τη γνωμοδότηση που αναφέρεται στην υποσημείωση 8.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο "Κινητοποίηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων για την ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη διαρθρωτική αλλαγή: ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα"»

COM(2009) 615 τελικό

(2011/C 51/12)

Εισηγητής: **ο κ. HUVELIN**

Στις 19 Νοεμβρίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«*Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Κινητοποίηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων για την ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη διαρθρωτική αλλαγή: ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα*»

COM(2009) 615 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Σεπτεμβρίου 2010.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να αποφανθεί επί της γνωμοδότησης αυτής κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Οκτωβρίου και όρισε τον κ. HUVELIN γενικό εισηγητή, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ενέκρινε με 151 ψήφους υπέρ, 3ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Εισαγωγή**

1.1 Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 19 Νοεμβρίου 2009 ανακοίνωση με τίτλο «Κινητοποίηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων για την ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη διαρθρωτική αλλαγή: ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα» (ΣΔΙΤ), στην οποία παρουσιάζει τις κατευθύνσεις της μελλοντικής δράσης της.

Το εν λόγω έγγραφο συνιστά αξιέπαινη πρωτοβουλία και μπορεί να θεωρηθεί ως ένας ενδιαφέρων βασικός προβληματισμός σχετικά με τις ΣΔΙΤ, εξαιρετικά επίκαιρος στην παρούσα συγκυρία, όπου η κινητοποίηση των ιδιωτικών επενδύσεων είναι επιβεβλημένη, ιδίως λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης, και όπου κατά το 2009 παρατηρήθηκε σημαντική πτώση του αριθμού και του όγκου των συμπράξεων αυτών. Στο έγγραφο αυτό πραγματοποιείται καταγραφή των πλεονεκτημάτων και των ιδιαιτεροτήτων τους, καθώς και ανάλυση των λόγων που ανέκοψαν, τα τελευταία χρόνια, την ανάπτυξη της χρήσης τους Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη ορισμένα δυνητικά εγγενή μειονεκτήματα των ΣΔΙΤ και η εμπειρία ορισμένων ενεργειών του παρελθόντος (ήτοι κόστος συναλλαγής, κίνδυνος αναδιαπραγμάτευσης, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μείωση της έντασης του ανταγωνισμού, αναμενόμενες συχνές μακροπρόθεσμες αυξήσεις του κόστους, μακροπρόθεσμα μειονεκτήματα για το δημόσιο από τους συγκεκαλυμμένους όρους των περίπλοκων συμβάσεων, απώλεια δημοκρατικού ελέγχου), καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν σχετικά με τις επιταγές της EUROSTAT και αφορούν την απόκρυψη δημοσιονομικών ελλειμμάτων και τις επακόλουθες στρεβλώσεις (με εγγενείς αυξήσεις κόστους).

Η Επιτροπή τονίζει, ειδικότερα, τη σημασία της «αναζήτησης νέων τρόπων για τη στήριξη της ανάπτυξης των ΣΔΙΤ». Θα έπρεπε, συνεπώς, να συμπληρωθεί η ανακοίνωση με προτάσεις της Επιτροπής για την περαιτέρω ανάπτυξη του θεσμικού πλαισίου, με το οποίο θα μειωθούν τα προβλήματα και τα μειονεκτήματα που αφορούν τις ΣΔΙΤ.

Τα επιχειρήματα υπέρ των ΣΔΙΤ τα οποία προβάλλονται στην ανακοίνωση είναι τα ακόλουθα:

— να συμβάλουν στη μείωση των δαπανών για τις υποδομές, αξιοποιώντας την αποτελεσματικότητα και το δυναμικό καινοτομίας ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα

— να κατανείμουν το κόστος χρηματοδότησης των υποδομών σε όλη τη διάρκεια ζωής τους·

— να βελτιώσουν τον καταμερισμό των κινδύνων μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα·

— να στηρίξουν τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε επίπεδο βιώσιμης ανάπτυξης, καινοτομίας και έρευνας και ανάπτυξης·

— να δώσουν στον ιδιωτικό τομέα τη δυνατότητα να διαδραματίσει ενεργό και κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη των προγραμμάτων στους τομείς της βιομηχανίας, του εμπορίου και των σημαντικότερων υποδομών·

— τέλος, να διευρύνουν τα μερίδια αγοράς των εταιρειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων σε αγορές τρίτων χωρών.

Τέλος, αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι, κατά την Επιτροπή, η έννοια της σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα καλύπτει τόσο θέματα που αφορούν τις συμβάσεις παραχώρησης (χρηματοδότηση που αναλαμβάνει ο χρήστης του έργου) όσο και θέματα που αφορούν συμβάσεις σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, με ολική ή μερική χρηματοδότηση από τη δημόσια αρχή.

1.2 *Οι πέντε δεδηλωμένοι στόχοι της Επιτροπής για το 2010*

Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή προτείνει:

— να συσταθεί μια ομάδα ΣΔΙΤ στην οποία οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να συζητήσουν τις ανησυχίες τους, να καθορίσουν κατευθύνσεις για να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να μειώσουν τις διοικητικές επιβαρύνσεις και τις καθυστερήσεις υλοποίησης·

— να αυξηθεί, σε συνεργασία με την ΕΤΕπ, η χρηματοδότηση που διατίθεται για ΣΔΙΤ, αναπτύσσοντας ή βελτιώνοντας τα μέσα χρηματοδότησης σε βασικούς τομείς πολιτικής·

— να διασφαλισθεί ότι δεν ασκούνται διακρίσεις στην κατανομή των δημοσίων πόρων, όταν υπάρχει κοινοτική χρηματοδότηση, ανάλογα με τη διαχείριση του έργου (είτε ιδιωτική είτε δημόσια)·

— να θεσπισθεί ένα αποτελεσματικότερο πλαίσιο για την καινοτομία, περιλαμβανομένης της δυνατότητας συμμετοχής της ΕΕ σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και πραγματοποίησης άμεσων επενδύσεων σε συγκεκριμένα έργα·

— τέλος, να εξετασθεί το ενδεχόμενο πρότασης ειδικών νομοθετικών μέσων, όσον αφορά τις παραχωρήσεις, με βάση τα αποτελέσματα της τρέχουσας αξιολόγησης επιπτώσεων.

1.3 Ωστόσο, μετά από εξέταση του κειμένου της Επιτροπής διαπιστώνεται ότι δεν αναφέρονται ορισμένες λιγότερο θετικές πτυχές που διαπιστώθηκαν στην περίπτωση ορισμένων χωρών ή ορισμένων συμβάσεων. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την αποτυχημένη εφαρμογή ορισμένων διαδικασιών, γεγονός που πρέπει να αναφερθεί ώστε να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα για τις προτάσεις που υποστηρίζει η ΕΟΚΕ. Τα κυριότερα αίτια αποτυχίας που εντοπίσθηκαν αφορούν κυρίως:

— την ανεπαρκή διαφάνεια σε ορισμένες χώρες ή σε ορισμένες συμβάσεις, στις αξιολογήσεις της οικονομικής βιωσιμότητας, στις εκθέσεις απόδοσης, κλπ., μεταξύ των δημοσίων και ιδιωτικών εταίρων όσον αφορά τις συμβάσεις ανάθεσης εργασιών με υπεργολαβία σε τρίτες επιχειρήσεις, πράγμα που παρεμποδίζει τον δημοκρατικό έλεγχο·

— το γεγονός ότι οι πολιτικοί έχουν ενδεχομένως κίνητρο να προωθούν την υλοποίηση ΣΔΙΤ που ενδέχεται να επιφέρουν αύξηση του κόστους. Πράγματι, λόγω των υφιστάμενων δημοσιονομικών διατάξεων της EUROSTAT, στις ΣΔΙΤ στις οποίες οι αρχικές κατασκευαστικές επενδύσεις χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο με ιδιωτικά κεφάλαια, τα έργα (υποδομών) μπορούν να υλοποιούνται νωρίτερα από τα έργα που χρηματοδοτούνται με συμβατικό τρόπο από το Δημόσιο. Για τις ΣΔΙΤ, στις οποίες η αμοιβή του φορέα εκμετάλλευσης καλύπτεται από τον προϋπολογισμό, η ιδιωτική χρηματοδότηση αυξάνει -έστω και έμμεσα- το δημόσιο χρέος. Αυτό συμβαίνει επειδή με την ιδιωτική χρηματοδότηση προκύπτουν μελλοντικές υποχρεώσεις πληρωμών ανάλογες με το δανεισμό του Δημοσίου, οι οποίες περιορίζουν τα περιθώρια ελιγμών του νομοθέτη στον επόμενο προϋπολογισμό·

— την απουσία, σε ορισμένες περιπτώσεις, προηγούμενης ουσιαστικής αξιολόγησης, η οποία θα είχε επιτρέψει την αντικειμενική επιλογή τόσο της διαδικασίας ΣΔΙΤ όσο και του ανάδοχου της σύμβασης·

— την κατανομή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις των κινδύνων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, βάσει ουσιαστικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των ενδιαφερομένων·

— και, τέλος, τον ελλιπή έλεγχο, σε ορισμένες περιπτώσεις, από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές.

Όλα τα ανωτέρω σημεία λαμβάνονται υπόψη στις προτάσεις της ΕΟΚΕ.

1.3.1 Η πρόταση της ΕΟΚΕ εδράζεται συνεπώς σε τρείς ιδέες:

1.3.2 Καταρχάς, πρέπει να έχουμε επίγνωση του γεγονότος ότι μια σοβαρή προσέγγιση από την ΕΟΚΕ μπορεί να επιτρέψει την άσκηση πραγματικής επιρροής σε ένα τέτοιο θέμα, πράγμα σημαντικό για το μέλλον των υποδομών γενικά (και επομένως για την οικονομική μεγέθυνση και τη δημόσια διαχείριση), χωρίς να λησμονούμε σε καμία περίπτωση ότι ο στόχος είναι να συμβάλουμε –τηρώντας πάντως κριτική στάση– στην ανάπτυξη ενός εργαλείου προς χρήση από τους εντολείς του δημόσιου τομέα, οι οποίοι φυσικά θα διατηρούν σε κάθε περίπτωση την ελευθερία να το χρησιμοποιήσουν ή όχι.

Η ΕΟΚΕ φιλοδοξεί να καταστεί πραγματική κινητήριος δύναμη σε αυτόν τον τομέα, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και την προώθηση των ορθών πρακτικών που παρατηρήθηκαν και μεριμνώντας ώστε να περιοριστούν τα ακατάλληλα κίνητρα, να αναγνωρισθούν και να επιλυθούν τα προβλήματα σχετικά με τον δημοκρατικό και κοινωνικό έλεγχο, καθώς και να ληφθούν επαρκώς υπόψη οι μακροπρόθεσμες επιδράσεις των ΣΔΙΤ. Πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά, προκειμένου το προτεινόμενο εργαλείο να καταστεί το βέλτιστο δυνατό.

1.3.3 Επίσης, έχοντας κατά νου τις βέλτιστες πρακτικές που απέδωσαν και τις αποτυχίες που καταγράφηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις, πρέπει να εισηγηθούμε προσθήκες στο έγγραφο της Επιτροπής, ούτως ώστε να δώσουμε στο εργαλείο των ΣΔΙΤ μια βάση αποδεκτή σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά και να λάβουμε υπόψη τόσο τα θετικά αποτελέσματα που καταγράφηκαν, όσο και τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά την εφαρμογή τους, και να θεσπίσουμε διατάξεις για την αποφυγή τους στο μέλλον.

1.3.4 Η ΕΟΚΕ ζητά να εφαρμόζονται οι συμβατικές διατάξεις των ΣΔΙΤ με σεβασμό όλων των νόμων και κοινωνικών ρυθμίσεων που ισχύουν για τις εκάστοτε δραστηριότητες (σχεδιασμός, κατασκευή, συντήρηση). Πρέπει να αναγνωριστεί στις αρμόδιες αρχές η δυνατότητα να μεταθέτουν το μόνιμο προσωπικό βάσει των ισχυόντων όρων. Η ΕΟΚΕ συνιστά συνεπώς στις οντότητες που έχουν συνάψει συμφωνίες ΣΔΙΤ να συμπεριλάβουν αυτές τις κοινωνικές απαιτήσεις στη συγγραφή υποχρεώσεων και να λάβουν υπόψη τις απαντήσεις που δόθηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις με τους ανάδοχους. Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τα ζητήματα που σχετίζονται με την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες στις εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται στο πλαίσιο ΣΔΙΤ, κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας και των κανόνων που ισχύουν σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.3.5 Καθότι στην περίπτωση των έργων ΣΔΙΤ χρησιμοποιούνται δημόσιοι πόροι και η απόφαση των εντολέων του δημόσιου τομέα θα πρέπει να είναι αδέσμευτη, η ΕΟΚΕ προτείνει:

— τη δημοσίευση των συμβάσεων για έργα ΣΔΙΤ·

— τη δυνητική τροποποίηση των κανόνων της EUROSTAT, ώστε τα ιδιωτικά κεφάλαια που επενδύονται στο πλαίσιο έργων ΣΔΙΤ να αντιμετωπίζονται, κατά την εξέταση της τήρησης των δημοσιονομικών κανόνων, με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζονται τα δημόσια κεφάλαια σε συμβατικές διαδικασίες στο πλαίσιο χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό.

2. **Οικονομική θέση και επιχειρήματα υπέρ των ΣΔΙΤ στην Ευρώπη**

Σύμφωνα με την Business Europe, μόλις 4 % των έργων υποδομής στον κόσμο αποτελούν σήμερα αντικείμενο ΣΔΙΤ. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι το κράτος μέλος, στην Ευρώπη, το οποίο υπογράφει τις περισσότερες συμβάσεις σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (58 % του ευρωπαϊκού συνόλου), ενώ οι άλλες χώρες που χρησιμοποιούν περισσότερο το εργαλείο των ΣΔΙΤ είναι η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Πορτογαλία.

Στον βαθμό που ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι το ετήσιο κόστος για τα οδικά δίκτυα, τους σιδηροδρόμους, την ηλεκτρική ενέργεια και την υδροδότηση θα ανέλθει, το 2030, σε 2,5 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ, είναι επιτακτική ανάγκη οι δημόσιες αρχές να χρησιμοποιήσουν όλους τους δυνατούς τύπους συμβάσεων που παρέχουν τη δυνατότητα ανταπόκρισης στις προσδοκίες και στις ανάγκες δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών: ο ιστορικός αντίκτυπος των συμβάσεων παραχώρησης και των ΣΔΙΤ αποτελεί, λόγω του προβλήματος αυτού, αναπόφευκτη πραγματικότητα, καθώς καταδεικνύει ότι, κινητοποιώντας ικανότητες, ενέργειες και κεφάλαια, οι ΣΔΙΤ μπορούν να υποστηρίξουν σθεναρά την οικονομική μεγέθυνση, ενώ κατά τον σχετικό προβληματισμό πρέπει μάλιστα να ληφθεί υπόψη και η αναμενόμενη μείωση των κονδυλίων για επενδύσεις λόγω των σχεδίων λιτότητας που εφαρμόζουν σχεδόν όλα τα κράτη μέλη.

2.1 Τα επιχειρήματα υπέρ των ΣΔΙΤ αναπτύσσονται λεπτομερώς στο έγγραφο της Επιτροπής, δεν επισημαίνονται όμως και οι αποτυχίες των έργων ΣΔΙΤ, οι οποίες οφείλονται στα εξής:

— υλοποιούνται έργα με βάση την προσέγγιση ΣΔΙΤ, παρόλο που αυτή δεν ενδείκνυται. Εδώ, πρέπει να επισημανθεί ότι οφέλη από πλευράς αποτελεσματικότητας χάρη στη μετάθεση των επιπέδων παραγωγής αξίας σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, και σε με μια ανακατανομή των κινδύνων (του κόστους) σε αυτήν, προκύπτουν μόνον σε ορισμένες περιπτώσεις και, κυρίως, εφόσον συντρέχουν ορισμένες συγκεκριμένες προϋποθέσεις (χαμηλή περιβαλλοντική αβεβαιότητα, αυξημένη δυνατότητα βελτιστοποίησης μεταξύ των διαφόρων επιπέδων παραγωγής αξίας, επαρκής ανταγωνισμός, τεχνογνωσία στον δημόσιο τομέα σε ό,τι αφορά την κατάρτιση, την ανάθεση και τον έλεγχο της σύμβασης, κλπ.)·

— σε ορισμένες ΣΔΙΤ που υλοποιήθηκαν με αύξηση του κόστους· πράγματι λόγω των υφιστάμενων δημοσιονομικών διατάξεων της EUROSTAT, στις ΣΔΙΤ στις οποίες οι αρχικές κατασκευαστικές επενδύσεις χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο με ιδιωτικά κεφάλαια, τα έργα (υποδομών) μπορούν να υλοποιούνται ενωρίτερα από τα έργα που χρηματοδοτούνται με συμβατικό τρόπο από το Δημόσιο. Οι ΣΔΙΤ, στις οποίες η αμοιβή του φορέα εκμετάλλευσης καλύπτεται από τον προϋπολογισμό, ενδέχεται να προκαλέσουν έμμεσα αύξηση του δημόσιου χρέους. Αυτό συμβαίνει επειδή σε ορισμένες ΣΔΙΤ προκύπτουν μελλοντικές υποχρεώσεις πληρωμών ανάλογες με τον δανεισμό του Δημοσίου, οι οποίες περιορίζουν τα περιθώρια ελιγμών του νομοθέτη στον επόμενο προϋπολογισμό. Όμως, η υλοποίηση ΣΔΙΤ χωρίς την τήρηση βασικών αντιλήψεων περί δημοσιονομικών περιορισμών σε σχέση με τον δανεισμό του Δημοσίου πρέπει να απορριφθεί από οικονομικής απόψεως. Επιπλέον, οι πολιτικοί και άλλα εμπλεκόμενα μέρη παύουν να ενδιαφέρονται για την αντικειμενική αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητας αυτών των έργων·

— στην ανεπαρκή διαφάνεια των συμβάσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών εταίρων, συμπεριλαμβανομένων των υπεργολαβιών που ανατίθενται σε άλλες επιχειρήσεις·

— στο γεγονός ότι δεν υπάρχει επαρκής διαφάνεια όσον αφορά τις συμβάσεις, τις οικονομικές μελέτες σκοπιμότητας, τις εκθέσεις για τις επιδόσεις, κ.λπ. σημαίνει ότι τα διάφορα προβλήματα καιροσκοπισμού που εμφανίζονται σε αυτές τις μακροπρόθεσμες, πολύπλοκες και με δυνατότητες προχρηματοδότησης συμβάσεις δεν μπορούν να περιοριστούν επαρκώς και να υπαχθούν σε δημοκρατικό έλεγχο·

— σε ορισμένες περιπτώσεις, στην έλλειψη ενός πραγματικά εκ των προτέρων ελέγχου που θα επέτρεπε μια αντικειμενική επιλογή σε σχέση με τη διαδικασία ΣΔΙΤ και τους εταίρους·

— σε ορισμένες περιπτώσεις, στον επιμερισμό του κινδύνου μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, όπου δεν είναι δεδομένη μια πραγματικά εταιρική σχέση μεταξύ των πλευρών·

— και τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, στους ανεπαρκείς ελέγχους από τις αρμόδιες αρχές, ιδίως σε σχέση με την επίπτωση στους δημόσιους προϋπολογισμούς και την ποιότητα των επιδόσεων.

Για να πλαισιώσει καλύτερα τα επιχειρήματα που θα περιλάβει στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υιοθετεί μια ελαφρώς διαφορετική παρουσίαση, λαμβάνοντας υπόψη μια κατά τα φαινόμενα πιο ρεαλιστική ιεράρχηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της χρήσης των ΣΔΙΤ.

2.1.1 Πολύ συχνά έχουμε την τάση να θεωρούμε ότι το πρώτο επιχείρημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη στην ενδεχόμενη επιλογή μιας σύμβασης ΣΔΙΤ είναι το επιχείρημα του προϋπολογισμού: χωρίς να το παραβλέψουμε (θα επανέλθουμε στη συνέχεια), φαίνεται ότι η εμβριθής εξέταση και η κτηθείσα εμπειρία δείχνουν ότι αυτό δεν είναι το βασικό στοιχείο, από την άποψη του γενικού οικονομικού απολογισμού.

Το πρώτο επιχείρημα που μπορεί να δικαιολογήσει την προσφυγή σε ΣΔΙΤ είναι η βελτιστοποίηση του παράγοντα χρόνου. Όλοι οι αμερόληπτοι και προσεκτικοί παρατηρητές των εργασιών ΣΔΙΤ διαπιστώνουν ότι:

— η προσφυγή σε ΣΔΙΤ επιτρέπει τη δρομολόγηση δημόσιου εξοπλισμού πολύ πιο γρήγορα από ό,τι επιτρέπουν οι παραδοσιακές διαδικασίες. Αυτό το πλεονέκτημα χρόνου δημιουργεί μια «κοινωνική χρησιμότητα», την οποία δεν μπορούμε ακόμη να μετρήσουμε επακριβώς, αλλά που είναι, σύμφωνα με όλα τα στοιχεία, σημαντική. Αυτή η κοινωνική χρησιμότητα μετουσιώνεται συνήθως σε αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία παράγει με τη σειρά της φορολογικά έσοδα που μειώνουν τη χρηματοδοτική προσπάθεια του δημόσιου φορέα·

— υπάρχει συχνά όφελος όσον αφορά τις προθεσμίες προετοιμασίας και μελετών σε σχέση με την παραδοσιακή δημόσια παραγγελία, δεδομένου ότι όλες οι επιλογές που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του έχουν γίνει από το Δημόσιο, με την ιδιότητα του πελάτη·

— τέλος, οι προθεσμίες υλοποίησης τηρούνται καλύτερα, λόγω της μεγαλύτερης υποχρέωσης λογοδοσίας των υπευθύνων για την εκτέλεση του έργου.

Αυτά τα δυνητικά οφέλη ως προς τις προθεσμίες μπορούν, επομένως, να θεωρηθούν το σημαντικότερο πλεονέκτημα της σύμβασης ΣΔΙΤ, ακόμη και εάν ενίοτε μπορεί να φαίνεται ότι αντιβαίνουν στις ιστορικές συνήθειες των κυρίων των έργων και στη σχεδόν αυτόματη χρήση των παραδοσιακών διαδικασιών εκ μέρους τους.

Ειδικότερα, σε περιόδους ανάκαμψης της οικονομίας και εξόδου από την κρίση, οι ΣΔΙΤ μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επίσπευσης της εκτέλεσης των λαμβανομένων αποφάσεων, και να αποτελέσουν πρώτης τάξεως εργαλείο που παρέχει στην αναμενόμενη ανάκαμψη την ταχύτητα που θα πολλαπλασιάσει τα αποτελέσματά της.

2.1.2 Το δεύτερο επιχείρημα υπέρ των ΣΔΙΤ, είναι η φυσική ικανότητά τους να ευνοούν τη συνεκτικότητα ενός έργου, και επομένως τη μέγιστη οικονομική αποτελεσματικότητα για την τοπική κοινότητα.

Αυτό οφείλεται, όπως αναφέρεται στο κείμενο της Επιτροπής, στην πληρέστερη ολοκλήρωση της αλυσίδας παραγωγής, από τον σχεδιασμό έως τη συντήρηση και την εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανομένης της ίδιας της κατασκευής της σχετικής υποδομής.

Στο πλαίσιο αυτό, ο υπεύθυνος του σχεδιασμού είναι φυσικό να γνωρίζει ότι πρέπει να βελτιστοποιήσει τις διαδικασίες και την ποιότητα της κατασκευής, επειδή στη συνέχεια θα πρέπει μακροπρόθεσμα να αναλάβει την εκμετάλλευσή της και να αφήσει στην τοπική κοινότητα, μετά τη λήξη της σύμβασής του, ένα έργο σε καλή κατάσταση, τηρώντας τους όρους και τους κανόνες που διέπουν την εκτέλεση του συγκεκριμένου έργου. Ως εκ τούτου, επιλέγει εντελώς φυσικά μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση, πράγμα που είναι πολύ πιο δύσκολο να επιτευχθεί στην περίπτωση του καταμερισμού των καθηκόντων και των συναφών ευθυνών που χαρακτηρίζει τις δημόσιες συμβάσεις.

2.1.3 Το τρίτο από τα κύρια επιχειρήματα που δικαιολογούν την προσφυγή σε ΣΔΙΤ είναι, φυσικά, το επιχείρημα της χρηματοδότησης.

Μπορούμε εύκολα να φανταστούμε την περίπτωση του αρμόδιου λήψης αποφάσεων στον δημόσιο τομέα που διαχειρίζεται έναν προϋπολογισμό, τα όρια του οποίου γνωρίζει, αναζητώντας τρόπους δημιουργίας ενός εξοπλισμού τον οποίο χρειάζεται η κοινότητα που διοικεί: μπορεί να αναζητήσει στη σύμβαση ΣΔΙΤ τη χρηματοδοτική λύση σε ένα πρόβλημα το οποίο γνωρίζει ότι δεν μπορεί να επιλύσει στο πλαίσιο των δημοσιονομικών διαδικασιών του.

Πριν επανέλθουμε παρακάτω στις προτάσεις που μπορούμε να διατυπώσουμε για τη διεύρυνση των χρηματοδοτικών λύσεων των ΣΔΙΤ γενικότερα, μπορούμε να διερωτηθούμε, μπροστά σε μια παρόμοια κατάσταση, ποια είναι τα όρια –τα οποία όλοι γνωρίζουν εδώ και καιρό, χωρίς να τολμούν να τα θίξουν– των κανόνων της δημόσιας λογιστικής σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, και ιδίως της «λογιστικής» αδυναμίας καταμερισμού της συνεκτίμησης του κόστους μιας δημόσιας επένδυσης στον χρόνο κανονικής χρήσης της.

Μήπως η χρηματοδότηση μέσω της σύμβασης ΣΔΙΤ, η οποία επιτρέπει στην τοπική κοινότητα την κατανομή, της εν λόγω επιβάρυνσης σε κανονική διάρκεια απόσβεσης αποτελεί το πρώτο βήμα για την πολυπόθητη τροποποίηση των κανόνων δημόσιας λογιστικής, οι οποίοι αποτελούν τροχοπέδη σε ολοένα και περισσότερες αποφάσεις χωρίς να αντικατοπτρίζουν ποτέ την πραγματική κατάσταση των στοιχείων ενεργητικού που είναι συχνά προφανής;

Η ενθάρρυνση, μέσω του προτύπου των ΣΔΙΤ, της δρομολόγησης ενός πολιτικού προβληματισμού στο θέμα αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει επίδειξη πραγματισμού εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξάλλου, σε ορισμένες χώρες, η θέσπιση των ΣΔΙΤ παρουσιάσθηκε ως το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της αναγκαίας μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης και των χρησιμοποιούμενων εργαλείων.

2.2 Η ΕΟΚΕ ζητά, πριν ληφθούν εκτενέστερες πολιτικές αποφάσεις, να διεξαχθεί συνολική μελέτη επιπτώσεων και ανεξάρτητη αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων που προσφέρουν τα σχέδια ΣΔΙΤ, καθώς και να ζητείται η γνώμη και να αξιοποιούνται οι προτάσεις των κοινωνικών εταίρων, περιλαμβανομένων και των οργανώσεων που εκπροσωπούν τις ΜΜΕ. Κατά την αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να εξετασθεί η ταχύτητα των διαδικασιών, το θέμα του κόστους, η ποιότητα των υπηρεσιών και ο κοινωνικός αντίκτυπος για τους εργαζόμενους και τους χρήστες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να έχουν τόσο οι μικρές όσο και οι μεσαίες επιχειρήσεις βελτιωμένες δυνατότητες συμμετοχής σε ΣΔΙΤ.

3. **Οι προβληματισμοί της ΕΟΚΕ**

Πρέπει να εναρμονίζονται προς τα τρία επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν (προθεσμίες – συνεκτικότητα στο εσωτερικό του έργου – χρηματοδοτικές λύσεις) και να εντάσσονται στη λογική των προτάσεων της Επιτροπής και του υφιστάμενου νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου.

Οι προτάσεις αυτές διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

— τα θέματα που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση, γενικά,

— τα θέματα που σχετίζονται με τις νομικές δομές, προσπαθώντας να διακρίνουμε στα υφιστάμενα στοιχεία:

  — εκείνα που πρέπει να διατηρηθούν,

  — εκείνα που πρέπει να τροποποιηθούν,

  — εκείνα που πρέπει να αναπτυχθούν.

Οι προβληματισμοί πρέπει επίσης να λάβουν σαφώς υπόψη τις τρεις θεμελιώδεις απαιτήσεις για τη συγκεκριμένη αυτή διαδικασία, οι οποίες ισχύουν επίσης για όλες τις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων και, ειδικότερα:

— την προηγούμενη αξιολόγηση, η οποία επιτρέπει να δικαιολογηθεί τόσο η υλοποίηση της προβλεπόμενης επένδυσης όσο και η επιλογή της συγκεκριμένης διαδικασίας από τον εντολέα·

— τη διαφάνεια όσον αφορά τη διαβούλευση και την αρχική επιλογή καθώς και την εξέλιξη των εργασιών·

— τέλος, τον έλεγχο, τόσο από τις διοικητικές αρχές που είναι επιφορτισμένες με το συγκεκριμένο καθήκον όσο και από τις αιρετές συνελεύσεις, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τους προϋπολογισμούς που διακυβεύονται.

3.1 *Σε χρηματοδοτικό επίπεδο*

Στο επίπεδο αυτό, προκύπτουν τέσσερις βασικοί τομείς προβληματισμού.

3.1.1 Ο ορισμός της ΣΔΙΤ στις διαδικασίες EUROSTAT πρέπει να αναδιατυπωθεί έτσι ώστε να προσδιορίζονται οι υποχρεώσεις πληρωμής του δημόσιου τομέα σε σχέδια ΣΔΙΤ ως δημόσιο χρέος, κατά τρόπο ανάλογο με τις υποχρεώσεις πληρωμής στην περίπτωση κλασικών δημόσιων συμβάσεων έργων.

3.1.2 **Ο ρόλος των Διαρθρωτικών Ταμείων** έγινε ελάχιστα αισθητός, έως τώρα, στη χρηματοδότηση των ΣΔΙΤ: δεν είναι αυτό παράδοξο, τη στιγμή που υπάρχει, εκ φύσεως, τέλεια ευθυγράμμιση των σχετικών αντικειμένων;

Αν και σε αυτό το επίπεδο υπήρξαν μερικές επιτυχημένες εμπειρίες, (επτά κράτη μέλη χρησιμοποίησαν το μέσο αυτό) μπορούν πιθανώς να επιτευχθούν πολύ καλύτερα αποτελέσματα, ενδεχομένως με κατάλληλες οδηγίες στα κράτη μέλη και τη τοπική αυτοδιοίκηση, που είναι οι δυνητικά ενδιαφερόμενοι, ούτως ώστε να αποκτήσουν μια συνολική αντίληψη του εργαλείου των ΣΔΙΤ, το οποίο μπορεί να συνδυασθεί με κάθε τύπο δημόσιας χρηματοδότησης, και κυρίως, με τη χρηματοδότηση της ΕΕ.

3.1.3 Όπως προτείνει η Επιτροπή, το αίτημα προς την ΕΤΕπ να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, στην πολιτική χρηματοδότησης των ΣΔΙΤ στην Ευρώπη πρέπει να καταστεί αυτονόητο· η ΕΤΕπ οφείλει αφενός να αναλάβει ρόλο συντονισμού και παροχής συμβουλών σχετικά με τις δράσεις που αναλαμβάνονται στον συγκεκριμένο τομέα, και αφετέρου να στηρίζει τα χρηματοδοτικά πακέτα, για τα οποία, στην περίοδο της παρούσας κρίσης, απαιτούνται ολοένα και περισσότερα προσόντα και εμπειρογνωσία.

Η ΕΤΕπ διαθέτει στους τομείς αυτούς το διττό πλεονέκτημα της τεχνικής εμπειρογνωσίας και της αναγκαίας πολιτικής ουδετερότητας. Συνεπώς, θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν μόνιμο ρόλο διεπαφής με τα εθνικά ή τοπικά όργανα ελέγχου.

Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να ζητηθεί ιδιαίτερα η συνδρομή της:

— στην ευκταία διεύρυνση του επιχειρησιακού ρόλου του Κέντρου Ευρωπαϊκής Εμπειρογνωμοσύνης για τις ΣΔΙΤ (EPEC) (οργανισμός που συστάθηκε στους κόλπους της ΕΤΕπ για την παρακολούθηση των έργων ΣΔΙΤ στην Ευρώπη), στα πλαίσια του οποίου θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί ένας δημόσιος ευρωπαϊκός οργανισμός για την παρακολούθηση και τον συντονισμό της κοινής πολιτικής στον τομέα των ΣΔΙΤ, καθώς και στην παροχή πρακτικής βοήθειας προς τα κράτη μέλη. Η οργάνωση και η παρακολούθηση της βοήθειας που παρέχεται σε μικρές οντότητες οι οποίες δεν διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα, θα πρέπει να προστεθεί στα νέα καθήκοντα του EPEC. ·

— στη δημιουργία και στον συντονισμό μιας ομάδας εμπειρογνωμόνων του ιδιωτικού τομέα (με ισότιμη εκπροσώπηση εκπροσώπων των εργοδοτών, των συνδικάτων και της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων των οργανώσεων που εκπροσωπούν ΜΜΕ, παραγόντων του χρηματοπιστωτικού τομέα, νομικών, κλπ.), η οποία θα αποτελέσει ενδιαφέρουσα διεπαφή με τους εμπειρογνώμονες του δημόσιου τομέα που απαρτίζουν το EPEC, στο πλαίσιο μιας συμβουλευτικής προσέγγισης·

— στη συστηματική παρακολούθηση του συνόλου των συμβάσεων ΣΔΙΤ σε ευρωπαϊκό επίπεδο·

— τέλος, στη θέσπιση των μηχανισμών αναχρηματοδότησης των ΣΔΙΤ, μετά την περίοδο κατασκευής, με την κινητοποίηση κυρίως της αγοράς ομολόγων, όπως προτείνεται στο σημείο 3.1.4 κατωτέρω.

3.1.4 Η εξέταση των ΣΔΙΤ δείχνει ότι, σε χρηματοδοτικό επίπεδο, τα βασικά χαρακτηριστικά τους (μεγάλη διάρκεια – δημόσιες υπογραφές πρώτης ποιότητας) τις καθιστούν ένα εξαιρετικό εργαλείο δυνητικού ελέγχου της αποταμίευσης μέσω της αγοράς συμπεριλαμβανομένης και εκείνης που συνδέεται με την προετοιμασία των συντάξεων.

Ορισμένες χώρες καταβάλλουν ήδη εντατικές προσπάθειες για τη δημιουργία ενός ή περισσότερων ειδικών ταμείων με πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά και αφιερωμένων, πέρα από την περίοδο της κατασκευής (και επομένως από τους κινδύνους των προθεσμιών και του κόστους που μπορεί να συνδέονται με αυτήν) στην αναχρηματοδότηση των έργων ΣΔΙΤ. Η δημιουργία, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενός τέτοιου εργαλείου μπορεί να είναι σημαντική, και η τεχνική διαχείρισή του θα μπορούσε να αναληφθεί, τουλάχιστον στο στάδιο εκκίνησης, από την ΕΤΕπ.

Συγχρόνως, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πολλές ΣΔΙΤ αποτελούνται από υπηρεσίες γενικού (οικονομικού) συμφέροντος. Η ποιότητα, η προσβασιμότητα και η οικονομική προσιτότητα των υπηρεσιών αυτών πρέπει να προέχουν των αμιγώς χρηματοοικονομικών κριτηρίων.

3.2 *Σε νομικό και κανονιστικό επίπεδο*

Η ΕΟΚΕ προτίθεται να ασκεί συνεχή επίδραση ώστε μια ΣΔΙΤ να εφαρμόζεται μόνον εφόσον –μετά από μακροπρόθεσμη εξέταση και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το κόστος της συναλλαγής, τα προβλήματα αναδιαπραγμάτευσης, κλπ.– αποδειχθεί ότι συμβάλλει πράγματι στη μείωση του κόστους, εκπληρώνοντας ορισμένους βασικούς πολιτικούς όρους (κοινωνικά πρότυπα, ποιότητα των υπηρεσιών, κλπ.). Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να εξαλειφθούν τα κίνητρα προχρηματοδότησης που τονίζουν την επείγουσα ανάγκη ανάπτυξης προβληματισμού σχετικά με τη μεταρρύθμιση των κριτηρίων της EUROSTAT. Η εξέταση των ΣΔΙΤ δείχνει ότι η πολυπλοκότητα που τις χαρακτηρίζει, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις συνδυάζεται με την έλλειψη διαφάνειας (όσον αφορά τις συμβάσεις, τις αναλύσεις κόστους-οφέλους, κλπ.) δυσχεραίνει τον δημοκρατικό έλεγχο ορισμένων από αυτές. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή καλείται να ευαισθητοποιήσει τα κράτη μέλη σχετικά με τα εγγενή προβλήματα που θέτει μια τέτοια κατάσταση.

Εκτίθεται παρακάτω η υφισταμένη κατάσταση σύμφωνα με τρεις κατηγορίες ερωτημάτων: ποιες από τις υφιστάμενες πτυχές

— πρέπει να διατηρηθούν ως έχουν;

— πρέπει να τροποποιηθούν;

— πρέπει να αναπτυχθούν;

3.2.1 Ποιές πτυχές πρέπει να διατηρηθούν στα υφιστάμενα κείμενα;

Σε αυτό το επίπεδο των κειμένων και του δικαίου δεν βρίσκουμε, πράγματι, κανέναν σαφή ορισμό της ΣΔΙΤ στο σύνολο των διατάξεων που ρυθμίζουν τις δημόσιες συμβάσεις, τις παραχωρήσεις και όλα τα άλλα στοιχεία που σχετίζονται με την υλοποίηση των υποδομών.

Μετά από πιο λεπτομερή εξέταση, και λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που έχει αποκτηθεί σε πολλές χώρες που ήδη χρησιμοποιούν τις ΣΔΙΤ, φαίνεται ότι αυτή η απουσία στενού ορισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν εμποδίζει καθόλου ούτε την ανάπτυξη των έργων, ούτε την παρακολούθησή τους από τις ευρωπαϊκές αρχές.

Εάν συνάγουμε από τη σιγή της Επιτροπής ότι δεν αισθάνεται την ανάγκη ενός πιο συγκεκριμένου ορισμού, φαίνεται ότι η ΕΟΚΕ μπορεί και πρέπει να συμμεριστεί την άποψη αυτή, διότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρήσουν τον έλεγχο ενός ορισμού προσαρμοσμένου στις ιδιαίτερες περιστάσεις και στις συνήθειές τους.

Η άποψη αυτή αφήνει, επομένως, ανοικτό το ζήτημα της διατήρησης ορισμένων ισχυόντων σήμερα κειμένων ως έχουν. Υπενθυμίζουμε, ωστόσο, ότι ένα πρόσφατο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συνιστά να χρησιμοποιούνται κατά προτεραιότητα τα ισχύοντα κείμενα αντί να καταρτίζονται νέα.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διατήρηση της οδηγίας 2004/18, η οποία πραγματεύεται τις συμβάσεις παραχώρησης δημοσίων έργων μόνον ως προς τη διαδικασία σύναψης των εν λόγω συμβάσεων, χωρίς συμπλήρωσή της με ορισμό των ΣΔΙΤ, η ρύθμιση των οποίων συνιστάται να παραμείνει στην αρμοδιότητα των δημοσίων αρχών του εκάστοτε κράτους μέλους της ΕΕ. Στην οδηγία αυτή, η σύμβαση παραχώρησης δημόσιων έργων ορίζεται ως εξής: «μια σύμβαση η οποία παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά με μια δημόσια σύμβαση έργων, εκτός από το γεγονός ότι το εργολαβικό αντάλλαγμα συνίσταται είτε αποκλειστικά στο δικαίωμα εκμετάλλευσης του έργου είτε στο δικαίωμα αυτό σε συνδυασμό με καταβολή αμοιβής».

Ο ορισμός της σύμβασης παραχώρησης υπηρεσιών είναι ο ίδιος (ο όρος «υπηρεσία» αντικαθιστά τον όρο «έργα»), αλλά η οδηγία δεν προβλέπει τίποτε όσον αφορά τους όρους ανάθεσής της, ενώ αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων παραχώρησης δημόσιων έργων.

Οι ως άνω ορισμοί σκόπιμα δεν αναφέρονται σε λεπτομέρειες διευκρινίσεων που θεωρούνται εθνικής φύσης, οι οποίες θα καθιστούσαν, στην πράξη, αδύνατη κάθε σύγκλιση σε ένα κοινό κείμενο.

Μετά από αυτές τις πρακτικές διαπιστώσεις, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει ένας λεπτομερέστερος ορισμός της έννοιας της παραχώρησης (δηλαδή μιας μακροχρόνιας σύμβασης η οποία περιλαμβάνει τη μελέτη, την κατασκευή, τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση ή/και τη συντήρηση ενός δημόσιου έργου ή μιας δημόσιας υπηρεσίας), καθώς η παρούσα κατάσταση καλύπτει αποτελεσματικά όλους τους τύπους δημόσιων συμβάσεων, οι οποίες διαφέρουν από τις παραδοσιακές δημόσιες συμβάσεις, υποβάλλοντάς τες σε ελάχιστους ευρωπαϊκούς κανόνες σύναψης.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι προτιμότερο να αποφευχθεί η θέσπιση νομοθεσίας σε αυτόν τον τομέα, ο οποίος μπορεί να καταστεί γρήγορα εξαιρετικά πολύπλοκος, τη στιγμή που επί του παρόντος οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες διαθέτουν σε όλα τα κράτη μέλη, και σύμφωνα με τις εθνικές παραδόσεις τους, συμβάσεις ΣΔΙΤ υπό την ευρεία του όρου έννοια (παραχωρήσεις με ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις από τον χρήστη και συμβάσεις εταιρικής σχέσης με δημόσιες χρηματοδοτήσεις, λοιπές συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα), οι οποίες ανταποκρίνονται δεόντως στα προβλήματα που εγείρονται.

3.2.2 Ποιά στοιχεία πρέπει να τροποποιηθούν;

Όσον αφορά την οδηγία 2004/18, ωστόσο, η ΕΟΚΕ με μέλημα τη συνοχή των χρησιμοποιούμενων κειμένων προτείνει, επ' ευκαιρία της παρούσας γνωμοδότησης σχετικά με τις ΣΔΙΤ, να διευκρινιστούν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης υπηρεσιών, τις οποίες η εν λόγω οδηγία λησμονεί παρότι προσδιορίζει σαφώς τις συμβάσεις παραχώρησης υπηρεσιών.

Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επωφελείται της ευκαιρίας αυτής για να αποσαφηνίσει το λεπτό θέμα των ΘΣΔΙΤ (θεσμοθετημένες συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα), το οποίο εξετάζεται εν μέρει σε ερμηνευτική ανακοίνωση του 2008 με σκοπό την υπενθύμιση της αυστηρής τήρησης των κανόνων του ανταγωνισμού από τις δημόσιες αρχές που προσφεύγουν σε «ημι-κρατικούς» οργανισμούς.

Στην πραγματικότητα, η ανακοίνωση αυτή είναι άγνωστη στους δημόσιους φορείς, που την αγνοούν ηθελημένα ή μη. Εάν η Επιτροπή προτίθεται να προχωρήσει στην εκπόνηση ειδικής νομοθεσίας για τις παραχωρήσεις, πρέπει να συμπεριλάβει ρητά σε αυτήν κανόνες σχετικά με την έναρξη και την ανανέωση της δραστηριότητας ΘΣΔΙΤ, ώστε να βελτιωθεί η νομοθεσία και να αποφευχθούν οι καταχρήσεις που καταγράφονται στην ευρωπαϊκή νομολογία, οι οποίες μερικές φορές αντιβαίνουν στην επιδιωκόμενη διαφάνεια.

3.2.3 Ποια στοιχεία πρέπει να αναπτυχθούν;

Σχετικά με την εφαρμογή των διαδικασιών, η ΕΟΚΕ συνιστά την καλύτερη πλαισίωση των διαδικασιών που είναι εγγενείς στις ΣΔΙΤ γενικότερα, και ειδικότερα:

— την εκ των προτέρων αξιολόγηση, η οποία χρησιμοποιείται ευρέως για την εκτίμηση του αντικτύπου του συνολικού κόστους της ΣΔΙΤ σε σχέση με την παραδοσιακή δημόσια παραγγελία· κατάλληλο εργαλείο αποτελεί, επίσης, και το μέσο «σύγκρισης κόστους/οφέλους των δημοσίων υπηρεσιών»·

— τον ανταγωνιστικό διάλογο, ο οποίος οδηγεί ενίοτε σε εκτροπές όσον αφορά τη δεοντολογία, τις προθεσμίες και τις απαιτήσεις από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις·

— την παρακολούθηση των έργων ΣΔΙΤ, προκειμένου να εκτιμηθεί με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια η σκοπιμότητά τους και να βελτιωθεί με τον τρόπο αυτό η εκ των προτέρων αξιολόγηση των μεταγενέστερων έργων.

3.2.3.1 Εκ των προτέρων αξιολόγηση

Η αρχική αυτή ανάλυση, η οποία πρέπει να επιτρέπει καταρχήν την αιτιολόγηση της προσφυγής σε μια διαδικασία αντί μιας άλλης, πρέπει να καταστεί απόλυτος κανόνας όσον αφορά γενικά τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων.

Πράγματι, ποιος τρόπος θα ήταν καλύτερος για να εκτιμήσει η αναθέτουσα αρχή τη συνέπεια –ή μάλλον τις συνέπειες– της απόφασης τρόπος που επεξεργάζεται; Η υποχρεωτική δημοσίευση των αποτελεσμάτων αυτής της εκ των προτέρων αξιολόγησης θα αποτελέσει, σε πολλές περιπτώσεις, σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της διαφάνειας, η οποία είναι αναγκαία όταν αναζητούμε βέλτιστες λύσεις και μεγαλύτερη αυστηρότητα στον ανταγωνισμό.

Με την ευκαιρία αυτή πρέπει επίσης να εκτιμηθεί εμπεριστατωμένα, στο πλαίσιο του συνολικού κόστους, η επίπτωση των ενδεχόμενων αποκλίσεων στις χρηματοδοτήσεις μεταξύ του επιτοκίου που ισχύει στις αγορές στους δημόσιους δανειολήπτες και εκείνου που ισχύει στο έργο ΣΔΙΤ. Σημειωτέον, δε, ότι η εκ των προτέρων αξιολόγηση είναι ήδη υποχρεωτική στις χώρες που έχουν επιδείξει τη μεγαλύτερη πρόοδο στον τομέα των ΣΔΙΤ.

Στη Γαλλία, η εκ των προτέρων αξιολόγηση πραγματοποιείται με βάση τέσσερα κριτήρια: το συνολικό κόστος, τη μεταβίβαση των κινδύνων, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις επιδόσεις της σύμβασης. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συστηματοποιηθούν τα κριτήρια αυτά, προσθέτοντας επίσης το κριτήριο της αυστηρής εφαρμογής της κοινωνικής νομοθεσίας των οικείων χωρών, όπως υπενθυμίζεται ανωτέρω (σημείο 1.3.4.).

3.2.3.2 Ανταγωνιστικός διάλογος

Η διαδικασία αυτή, η οποία διαφέρει από την απλή διμερή διαπραγμάτευση που χρησιμοποιείται για την οριστικοποίηση των παραδοσιακών διαδικασιών, χρησιμοποιείται ευρέως επί του παρόντος –και είναι μάλιστα υποχρεωτική σε ορισμένες χώρες– για την ανάθεση συμβάσεων ΣΔΙΤ, υπό την ευρεία του όρου έννοια. Η διαδικασία αυτή ακολουθεί μετά από μια προεπιλογή από τον πελάτη και συνίσταται στην τελειοποίηση της οριστικής σύμβασης κατόπιν διαλόγου με τον ή τους επιλεγμένους εταίρους, μέσω της διαδοχικής και επανειλημμένης βελτίωσης των στοιχείων της σύμβασης.

Ωστόσο, η διεξοδική εξέταση της σημερινής χρήσης του ανταγωνιστικού διαλόγου αναδεικνύει τα ακόλουθα:

— λόγω απειρίας, ορισμένοι δημόσιοι φορείς ξεκίνησαν ανταγωνιστικούς διαλόγους με ανεπαρκή προετοιμασία, οι οποίοι κατέληξαν σε σοβαρές αμφισβητήσεις των στοιχείων της σύμβασης κατά τη διάρκεια του διαλόγου, σε υπερβολικά μεγάλες προθεσμίες και σε ενίοτε υπερβολικές απαιτήσεις παροχής λεπτομερειών από τις επιχειρήσεις κατά την τελική φάση·

— μερικές φορές, οι κύριοι των δημόσιων έργων αποπειρώνται να εκμεταλλευθούν τη διαδικασία αυτή για να μην σεβαστούν τα κανονικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας των καινοτόμων ιδεών.

Ασφαλώς, οι ιδέες που διατυπώνονται τυγχάνουν θεωρητικής προστασίας από το απόρρητο των προσφορών, αλλά η χρήση δείχνει ότι αυτό δεν συμβαίνει στην πράξη και ότι είναι εύκολο να υπάρξουν «διαρροές» που δεν μπορούν να εντοπισθούν, δηλαδή ενέργειες οι οποίες είναι στην πραγματικότητα αντιδεοντολογικοί ελιγμοί.

Μία ορισμένη εναρμόνιση του κοινοτικού συμβατικού πλαισίου θα πρέπει να λάβει υπόψη τα μέσα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία εγγυάται την πρόοδο της καινοτομίας.

3.2.3.3 Παρακολούθηση των έργων ΣΔΙΤ

Για να τηρηθούν η διαφάνεια και οι απαιτήσεις ελέγχου, χρειάζεται να συστηματοποιηθεί η καταγραφή των έργων ΣΔΙΤ και η παρακολούθηση της εκτέλεσής τους σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η αποστολή αυτή –πέραν εκείνης που ήδη αναφέρθηκε για την ΕΤΕπ και το ΕΡΕC– πρέπει να αναληφθεί από έναν ουδέτερο φορέα, ο οποίος δεν θα επιδεικνύει κατά τις αξιολογήσεις του μια συστηματική τάση προτίμησης ή απόρριψης των ΣΔΙΤ, θα μπορούσε δε να ανατεθεί στην ομάδα εμπειρογνωμόνων.

4. **Συμπεράσματα**

— Η ανακοίνωση της Επιτροπής είναι ένα πολύ ενδιαφέρον και επίκαιρο κείμενο, με δεδομένη την ανάγκη προώθησης των δημόσιων και των ιδιωτικών επενδύσεων, ιδιαιτέρως σε περίοδο χρηματοπιστωτικής κρίσης. Πρέπει οπωσδήποτε να συνεχιστεί η διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη των ΣΔΙΤ και την αξιοποίηση των σημαντικών πλεονεκτημάτων και δυνατοτήτων που προσφέρουν, αλλά και για τον περιορισμό των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ορισμένες ΣΔΙΤ, όπως προαναφέρθηκεαν στην παρούσα γνωμοδότηση, (προβλήματα προχρηματοδότησης ή συχνές αυξήσεις του κόστους σε περίπτωση σύναψης μακροπρόθεσμων συμβατικών σχέσεων).

— Δεν μπορούμε σε καμία περίπτωση να παραβλέψουμε τις δυνατότητες που παρέχουν οι ΣΔΙΤ ως συμβολή στην ανάπτυξη των (μεγάλων και μικρών) δημόσιων υποδομών και, επομένως, στην οικονομική πρόοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

— Η Ευρώπη πρέπει, όσον αφορά τα σχέδια ΣΔΙΤ, να αποκτήσει τα μέσα που απαιτούνται για να αντλήσει διδάγματα από τις δυσκολίες που προέκυψαν ενίοτε στο παρελθόν, βελτιώνοντας τους υφιστάμενους μηχανισμούς ελέγχου και καταγράφοντας συστηματικά τα τελικά αποτελέσματα των εργασιών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καλύτερες δυνατότητες συμμετοχής σε ΣΔΙΤ.

— Υπάρχουν πολλά κοινοτικά και εθνικά νομικά μέσα: η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν χρειάζεται να αρχίσουμε από το μηδέν για να οικοδομήσουμε ένα πλαίσιο μοναδικό και θεωρητικά τέλειο. Αυτό θα σήμαινε μεγάλη απώλεια χρόνου, το δε όφελος θα ήταν περιορισμένο, ακόμη και αντιπαραγωγικό. Οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες λειτουργούν καθημερινά βάσει των υφιστάμενων νομικών πλαισίων και κάθε αμφισβήτησή τους θα είχε ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση των δημόσιων παραγγελιών και μάλιστα τη σημαντική αποσταθεροποίηση του εργαλείου των ΣΔΙΤ. Οι υπάρχοντες ορισμοί της οδηγίας 2004/18 δεν πρέπει να τροποποιηθούν ούτε να συμπληρωθούν, έτσι ώστε να μπορεί κάθε κράτος μέλος να υιοθετεί έναν νομικό ορισμό των ΣΔΙΤ ο οποίος να είναι προσαρμοσμένος στις ιδιαίτερες συνθήκες και στις ορθές πρακτικές που έχουν καταγραφεί στην επικράτειά του.

— Επομένως, πρέπει να βελτιστοποιήσουμε τα υφιστάμενα μέσα, αποσαφηνίζοντας και βελτιώνοντας ορισμένα σημεία, και χρησιμοποιώντας τις υπάρχουσες ικανότητες, ιδίως δε την πλατφόρμα της ΕΤΕπ στον τομέα της χρηματοδότησης, ενισχύοντας τον ρόλο του ΕΡΕC και της ομάδας εμπειρογνωμόνων, που θα μπορούσε να συμβάλει ακόμη περισσότερο στην ευρύτερη διάδοση των συμβατικών μεθόδων, στη συλλογή, την προώθηση και την αξιοποίηση των ορθών πρακτικών και στην ανάπτυξη διαλόγου με τον ιδιωτικό τομέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δημιουργώντας μια αντίστοιχη ομάδα εμπειρογνωμόνων του ιδιωτικού τομέα.

— Η βελτίωση της διαφάνειας, της εκ των προτέρων και βάσει του συνολικού κόστους αξιολόγησης, των αναλύσεων των επιτυχιών και των αποτυχιών, και η τήρηση των νομοθεσιών, συνιστούν ενδεχομένως αντικείμενα μελλοντικής μελέτης.

— Πρέπει να εξετάσουμε τη δυνατότητα θέσπισης ενός μηχανισμού χρηματοδότησης των ΣΔΙΤ μετά την περίοδο κατασκευής των υποδομών, προκειμένου να κινητοποιηθεί η αγορά ομολόγων, η αξιοποίηση της οποίας είναι ανεπαρκής στον εν λόγω τομέα.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εφαρμογής ενός κατώτατου κανονικού συντελεστή»

COM(2010) 331 τελικό — 2010/0179 (CNS)

(2011/C 51/13)

Εισηγητής: **ο κ. Edgardo IOZIA**

Στις 24 Ιουνίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 113 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εφαρμογής ενός κατώτατου κανονικού συντελεστή

COM(2010) 331 τελικό — 2010/0179 (CNS).

Στις 13 Ιουλίου 2010 το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. IOZIA, κατά την 466η σύνοδο ολομέλειας της 21ης Οκτωβρίου 2010, και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Περίληψη και παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ**

1.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι πρέπει να παραταθεί, ίσως για τελευταία φορά, για πέντε ακόμη έτη το αποκαλούμενο μεταβατικό καθεστώς, που λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2010, το οποίο έχει εγκριθεί από το μακρινό 1992 όσον αφορά την εφαρμογή του κατώτατου κανονικού συντελεστή ΦΠΑ, ο οποίος έχει οριστεί στο 15 %. Τάσσεται δε υπέρ της υιοθέτησης της προτεινόμενης οδηγίας.

1.2 Η μη παράταση, θα μπορούσε πράγματι να οδηγήσει σε περαιτέρω στρεβλωτικές επιπτώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Ήδη η διαφορά μεταξύ των διαφόρων συστημάτων κανονικών συντελεστών που υπάρχουν στην Ευρώπη είναι της τάξεως των 10 ποσοστιαίων μονάδων. Από 15 % στην Κύπρο και το Λουξεμβούργο έως 25 % στη Δανία, στην Ουγγαρία και στη Σουηδία. Η Επιτροπή, δικαίως, έχει προτείνει ήδη δύο φορές την εισαγωγή ενός μέγιστου ορίου, αλλά το Συμβούλιο δεν συμφώνησε, δεδομένου ότι για το ζήτημα αυτό οι Συνθήκες προβλέπουν ομοφωνία.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την απόφαση της Επιτροπής να εκπονήσει μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους, μια Πράσινη Βίβλο σχετικά με τη νέα στρατηγική του ΦΠΑ και τη δυνατότητα μιας σταδιακής εναρμόνισης των συντελεστών. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι, αφού θα της ζητηθεί η γνώμη της για την Πράσινη Βίβλο, να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η πλήρης εναρμόνιση του ευρωπαϊκού φορολογικού συστήματος και να εκλείψει οριστικά το μεταβατικό καθεστώς.

1.4 Η ΕΟΚΕ, σε πολλές σχετικές με το θέμα αυτό γνωμοδοτήσεις της έχει υποστηρίξει την ανάγκη να επιτευχθεί ένα απλό εναρμονισμένο σύστημα έμμεσης φορολογίας, με τη μείωση του διοικητικού φόρτου, με εμφανή οφέλη για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες, το οποίο να εξασφαλίζει την δίκαιη φορολόγηση και σίγουρα έσοδα για τα δημόσια οικονομικά, να μειώνει τον κίνδυνο της φοροδιαφυγής, και να συμβάλει στην ανάπτυξη και στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

1.5 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η διατήρηση της ομοφωνίας για τα φορολογικά θέματα έχει υπονομεύσει τη δυνατότητα ταχείας έγκρισης του οριστικού καθεστώτος για τη φορολόγηση στη χώρα προέλευσης. Η έλλειψη συμφωνίας κατά την τροποποίηση των Συνθηκών συνεπάγεται επώδυνη επιμήκυνση του χρόνου λήψεως αποφάσεων επί του θέματος. Σαράντα τρία έτη από την έναρξη της πορείας για ένα ευρωπαϊκό σύστημα έμμεσης φορολογίας, δεν έχει αλλάξει τίποτα εξαιτίας της αρχής της ομοφωνίας.

1.6 «Είναι ανάρμοστο για τα κράτη μέλη το γεγονός ότι μία έννοια που είχε γίνει δεκτή καταρχήν εδώ και 33 χρόνια να μην έχει ακόμα τεθεί σε εφαρμογή. Η ιστορία της νομοθεσίας περί ΦΠΑ στην Ευρώπη αποτελεί έναν κατάλογο αποτυχίας, όχι από πλευράς της Επιτροπής, της οποίας είναι επαινετές οι ακατάπαυστες προσπάθειες που καταβάλλει προκειμένου να βελτιώσει την κατάσταση, αλλά από πλευράς κρατών μελών που ματαιώνουν διαρκώς τις προσπάθειες αυτές» [1]. Τα λόγια αυτά τα είχε χρησιμοποιήσει η ΕΟΚΕ το 2001: δυστυχώς και σήμερα παραμένουν επίκαιρα!

1.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι επείγει η υιοθέτηση ενός νέου συστήματος φορολόγησης που να εξασφαλίζει: αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής ώστε να επιφέρει αύξηση των εσόδων των κρατών μελών και της Ένωσης, μείωση των διοικητικών δαπανών και ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς.

[1] Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βελτίωση της λειτουργίας του ΦΠΑ στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς», ΕΕ C 193/45 της 10.7.2001.

2. **Ιστορικό**

2.1 Το Συμβούλιο κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το ΕΚ και την ΕΟΚΕ ορίζει ομόφωνα το όριο του συντελεστή ΦΠΑ σύμφωνα με το άρθρο 12, §3 α) της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ.

2.2 Χωρίς την απαραίτητη ομοφωνία, η Επιτροπή αναγκάστηκε να προβεί σε τέσσερις παρατάσεις με βάση το μόνο αποτέλεσμα που επιτεύχθηκε με ομοφωνία, δηλαδή **τον κατώτατο συντελεστή 15 %** που ορίζει η οδηγία 92/77/ΕΟΚ. Όλες οι προτάσεις που αποσκοπούσαν στην επίτευξη μιας **οριστικής φορολογικής εναρμόνισης** δεν κατάφεραν ποτέ να τύχουν της αναγκαίας ομοφωνίας.

3. **Η πρόταση της Επιτροπής**

3.1 Ενόψει της επικείμενης λήξης της προθεσμίας στις 31 Δεκεμβρίου 2010 που προβλέπει η οδηγία 2006/112/ΕΚ η Επιτροπή προτείνει τη νιοστή παράταση που ορίζει ότι **ο κανονικός συντελεστής δεν μπορεί να είναι κατώτερος του 15 %** από 1ης Ιανουαρίου 2011 έως 31 Δεκεμβρίου 2015.

3.2 Η Επιτροπή, στο σημείο 9 της υπό εξέταση πρότασης, προβλέπει να δημοσιεύσει σύντομα μια Πράσινη Βίβλο σχετικά με μια νέα στρατηγική στον τομέα του ΦΠΑ που θα αποτελέσει το έναυσμα διαβουλεύσεων για τη μελλοντική φορολογική εναρμόνιση. Μόνο με βάση το αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων αυτών μεταξύ των κρατών μελών θα μπορέσει η Επιτροπή να λάβει τη σωστή απόφαση για το ύψος των κανονικών συντελεστών ΦΠΑ στην ΕΕ.

4. **Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ**

4.1 Με βάση την κατάσταση που ισχύει σήμερα στα 27 κράτη μέλη για τα θέματα της φορολογίας, ιδίως όσον αφορά τον ΦΠΑ, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει θεωρώντας ότι, όπως και στο παρελθόν, η πρόταση αυτή αποτελεί «υποχρέωση».

4.2 Η απόφαση της Επιτροπής να εκπονήσει μία Πράσινη Βίβλο σχετικά με το όλο θέμα, με στόχο την οριστική αντιμετώπιση του μεταβατικού καθεστώτος και να ξεκινήσει μία διαδικασία εναρμόνισης του χαοτικού καθεστώτος των συντελεστών, των απαλλαγών, των χαμηλών ή μειωμένων συντελεστών και του συνόλου της νομοθεσίας, η ΕΟΚΕ έχει κάθε διάθεση να υποστηρίξει την πραγματοποίηση του σχεδίου αυτού, αν και οι προηγούμενες εμπειρίες στον τομέα αυτό κατέδειξαν ότι υπερισχύουν τα μικρά εθνικά συμφέροντα, που εκ των πραγμάτων αντιτίθενται στην απλούστευση και την πλήρη υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς.

4.3 Το ύψος της φοροδιαφυγής σε επίπεδο ΕΕ, εκτιμάται μεταξύ 200 και 250 δις ευρώ. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι πρέπει να είναι πιο αποτελεσματική καταπολέμηση της απάτης, η οποία «δεν επηρεάζει μόνο τη χρηματοδότηση των προϋπολογισμών των κρατών μελών, αλλά και την όλη ισορροπία των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την έννοια ότι κάθε μείωση των ιδίων πόρων σε ΦΠΑ πρέπει να αντισταθμίζεται με αύξηση των ιδίων πόρων που βασίζονται στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν» [2].

4.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη, για το σκοπό αυτό τη συντονισμένη και από κοινού δράση των κρατών μελών, με σκοπό την ταυτόχρονη επίτευξη πολλών στόχων: απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, αύξηση των εσόδων από τους φόρους μέσω της αποτελεσματικής καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, εναρμόνιση των συντελεστών ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς, χωρίς το ποσό του φόρου να παρέχει σε οιονδήποτε πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

---

[2] Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 2008 με θέμα την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου αναφορικά με το κοινό σύστημα ΦΠΑ για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής που συνδέεται με ενδοκοινοτικές πράξεις.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο,την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Διεθνής κλιματική πολιτική για το μετά την Κοπεγχάγη διάστημα: άμεσα μέτρα για την αναζωογόνηση της παγκόσμιας δράσης για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος»

COM(2010) 86 τελικό

(2011/C 51/14)

Εισηγητής: **ο κ. BUFFETAUT**

Στις 9 Μαρτίου 2010 και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Διεθνής κλιματική πολιτική για το μετά την Κοπεγχάγη διάστημα: άμεσα μέτρα για την αναζωογόνηση της παγκόσμιας δράσης για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος»

COM(2010) 86 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 31 Αυγούστου 2010.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειας της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 118 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα**

1.1 Η συμφωνία της Κοπεγχάγης προκάλεσε αρχικά μεγάλη απογοήτευση, καθώς δεν επετεύχθη γενική συναίνεση ως προς τους στόχους και τα μέτρα για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Αξιολογώντας προσεκτικότερα το κείμενο αυτό, όμως, μπορούμε να εκτιμήσουμε ότι περιλαμβάνει στοιχεία προόδου όσον αφορά τον στόχο περί συγκράτησης της αύξησης των θερμοκρασιών κάτω από τους 2 °C συγκριτικά με την προβιομηχανική περίοδο· σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι το εν λόγω κείμενο επέτρεψε να σημειωθεί πρόοδος τόσο σχετικά με τα ζητήματα μεταφοράς τεχνολογίας και χρηματοδότησης των αναπτυσσόμενων χωρών, όσο και σχετικά με πιο συγκεκριμένες συμφωνίες για τη χρήση της γης και τη δασοκομία. Τα εξαχθέντα συμπεράσματα πρέπει τώρα να αποτελέσουν τη βάση για τους επόμενους γύρους διαπραγματεύσεων στο Κανκούν και στη Νότια Αφρική.

1.2 Είναι πάντως δύσκολο να θεωρηθούν αυτά επιτυχία της διπλωματίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η τελευταία θα πρέπει επομένως να εξετάσει τον αναπροσανατολισμό της διπλωματικής της στρατηγικής. Η δημιουργία της νέας διπλωματικής υπηρεσίας, ως αποτέλεσμα της έγκρισης της Συνθήκης της Λισσαβώνας, θα μπορούσε να μεταβάλει τα εσωτερικά πολιτικά δεδομένα στην Επιτροπή. Σε κάθε περίπτωση, η μονομερής δέσμευση για μείωση των εκπομπών μας κατά 20 %, ή και 30 %, έως το 2020 δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα και δεν επέτρεψε να επιτευχθεί δεσμευτική συμφωνία. Στην πραγματικότητα, οι εταίροι μας είναι ρεαλιστές σε υπερθετικό βαθμό και αισθάνονται δυσπιστία έναντι κάθε μεγαλεπήβολης διακήρυξης αρχών πίσω από την οποία κρύβονται κανονισμοί και πιθανοί εξαναγκασμοί, ακόμη και αν ο κύριος στόχος του περιορισμού της αύξησης της θερμοκρασίας στους 2 °C έγινε τελικά αποδεκτός.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είχε ιδιαίτερη επιτυχία ή επιρροή στις διαπραγματεύσεις της Κοπεγχάγης, εν μέρει επειδή οι στόχοι της ήταν υπερβολικά φιλόδοξοι για πολλές άλλες χώρες στην παρούσα συγκυρία και εν μέρει λόγω ορισμένων επιφυλάξεων, μεταξύ άλλων για το κατά πόσο οι στόχοι αυτοί είναι εφικτοί. Η ΕΕ θα πρέπει τώρα να επικεντρωθεί στους συγκεκριμένους τρόπους επίτευξης των στόχων μείωσης των ανθρακούχων εκπομπών που έχει θέσει για τον εαυτό της, παράλληλα με και στο πλαίσιο της αναζωογόνησης της οικονομίας της. Η απτή επιτυχία της στη διττή αυτή αποστολή θα ενίσχυε την αξιοπιστία της και την επιρροή της στις διεθνείς διαπραγματεύσεις.

Παραμένοντας πιστή στις αποφάσεις που έχει ήδη λάβει, ιδίως στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει:

— να αναλάβει τη δέσμευση, σύμφωνα και με την πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος της Γερμανίας, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, να αυξήσει άμεσα το ποσοστό της επιδιωκόμενης μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για το 2020 από 20 % σε 30 %, εάν οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες επιτρέπουν την εν λόγω αύξηση χωρίς απώλεια ανταγωνιστικότητας και υπό την προϋπόθεση ότι αυτή συνδυάζεται πράγματι με τα μέτρα και τις επενδύσεις που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου. Το γεγονός ότι, λόγω της οικονομικής κρίσης, οι εκπομπές στην ΕΕ έχουν μειωθεί δραστικά δεν αποτελεί καθαυτό επαρκή λόγο για την επιδίωξη υψηλότερου στόχου μείωσης, διότι οι εκπομπές μπορεί να αυξηθούν εκ νέου σε περίπτωση οικονομικής ανάκαμψης·

— να κινητοποιήσει και να συντονίσει τα κοινοτικά και τα εθνικά ερευνητικά μέσα όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και το πεδίο της ενεργειακής απόδοσης. Το ζητούμενο είναι η καλύτερη κατανομή των πόρων, προκειμένου να επιτευχθεί η αποδοτικότερη χρήση τους και να αποδειχθεί ότι, πέραν των πολιτικών διακηρύξεων και των νομικών κανόνων, κινητοποιούνται πράγματι και τα μέσα που είναι απαραίτητα για συγκεκριμένη δράση. Είναι επίσης σημαντικό να εξασφαλιστεί στενή συνεργασία μεταξύ των ερευνητικών και των οικονομικών παραγόντων όπως η βιομηχανία και η γεωργία, ούτως ώστε οι υποσχόμενες τεχνολογίες να μπορούν να εισέρχονται γρήγορα στην αγορά·

— να εκφράζεται με μεγαλύτερη μετριοπάθεια, ώστε να μην δίδεται η εντύπωση στους εταίρους μας ότι επιδιώκουμε να τους επιβάλουμε ένα ευρωπαϊκό μοντέλο που υποτίθεται ότι είναι υποδειγματικό·

— σε αναμονή μιας συνολικής συμφωνίας, να επικεντρώσει τις διπλωματικές της προσπάθειες σε πιο εξειδικευμένες συμφωνίες ανά τομέα, όπως είναι η διαχείριση των εδαφών και των δασών, η μεταφορά τεχνολογιών (με προσοχή ώστε να μην χαθεί το συγκριτικό μας πλεονέκτημα στον εν λόγω τομέα), το σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης των δεσμεύσεων, οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις και ο τρόπος χορήγησής τους. Η διεθνής διάσκεψη για το κλίμα και το δάσος, που έλαβε χώρα τον περασμένο Μάιο στο Όσλο, αποτελεί καλό παράδειγμα επιτυχημένης δράσης·

— να αναπτύξει ενεργό διπλωματία, με τη στήριξη των κρατών μελών, προς την κατεύθυνση των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ρωσίας και των χωρών BASIC, δεδομένου ότι μια παγκόσμια συμφωνία δεν είναι δυνατή χωρίς τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις άλλες μεγάλες χώρες·

— να αποτελέσει κινητήριο δύναμη στις διμερείς ή πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο οργανώσεων εκτός του ΟΗΕ, προκειμένου να προετοιμασθεί μια παγκόσμια συμφωνία. Όλα αυτά θα πρέπει να συμβούν με μέριμνα για διαφάνεια, προκειμένου να καθησυχασθούν ορισμένα κράτη που ενδεχομένως να ανησυχούν ότι θα τους επιβληθούν προαποφασισμένες λύσεις·

— ενόψει των επενδύσεων μεγάλης κλίμακας που συμφωνήθηκαν τόσο από την Κίνα όσο και από τις Ηνωμένες Πολιτείες ή τη Νότια Κορέα στο ζήτημα της πράσινης οικονομίας, να εφαρμόσει μια φιλόδοξη ευρωπαϊκή πολιτική, εάν επιθυμούμε να είμαστε η κινητήριος δύναμη της οικονομίας του μέλλοντος και εάν αρνούμαστε να απολέσουμε τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα και να εξαρτηθούμε από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, την τεχνογνωσία και τις τεχνικές που κατέχουν άλλοι. Οι στόχοι μείωσης των εκπομπών μπορούν να καταστούν χρήσιμο εργαλείο, αλλά δεν αρκούν από μόνοι τους για την επίτευξη του τεχνολογικού άλματος που είναι αναγκαίο για μια πραγματικά βιώσιμη ανάπτυξη.

1.4 Για την ενίσχυση των διπλωματικών της προσπαθειών, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει επίσης να κινητοποιήσει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, προκειμένου να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη για την αναγκαιότητα να προχωρήσει η κοινωνία μας προς την κατεύθυνση του περιορισμού της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων, της ευρύτερης χρήσης ανανεώσιμων πηγών και προσωπικών συμπεριφορών με περισσότερη κοινωνική ευσυνειδησία.

2. **Εισαγωγή**

2.1 Η έκβαση της συνόδου κορυφής της Κοπεγχάγης προκάλεσε ποικίλες και διαφορετικές αντιδράσεις.

2.2 Κατά την άποψη ορισμένων κρατών και φορέων που συμμετείχαν στη συζήτηση, η συμφωνία της Κοπεγχάγης αποτελεί ένα ενθαρρυντικό πρώτο βήμα, διότι εγκρίθηκε από πολλά κράτη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η Κίνα, η Ινδία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, που αποδέχθηκαν τον στόχοπερί συγκράτησης της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από 2 °C συγκριτικά με την προβιομηχανική εποχή. Άλλοι, ωστόσο, τη θεώρησαν εντελώς απογοητευτική, καθώς δεν υπήρξε λεπτομερής συμφωνία όσον αφορά τα μέτρα για την επίτευξη αυτού του στόχου ή για τον τρόπο διαμοιρασμού της ευθύνης μεταξύ των διάφορων χωρών.

2.3 Το επίπεδο των εθνικών φιλοδοξιών και δεσμεύσεων της συμφωνίας ήταν επίσης απογοητευτικό, όπως δείχνει το γεγονός πως οι εθελοντικοί εθνικοί στόχοι για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, που υπεβλήθησαν ως συνέπεια της συμφωνίας, υπολείπονται των αναγκαίων για τη διατήρηση της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από 2 °C, όπως και εκείνων που η ΕΕ και άλλοι ήλπιζαν να συμφωνηθούν.

2.4 Η διάσκεψη αποτέλεσε αδιαμφισβήτητα διπλωματική απογοήτευση για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως για την Επιτροπή. Ειδικότερα, η εξαγγελία μονομερούς δέσμευσης για μείωση κατά 20 %, ή ακόμη και κατά 30 %, των εκπομπών CO_2 της ΕΕ έως το 2020 δεν είχε την προσδοκώμενη διπλωματική αποτελεσματικότητα, καθώς δεν ενθάρρυνε άλλες ανεπτυγμένες χώρες να αναλάβουν αντίστοιχες δεσμεύσεις, ούτε εκμαίευσε πιο συγκεκριμένες δεσμεύσεις από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρέπει, λοιπόν, να εξετάσουμε γιατί απέτυχε η διπλωματική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πως μπορεί να αναπροσανατολιστεί προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα.

3. **Μια ρεαλιστικότερη και μετριοπαθέστερη προσέγγιση**

3.1 Παρά το γεγονός ότι οι σχέσεις μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας είναι περίπλοκες, φαίνεται ότι η συμφωνία της Κοπεγχάγης αντικατοπτρίζει ουσιαστικά τη συμφωνία που συνάφθηκε μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των κρατών που απαρτίζουν την ομάδα BASIC (Βραζιλία, Νότιος Αφρική, Ινδία, Κίνα).

3.2 Κατά συνέπεια, συνάγονται οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

— πολλές αναδυόμενες χώρες, όπως και οι Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες ανεπτυγμένες χώρες, εξακολουθούν να προτάσσουν τη διατήρηση (ή αποκατάσταση) της βραχυπρόθεσμης οικονομικής αναπτυξιακής τους πορείας έναντι της υπερθέρμανσης του πλανήτη (παρά το γεγονός πως η ανεξέλεγκτη υπερθέρμανση μπορεί να προκαλέσει πολύ μεγαλύτερη ζημία σε όλες τις οικονομίες μεσοπρόθεσμα, εάν δεν μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου). Αυτή η ομάδα κρατών μάλλον θα συνεχίσει να αποτελεί την κυρίαρχη φωνή στον καθορισμό των ορίων των στόχων για τα επόμενα χρόνια, εκτός εάν ή μέχρις ότου αναγκασθούν να αναθεωρήσουν ριζικότερα την άποψή τους λόγω συνδυασμού νέων γεγονότων που σχετίζονται με το κλίμα ή ισχυρότερων επιστημονικών ενδείξεων ή εντεινόμενων πιέσεων στους περιορισμένους πόρους ορυκτών καυσίμων. Η ΕΕ θα πρέπει να προσαρμόσει τη στρατηγική της στη νέα αυτή παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων·

— η αμερικανική προσέγγιση βασίζεται περισσότερο στην επίδειξη εμπιστοσύνης προς την επιστημονική και τεχνική πρόοδο και στον ρεαλισμό παρά στην κανονιστική ρύθμιση. Είναι εμφανές πως οι ΗΠΑ (και η Κίνα) θα εστιάσουν τις προσπάθειές τους τα επόμενα χρόνια στη δημιουργία των μελλοντικών παγκόσμιων ηγετικών βιομηχανιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Η Ευρώπη πρέπει να φροντίσει να καταβάλει τουλάχιστον εξίσου αποφασιστική προσπάθεια για τον μετασχηματισμό και της δικής της οικονομίας προς την ίδια κατεύθυνση·

— οι αναπτυσσόμενες ή οι αναδυόμενες χώρες φοβούνται επίσης μήπως ο ζήλος των ανεπτυγμένων χωρών δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα συγκεκαλυμμένο μέσο για να περιορισθεί ή να καθυστερήσει η ανάπτυξή τους –πολλώ δε μάλλον εφόσον σε καμία περίπτωση δεν έχουν επιτύχει όλες οι ανεπτυγμένες χώρες τους στόχους που είχαν εξαγγείλει.

Το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία επιθυμούσε να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση, δεν φαίνεται να έχει πείσει ιδιαίτερα τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου σχετικά με τα πλεονεκτήματα της προσέγγισής της οφείλεται αδιαμφισβήτητα στο ότι βασίστηκε υπερβολικά σε γενικόλογους υπολογισμούς των επιδιωκόμενων μειώσεων που απαιτούνται από όλους και στο –ατελές ακόμα– σύστημα εμπορίας εκπομπών, χωρίς να λάβει αρκετά μέτρα για την έμπρακτη επίδειξη της βιωσιμότητας αυτών των στόχων με επαρκείς επενδύσεις στην έρευνα, στην καινοτομία και στις τεχνικές μετασχηματισμού που ευνοούν την εδραίωση μιας νέας οικονομίας με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και καλύτερη ενεργειακή απόδοση για την ίδια και για τους άλλους. Ελπίζουμε ότι η στρατηγική 2020 θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τον σκοπό αυτόν. Πρέπει να μπορέσουμε να καταδείξουμε πως η ταχεία στροφή της Ευρώπης προς μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών αποτελεί απτή επιτυχία, που θα μας προσδίδει ολοένα και μεγαλύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, εάν δεν το ακολουθήσουν και οι άλλοι. Το έμπρακτο αυτό παράδειγμα θα εμπνεύσει και θα επηρεάσει πολύ περισσότερο τις άλλες χώρες του κόσμου από ό,τι οι απαισιόδοξες προβλέψεις, οι φαινομενικά άπιαστοι στόχοι, ο φόρτος που συνεπάγεται η επιδίωξή τους και η ηθική σημασία του διαμοιρασμού αυτού του φόρτου.

3.3 Σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα πρέπει να στηρίξουμε όλες τις ελπίδες μας σε διεθνές επίπεδο στην επίτευξη μιας οριστικής συμφωνίας εφ' όλης της ύλης πριν από τα τέλη του 2011. Είναι προτιμότερο να μην επιτευχθεί οριστική συμφωνία παρά να υπάρξει μια συμφωνία με ανεπαρκείς στόχους, που θα ενθαρρύνουν τον εφησυχασμό μπροστά στην εντεινόμενη απειλή της αλλαγής του κλίματος. Τέτοιοι ανεπαρκείς στόχοι είναι προτιμότερο να παρουσιαστούν ως προσωρινά ή ενδιάμεσα μέτρα (που είναι καλύτερα από το τίποτα), εν αναμονή μιας καταλληλότερης συμφωνίας με αυστηρότερους στόχους αργότερα, όταν ορισμένες από τις πρωτοπόρες χώρες και ομάδες χωρών θα έχουν σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο προς την οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και θα είναι σε θέση τόσο να δεσμευθούν αξιόπιστα σε πιο φιλόδοξους και κατάλληλους στόχους όσο και να πιέσουν τις υπόλοιπες χώρες να πράξουν το ίδιο.

3.4 Εν τω μεταξύ, το ενδεχόμενο παρατεταμένης ανυπαρξίας γενικής συμφωνίας δεν θα πρέπει να εμποδίσει τη διεθνή κοινότητα να σημειώσει σταδιακή πρόοδο με διαπραγματεύσεις για συγκεκριμένους τομείς και να προωθήσει τομεακές συμφωνίες, παραδείγματος χάριν για τα δάση, την ενεργειακή απόδοση, τη μεταφορά τεχνολογίας, τις χρηματοδοτικές συνεισφορές ή τη συνεργασία στο ζήτημα των ηλεκτρικών οχημάτων. Η συμφωνία του Όσλο του περασμένου Μαΐου σχετικά με τα τροπικά δάση, κατάληξη μιας διεθνούς διάσκεψης για το κλίμα και το δάσος, αποτελεί καλό παράδειγμα επιτυχημένης δράσης. Στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτής δημιουργήθηκε εταιρική σχέση στην οποία συμμετέχουν εννέα χορηγοί χώρες, ήτοι η Νορβηγία, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γαλλία, η Γερμανία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία, η Ιαπωνία και η Αυστραλία, μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση και 40 περίπου δασικές χώρες. Η νέα αυτή εταιρική σχέση έχει ως στόχο να θεσπίσει άμεσα χρηματοδοτικό μηχανισμό για την υποστήριξη των κρατών που διατηρούν τα δάση τους. Οι δεσμεύσεις που ανελήφθησαν για την περίοδο 2010-2012 ανέρχονται σε 4 δισεκατομμύρια δολάρια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αποδίδοντας μεγαλύτερη αξία στα δάση, δόθηκε νέα ώθηση στον μηχανισμό μείωσης των εκπομπών από την αποψίλωση και υποβάθμιση των δασών (REDD).

3.5 Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να συνοψισθεί ως εξής: «*Λιγότερα λόγια, περισσότερα έργα*». Θα ήταν επίσης σκόπιμο να υιοθετηθεί μια μετριοπαθέστερη στάση, όχι ως προς τους στόχους, αλλά ως προς τον τρόπο παρουσίασής τους.

3.6 Η συμφωνία της Κοπεγχάγης θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή ως έχει και να εκληφθεί ως σημείο εκκίνησης για τη δημιουργία μιας γενικής δυναμικής χωρίς προσκόμματα οφειλόμενα σε ιδεολογικές θέσεις. Θα πρέπει να προταθούν συγκεκριμένα σχέδια και να συσπειρωθούν ομάδες χωρών που είναι πρόθυμες να επενδύσουν σε τέτοιου είδους σχέδια, σε μια προσπάθεια να αποφευχθεί η μετατροπή των συμφωνιών του Κιότο σε άβατο, αν και πρέπει να λάβουμε υπόψη την επιθυμία πολλών αναπτυσσόμενων χωρών να διατηρήσουν τα βασικά στοιχεία της προσέγγισης του Κιότο.

3.7 Πέραν του ζητήματος των αναδυόμενων χωρών, κρίσιμο είναι και το ζήτημα των φτωχών χωρών. Δεν μπορούμε να τις αφήσουμε να πιστεύουν ότι η προσπάθεια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αποβλέπει στη διατήρησή τους υπό εποπτεία. Η ισότιμη προσέγγιση των κλιματικών ζητημάτων στο γαλλικό σχέδιο «δικαιοσύνη/κλίμα» πρέπει να διατηρηθεί, προκειμένου να καταδειχθεί η δέσμευση και η καλή θέληση των πλούσιων κρατών.

3.8 Ως εκ τούτου, η οικονομική συμφωνία της Κοπεγχάγης θα πρέπει να τηρηθεί, με την άμεση δέσμευση νέων κονδυλίων. Η συνεισφορά της ΕΕ καθορίστηκε σε 2,4 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως για την περίοδο 2010-2012· απαιτείται, επομένως, να καταστεί διαθέσιμη η εν λόγω χρηματοδότηση το συντομότερο δυνατόν. Όσον αφορά τις ΗΠΑ, είναι σαφές ότι δεν θα εκπληρώσουν τις χρηματοδοτικές τους υποχρεώσεις παρά μόνον εάν η Κίνα και η Ινδία προβούν σε κάποια σχετική κίνηση, ιδίως όσον αφορά το σύστημα μέτρησης, ελέγχου και επαλήθευσης.

4. Για να γνωρίζουμε τι πρέπει να κάνουμε, πρέπει να γνωρίζουμε και το σημείο εκκίνησης. Ποια είναι λοιπόν η αληθινή φύση της συμφωνίας της Κοπεγχάγης, πέραν των ιδεολογικών ή πολιτικών τοποθετήσεων;

4.1 Τα τελευταία 20 έτη, οι συζητήσεις σε διεθνές επίπεδο σχετικά με την αλλαγή του κλίματος βασίζονται στο επιστημονικό έργο της διακυβερνητικής επιτροπής για την αλλαγή του κλίματος (IPCC), η οποία συγκέντρωσε κορυφαίους επιστήμονες από όλους τους σχετικούς κλάδους και από όλα τα μέρη του κόσμου για να αναθεωρήσουν και να εκτιμήσουν τα στοιχεία σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές που προκαλούνται από τον άνθρωπο και τις επιπτώσεις τους. Οι διαδοχικές αξιολογήσεις της IPCC όλα αυτά τα χρόνια αποδεικνύουν ότι αυξάνεται διαρκώς η εμπιστοσύνη και η συναίνεση μεταξύ των επιστημόνων όσον αφορά την ύπαρξη των κλιματικών αλλαγών που προκαλούνται από τον άνθρωπο και των συνεπειών τους.

4.2 Δυστυχώς σε ορισμένες πρόσφατες εργασίες της IPCC σημειώθηκαν μερικά διαδικαστικά σφάλματα, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τα μέσα ενημέρωσης και όσους τηρούν γενικά σκεπτική στάση, προκειμένου να θέσουν υπό αμφισβήτηση τα αποδεικτικά στοιχεία και την ανάγκη για έγκαιρη δράση κατά της κλιματικής αλλαγής, στο μετά την Κοπεγχάγη διάστημα. Είναι σαφές ότι η IPCC πρέπει να βελτιώσει τις διαδικασίες της ώστε οι εργασίες της να είναι απολύτως διαφανείς και ότι όλα τα δεδομένα και τα συμπεράσματά της πρέπει να αξιολογούνται ενδελεχώς από ομότιμους, όπως εξάλλου συνιστάται από πρόσφατη έκθεση του Διακαδημαϊκού Συμβουλίου.

4.3 Ωστόσο, καμία από τις επισκοπήσεις της IPCC δεν αμφισβήτησε τα γενικά συμπεράσματά της και παρά τα διαδικαστικά λάθη της, φαίνεται ότι η διεθνής επιστημονική συναίνεση σχετικά με την πραγματικότητα της αλλαγής του κλίματος και τις αιτίες αυτής κερδίζει σταθερά έδαφος. Οι κυβερνήσεις από όλα τα μέρη του κόσμου παραμένουν πεπεισμένες για αυτό και δεσμεύτηκαν με τη Συμφωνία της Κοπεγχάγης στον στόχο διατήρησης της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη σε λιγότερο από 2 °C. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά αυτό το συμπέρασμα και αυτήν την έκφραση πολιτικής βούλησης.

4.4 Η Συμφωνία της Κοπεγχάγης θεσπίζει επίσης ένα πλαίσιο για την καταγραφή των δεσμεύσεων των χωρών σχετικά με τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και τα σχέδια για την επίτευξη αυτών. Μετά την Κοπεγχάγη, πολλές χώρες υπέβαλαν λεπτομερή στοιχεία σχετικά με τα σημερινά σχέδια και τις δεσμεύσεις τους. Αυτό είναι χρήσιμο, καθώς αποδεικνύει ότι γίνονται ή έστω προτείνονται ορισμένες ενέργειες σε πολλά μέρη του κόσμου. Ωστόσο, οι δεσμεύσεις τις οποίες έχουν αναλάβει μέχρι στιγμής οι χώρες δεν είναι ακόμα αρκετές για τη διατήρηση της ανόδου της θερμοκρασίας της γης υπό 2 °C. Στην καλύτερη περίπτωση, οι σημερινές δεσμεύσεις των αναπτυγμένων χωρών θα οδηγούσαν σε μείωση μόνο κατά 18 % έως το 2020, η οποία δεν πληροί καν τη χαμηλότερη εκτίμηση της μείωσης κατά 25-40 % που απαιτείται μέχρι την εν λόγω ημερομηνία. Κατά την άποψή της ΕΟΚΕ, η ΕΕ θα πρέπει ως εκ τούτου να προσεγγίσει τις διεθνείς διαπραγματεύσεις θεωρώντας τις σημερινές εθνικές δεσμεύσεις μόνο ως σημείο εκκίνησης και θα επιδιώξει να αποσαφηνίσει και να αναλάβει περισσότερες δεσμεύσεις στο μέτρο του δυνατού.

4.5 Η διαδικασία του ΟΗΕ διατρέχει τον κίνδυνο να μην επιτύχει τους στόχους της. Δίχως αμφιβολία, άλλες αρχές ή άλλα πολυμερή συστήματα διαπραγμάτευσης μπορούν να αποδειχθούν σημαντικά σε πρώτη φάση: η G20, οι διεθνείς συμφωνίες κλπ., που θα μπορούσαν να δώσουν νέα ώθηση στις διαπραγματεύσεις του ΟΗΕ θέτοντας ισχυρότερα και ρεαλιστικότερα θεμέλια για διάλογο. Δεν πρόκειται για αντικατάσταση του ΟΗΕ από τους ανωτέρω φορείς, αλλά για την αξιοποίησή τους με σκοπό την προετοιμασία συμφωνιών στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Πρόκειται για την επίτευξη συγκεκριμένων συμφωνιών που μετουσιώνονται σε πράξεις και πολιτικές, ακόμη και αν οι συμφωνίες αυτές καλύπτουν μία μόνο πτυχή των ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή ή με την καινοτομία σε θέματα καθαρής ενέργειας ή ενέργειας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια των διαπραγματεύσεων και αναπτύσσοντας ενεργό διπλωματία προς την κατεύθυνση των αναπτυσσόμενων χωρών και των μικρών κρατών.

4.6 Για τον λόγο αυτόν, η συγκεκριμένη εφαρμογή των δεσμεύσεων που ανελήφθησαν από τα κράτη στο πλαίσιο της συμφωνίας της Κοπεγχάγης, καθώς και του πενταετούς σχεδίου της Κίνας και της πιθανής αμερικανικής νομοθεσίας, θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προσεκτικής παρακολούθησης.

4.7 Αυτά θα πρέπει να οδηγήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια αναθεώρηση της στάσης της, ιδίως όσον αφορά την εντύπωση που δίδει ότι επιθυμεί να επιβάλει μια δεσμευτική συμφωνία παρόμοια με αυτήν που επέβαλε στον εαυτό της. Η φύση μιας τέτοιας συμφωνίας μπορεί πάντως να προκαλέσει ερωτήματα. Κάθε δεσμευτική συμφωνία προϋποθέτει τη δυνατότητα χρήσης μέσων εξαναγκασμού για την επιβολή της, είναι όμως είναι φανερό ότι δεν διαθέτουμε τα μέσα για κάτι τέτοιο και ότι δεν το επιθυμούν οι εταίροι μας. Θα ήταν αδιαμφισβήτητα προτιμότερο να γίνεται λόγος για μιασυμφωνία με συγκεκριμένες και ελέγξιμες υποχρεώσεις.

4.8 Όπως φαίνεται, αρκετές μεγάλες χώρες δεν είναι ακόμη διατεθειμένες να δεχθούν μια δεσμευτική συμφωνία επί γενικών στόχων. Στο πλαίσιο μιας προσέγγισης «βήμα προς βήμα», η συζήτηση επί συγκεκριμένων και ελέγξιμων υποχρεώσεων θα ήταν σαφώς ευκολότερο να γίνει αποδεκτή από τις χώρες αυτές.

4.9 Αδιαμφισβήτητα, θα πρέπει να καταφύγουμε σε πιο συγκεκριμένες και τεχνικές συμφωνίες ανά τομέα, σε συμφωνίες επιστημονικής συνεργασίας και έρευνας και, βεβαίως, σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας και υποστήριξης των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών, με σεβασμό στην κυριαρχία τους, αλλά και με εγγυήσεις καλής χρήσης των κονδυλίων και των ενισχύσεων που θα χορηγηθούν.

5. **Με βάση τα ανωτέρω, με ποιον τρόπο θα πραγματοποιηθεί αποτελεσματική προετοιμασία για τη σύνοδο κορυφής του Κανκούν;**

5.1 Πρώτα από όλα, η Ευρώπη πρέπει να «βάλει τάξη στα του οίκου της» και να αποδείξει πως η ταχύτερη μετάβαση σε μια κοινωνία βιώσιμη και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μπορεί να συνεισφέρει στην οικονομική επιτυχία. Επί του παρόντος υπάρχει κίνδυνος να μειωθούν τα προγράμματα για την επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς, όπως επίσης να χάσουν έδαφος οι καινοτόμες νέες βιομηχανίες της ΕΕ σε αυτούς τους τομείς ενώπιον του εξωτερικού ανταγωνισμού από την Κίνα, τη Νότια Κορέα και άλλες χώρες. Η Ευρώπη χρειάζεται πιο δραστικά μέτρα για να παρέχει στις βασικές της βιομηχανίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα τα απαραίτητα ερεθίσματα και τις επενδύσεις, ούτως ώστε να διατηρήσει την ανταγωνιστική θέση της στον κόσμο. Αυτός ο τομέας πρέπει να υποστηριχθεί ιδιαίτερα στο πλαίσιο της υλοποίησης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και των εθνικών προγραμμάτων για την ανάκαμψη της οικονομίας.

5.2 Η αρμόδια Επίτροπος για τη Δράση για το κλίμα και οι Υπουργοί Περιβάλλοντος της Γερμανίας, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου συνέστησαν να αναλάβει η ΕΕ μονομερώς τη δέσμευση να αυξήσει άμεσα το ποσοστό της επιδιωκόμενης μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για το 2020 από 20 % σε 30 %, κυρίως για να δημιουργήσει την πολιτική βούληση και τη δέουσα δέσμευση για λήψη των αναγκαίων μέτρων και να πραγματοποιήσει τις απαραίτητες επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην ενεργειακή αποδοτικότητα. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, το γεγονός ότι, λόγω της οικονομικής κρίσης, οι εκπομπές στην ΕΕ έχουν μειωθεί δραστικά δεν αποτελεί καθαυτό επαρκή λόγο για την επιδίωξη υψηλότερου στόχου μείωσης, διότι οι εκπομπές μπορεί να αυξηθούν εκ νέου σε περίπτωση οικονομικής ανάκαμψης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα υποστήριζε αυτήν την πρωτοβουλία για μείωση 30 %, εάν οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες το επιτρέψουν χωρίς απώλεια ανταγωνιστικότητας και υπό την προϋπόθεση ότι αυτή θα συνδυάζεται πράγματι με τα μέτρα και τις επενδύσεις που απαιτούνται για την επίτευξή της. Η ΕΕ πρέπει πάνω από όλα να είναι αξιόπιστη. Οι στόχοι μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει ταυτόχρονα να είναι φιλόδοξοι και να παρακολουθούνται εκ του σύνεγγυς.

5.3 Σε διεθνές επίπεδο, φαίνεται ότι είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν εντατικές προπαρασκευαστικές εργασίες στο πλαίσιο οργανισμών όπως είναι η ομάδα G20, στην οποία συμμετέχουν τα κράτη που εκπέμπουν το 90 % των εκπομπών, προκειμένου να θέσουν εκ των προτέρων τα θεμέλια μιας συμφωνίας. Εν συνεχεία, τα αποτελέσματα της διπλωματίας θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο των εργασιών των Ηνωμένων Εθνών. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και να εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών.

5.4 Έπειτα, θα πρέπει να διαμορφωθεί, στο πλαίσιο του ΟΗΕ, μια λιγότερο περίπλοκη διαδικασία διαπραγμάτευσης. Όπως είναι γνωστό, οι διαπραγματεύσεις της Κοπεγχάγης ήταν ιδιαιτέρως περίπλοκες και λάμβαναν χώρα σε έξι, συχνά παράλληλες, συνεδριάσεις.

5.5 Πρέπει οπωσδήποτε να προτιμηθεί μια απλοποιημένη αρχιτεκτονική των διαπραγματεύσεων, εγκαταλείποντας, εάν είναι αναγκαίο, και την αναφορά στο πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο σε κάθε περίπτωση καλύπτει μόνο το 30 % των εκπομπών. Εξυπακούεται ότι αυτό θα πρέπει να παρουσιασθεί και να επεξηγηθεί με διπλωματικό τρόπο και χωρίς να δίδεται η εντύπωση ότι τα κράτη που κατά κύριο λόγο ευθύνονται για τις εκπομπές επιδιώκουν να απαλλαγούν από κάθε υποχρέωση και να τις επιβάλουν σε άλλους.

5.6 Το ενδιαφέρον πρέπει να επικεντρωθεί σε βασικά ζητήματα: περιορισμός και μείωση των εκπομπών με σαφείς στόχους, επιστημονική, τεχνική και οικονομική υποστήριξη στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, παρακολούθηση των συμφωνιών που έχουν συναφθεί, καθώς και στο ειδικό ζήτημα των δασών. Αυτό θα πρέπει να συμβεί χωρίς εγκλωβισμό σε περίπλοκα νομικά συστήματα που θα αποθαρρύνουν ορισμένα κράτη και θα οδηγήσουν σε αποτυχία τις διαπραγματεύσεις.

5.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με τους ειδικούς στόχους των διαπραγματεύσεων που εκτίθενται στα σημεία 3.2 και 3.3 της ανακοίνωσης της Επιτροπής: δημιουργία ενός στιβαρού και διαφανούς πλαισίου υπολογισμού εκπομπών και αξιολόγησης των επιδόσεων, κινητοποίηση της χρηματοδότησης έργων ταχείας εκκίνησης στο άμεσο μέλλον, μακροπρόθεσμη εξασφάλιση της χρηματοδότησης για τις αναπτυσσόμενες χώρες, επέκταση και ενίσχυση της διεθνούς αγοράς ανθρακούχων εκπομπών και μεταρρύθμιση του Μηχανισμού Καθαρής Ανάπτυξης (Clean Development Mechanism - CDM), που επί του παρόντος δεν επιτυγχάνει όσο θα έπρεπε τους στόχους του.

5.8 Αντιθέτως, η ανακοίνωση για τη διεθνή κλιματική πολιτική περιλαμβάνει ορθότερες και ρεαλιστικότερες προτάσεις. Ορθώς η Επιτροπή εμμένει στην αναγκαιότητα να εφαρμοσθεί η συμφωνία της Κοπεγχάγης. Υπογραμμίζει τον «βιώσιμο» προσανατολισμό της στρατηγικής Ευρώπη 2020, η οποία καθιστά την αειφόρο ανάπτυξη προτεραιότητα ευρισκόμενη στο επίκεντρο του οράματος για μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικότερα τους πόρους, δημιουργεί νέες, πράσινες θέσεις εργασίας και προωθεί πραγματικά την ενεργειακή απόδοση και ασφάλεια.

5.9 Παράλληλα, η ανακοίνωση επισημαίνει τη σημασία που θα έχει η πρόοδος όσον αφορά τη διαμόρφωση του συστήματος παρακολούθησης, κοινοποίησης και επαλήθευσης, παρότι είναι γνωστές οι μεγάλες δυσκολίες που προκάλεσε το σημείο αυτό κατά τις διαπραγματεύσεις, ιδίως με την Κίνα. Θα πρέπει λοιπόν να καθορισθεί ένα σαφές και διαφανές πλαίσιο, που δεν θα προσκρούει στο αίσθημα εθνικής ανεξαρτησίας και αξιοπρέπειας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν ρόλο προτείνοντας μεθόδους εφαρμογής των μέσων μέτρησης και ελέγχου στις ενδιαφερόμενες τρίτες χώρες.

5.10 Οι άμεσες χρηματοδοτικές ρυθμίσεις που προβλέπονται στη συμφωνία της Κοπεγχάγης θα πρέπει να υλοποιηθούν το συντομότερο δυνατόν. Αυτό θα ήταν το καλύτερο μέσο για να αποδείξουν οι ανεπτυγμένες χώρες την καλή τους πίστη όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, εν ανάγκη βασιζόμενες σε ήδη υφιστάμενες πρωτοβουλίες.

5.11 Όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, η Επιτροπή εκτιμά ότι θα μπορέσει να κινητοποιήσει διάφορα είδη πόρων:

— αυτούς που προέρχονται από τη διεθνή αγορά ανθρακούχων εκπομπών· ωστόσο, αυτή υπήρξε αρκετά απογοητευτική έως τώρα, αφενός διότι δεν είναι παγκόσμια και αφετέρου διότι πρόκειται για μια τεχνητή αγορά: το CO_2 δεν έχει καμία πραγματική αξία και η εν λόγω αγορά θα μπορούσε να υποβαθμισθεί σε κερδοσκοπική αγορά «δικαιωμάτων ρύπανσης»·

— τις συνεισφορές των τομέων των θαλάσσιων και των εναέριων μεταφορών·

— δημόσιους πόρους, αν και όλοι γνωρίζουμε τη δημοσιονομική κατάσταση των κρατών μελών.

Με αυτά τα δεδομένα και παρά τις δυσκολίες, η τήρηση των χρηματοδοτικών μας δεσμεύσεων εμπνέει επίσης εμπιστοσύνη στα τρίτα κράτη και ιδίως στα φτωχότερα εξ αυτών. Αυτό που απομένει είναι το ιδιαίτερα ακανθώδες πρόβλημα του φορέα που θα αναλάβει τον καταμερισμό των εν λόγω κονδυλίων και την αξιολόγηση της σκοπιμότητας των προγραμμάτων και της επιτυχούς ολοκλήρωσής τους.

5.12 Πρέπει επίσης να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες έρευνας και ανάπτυξης σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, αν μη τι άλλο λόγω της μείωσης των υγρών και αερίων ορυκτών πόρων (πετρελαίου και φυσικού αερίου). Το ζητούμενο είναι η καλύτερη κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων, προκειμένου να επιτευχθεί η αποδοτικότερη χρήση τους και να αποδειχθεί ότι, πέραν των πολιτικών διακηρύξεων και των νομικών κανόνων, διατίθενται και τα μέσα που είναι απαραίτητα για συγκεκριμένη δράση. Είναι ιδιαιτέρως ανησυχητικό το γεγονός ότι προγράμματα μεγάλης σημασίας για το μέλλον, όπως είναι το Galileo ή το ITER, αντιμετωπίζουν ενδημικές δυσκολίες χρηματοδότησης.

5.13 Για την ενίσχυση των διπλωματικών της προσπαθειών, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει επίσης να κινητοποιήσει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, προκειμένου να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη ότι είναι αναγκαίο να προχωρήσει η κοινωνία μας προς την κατεύθυνση του περιορισμού της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων, της ευρύτερης χρήσης ανανεώσιμων πηγών και προσωπικών συμπεριφορών με περισσότερη κοινωνική ευσυνειδησία.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειώνσχετικά με την κατάσταση εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων»

COM(2009) 693 τελικό

(2011/C 51/15)

Εισηγητής: **ο κ. ZBOŘIL**

Στις 21 Δεκεμβρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να συμβουλευτεί την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με την

Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την κατάσταση εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων

COM(2009) 693 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιουλίου 2010.

Κατά την 466η σύνοδο ολομέλειάς της, της 21ης Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων (ΟΠΠ), η οποία περιλαμβάνει εμπεριστατωμένη παρουσίαση της διαδικασίας εφαρμογής των αρχών της ΟΠΠ. Η έκθεση εντάσσεται με πρόσφορο τρόπο στην ευρύτερη αντίληψη του σχεδίου δράσης για αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή/αειφόρο βιομηχανική πολιτική (Σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ).

1.2 Η στρατηγική βάσει ολοκληρωμένης προσέγγισης λαμβάνει δεόντως υπόψη την αρχή της επικουρικότητας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καθενός από τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στο γεγονός ότι πρακτικά μέτρα λαμβάνονται πρωτίστως σε επίπεδο επικουρικότητας, αλλά και ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης στην αγορά μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή.

1.3 Αν και η ΟΠΠ περιλαμβάνει το ζήτημα των δυνάμεων της αγοράς, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μένουν ακόμη να γίνουν πολλά όσον αφορά τη χρήση μέσων της αγοράς, όπως η περιβαλλοντική φορολογία και τα περιβαλλοντικά κίνητρα, για να σημειωθεί πρόοδος, με συντονισμένο τρόπο, στην εφαρμογή της. Η ΕΟΚΕ προτείνει να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών και να υπάρξει ιδιαίτερη εστίαση στα κίνητρα, στην εφαρμογή τους και στον ρόλο των μακροπρόθεσμων εθελοντικών συμφωνιών.

1.4 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η τυποποίηση μπορεί να ωφελήσει μεγάλο αριθμό προϊόντων, καθώς θα μπορούσε, λόγου χάρη, να επηρεάσει θετικά την ανακυκλωσιμότητα, την αποτελεσματικότητα και την περιβαλλοντική τους απόδοση, καθώς και άλλους παράγοντες. Κατά την εφαρμογή της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό, η τυποποίηση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο και θα πρέπει να ενισχυθεί στο μέλλον.

1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μεγαλύτερη ευθυγράμμιση των δύο συστημάτων οικολογικής διαχείρισης (το EMAS θα πρέπει να προσεγγίσει περισσότερο το ISO 14001) θα μπορούσε να συμβάλει στην πιο συστηματική εφαρμογή του EMAS στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ.

1.6 Κάθε διάταξη, πολιτική ή μέσο, ακόμη και για την υλοποίηση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ, θα πρέπει να σχεδιάζεται και να εγκρίνεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην βλάπτει το περιβάλλον ανταγωνισμού ή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να σέβεται πλήρως την αρχή της βελτίωσης της νομοθεσίας και τον στόχο της βιωσιμότητας. Είναι απολύτως αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι οι νέες πολιτικές που υιοθετήθηκαν για πρακτικούς λόγους δεν επιφέρουν αλληλεπικαλύψεις ή συγκρούσεις με τα μέσα και τις πολιτικές της ΕΕ που εφαρμόζονται ήδη.

1.7 Η οικονομική αποδοτικότητα είναι επίσης αναγκαία για την επιτυχία του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ. Η αρχική ανάλυση αντικτύπου θα πρέπει να συνοδεύεται από συμπληρωματικές αναλύσεις των μακροοικονομικών και μικροοικονομικών συνεπειών, οι οποίες είναι συνήθως πολύ διαφορετικές στην πραγματική οικονομική ζωή.

1.8 Η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τις κύριες αλυσίδες αξίας σε όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο και με τη μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια. Η ισχύουσα νομοθεσία για τον οικολογικό σχεδιασμό και την επισήμανση δεν πρέπει να θέτει εμπόδια στα ευρωπαϊκά προϊόντα από πλευράς ανταγωνισμού, αλλά απεναντίας να βοηθά ώστε τα ευρωπαϊκά προϊόντα να διατίθενται με επιτυχία τόσο στις εσωτερικές όσο και στις διεθνείς αγορές. Κάθε πρωτοβουλία – ιδίως εκείνες που σχετίζονται με την επισήμανση των προϊόντων, αλλά και εκείνες που αποσκοπούν να ενθαρρύνουν τη διαφοροποίηση της κατανάλωσης – πρέπει να στηρίζεται σε σταθερή και τεκμηριωμένη επιστημονική βάση και να χρησιμοποιείται μόνον σε τομείς στους οποίους μπορεί να επιφέρει ουσιαστική αλλαγή των προτύπων κατανάλωσης.

1.9 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ιδέας της ΟΠΠ και του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ για την προαγωγή της ανάπτυξης πιο βιώσιμων προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής, σύμφωνα με τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ επί του θέματος ([1]). Αυτή η προσέγγιση θα προσφέρει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας.

1.10 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι θα πρέπει, ως εκ τούτου, να δοθεί προτεραιότητα σε ήδη υφιστάμενα κοινοτικά προγράμματα όπως το πρόγραμμα SET (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακής Τεχνολογίας), το πρόγραμμα ETAP (πρόγραμμα δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες) ή σε δραστηριότητες τεχνολογικών πλατφορμών. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για τη διασφάλιση ορθού συντονισμού και επαρκούς επιπέδου φιλοδοξίας.

1.11 Η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης στο πεδίο της οικολογικής καινοτομίας, της οικονομικής σφαίρας και των επιχειρήσεων, των ερευνητικών κέντρων και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης θα πρέπει να προσφέρει στον εν λόγω τομέα καινοτομίες οι οποίες είναι απολύτως κρίσιμης σημασίας.

1.12 Η προσπάθεια απτής υλοποίησης της ιδέας της ΟΠΠ, παρακάμπτοντας μελλοντικά το σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ, ενέχει τον κίνδυνο να προκληθούν περιττές νομικές αντιφάσεις και αβεβαιότητες. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την άποψη ότι κάθε περαιτέρω δραστηριότητα ΟΠΠ θα πρέπει εφεξής να αξιολογείται και να υλοποιείται στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ.

1.13 Η εφαρμογή της ΟΠΠ και των σχεδίων δράσης για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή και για τη βιώσιμη βιομηχανική πολιτική (SCP/SIP) πρέπει να είναι μια δυναμική διαδικασία που βασίζεται σε συνεχή διάλογο και συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων (από τις επιχειρήσεις και τους φορείς χάραξης πολιτικής, έως τις οργανώσεις των καταναλωτών και τις ΜΚΟ που ασχολούνται με το περιβάλλον), προκειμένου να ενισχυθούν τα εργαλεία επικοινωνίας με τους καταναλωτές, η βιολογική παραγωγή και η προώθηση βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων.

2. Έγγραφο της Επιτροπής

2.1 Στις 18 Ιουνίου 2003 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωσή της με τίτλο «Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων – Οικοδομώντας στη συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής» ([2]). Η ιδέα της ΟΠΠ στηρίζεται στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

— Η παραγωγή και η χρήση αγαθών και υπηρεσιών (δηλ. προϊόντων) προκαλούν τις περισσότερες από τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η κατάσταση επιδεινώνεται εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού προϊόντων που καταναλώνονται στην ΕΕ και στον κόσμο.

— Οι περιβαλλοντικές πιέσεις και επιπτώσεις των προϊόντων παρατηρούνται σε διάφορα στάδια του κύκλου ζωής τους (κατά τη διάρκεια της αλυσίδας παραγωγής, κατά τη χρήση τους και κατά την οριστική διάθεσή τους στο τέλος του κύκλου ζωής τους). Τα διορθωτικά μέτρα πρέπει να σχεδιάζονται μελετώνται έτσι ώστε η επιβάρυνση στο περιβάλλον να μην μετατίθεται σε άλλα στάδια του κύκλου ζωής των προϊόντων ή σε άλλες γεωγραφικές περιοχές.

— Εξαιτίας της τεράστιας ποικιλίας των προϊόντων και των επιπτώσεών τους, δεν υπάρχει ένα μοναδικό εργαλείο πολιτικής για την αντιμετώπισή τους. Πρέπει να επιλεγεί και να εφαρμοσθεί κατά περίπτωση με συντονισμένο τρόπο το κατάλληλο μέσο πολιτικής ή συνδυασμός μέσων, συχνά σε πολλά πεδία ταυτόχρονα.

2.2 Στην ανακοίνωση εκτίθεται ο στόχος της ΟΠΠ και καθορίζονται οι πέντε «αρχές» της ΟΠΠ: (1) συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής· (2) συνεργασία με την αγορά· (3) ευρεία συμμετοχή ενδιαφερομένων μερών· (4) συνεχής βελτίωση των προϊόντων· (5) συντονισμένη χρήση των μέσων πολιτικής. Η ΟΠΠ προβλέπεται να εφαρμοστεί μέσω τριών στρατηγικών δράσεων:

— Συμβολή σε πρωτεύουσες δράσεις πολιτικής, και ιδίως στην κοινοτική στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης ([3]), το 6ο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον ([4]) και τα δεκαετή προγράμματα για τη μετάβαση σε αειφόρους τρόπους κατανάλωσης και παραγωγής ([5]).

— Συμπλήρωση υφιστάμενων πολιτικών σχετικών με τα προϊόντα με τη διαμόρφωση πλαισίου, το οποίο να επιτρέπει τη συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με βάση τον κύκλο ζωής των προϊόντων.

— Ενίσχυση του συντονισμού και της συνοχής των μέσων πολιτικής για προϊόντα που σχετίζονται με το περιβάλλον.

2.3 Οι αρχές της ΟΠΠ έχουν συμπεριληφθεί στο καθοριστικό **πλαίσιο πολιτικής για την αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή/αειφόρο βιομηχανική πολιτική (ΑΚΠ/ΑΒΠ)** με το **σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ** ([6]), το οποίο είναι σφαιρικό και προωθεί τη διαδικασία που κινήθηκε με την ανακοίνωση για την ΟΠΠ.

2.4 Η **οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια** ενσωματώνει τις αρχές της ΟΠΠ στη νομοθεσία περί σχεδιασμού των προϊόντων. Το πεδίο εφαρμογής της διευρύνθηκε το 2009 ώστε να καλύπτει περισσότερες ομάδες προϊόντων (προϊόντα σχετιζόμενα με την κατανάλωση ενέργειας) στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ ([7]).

([1]) ΕΕ C 80 της 30.3.04, σ. 39-44 και ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 46.
([2]) COM(2003) 302 τελικό.
([3]) Ανανεωμένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη της 9ης Ιουνίου 2006, αριθ. 10117/06.
([4]) COM(2001) 31 τελικό.
([5]) Βλ. http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_scpp/scpp_tenyearframprog.shtml.
([6]) COM(2008)397 τελικό.
([7]) Οδηγία 2009/125/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, για θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια.

2.5 Η νέα **οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα** ([8]) καθιστά πολλά στοιχεία της ΟΠΠ δεσμευτικά από νομική άποψη, και συγκεκριμένα καθιερώνει την απαίτηση να συνεκτιμάται ολόκληρος ο κύκλος ζωής των αποβλήτων κατά την κατάστρωση και την άσκηση πολιτικής για τα απόβλητα.

2.6 Στις **θεματικές στρατηγικές** για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων και την πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση των αποβλήτων έχει υιοθετηθεί η συνεκτίμηση του κύκλου ζωής και το κάλεσμα για συνεχή βελτίωση ([9]), καθώς και η αρχή της συνεργασίας με την αγορά ([10]). Η προτροπή της στρατηγικής για τα απόβλητα να δημιουργηθούν ισχυρές αγορές ανακύκλωσης στην ΕΕ είναι ένα παράδειγμα.

2.7 Αμέσως μετά την έκδοση της ανακοίνωσης για την ΟΠΠ, η Επιτροπή άρχισε να αναπτύσσει την **ευρωπαϊκή βάση ανάλυσης του κύκλου ζωής (ΑΚΖ)**, μια ευρωπαϊκή βάση δεδομένων αναφοράς για τον κύκλο ζωής με ποιοτικό έλεγχο και ένα εγχειρίδιο ΑΚΖ.

2.8 Συνολικά έχει σημειωθεί αισθητή πρόοδος στην ΕΕ όσον αφορά την κατάστρωση πολιτικών για τα προϊόντα με βάση τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Ωστόσο, επειδή η ΟΠΠ είναι περισσότερο μια διαδικασία και όχι η τελική κατάσταση, υπάρχουν πάντοτε μεγάλα περιθώρια για περαιτέρω δράσεις.

2.9 Η ιδέα είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί επίσης στην περιβαλλοντική βελτίωση **μη βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών**. **Τα «μέσα ΟΠΠ» για τη φορολόγηση και τις επιδοτήσεις** δεν έχουν εφαρμοσθεί ακόμη σε κοινοτικό επίπεδο.

2.10 Η εφαρμογή της ΟΠΠ από άποψη πολιτικής ενσωμάτωσης είναι δύσκολο να τεκμηριωθεί, διότι στις νέες πολιτικές σπάνια γίνεται ρητή αναφορά στην ΟΠΠ. Ωστόσο, έχει σημειωθεί εν γένει αισθητή πρόοδος στη συνεκτίμηση του κύκλου ζωής από καίριες βιομηχανίες και πολιτικούς ιθύνοντες, έχουν προχωρήσει δε σημαντικά η διάθεση δεδομένων για τον κύκλο ζωής και η συναίνεση όσον αφορά τη μεθοδολογία. Αρκετή πρόοδος έχει σημειωθεί επίσης στον προσδιορισμό των προϊόντων που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο δυναμικό βελτίωσης και των δυνατών μέτρων βελτίωσής τους.

2.11 Η ενημέρωση των καταναλωτών, η νομοθεσία για τον οικολογικό σχεδιασμό, η καθαρή παραγωγή και οι οικολογικές δημόσιες συμβάσεις/αγορές είναι πλέον στο επίκεντρο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ. Με το σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ συνεχίζεται η διαδικασία που άρχισε με την ανακοίνωση για την ΟΠΠ με στόχο την αποδέσμευση ακόμη μεγαλύτερου δυναμικού της αγοράς για πιο βιώσιμα προϊόντα και την προώθηση της ευφυέστερης κατανάλωσης. Η ανακοίνωση ολοκληρώνεται με την επισήμανση ότι η επανεξέταση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ που έχει προγραμματισθεί για το 2012 θα δώσει την εξαιρετική ευκαιρία να εκτιμηθεί περαιτέρω η ανάπτυξη της ΟΠΠ.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων (ΟΠΠ) καθώς και το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας, στο οποίο οι υπηρεσίες της Επιτροπής παρέχουν εμπεριστατωμένη παρουσίαση της διαδικασίας εφαρμογής των αρχών της ΟΠΠ. Η παρουσίαση αυτή καλύπτει όχι μόνον τις πρωτοβουλίες και τη συγκεκριμένη μορφή που θα λαμβάνουν στο επίπεδο της Επιτροπής, αλλά περιλαμβάνει επίσης μια χρήσιμη σύγκριση των καταστάσεων που επικρατούν στα διάφορα κράτη μέλη, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Η έκθεση εντάσσεται με πρόσφορο τρόπο στο ευρύτερο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για την αειφόρα κατανάλωση και παραγωγή (σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ).

3.2 Η αρχική ανακοίνωση για την ΟΠΠ που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2003 υπήρξε σαφώς χρήσιμη για την έναρξη εποικοδομητικού διαλόγου σχετικά με τον ρόλο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών, καθώς και των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών με σκοπό τη μέγιστη μείωση των επιπτώσεων των προϊόντων στο περιβάλλον. Επιπλέον, η συζήτηση αυτή διαφοροποίησε ολοσχερώς τις αντιλήψεις επί του θέματος και συνέβαλε στην καταβολή σύντονων προσπαθειών για την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και νομικών μέσων με τα οποία μπορεί να μειωθεί συνολικά ο αντίκτυπος των προϊόντων στο περιβάλλον.

3.3 Σκοπός ήταν η καθιέρωση ενός εννοιολογικού πλαισίου βάσει της αρχής της αξιολόγησης του κύκλου ζωής ενός προϊόντος, πράγμα το οποίο μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση του συντονισμού και της συνοχής μεταξύ των διαφορετικών μέσων πολιτικής που σχετίζονται με τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των προϊόντων.

3.4 Γενικώς, οι πέντε αρχές στις οποίες στηρίζεται η ΟΠΠ έχουν ενταχθεί επιτυχώς στη δραστηριότητα των διοικητικών και νομοθετικών οργάνων και των ενδιαφερομένων μερών. Οι αρχές αυτές αποτελούν επίσης τη βάση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ, το οποίο έχει καταστεί λογική προέκταση της διαδικασίας που ξεκίνησε με την ανακοίνωση για την ΟΠΠ.

3.5 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι οι πέντε βασικές αρχές έχουν στο σύνολό τους επισημοποιηθεί σε οδηγίες και έγγραφα πολιτικής της ΕΕ: (1) η συνεκτίμηση του κύκλου ζωής αποτελεί τη βάση της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό· η συνεργασία με την αγορά (2) το σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ και η παροχή κινήτρων προτάθηκαν για την ενδυνάμωση της συνεργασίας με την αγορά σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο· (3) η συμμετοχή των ενδιαφερομένων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο επιτυγχάνεται μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών· (4) η συνεχής βελτίωση της λειτουργικότητας των προϊόντων αποτελεί επίσης αναπόσπαστο τμήμα του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ· και, τέλος, (5) ο συντονισμός και η συνοχή των μέσων βελτιώθηκαν προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης αξιοποίηση των δυνητικών συνεργιών που προσφέρει η ολοκληρωμένη προσέγγιση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ.

3.6 Η στρατηγική βάσει ολοκληρωμένης προσέγγισης λαμβάνει δεόντως υπόψη την αρχή της επικουρικότητας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καθενός από τα κράτη μέλη και προσπαθεί να μην βλάπτει το περιβάλλον ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στο γεγονός ότι η απτή εφαρμογή των αρχών και των μέσων πολιτικής πραγματοποιείται πρωτίστως σε επίπεδο επικουρικότητας, αλλά και ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης στην αγορά μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή. Το γεγονός αυτό πρέπει να αντικατοπτρίζεται στη χρήση των εγκεκριμένων και αποτελεσματικών μέτρων που γίνονται ευρέως αποδεκτά από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

([8]) Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών.
([9]) COM(2005) 670 τελικό.
([10]) COM(2005)666 τελικό.

3.7 Παρότι η ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων έχει αποφέρει καρπούς και εφαρμόζεται με τη βοήθεια μιας πληθώρας συγκεκριμένων μέσων πολιτικής, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι πλέον καιρός να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στην αποτελεσματική εφαρμογή της ΟΠΠ. Ειδικότερα, θα πρέπει να αξιολογηθεί πόσο επιτυχής υπήρξε η εφαρμογή της, καθώς και τα εμπόδια και οι αποτυχίες που προέκυψαν στην πορεία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι κατά την αξιολόγηση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ το 2012 θα καταστεί δυνατό να υιοθετηθούν όποια διορθωτικά μέτρα κρίνονται αναγκαία για την επίτευξη του απαιτούμενου επιπέδου αποτελεσματικότητας.

3.8 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι ο πλήρης αντίκτυπος μια τέτοιας προσανατολισμένης στο προϊόν πολιτικής μπορεί να επιτευχθεί μόνον με την εφαρμογή των μέτρων σε διεθνές επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις υπάρχουσες οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές. Το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ), το οποίο εστιάζεται στις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, καθώς και στις προσπάθειες που καταβάλλουν οι αναπτυσσόμενες χώρες με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξή τους, αποτελεί πρόσφορο παράδειγμα μηχανισμού για την αποτελεσματική εφαρμογή των πέντε αρχών της ΟΠΠ σε παγκόσμια κλίμακα.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1 Αν και η ΟΠΠ περιλαμβάνει το ζήτημα των δυνάμεων της αγοράς, το οποίο είναι κρίσιμο για την επιτυχία της ΟΠΠ και των λοιπών μέσων, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μένουν ακόμη να γίνουν πολλά όσον αφορά τη χρήση μέσων της αγοράς, όπως η περιβαλλοντική φορολογία και τα περιβαλλοντικά κίνητρα κίνητρα για να σημειωθεί πρόοδος, με συντονισμένο τρόπο, στην εφαρμογή της. Ωστόσο, η ΕΕ θα διαδραματίσει αναμφίβολα πιο ασήμαντο ρόλο σχετικά με αυτό το θέμα απ' ό,τι τα κράτη μέλη. Η Πράσινη Βίβλος που εκδόθηκε από την Επιτροπή το 2007 και η ευρεία διαβούλευση με τους ενδιαφερομένους φορείς αναδεικνύουν μέχρις ενός ορισμένου σημείου τον ρόλο που διαδραματίζουν τα μέσα της αγοράς. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ προτείνει να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών, με ιδιαίτερη εστίαση στα κίνητρα, στην εφαρμογή τους και στον ρόλο των μακροπρόθεσμων εθελοντικών συμφωνιών.

4.2 Τα προϊόντα και ο περιβαλλοντικός τους αντίκτυπος σχετίζονται επίσης άμεσα με το θέμα της τυποποίησης. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η τυποποίηση μπορεί να ωφελήσει όχι μόνον τις προδιαγραφές ως προς τις εκπομπές ρύπων από αυτοκίνητα, αλλά και πολλά άλλα προϊόντα. Θα μπορούσε, λόγου χάρη, να επηρεάσει θετικά την ανακυκλωσιμότητα και την περιβαλλοντική τους απόδοση, καθώς και πολλούς άλλους παράγοντες. Επίσης, κατά την εφαρμογή της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό, η τυποποίηση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο και θα πρέπει να ενισχυθεί στο μέλλον. Το πλεονέκτημα της τυποποίησης είναι ότι επιτρέπει τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών.

4.3 Τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης EMAS και ISO 14001 είναι προαιρετικά μέσα τα οποία υποστηρίζουν την προσέγγιση της ΟΠΠ και τις συναφείς πολιτικές. Προφανώς, οι αυστηρότερες απαιτήσεις του προτύπου EMAS σε διοικητικό επίπεδο και σε επίπεδο λογιστικού ελέγχου δεν ενθαρρύνουν την ευρύτερη χρήση του και είναι απαγορευτικές για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το ISO 14001 χρησιμοποιείται πιο εκτεταμένα, εν μέρει λόγω του ευρέος πεδίου εφαρμογής του, αλλά κυρίως επειδή είναι καταλληλότερο μέσο για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε διεθνή κλίμακα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μεγαλύτερη ευθυγράμμιση των δύο συστημάτων θα μπορούσε να συμβάλει στην πιο συστηματική εφαρμογή του EMAS στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ.

4.4 Κάθε διάταξη, πολιτική ή μέσο, ακόμη και για την υλοποίηση του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ, θα πρέπει να σχεδιάζεται και να εγκρίνεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην βλάπτει το περιβάλλον ανταγωνισμού ή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να σέβεται πλήρως την αρχή της βελτίωσης της νομοθεσίας και τον στόχο της βιωσιμότητας.

4.5 Έχουν ήδη εφαρμοστεί ορισμένα μέσα πολιτικής που παράγουν αποτελέσματα τα οποία αντιπροσωπεύουν ένα θετικό βήμα προς την κατεύθυνση της αειφόρου κατανάλωσης και παραγωγής στην ΕΕ. Επομένως, είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι οι νέες πολιτικές δεν επιφέρουν αλληλεπικαλύψεις ή συγκρούσεις με τα μέσα και τις πολιτικές της ΕΕ που εφαρμόζονται ήδη. Ειδάλλως, η οικονομική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ ενδέχεται να υποστεί βαρύ πλήγμα: η τελική απόφαση πρέπει πάντα να ανήκει στον ενημερωμένο καταναλωτή.

4.6 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η διαμόρφωση ενός θετικού νομικού πλαισίου για τις επενδύσεις στην ΕΕ είναι εφικτή μόνον χάρη σε συνεκτικές και συνεπείς πολιτικές, απαλλαγμένες από άσκοπες γραφειοκρατικές και διοικητικές επιβαρύνσεις. Μόνον εντός ενός τέτοιου πλαισίου μπορούν να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και να διατηρηθούν οι ήδη υπάρχουσες και, συγχρόνως, να επιτευχθεί η συστηματική μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων. Το νομικό πλαίσιο που ισχύει για τις χημικές ουσίες και τα οικοδομικά υλικά, καθώς και οι κανόνες που διέπουν τις ηλεκτρικές και τις ηλεκτρονικές συσκευές, απομακρύνουν τον κίνδυνο υιοθέτησης αντικρουόμενων μέτρων. Τα φαινόμενα νομικής αβεβαιότητας και ασάφειας βρίθουν σε αυτές τις περιπτώσεις και χρήζουν προσεκτικής αντιμετώπισης. Η επόμενη αναθεώρηση του κανονισμού REACH ([11]) προσφέρει μια θαυμάσια ευκαιρία προκειμένου, αφενός, να καταβληθούν προσπάθειες για την επίτευξη μεγαλύτερης συνοχής και, αφετέρου, να εξεταστεί το ενδεχόμενο συγχώνευσης μιας σειράς τομεακών μέτρων στο οριζόντιο νομικό πλαίσιο για τις χημικές ουσίες που εγκρίθηκε πρόσφατα.

4.7 Η οικονομική αποδοτικότητα είναι επίσης αναγκαία για την επιτυχία του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ. Η αρχική ανάλυση του αντικτύπου και του οφέλους πρέπει να συμπληρώνεται από μελέτες σχετικά με το δυναμικό τόσο ολόκληρου του οικονομικού τομέα όσο και των μεμονωμένων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι τα πορίσματα των μακροοικονομικών και μικροοικονομικών αναλύσεων συχνά διαφέρουν πολύ από την επικρατούσα οικονομική πραγματικότητα.

4.8 Η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τις κύριες αλυσίδες αξίας σε όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο και με τη μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια. Η ισχύουσα νομοθεσία για τον οικολογικό σχεδιασμό και την επισήμανση δεν πρέπει να θέτει εμπόδια στα ευρωπαϊκά προϊόντα είτε έναντι του ανταγωνισμού από άλλες οικονομικές ζώνες είτε σε σχέση με την ανεπαρκή ανταπόκριση της αγοράς σε πιο βιώσιμα προϊόντα, αλλά απεναντίας να βοηθά τα ευρωπαϊκά προϊόντα να σημειώνουν επιτυχία τόσο στις εσωτερικές όσο και στις διεθνείς αγορές. Κάθε πρωτοβουλία –ιδίως εκείνες που σχετίζονται με την επισήμανση των προϊόντων, αλλά και εκείνες που αποσκοπούν να ενθαρρύνουν τη διαφοροποίηση της κατανάλωσης– πρέπει να στηρίζεται σε σταθερή και τεκμηριωμένη επιστημονική βάση. Η επισήμανση παρέχει περιορισμένα οφέλη όσον αφορά τα προϊόντα από επιχειρήσεις για επιχειρήσεις. Επίσης, η επισήμανση των προϊόντων αποτελεί ένα μέσο ενημέρωσης των καταναλωτών σχετικά με τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των προϊόντων. Κρίνεται λοιπόν σκόπιμο να διερευνηθούν και άλλα μέσα ενημέρωσης, περιλαμβανομένων των διεθνών προτύπων.

([11]) Κανονισμός (ΕΚ) για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων. Η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να αναθεωρήσει και να τροποποιήσει τα παραρτήματα του κανονισμού REACH, σύμφωνα με το άρθρο 131, ενώ αρκετές αναθεωρήσεις πραγματοποιήθηκαν συγκεκριμένα δυνάμει του άρθρου 138 ή άλλων διατάξεων του κανονισμού REACH.

4.9 Η οικονομική σφαίρα πρέπει να παραμείνει αρκετά ευέλικτη ώστε να διασφαλίζει τον προσανατολισμό της ανάπτυξης των προϊόντων προς την καλύτερη κάλυψη των αναγκών των καταναλωτών σε ένα σαφώς καθορισμένο περιβάλλον αγοράς. Η εφαρμογή των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης στο σύνολο της ΕΕ στηρίζεται ουσιαστικά σε μια εθελοντική προσέγγιση εκ μέρους του οικονομικού τομέα.

4.10 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ιδέας της ΟΠΠ και του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ για την προαγωγή της ανάπτυξης πιο βιώσιμων προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής, σύμφωνα με τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ επί του θέματος. Αυτή η προσέγγιση θα προσφέρει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ενδέχεται επίσης να οδηγήσει στο άνοιγμα νέων αγορών, τόσο εντός της ΕΕ όσο και παγκοσμίως. Αυτές οι νέες αγορές θα πρέπει ταυτόχρονα να ευνοούν την οικολογική καινοτομία και να είναι αποτελεσματικές, κάτι που θα απαιτήσει τη διάθεση κοινοτικών πόρων σε συνδυασμό με εθνικές δημόσιες επενδύσεις για την υποστήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης στον τομέα των βιώσιμων τεχνολογιών. Θεωρείται δε σκόπιμο να διερευνηθεί το ενδεχόμενο διάθεσης των εσόδων που προέρχονται από χρηματοδοτικά μέσα τα οποία σχετίζονται με τις εκπομπές CO_2 για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε βιώσιμες τεχνολογίες.

4.11 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι θα πρέπει, ως εκ τούτου, να δοθεί προτεραιότητα σε ήδη υφιστάμενα κοινοτικά προγράμματα όπως το πρόγραμμα SET (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακής Τεχνολογίας), το πρόγραμμα ETAP (πρόγραμμα δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες) ή σε δραστηριότητες τεχνολογικών πλατφορμών. Ωστόσο, θα απαιτηθούν περαιτέρω χρηματοδοτικές προσπάθειες προκειμένου να προαχθούν οι αναγκαίες αλλαγές στην αγορά. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για τη διασφάλιση ορθού συντονισμού και επαρκούς επιπέδου φιλοδοξίας, ιδίως όσον αφορά τα μέτρα που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους τους οποίους παρέχουν όχι μόνον οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές και τα κράτη μέλη, αλλά και η ίδια η ΕΕ.

4.12 Η Ευρωπαϊκή Στρογγυλή Τράπεζα Τροφίμων της ΕΕΦ αποτελεί επιτυχημένη πρωτοβουλία, η οποία έχει ως συμπρόεδρο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υποστηρίζεται τόσο από το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNEP) όσο και από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. Η συμμετοχή διαφόρων ενδιαφερομένων φορέων σε ευρωπαϊκό επίπεδο της παρέχει τη δυνατότητα υιοθέτησης μιας εναρμονισμένης προσέγγισης κύκλου ζωής και διευκολύνει τη διεξαγωγή ανοικτού και εστιασμένου στα αποτελέσματα διαλόγου κατά μήκος της τροφικής αλυσίδας. Στόχος είναι να προαχθεί μια επιστημονικά τεκμηριωμένη συνεκτική προσέγγιση και να παγιωθεί ο καθοριστικός ρόλος που διαδραματίζει η τροφική αλυσίδα για την αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή στην Ευρώπη, συνεκτιμώντας επίσης το συνολικό πρόγραμμα δράσης της ΕΕΦ ([12]).

4.13 Η εφαρμογή της ΟΠΠ και των σχεδίων δράσης για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή και για τη βιώσιμη βιομηχανική πολιτική (SCP/SIP) πρέπει να είναι μια δυναμική διαδικασία που βασίζεται σε συνεχή διάλογο και συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων (από τις επιχειρήσεις και τους φορείς χάραξης πολιτικής, έως τις οργανώσεις των καταναλωτών και τις ΜΚΟ που ασχολούνται με το περιβάλλον), προκειμένου να ενισχυθούν τα εργαλεία επικοινωνίας με τους καταναλωτές, η βιολογική παραγωγή και η προώθηση βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων.

4.14 Η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης στο πεδίο της οικολογικής καινοτομίας, της οικονομικής σφαίρας και των επιχειρήσεων, των ερευνητικών κέντρων και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης δεν θα πρέπει μόνον να προσφέρει τις αναγκαίες καινοτομίες στον εν λόγω τομέα, αλλά και να συμβάλλει στη μεταφορά τεχνογνωσίας με σεβασμό των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς και στην ανάπτυξη γνώσεων και νέων δεξιοτήτων, χωρίς τις οποίες η ΟΠΠ θα παρέμενε ανεκπλήρωτο όνειρο.

4.15 Η προσπάθεια απτής υλοποίησης της ιδέας της ΟΠΠ παρακάμπτοντας το σχέδιο δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ ενέχει τον κίνδυνο να προκληθούν περιττές νομικές αντιφάσεις και αβεβαιότητες. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την άποψη ότι κάθε περαιτέρω δραστηριότητα ΟΠΠ θα πρέπει εφεξής να αξιολογείται και να υλοποιείται στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης ΑΚΠ/ΑΒΠ.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

([12]) www.food-scp.eu

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007 για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών»

COM(2010) 393 τελικό — 2009/0153 COD

(2011/C 51/16)

Γενικός εισηγητής: **José María ESPUNY MOYANO**

Στις 2 Σεπτεμβρίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 43 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή την εκπόνηση γνωμοδότησης με θέμα την

Τροποποιημένη πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007 για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών

COM(2010) 393 τελικό — 2009/0153 (COD).

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2010, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 466η σύνοδο ολομέλειας, που πραγματοποιήθηκε στις 21 Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. José María Espuny Moyano και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 177 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 10 αποχές.

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί εύστοχο τον νέο, ακριβέστερο ορισμό των λεγόμενων «κλειστών εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας», ο οποίος βασίζεται στα αποτελέσματα του έργου IMPASSE (συντονισμένη ερευνητική δράση με τίτλο «Περιβαλλοντικές επιπτώσεις των ξενικών ειδών στην υδατοκαλλιέργεια»), όπως και τις διευκρινίσεις σχετικά με την τοποθεσία τέτοιων εγκαταστάσεων (όσον αφορά την απόστασή τους από την ανοιχτή θάλασσα) και άλλες συντακτικές βελτιώσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007, που συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τις συστάσεις της γνωμοδότησης CESE 453/2010.

1.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι, εφόσον λαμβάνονται όλα τα αναγκαία μέτρα για την αποτροπή της βλάβης στα οικοσυστήματα και στη βιοποικιλότητα, η υδατοκαλλιέργεια πρέπει να συνεχίσει να καρπώνεται τα οφέλη της εισαγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση ξένων ειδών και της χρήσης απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών και κατ' αυτόν τον τρόπο να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας.

1.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία του σαφούς καθορισμού των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται από τις κλειστές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας για τη μείωση του γραφειοκρατικού φόρτου.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007 ως συνέπεια της έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, κύριος σκοπός των οποίων είναι να επιτρέψουν την τροποποίηση των παραρτημάτων I, II, III και IV με τη διαδικασία της «επιτροπολογίας».

2. **Εισαγωγή**

2.1 Η υδατοκαλλιέργεια αποτελεί έναν κλάδο σε συνεχή εξέλιξη, ο οποίος πρέπει να προσφέρει λύσεις στις απαιτήσεις της αγοράς και μεταξύ αυτών στην απαίτηση για διαφοροποίηση των ειδών που εκτρέφονται και διατίθενται στο εμπόριο.

2.2 Κατά το παρελθόν, η κοινωνία ωφελήθηκε από την εισαγωγή ξένων ειδών στην ευρωπαϊκή υδατοκαλλιέργεια, όπως εξάλλου και στις υπόλοιπες γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Επί του παρόντος, τέσσερα από τα δέκα βασικά είδη που παράγονται με υδατοκαλλιέργεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να θεωρηθούν ως ξένα (ιριδίζουσα πέστροφα, στρείδι του Ειρηνικού, κυπρίνος και κυδώνι της Ιαπωνίας), η δε παρουσία τους θεωρείται πλέον φυσιολογική και αναγκαία.

2.3 Ωστόσο, η εισαγωγή χωροκατακτητικών ξένων ειδών θεωρείται επί του παρόντος ως ένας από τους βασικούς παράγοντες που πλήττουν τη βιοποικιλότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κύριες οδοί ανεπιθύμητης εισόδου ξένων υδρόβιων ειδών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τα υδάτινα έρματα των μεγάλων πλοίων, η ερασιτεχνική αλιεία και τα ενυδρεία. Η κλιματική αλλαγή προκαλεί επίσης την είσοδο ξένων ειδών που φθάνουν από μόνα τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.4 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών υποβλήθηκε πρόσφατα σε ορισμένες τροποποιήσεις, επί των οποίων η ΕΟΚΕ έχει εκπονήσει ήδη τη γνωμοδότησή της CESE 453/2010 (με εισηγητή τον κ. SALVATORE). Η γνωμοδότηση αυτή εγκρίθηκε με μεγάλη πλειοψηφία και παραμένει απόλυτα έγκυρη. Ορισμένες από τις συστάσεις αυτής της γνωμοδότησης, όπως η αίτηση να διευκρινιστεί ότι οι κλειστές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας βρίσκονται πάντοτε στην ξηρά, η απαίτηση ελάχιστης απόστασης ασφαλείας και προστασίας από τα αρπακτικά κλπ. περιλαμβάνονται πλέον στην προτεινόμενη τροποποίηση (τροποποιήσεις του άρθρου 3), πράγμα που αποδεικνύει την ορθότητα των συστάσεων της ΕΟΚΕ.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προσαρμόσει το νομοθετικό πλαίσιο για τη ρύθμιση των πρακτικών υδατοκαλλιέργειας όσον αφορά τη χρήση ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών, καθώς και πιθανών συνδεδεμένων μη στοχευόμενων ειδών, συνεπεία της έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας και δεδομένων των συνεισφορών και προτάσεων που διατυπώθηκαν από διάφορους φορείς, μεταξύ των οποίων και η ΕΟΚΕ.

3.2 Ο στόχος αυτού του νομοθετικού πλαισίου πρέπει να είναι η ελαχιστοποίηση του κινδύνου βλάβης στη βιοποικιλότητα, ιδίως δε στα είδη, τα ενδιαιτήματα και τις λειτουργίες των οικοσυστημάτων. Η εν λόγω νομοθεσία πρέπει να βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης, να περιλαμβάνει διαδικασίες για την αξιολόγηση των πιθανών κινδύνων και να προβλέπει τη θέσπιση σχεδίων αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης.

3.3 Τα ξένα είδη υδατοκαλλιέργειας που έχουν από καιρό εισαχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και εκτρέφονται σε τακτική βάση θα πρέπει να τύχουν χωριστής μεταχείρισης, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνέχεια της καλλιέργειάς τους χωρίς πρόσθετο διοικητικό φόρτο, με την επιφύλαξη ότι οι μετακινήσεις τους δεν συνδέονται με αυτές μη στοχευόμενων ειδών.

3.4 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 θέσπισε ένα πλαίσιο για τη ρύθμιση της χρήσης στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών, προκειμένου να αξιολογήσει και να μειώσει στο ελάχιστο τις ενδεχόμενες συνέπειες των ειδών αυτών στα υδάτινα ενδιαιτήματα.

3.5 Ο περιορισμός των περιβαλλοντικών κινδύνων απαιτεί να ληφθούν μέτρα όπως πρωτόκολλα δράσης στις εγκαταστάσεις υποδοχής, προηγούμενες εκτιμήσεις του περιβαλλοντικού κινδύνου και υγειονομική απομόνωση.

3.6 Η σωστή διαχείριση των κινδύνων στη χρήση των ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών απαιτεί από τα διάφορα εμπλεκόμενα μέρη και ιδίως από τα κράτη μέλη να αναλάβουν τις ευθύνες τους.

3.7 Για τη βελτίωση της νομοθεσίας σε αυτόν τον τομέα ενδείκνυται να αξιοποιήσουμε τις εξελίξεις στις γνώσεις μας όσον αφορά τη χρήση ξένων ειδών στην υδατοκαλλιέργεια, ιδιαίτερα δε τις νέες επιστημονικές γνώσεις που αποκτώνται από τις ερευνητικές πρωτοβουλίες που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως το έργο IMPASSE.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών, πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες διατάξεις του άρθρου 290 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την εκχώρηση αρμοδιοτήτων, καθώς και σε αυτές του άρθρου 291 σχετικά με τις εκτελεστικές αρμοδιότητες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 θα είναι πλήρως συμβατός με το πλαίσιο λήψης αποφάσεων που προβλέπεται στη νέα Συνθήκη.

4.2 Δεδομένου ότι θεωρούνται ασφαλείς και με πολύ χαμηλό κίνδυνο διαφυγής των ειδών, οι κλειστές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας πρέπει να μπορούν να εξαιρούνται, μεταξύ άλλων, από την απαίτηση για εκ των προτέρων εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

4.3 Δεδομένων των εξαιρέσεων των οποίων θα απολαύουν οι κλειστές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας, ενδείκνυται να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά βιοασφάλειας αυτού του τύπου εγκαταστάσεων.

4.4 Είναι σκόπιμο να διευρυνθούν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των κλειστών εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας πέρα από την αντίληψη ότι το νερό της καλλιέργειας είναι ο μόνος τρόπος διαφυγής των εκτρεφόμενων ειδών· ιδιαίτερα, θα πρέπει να προβλέπεται η τοποθέτηση αυτών των εγκαταστάσεων στην ξηρά, η ασφάλειά τους έναντι των αρπακτικών και των επιπτώσεων πιθανών πλημμυρών, μέτρα κατά της κλοπής και του βανδαλισμού, ο φραγμός των παθογόνων ουσιών και η κατάλληλη διάθεση των νεκρών οργανισμών.

4.5 Κάθε κράτος μέλος πρέπει να μπορεί ανά πάσα στιγμή να συμβουλεύεται τον κατάλογο των κλειστών εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτοί οι κατάλογοι πρέπει να καταρτιστούν χωρίς καθυστέρηση, να ενημερώνονται τακτικά και να είναι διαθέσιμοι στο Διαδίκτυο.

4.6 Η μεταφορά ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών από ή προς τις κλειστές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας αποτελεί διαδικασία καθοριστικής σημασίας, γι' αυτό και πρέπει να πραγματοποιείται με τρόπο που να παρεμποδίζει τη διαφυγή των ειδών.

4.7 Οι μετακινήσεις ξένων υδρόβιων ειδών μέσω καταστημάτων πώλησης ζώων συντροφιάς, κέντρων κηπουρικής, τεχνητών λιμνών σε κήπους ή ενυδρείων αποτελούν απειλή για τη βιοποικιλότητα παρόμοια με αυτήν που θέτει η υδατοκαλλιέργεια και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να υπόκεινται σε εξίσου αυστηρούς κανόνες και παρακολούθηση.

4.8 Αν και η πρόταση τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007 δεν θίγει το συγκεκριμένο θέμα, δεν είναι σωστό να ορίζεται ως «ανοιχτή εγκατάσταση υδατοκαλλιέργειας» κάθε εγκατάσταση στην οποία η υδατοκαλλιέργεια διεξάγεται εντός υδάτινου μέσου που δεν διαχωρίζεται από το φυσικό υδάτινο μέσο με φράγματα που εμποδίζουν τη διαφυγή εκτρεφόμενων ειδών. Στις ανοιχτές εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας υπάρχουν πράγματι φυσικά φράγματα που διασφαλίζουν ότι τα εκτρεφόμενα είδη δεν θα διαφύγουν. Αυτό που δεν υπάρχει σε αυτές τις εγκαταστάσεις είναι ο υψηλός βαθμός βεβαιότητας ότι υπό συγκεκριμένες περιστάσεις (κακές καιρικές συνθήκες, πλημμύρες, αρπακτικά κλπ.) ορισμένα από τα είδη δεν θα μπορέσουν να διαφύγουν στα ανοικτά ύδατα.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2010.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

2011/C 51/14 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο,την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Διεθνής κλιματική πολιτική για το μετά την Κοπεγχάγη διάστημα: άμεσα μέτρα για την αναζωογόνηση της παγκόσμιας δράσης για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος» *COM(2010) 86 τελικό* 69

2011/C 51/15 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειώνσχετικά με την κατάσταση εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων» *COM(2009) 693 τελικό* 75

2011/C 51/16 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τροποποιημένη πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 708/2007 για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών» *COM(2010) 393 τελικό — 2009/0153 COD* 80

EL

Τιμή συνδρομής 2011 (χωρίς ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων ταχυδρομείου για κανονική αποστολή)

Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 100 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, έντυπη έκδοση + ετήσιο DVD	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 200 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	770 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μηνιαίο συγκεντρωτικό DVD	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	400 EUR ετησίως
Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας, σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί, DVD, μία έκδοση την εβδομάδα	πολύγλωσσο: 23 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	300 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C — Διαγωνισμοί	γλώσσα(-ες) ανάλογα με το διαγωνισμό	50 EUR ετησίως

Η συνδρομή στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, που εκδίδεται στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατή σε 22 γλωσσικές εκδόσεις. Περιλαμβάνει τις σειρές L (Νομοθεσία) και C (Ανακοινώσεις και Πληροφορίες).

Για κάθε γλωσσική έκδοση απαιτείται ξεχωριστή συνδρομή.

Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 920/2005 του Συμβουλίου, που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα L 156 της 18ης Ιουνίου 2005, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υποχρεούνται, προσωρινά, να συντάσσουν και να δημοσιεύουν στα ιρλανδικά όλες τις πράξεις. Γι' αυτό, η Επίσημη Εφημερίδα στα ιρλανδικά πωλείται ξεχωριστά.

Η συνδρομή για το Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας (σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί) περιλαμβάνει 23 επίσημες γλωσσικές εκδόσεις σε ένα ενιαίο πολύγλωσσο DVD.

Με απλή αίτηση, οι συνδρομητές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης* έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν διάφορα παραρτήματα της Επίσημης Εφημερίδας. Ενημερώνονται για την έκδοση των παραρτημάτων με «Σημείωμα προς τον αναγνώστη» που δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Πωλήσεις και συνδρομές

Συνδρομές σε διάφορες τιμολογημένες περιοδικές εκδόσεις, όπως η *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, διατίθενται στους εμπορικούς μας αντιπροσώπους. Κατάλογο των εμπορικών μας αντιπροσώπων θα βρείτε στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm

Το EUR-Lex (http://eur-lex.europa.eu) παρέχει άμεση και δωρεάν πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ιστοχώρος αυτός επιτρέπει την πρόσβαση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* καθώς και στις συνθήκες, στη νομοθεσία, στη νομολογία και στις προπαρασκευαστικές πράξεις.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση: http://europa.eu

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL